

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 317

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

52. sējums

2009. gada 23. decembris

Paziņojums Nr.	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	455. plenārā sesija 2009. gada 15 un 16. jūlijā	
2009/C 317/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Transporta un zemes izmantošanas politiku integrēšana ilgtspējīgākam pilsētu transportam"	1
2009/C 317/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas stikla un keramikas rūpniecības konkurētspēja, jo īpaši ņemot vērā ES klimata un enerģētikas tiesību aktu kopumu" (izpētes atzinumu pieprasījusi ES prezidējošā valsts Čehija)	7
2009/C 317/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES un Bosnijas un Hercegovinas attiecības. Pilsoniskās sabiedrības loma" (izpētes atzinums)	15
2009/C 317/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Autotransporta radītā emisija: konkrēti pasākumi stagnācijas pārvarēšanai" (pašiniciatīvas atzinums)	22
2009/C 317/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Autorūpniecībai pakārtotie tirgi un komplektējošo daļu ražošana" (pašiniciatīvas atzinums)	29
2009/C 317/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsētvide un jauniešu vardarbība"	37
2009/C 317/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Bērnu aizsardzība pret personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus"	43

LV

Cena: EUR 7

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2009/C 317/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Neurbanizētu teritoriju nākotne zināšanu sabiedrībā" (pašiniciatīvas atzinums)	49
---------------	---	----

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

455. plenārā sesija 2009. gada 15. un 16. jūlijā

2009/C 317/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par patērētāju tiesībām" COM(2008) 614 galīgā redakcija – 2008/0196 (COD)	54
2009/C 317/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK attiecībā uz to, kā novērst, ka legālas piegādes ķēdē nonāk zāles, kas saistībā ar identitāti, ražošanas vēsturi vai avotu ir viltotas" COM(2008) 668 galīgā redakcija – 2008/0261 (COD)	62
2009/C 317/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma projekts par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz mikrouzņēmumiem groza Padomes Direktīvu 78/660/EEK par noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem" COM(2009) 83 galīgā redakcija/2 – 2009/0035 (COD)	67
2009/C 317/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko dažus tiesību aktus, kuriem piemēro EK līguma 251. pantā minēto procedūru, pielāgo Padomes Lēmumam 1999/468/EK attiecībā uz regulatīvo kontroles procedūru. Pielāgošana regulatīvajai kontroles procedūrai. Piektā daļa" COM(2009) 142 galīgā redakcija – 2009/0048 (COD)	72
2009/C 317/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "EK bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna īstenošanas vidusposma novērtējums" COM(2008) 864 galīgā redakcija	75
2009/C 317/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Ārējo izmaksu internalizācijas ieviešanas stratēģija" COM(2008) 435 galīgā redakcija/2	80
2009/C 317/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par telemedicīnu pacientu, veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības labā" COM(2008) 689 galīgā redakcija	84
2009/C 317/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasažieru tiesībām, ceļojot pa jūru un iekšzemes ūdensceļiem, un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā" COM(2008) 816 galīgā redakcija – 2008/0246 (COD)	89

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

455. PLENĀRĀ SESIJA 2009. GADA 15 UN 16. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Transporta un zemes izmantošanas politiku integrēšana ilgtspējīgākam pilsētu transportam”

(izpētes atzinums)

(2009/C 317/01)

Ziņotājs: **OSBORN KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 3. novembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Transporta un zemes izmantošanas politiku integrēšana ilgtspējīgākam pilsētu transportam”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 26. jūnijā. Ziņotājs — *Osborn kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 114 balsīm par un 1 balsi pret pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums.

1.1. Iedzīvotājiem ir vajadzīgs transports, lai nokļūtu darbā, veikalos, skolās un citos galamērķos atbilstoši mūsdienu dzīves prasībām. Visu veidu transporta sistēmu attīstība un uzturēšana ir svarīgs publiskās politikas mērķis. Taču transportam ir arī negatīvi aspekti. Tas rada piesārņojumu, satiksmes plūsmu pārslodzību un negadījumus. Transporta sakari (vai to trūkums) var norobežot un izolēt iedzīvotāju kopienas vai tās atbalstīt. Transports ir arī ievērojams CO₂ emisijas avots un pieaugošs apdraudējums saistībā ar klimata pārmaiņām.

1.2. Tāpēc arvien aktuālāka kļūst nepieciešamība, lai visu līmeņu publiskās iestādes veidotu ilgtspējīgākus transporta modeļus, kas atbilst iedzīvotāju pārvietošanās vajadzībām, vienlaikus samazinot negatīvo ietekmi. Visakūtākās problēmas veidojas pilsētu

teritorijās, kur ir īpaši nepieciešamas ilgtspējīgākas transporta stratēģijas.

1.3. Transporta kustības modelis pilsētu teritorijās ir cieši saistīts ar zemes izmantošanas modeli. Tāpēc, lai izveidotu ilgtspējīgāku transportu, jāpieņem integrētas transporta un zemes izmantošanas stratēģijas un politikas.

1.4. Galvenā atbildība par integrētu stratēģiju izstrādi un ieviešanu ir vietējam un valsts līmenim. Virknē atsevišķu Eiropas pilsētu un valstu jau ir panākts zināms progress attiecībā uz ilgtspēju šajā jomā. Līdz šim progress tomēr ir bijis nevienmērīgs. Ir nepieciešama un iespējama Eiropas līmeņa iniciatīva, lai veicinātu un paātrinātu ilgtspējīgāku zemes izmantošanas un transporta stratēģiju ieviešanu mazās un lielās pilsētās visā Eiropā.

1.5. Galvenajiem minētās iniciatīvas elementiem vajadzētu būt šādiem:

- uzsākt jaunu pētniecības iniciatīvu, lai precīzāk apzinātu galvenos paraugprakses aspektus skatāmajā jomā;
- izstrādāt uzticamu rādītāju kopumu par virzību uz ilgtspējīgu transportu;
- pārskatīt valsts un vietējā līmeņa pieredzi un tiesiskā un finansālā atbalsta sistēmas, ņemot vērā to ietekmi saistībā ar transportu un oglekļa emisiju;
- izstrādāt jaunu ilgtspējīga pilsētu transporta un zemes izmantošanas Eiropas modeli;
- pārskatīt citu Eiropas politiku un programmu līdzsvarotību, lai Eiropas līmeņa politikas vispārējo ietekmi padarītu labvēlīgāku ilgtspējīga transporta attīstībai;
- attīstīt intelektiskās transporta sistēmas (ITS).

2. Vispārējās piezīmes.

2.1. Mūsdienu sabiedrība ir lielā mērā atkarīga no transporta. Kā indivīdiem mums ir nepieciešams transports, lai nokļūtu darbā, veikalos, atpūtas vietās un citur, kur mēs vēlamies nokļūt. Arī uzņēmumiem vajadzīgs transports, lai ražotu un piegādātu preces un pakalpojumus visā pasaulē.

2.2. Pēdējo divu gadsimtu laikā tehnoloģiskā attīstība transporta jomā ir ievērojami palielinājusi attālumus, ko iespējams ērti veikt par pieejamām cenām, un paplašinājusi indivīdiem pieejamo preču un pakalpojumu klāstu un dzīvesveida izvēli. Tā ir arī radījusi izmaiņas apdzīvotu vietu attīstībā. Vairs nav nepieciešams, lai tās cieši piekļautos maziem centriem un lai sadzīves infrastruktūras objekti būtu sasniedzami, pārvietojoties galvenokārt kājām. Tās var veidoties mazāk blīvi plašās teritorijās, ko savieno ceļu un transporta sistēmu tīkli.

2.3. Minētās izmaiņas ir sniegušas daudzus labumus. Tomēr tās radījušas arī ievērojamas problēmas. Pastāvīgs transporta pieprasījums rada satiksmes plūsmas pārslogotību un kavējumus. Zūd vietējo kopienu vienotība, jo vietējo sadzīves infrastruktūru aizstāj attālāki objekti, un iedzīvotāji zaudē saskarsmi ar saviem kaimiņiem. Vairums mehānisko transportlīdzekļu veidu rada troksni un piesārņojumu. To lielākā daļa rada arī CO₂ emisiju, un pastāvīgi augošais transporta pieprasījums ir viens no galvenajiem klimata pārmaiņu cēloņiem.

2.4. Daudzus gadus valdības uzskatīja ceļošanas iespēju paplašināšanos kā sabiedrisku labumu. Publiskā politika un ieguldījumi transporta jomā tika vērsti uz transporta tīklu paplašināšanu un to vispārējās pieejamības palielināšanu.

2.5. Daudzas citas publiskās politikas un programmas arī sekmējušas pieprasījumu pēc lielāka braucienu un ceļojumu skaita un ilguma. Daudzi jauni dzīvojamie rajoni ir būvēti mazākā blīvumā, kas nesekmē sabiedriskā transporta attīstību, pieņemot, ka iedzīvotāji savām pārvietošanās vajadzībām izmantos privātos transportlīdzekļus. Skolu, slimnīcu un citu sabiedrisko pakalpojumu reorganizācijas rezultātā izveidojušās lielākas, taču tālākas iestādes. Arī tirdzniecības objektu attīstītāji ir devuši priekšroku jaunu lielu tirdzniecības centru izveidei ārpus pilsētām.

2.6. Pakāpeniski šī attieksme mainās. Cilvēki sāk apzināties transporta pozitīvās un arī negatīvās puses. Arī publiskās politikas tiek pielāgotas. Transporta politikai un programmām tomēr jānodrošina, lai tiktu apmierināts ar pamatvajadzībām saistītais transporta pieprasījums. Vienlaikus arvien vairāk tiek uzskatīts, ka transporta, zemes izmantošanas un citās politikās jāiekļauj pasākumi, lai samazinātu vai ierobežotu vispārējo transporta pieprasījumu un motivētu iedzīvotājus izvēlēties ilgtspējīgākus pārvietošanās veidus, piemēram, sabiedrisko transportu, pārvietošanos kājām vai ar velosipēdu, nevis privātos automobiļus.

2.7. Minētās problēmas un nepieciešamība veikt aktīvākus pasākumus, lai samazinātu transporta pieprasījumu un to pielāgotu ilgtspējīgākiem transporta veidiem, vēl vairāk aktualizē pieaugošo klimata pārmaiņu draudi un naftas piegādes nedrošība. Tas var nozīmēt būtiskas pārmaiņas pilsētu zemes izmantošanas un mobilitātes modeļos.

2.8. Var definēt šādus četrus galvenos jaunās politikas mērķus attiecībā uz ilgtspējīgu transportu un zemes izmantošanu:

- motivēt iedzīvotājus izvēlēties dzīvesvietu tuvāk darbam, izglītības iestādēm un atpūtas vietām, veidot darbavietas un izglītības iestādes tuvāk dzīvojamiem rajoniem, lai mazinātu satiksmes plūsmu pārslogotību un siltumnīcefekta gāzu emisiju, kā arī atjaunotu vietējo kopienu dzīvotspēju;
- motivēt iedzīvotājus pēc iespējas izmantot sabiedrisko transportu, pārvietoties kājām vai braukt ar velosipēdu un atturēties no automobiļu izmantošanas;
- motivēt uzņēmumus vairāk izmantot vietējos piegādes avotus un vietējo darbaspēku, lai ierobežotu to radītās transporta plūsmas;
- atjaunot interesi par vietējo atpūtas vietu izmantošanu, lai mazinātu vai ierobežotu augošo pieprasījumu pēc gaisa transporta un ar to saistīto kaitējumu videi.

2.9. Pieaugošais transporta pieprasījuma pamatā ir milzīgs sociāls un saimnieciskais impulss, un tos apturēt vai pārorientēt nav viegls uzdevums. Pieredze rāda, ka šo uzdevumu var sekmīgi risināt tad, ja politiku izstrādā labi integrētā veidā, saskaņojot transporta, zemes izmantošanas un citas politikas, lai tās cita citu papildinātu, tās attīstot atklāti, pārredzami un demokrātiski, tādējādi nodrošinot pietiekamu politisko un sabiedrības atbalstu visos pārvaldības līmeņos. Jauno stratēģiju un politiku izstrādāšanā īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma cilvēku, cilvēku ar invaliditāti un māsājniecību ar zemiem ienākumiem vajadzībām.

3. Saskaņotas transporta un zemes izmantošanas politikas un ilgtspējīga transporta politikas elementi.

3.1. Zemes izmantošanas politika un ar to saistītās politikas, kas var veicināt ilgtspējīgāku pilsētu transportu, ietver:

- blīvākas apbūves veicināšanu;
- kompaktu pilsētattīstības formu veicināšanu, paredzot īsus attālumus līdz visiem galvenajiem pakalpojumiem;
- mazo un vidējo pilsētu attīstības un paplašināšanas veicināšanu, kas ir prioritāra salīdzinājumā ar jau šobrīd pārmērīgi izaugušo lielpilsētu turpmāku attīstību;
- pilsētu izplešanās apkārtējās zaļajās zonās ierobežošanu un zaļo zonu izveidi pilsētās un ap tām u.c.;
- mazāku vietējās infrastruktūras objektu (veikalu, skolu, dievnamu, slimnīcu, iestāžu u.c.) ar mazākām apkalpojamajām zonām izveides veicināšanu, motivējot atteikties no lielākiem un tālākiem līdzīgiem objektiem ar izkliedētākām apkalpojamajām zonām;
- daudzveidīgi izmantojamas apbūves veicināšanu nevis dažādu funkciju sadali zonās, kas sasniedzamas tikai ar privāto vai sabiedrisko transportu;
- iedzīvotāju motivēšanu izvēlēties dzīvesvietu tuvāk darbam vai citiem regulāriem galamērķiem;
- tāldarba ar interneta starpniecību veicināšanu;
- galveno infrastruktūras objektu (publisko un privāto) piesaistīšanu vietām, kas viegli sasniedzamas ar sabiedrisko transportu, un pie šādiem infrastruktūras objektiem esošo autostāvvietu izmantošanas ierobežošanu vai būtiskas maksas noteikšanu par šādām autostāvvietām;
- uzņēmumu motivēšanu veikt savu darbību vietās, kas ērti sasniedzamas vietējiem darba ņēmējiem, piegādātājiem un patērētājiem un kuras pieejamas ar sabiedrisko transportu;

— uzņēmumu motivēšanu izmantot vietējās piegādes un darbspēku un apkalpot vietējos tirgus, izvairīties no tālpārdošanas, mazināt globalizācijas ietekmi;

— ieviest tehniski pamatotu ārējo izdevumu internalizāciju.

3.2. Transporta politikas, kas var veicināt ilgtspējīgāku pilsētu transportu, ietver:

- kvalitatīva, tīra, pieejama un energoefektīva sabiedriskā transporta veicināšanu;
- autoceļiem paredzēto ieguldījumu novirzīšanu sabiedriskajam transportam;
- sabiedriskajam transportam paredzētu ceļu un joslu izveides veicināšanu;
- privāto automobiļu stāvvietām paredzētās telpas un stāvēšanas laika ierobežošanu iekšpilsētu teritorijās;
- gājēju maršrutu, celiņu, ielu un velociņu izveides veicināšanu;
- mobilitātes pārvaldības sistēmu veicināšanu;
- informētības par ceļošanas iespējām veicināšanu;
- maksas par autoceļu lietošanu iekasēšanas veicināšanu;
- sabiedrībai radīto ārējo izmaksu, tostarp saistībā ar oglekļa emisiju un cita veida piesārņojumu, iekļaušanu autotransporta un degvielas nodokļos;
- publisko iestāžu motivēšanu izvietoties kompaktos kvartālos un ierēdņu rosināšanu uz darbu doties ar sabiedrisko transportu un izmantot elastīga darba laika sistēmu.

3.3. Tomēr, kā rāda pieredze, šādas politikas nevar īstenot savrupi. Tās ir efektīvas un politiski pieņemamas tikai tad, ja tiek īstenotas kā visaptverošas stratēģijas sastāvdaļa, integrējot zemes izmantošanas un transporta mērķus, ka arī iesaistot vairākus publiskā sektora un daudzus privātā sektora dalībniekus.

3.4. Ierobežojumi privāto transportlīdzekļu izmantošanai pilsētās, piemēram, autostāvvietām atvēlētās telpas ierobežošana, maksa par ceļu un autostāvvietu lietošanu, ir pieņemami un efektīvi tikai tad, ja tiek piedāvātas pietiekami pievilcīgas sabiedriskā transporta izmantošanas iespējas, proti, tas ir tīrs, drošs, bieži kursē, ir uzticams un finansiāli izdevīgs. Turklāt īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma cilvēku, cilvēku ar invaliditāti un māsājniecību ar zemiem ienākumiem vajadzībām.

3.5. Arī velotransporta veicināšanai ir nepieciešama virkne pasākumu, tostarp speciālu velociņu izveide, pienācīgu un drošu novietņu nodrošināšana gan publiskos, gan privātos objektos, stimulu lietot velosipēdu, nevis automobili tiem, kas ir spējīgi to darīt, darba devēju atbalsts sabiedriskā transporta apmaksāšanā un uz velotransportu orientētas kultūras attīstība.

3.6. Vietējo veikalu un citu vietējās infrastruktūras objektu veicināšanai ir vajadzīgas atbilstošas zonēšanas prasības, lai atbalstītu mazus vietējos objektus un atturētu no tādu lielu objektu izveides ārpus pilsētām, kuros var nokļūt tikai ar autotransportu, labvēlīgas vietējo nodokļu politikas, pilsētattīstības programmas, kas palielina mazu vietējo infrastruktūras objektu un vietējo sabiedrisko centru pievilcību.

3.7. Apturēt un mainīt tendences, kas ir valdījušas pilsētu un pilsētu transporta attīstībā pēdējo 100 gadu laikā, nebūs viegli. Vairums līdz šim veikto pasākumu ir veikti vietējā līmenī un ir bijuši savrupi un eksperimentāli. Progresu ir kavējuši konflikti starp dažādām iestādēm un dažādiem pārvaldības līmeņiem. Jārod risinājumi, kas ļauj pārvarēt daudzas pamatotas publiskās un privātās intereses.

3.8. Pieaugošie klimata pārmaiņu draudi un tas, ka palielinās transporta radīto emisiju īpatsvars Eiropas kopējā siltumnīcefekta gāzu emisijā vēl vairāk aktualizē minētās problēmas. Mēs nevaram pieļaut, ka turpinās pašreizēja inerce. Ir nepieciešama daudz ātrāka pāreja uz ilgtspējīgākiem pilsētu transporta un zemes izmantošanas modeļiem.

4. Rīcība vietējā un valstu līmenī.

4.1. Galvenā uzdevums vietējā līmenī jāveic vietējām plānošanas iestādēm, sadarbojoties ar vietējām par transportu un autoceļiem atbildīgajām iestādēm, kā arī citām publiskajām iestādēm. Plānošanas iestādēm jāizstrādā zemes izmantošanas plāni, nosakot attīstības modeli un transporta savienojumus tā, lai laika gaitā transporta sistēmas modeļi kļūtu ilgtspējīgāki (attīstot intelektiskās transporta sistēmas). Transporta iestādēm plānošanas pasākumi jāpapildina ar pasākumiem, lai nodrošinātu to, ka sabiedriskais transports kursē pietiekami bieži, ir uzticams un pieejams un ir pieņemama privātā transporta alternatīva. Kopā tām jāveido integrēta ilgtspējīga transporta un zemes izmantošanas stratēģija. Jāiesaista citas publiskās iestādes un galvenie attīstītāji, lai transporta ietekmes jautājumus pilnībā iekļautu nākotnes stratēģijās.

4.2. Protams, būs nepieciešams laiks, lai izstrādātu ilgtspējīgāku pilsētu transporta un zemes izmantošanas modeli. Integrētajām stratēģijām jānodrošina, ka ikreiz, kad transporta tīklos tiek ieviestas pārmaiņas vai kad tiek veikta to fiziskā attīstība vai atjaunošana, katrs nākamais solis tiek sperts pareizajā virzienā. Dažas Eiropas pilsētas jau ir panākušas attiecīgu progresu un ieviesušas nozīmīgas inovatīvas politikas ilgtspējīgāka transporta veicināšanai. Taču kopumā vairums pilsētu joprojām atpaliek pilnvaru un finanšu resursu nepietiekamības dēļ, politiskās gribas trūkuma un iedzīvotāju pietiekamas sapratnes un atbalsta trūkuma dēļ. Tās arī izjūt nepieciešamību konkurēt, lai piesaistītu jaunu attīstību, kas nav ilgtspējīga. Vajadzīgi jauni sadarbības veidi, lai izveidotu tādu nākotnes pilsētu modeli, kas ir policentriskākas, kompaktas un ilgtspējīgas. Pārejai pilsētu attīstībā nepieciešams atbalsts un stimulis.

4.3. Valsts (un reģionālajām) pārvaldes iestādēm ir īpaši svarīga loma, lai veicinātu un nodrošinātu pareizu rīcību vietējā līmenī. Valstu valdībām dažkārt jāpārstrukturē vietējās iestādes un organizācijas vai jāmaina robežas, lai atvieglotu patiesi integrētu stratēģiju izstrādi. Tās arī var dažādām iesaistītajām vietējām iestādēm un pārvaldes struktūrām prasīt un tās rosināt sadarboties kā partneriem, lai izstrādātu integrētas stratēģijas. Iespējams arī, ka tām jāsniedz stimuli, konsolidētas zināšanas un pieredze un jānodrošina politikas koordinācija visos līmeņos.

4.4. Valstu valdības parasti atbild par pamata tiesisko regulējumu attiecībā uz zemes izmantošanas plānu izstrādi un jaunu attīstības projektu reglamentēšanu, kā arī nodrošina līdzekļus, lai vietējās pašvaldības varētu regulēt šādu attīstību atbilstoši integrētai stratēģijai.

4.5. Valstu valdības parasti atbild par finanšu pamatstruktūras izveidošanu, lai nodrošinātu sabiedriskā transporta uzņēmumu darbību, un bieži tām jānodrošina finansējuma avoti dažiem lielākiem nepieciešamajiem ieguldījumiem. Tās arī kontrolē fiskālo sistēmu un nodevu, tarifkācijas un subsīdiu sistēmas, kurām var būt izšķirīga ietekme uz individuāliem un kolektīviem lēmumiem par zemes izmantošanu, būvniecību un transportu.

4.6. Galvenokārt valstu valdībām ir ļoti svarīga nozīme sabiedrības izpratnes rosināšanā par klimata pārmaiņu un resursu izsīkšanas radītajiem draudiem un par nepieciešamību rīkoties daudz steidzamāk un aktīvāk, lai mainītu transporta izmantošanas un ceļošanas paradumus. Mēs uzskatām, ka visām valdībām Eiropā jāizstrādā visaptverošas stratēģijas vai sistēmas zemes izmantošanas un transporta politikas integrēšanai pilsētās.

5. Rīcība Eiropas līmenī.

5.1. Līdz šim Eiropas politika un rīcība transporta jomā ir bijusi virzīta uz galveno transporta tīklu, kas savieno dažādas Eiropas daļas, izveidi un paplašināšanu. Reģionālajiem un kohēzijas fondiem ir bijusi nozīmīga loma šo tīklu attīstībā, īpaši galveno autoceļu tīklu paplašināšanā. Tādējādi Eiropas ietekmei bija tendence veicināt daudzu lielāko Eiropas pilsētu paplašināšanos un izvēršanos, līdz ar to apgrūtinot pāreju uz ilgtspējīgāku pilsētu transporta un zemes izmantošanas modeli.

5.2. Nesen Komisija sev izvirzīja uzdevumu veicināt ilgtspējīgākus pilsētu transporta modeļus. Tā daudzus svarīgākos jautājumus apkopoja Zaļajā grāmatā par pilsētu transportu un tehniskajā ziņojumā par ilgtspējīga pilsētas transporta plāniem. ES ir nodrošinājusi ieguldījumu fondus ar struktūrfondu, Kohēzijas fonda un Eiropas Investīciju bankas starpniecību. ES ir veicinājusi paraugprakses apmaiņu un sniegusi atbalstu nelielu dotāciju veidā pētniecības, izstrādes un demonstrācijas projektiem piemēram, programmas CIVITAS ietvaros. Tie bija lietderīgi pasākumi, ko varētu turpināt un paplašināt. Tomēr tie nekādā ziņā nav pārveidojoši.

5.3. Jaunie uzdevumi klimata pārmaiņu jomā un steidzamā nepieciešamība veikt pasākumus visās jomās, lai ierobežotu CO₂ emisiju, aktualizē nepieciešamību īstenot jaunu kopīgu rīcību Eiropas mērogā. Tikai svarīga Eiropas iniciatīva var paātrināt (un tas ir nepieciešams) pārveides procesu, lai nākotnē ilgtspējīga transporta un zemes izmantošanas modeļi būtu labāk saskaņoti.

5.4. ES kompetence šajā jomā, protams, ir ierobežota, un subsidiaritātes principa piemērošana nozīmē, ka atbildība par vietējo transportu un zemes izmantošanas plānošanu galvenokārt ir piekritīga vietējam un valsts līmenim. Tomēr Komiteja uzskata, ka ir iespējas ievērojami pastiprināt Kopienas rīcību, lai paātrinātu un veicinātu rīcību vietējā un valsts līmenī, īpaši ņemot vērā Eiropas vadošo lomu cīņā pret klimata pārmaiņām un oglekļa emisijas samazināšanas veicināšanu.

5.5. Komiteja atbalsta Eiropas Parlamenta un Reģionu komitejas nesenos ieteikumus par Eiropas lomas palielināšanu šajā jomā. Komiteja iesaka Komisijai jaunajā rīcības plānā pieņemt piecu virzienu pieeju:

5.6. A) uzsākt jaunu būtisku pētniecības iniciatīvu pilsētu transporta un zemes izmantošanas mijiedarbības jomā.

ES Ceturtajā un Piektajā PTA pamatprogrammā bija ilglaicīga un izcila tradīcija attiecībā uz pētniecības projektiem pilsētu transporta un zemes izmantošanas mijiedarbības jomā (skat. piemēram, *Marshall and Banister, eds.: Land Use and Transport: European Research: Towards Integrated Policies*. [Zemes izmantošana un transports. Pētniecība Eiropā: virzībā uz integrētu politiku] London/Amsterdam: Elseviers, 2007). Šī pētniecības tradīcija ir pārtraukta Sestajā un Septītajā PTA pamatprogrammā. Klimata pārmaiņas un iespējama energoresursu nepietiekamība nākotnē izvirza jaunus uzdevumus pilsētplānošanā un prasa uz politiku orientētu pētniecību, lai nodrošinātu lēmumu pieņēmējiem uzticamu informāciju par integrēto stratēģiju iespējamo ietekmi pieaugošu energoresursu izmaksu kontekstā un lai sasniegtu ES siltumnīcefekta gāzu emisiju mērķus. Tāpēc ir nepieciešams pārskatīt un atjaunināt iepriekšējo pētījumu rezultātus, ņemot vērā šos iespējami pilnīgi atšķirīgos nosacījumus. Īpaši steidzami jāpievēršas šādiem politikas jautājumiem.

— *Pielāgošanās klimata pārmaiņām*: Kādas transporta un zemes izmantošanas politiku kombinācijas ir nepieciešamas un lietderīgas, lai mazinātu iespējamos riskus saistībā ar klimata pārmaiņām, piemēram, plūdus, zemes nogrūvumus, viesulvētras, karstuma viļņus u.c.?

— *Klimata pārmaiņu samazināšana*: Kādas transporta un zemes izmantošanas politiku kombinācijas var vislabāk sekmēt transporta nozares ieguldījumu ES un dalībvalstu siltumnīcefekta gāzu emisijas mērķu sasniegšanā līdz 2020. un 2050. gadam ar vismazāk negatīvām sekām saimniecisko izmaksu, sociālā taisnīguma un dzīves kvalitātes ziņā?

— *Pamatpakalpojumu un sabiedriskās dzīves pieejamība*: Kādas transporta un zemes izmantošanas politiku kombinācijas ir vispiemērotākās, lai sasniegtu minimālos standartus attiecībā

uz pamatpakalpojumu (veselības aprūpes, mazumtirdzniecības, izglītības) un sabiedriskās dzīves (tostarp vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti un māsaimniecībām ar zemiem ienākumiem) pieejamību ar sabiedrisko transportu, ņemot vērā iedzīvotāju novecošanos, iedzīvotāju skaita samazināšanos un augstās enerģijas cenas?

5.7. B) izstrādāt saskaņotu rādītāju kopumu attiecībā uz progresu ilgtspējīga pilsētas transporta ieviešanā.

Šādi rādītāji varētu ietvert, piemēram, visu ilgtspējīgā veidā (iešana kājām, braukšana ar velosipēdu un sabiedrisko transportu) veikto pārvietošanos attiecību pret pārvietošanos ar privāto transportu. Tie varētu arī ietvert datus par visu infrastruktūras objektu (skolu, slimnīcu, publisko iestāžu, tirdzniecības centru) apkalpojamo zonu lielumu un to pakāpeniskas samazināšanas iespējām, veicinot mazākus vietējos infrastruktūras objektus, saglabājot decentralizētus publiskos pakalpojumus un samazinot to sasniegšanai veicamos attālumus.

5.8. C) rosināt pašreizējās pilsētu transporta un zemes izmantošanas prakses pārskatīšanu Eiropas mērogā.

Galvenais uzdevums būtu apzināt institucionālās, likumdošanas un finansiālās sistēmas, kas ir vispiemērotākās, lai sekmētu pāreju uz ilgtspējīgu transportu un zemes izmantošanu. Īpaši pārskatīšanā varētu iekļaut dažas no jaunākajām un pretrunīgāk vērtētajām idejām, piemēram:

- ceļa nodevu un stāvvietu maksas sistēmas vai stāvvietu izmantošanas ierobežošana pilsētu centros;
- sistēmas apmierinošu sabiedriskā transporta sistēmu attīstības finansēšanai un darbības nodrošināšanai;
- sistēmas, kas prasītu lielāko publiskās pieejamības objektu attīstītājiem nodrošināt pienācīgus savienojumus ar sabiedriskā transporta sistēmām un ierobežot stāvvietu platību nodrošināšanu privātajiem automobiļiem;
- sistēmas, kas prasītu publiskajiem un privātajiem attīstītājiem savu turpmāko plānu izstrādāšanā ņemt vērā ar transportu saistīto ietekmi un, iespējams, paredzētu iekasēt no attīstītājiem un lielu objektu ekspluatētājiem maksu vai nodevas par savu lēmumu radīto ietekmi saistībā ar papildu braucieniem un oglekļa emisiju.

5.9. D) izstrādāt Eiropas ilgtspējīga pilsētu transporta un zemes izmantošanas sistēmu.

Šāda sistēma varētu ietvert:

- pamatnostādnes dalībvalstu stratēģijām ilgtspējīgas pilsētu transporta un zemes izmantošanas veicināšanas jomā. Katrai valsts stratēģijai būtu jāparedz, ka vietējās plānošanas, transporta un par autoceļiem atbildīgās iestādes (kā arī citas publiskās iestādes) sadarbojas, izstrādājot vietējos zemes izmantošanas un ilgtspējīga transporta plānus katrai lielpilsētai un lielākai pilsētveida apdzīvotai vietai;

- labas prakses un salīdzinošās novērtēšanas pamatnostādnes vietējo stratēģiju izstrādāšanai, tostarp nosacījumus sistematiskas un plašas apspriešanās ar sabiedrību un visām iesaistītajām interešu grupām nodrošināšanai, lai veidotu spēcīgu sabiedrisko apziņu par nepieciešamajām pārmaiņām un maksimālu konsensu attiecībā uz turpmāko virzību;
- rādītājus, lai novērtētu panākto progresu ilgtspējas jomā un dažādu pilsētu un reģionu ieguldījumu oglekļa emisijas samazināšanā, ieviešot ilgtspējīgākus plānus;
- nosacījumus finansiālā atbalsta nodrošināšanai Eiropas vai valstu līmenī ieguldījumiem, kas nepieciešami minēto stratēģiju īstenošanai. Programmas *CIVITAS* ietvaros ir

atbalstītas vairākas lieliskas iniciatīvas, un pēc Komitejas domām šis atbalsts būtu jāpaplašina.

5.10. *E) citu Eiropas likumdošanas un finansēšanas programmu, kas ietekmē transportu un zemes izmantošanu, pārskatīšana.*

Lielākā daļa Eiropas izdevumu transporta jomā bija vērsta uz autoceļu, dzelzceļa un gaisa pārvadājumu infrastruktūras paplašināšanu saimnieciskās izaugsmes interesēs, ar ierobežotu vērtējumu attiecībā uz to ietekmi oglekļa emisijas un ilgtspējas aspektā. Tagad ir pienācis laiks pārskatīt šo programmu līdzsvarotību, ieviest sistemātisku novērtēšanu attiecībā uz šādu ieguldījumu ietekmi uz oglekļa emisiju un pārorientēt programmas tā, lai tās vairāk atbalstītu sabiedrisko transportu, dzelzceļa tīklus un ilgtspējīgu pilsētu transportu, nevis sekmētu ar lielām oglekļa emisijām saistītu tālsatiksmes pārvadājumu attīstību.

Brišēlē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas stikla un keramikas rūpniecības konkurētspēja, jo īpaši ņemot vērā ES klimata un enerģētikas tiesību aktu kopumu”

(izpētes atzinumu pieprasījusi ES prezidējošā valsts Čehija)

(2009/C 317/02)

Ziņotājs: **ZBORIL KGS**

Līdzziņotājs: **CHRUSZCZOW KGS**

Par Eiropas lietām atbildīgais Čehijas Republikas vicepremjera vietnieks *Marek Mora kgs* savā 2008. gada 10. decembra vēstulē ES nākamās prezidējošās valsts Čehijas vārdā saskaņā ar EKL 262. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Eiropas stikla un keramikas rūpniecības konkurētspēja, jo īpaši ņemot vērā ES klimata un enerģētikas tiesību aktu kopumu”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2009. gada 4. jūnijā. Ziņotājs — *Zöhrer kgs*, līdzziņotājs — *Chruszczow kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlijā sēdē) vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. ES stikla un keramikas rūpniecība ir Kopienas ekonomikas struktūras sastāvdaļa un, iespējams, viena no vecākajām Eiropas rūpniecības nozarēm, kas radusies apmēram pirms 4 000 gadu. Nozare šobrīd saskaras ar problēmām konkurences jomā, daudzās no kurām ir radījusi globalizācija, aizvien stingrāki reglamentējoši nosacījumi videi un enerģijas cenu pieaugums.

1.2. Abas minētās nozares ir energoietilpīgas. Tās abas izmanto vietējos materiālus un to produktus pārdod galvenokārt ES (stikla taras un stikla trauku apakšnozarēm tomēr ir liels eksporta tirgus; stikla traukus eksportē gandrīz uz visām pasaules valstīm un stikla taru izmanto ES progresīvās tehnoloģijas izstrādājumu lielākās daļas eksportā). Abās nozarēs kopā tieši ir izveidots aptuveni pusmiljons darba vietu un netieši tās ir radījušas vēl lielāku skaitu darba vietu izejvielu piegādes sektorā un tajās nozarēs (īpaši būvniecībā), kurās izmanto stikla un keramikas izstrādājumus.

1.3. Nozaru produkti ir absolūti nepieciešami šajā Kopienas attīstības posmā un šobrīd pieejami ir samērā neredzams konkurētspējīgu aizstājējmateriālu. Abas minētās nozares saskaras ar konkurenci no attīstības valstīm, kuras ir izmantojušas to, ka ES uzņēmējdarbības vidē ir sarežģītāki apstākļi.

1.4. Attiecībā uz atjaunojamās enerģijas ražošanu un energotaupību stikla izstrādājumu, ja tos atbilstoši pārstrādā, sniegtās priekšrocības ir lielākas par zaudējumiem, ko rada ražošanā izmantotā enerģija un CO₂ emisija. Tādēļ minēto izstrādājumu izmantošanai ir svarīga nozīme, lai sasniegtu Eiropas izvirzītos mērķus vides jomā saistībā ar mājokļiem, pārvadājumiem un atjaunojamo enerģiju, jo šādu izstrādājumu lietošanas laiks var būt divdesmit gadi un vairāk. Produktu galīgā iznīcināšana pēc to atkārtotas pārstrādes nekad nerada CO₂ emisiju.

1.5. EESK uzskata, ka ir svarīgi pievērsties galvenajiem aspektiem, kas ietekmē stikla un keramikas rūpniecības konkurētspēju, un padarīt uzņēmējdarbības vidi ES labvēlīgāku, kā ieteikts abu minēto nozaru analīzē ⁽¹⁾. Būtu jāņem vērā abu nozaru specifika, proti, atšķirīgais lietojums un izmantošana un izstrādājumu lielā daudzveidība, labvēlīgā ietekme uz vidi, energoietilpības pakāpes, koncentrācijas pakāpe abās nozarēs līdz ar to reģionālo aspektu, MVU īpatsvars abās nozarēs.

1.6. Stikla un keramikas rūpniecības nozīmīgākā un neaizstājāmākā vērtība ir pieredzējis un motivēts darbspēks, ko ietekmējušas abu nozaru un amatniecības senās tradīcijas un kas saņēmis kvalitatīvu izglītību un apmācību, kā arī to ietekmējis kultūras un sociālais mantojums attiecīgajos apgabalos un kopienās. Šis vienkāršais fakts būtu jāņem vērā visās politikās. Diemžēl ietekmi, kāda noteiktām politikām var būt uz šo nozīmīgo kultūras un vēstures vērtību, bieži novērtē pārāk zemu vai vispār neņem vērā.

⁽¹⁾ Skat. 4. un 5. zemsvītras piezīmi.

1.7. Neatkarīgi no ekonomikas pašreizējās lejupslīdes jāpievēršas galvenajiem veidiem, kā saglabāt un paaugstināt abu nozaru konkurētspēju, jo tām ir plānveida raksturs un tās nav pakļautas krīzes konjunktūrai.

1.8. Pirmām kārtām minētās nozares būtu jāatbalsta to inovācijas centienos, jo tas var palīdzēt ES stikla un keramikas rūpniecībai nostiprināt savu stāvokli tirgū, uzlabot ekoloģiskos raksturlielumus un, protams, sniegt lielāku ieguldījumu visas sabiedrības veiktajos pasākumos, lai mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi.

1.9. Tādējādi, ņemot vērā nozaru ekoloģiskos raksturlielumus un paredzamo ieguldījumu cīņā pret klimata pārmaiņām, beidzot būtu jānosaka minēto nozaru iekļaušana ES emisiju kvotu tirdzniecības shēmā (ETS), ņemot vērā abu nozaru izmantošanas cikla analīzi, tā kā nozaru izdevīgums daudzkārt pārsniedz ar tām saistīto nelabvēlīgo ietekmi uz vidi. Tātad, visām pārstrādes rūpniecības nozarēm būtu jāpiešķir atbrīvojums no kvotu izsoles uz visu tirdzniecības periodu līdz 2020. gadam, kas likvidētu ievērojamas neskaidrības un šķēršļus saistībā ar ieguldījumiem. Tas ievērojami spētu uzlabot abu nozaru konkurētspēju.

1.10. Labi funkcionējošiem enerģijas tirgiem pēc iespējas būtu jāsamazina ES klimata un enerģētikas paketes ietekme uz stikla un keramikas rūpniecības nozarēm, kas ietekmē arī iepriekšējo produktu piegādes ķēdes. Šajā sakarā svarīgi ir veicināt konkurenci enerģijas tirgos un ES elektroenerģijas tīkla izveidi, kas radīs energoapgādes ilgtermiņa drošību.

1.11. Plaši būtu jāatbalsta pasākumi, kas paredzēti otrreizējās pārstrādes un tai sekojošās reģenerēta stikla izmantošanas apjoma palielināšanai (kuri uzlabo ekoloģiskos raksturlielumus paaugstinātas energoefektivitātes un samazinātas oglekļa dioksīda emisijas rezultātā).

1.12. Jāuzrauga spēkā esošo reglamentējošo pasākumu piemērošana un, vajadzības gadījumā, jānosaka jauni pasākumi, lai likvidētu negodīgu tirdzniecības praksi, piemēram, plaši pazīstamu dizainparaugu vai tirdzniecības marku viltošanu. Daļējs risinājums varētu būt arī "izcelsmes valsts" norādīšana. EESK atzinīgi vērtē arī patērētāju organizāciju darbību un uzskata, ka tās ir dabiski sabiedrotie produkcijas, kam ir augsta pievienotā vērtība, aizsardzībā. Patērētāju organizāciju sniegtais atbalsts ES, kā arī trešās valstīs ir ļoti noderīgs ne tikai patērētājiem, bet arī uzņēmumiem, kas ražo augstas kvalitātes preces.

1.13. Turpmāks politisks atbalsts un ES vienota rīcība varētu būtu lietderīga, lai

- likvidētu importa ierobežojumus trešo valstu tirgos,
- uzlabotu atbilstīgas tirgus informācijas pieejamību MVU,

— veicinātu publiskā iepirkuma procedūru pieejamību jaunajos tirgos,

— likvidētu šķēršļus no Ķīnas piegādātu izejmateriālu tirdzniecībai;

— stikla taras pārstrādes slēgtā cikla veicināšana ES.

1.14. Daudzu stikla un keramikas izstrādājumu (izolācijas materiālu, logu ar dubultiem stikliem u.c.) teicamie ekoloģiskie raksturlielumi būtu jāpopularizē kā energotaupības etalons ES būvniecības nozarē. Bez tam minētā tehnoloģija būtu iekļaujama ikvienā paredzētajā tehnoloģijas nodošanā tām trešām valstīm, kurām ir liels energotaupības potenciāls. Piemēram, ņemot vērā enerģētikas politikas turpmāko attīstību, liels potenciāls ir bijušajām PSRS valstīm. Kopprojekti (piem., tīras attīstības mehānisms) arī var palīdzēt ES ražotājiem kompensēt viņu pašu radītās CO₂ emisijas.

1.15. Dalībvalstu valdību stimulējošie pasākumi būvniecības nozarē, lai veicinātu ēku optimālu energoefektivitāti, ir labākais līdzeklis stikla rūpniecības atbalstam un politikas klimata pārmaiņu jomā veicināšanai.

1.16. EESK iesaka ES iestādēm atjaunot "labāka regulējuma" jēdzienu, kas būtībā bez jebkāda redzama (un ļoti vajadzīga) progressa ir atstāts novārtā. Bez tam visi jaunie tiesību akti būtu jāizskata daudz rūpīgāk, jāapspriež ar ieinteresētajām pusēm un jāveic daudz stingrāks to ietekmes novērtējums, pamatojoties uz reāliem datiem, bet nevis uz nepamatotiem pieņēmumiem. Uzņēmējdarbības vide būtu jāpaplašina; Jebkādi turpmāki ierobežojumi ir pretrunā ilgtspējības principiem.

2. Ievads: apsvērumi saistībā ar konkurētspēju.

2.1. Šajā atzinumā, ko pieprasījusi prezidējošā valsts Čehija, ir izskatīta stikla un keramikas rūpniecības nozaru konkurētspēja, tā kā minētās nozares ir energoietilpīgu nozaru galvenie piemēri. Bez tam šajā analizē, pievēršot galveno uzmanību ES klimata un enerģētikas paketes ietekmei, vienlaikus ir arī mēģināts ņemt vērā arī citus faktorus, kas ietekmē energoietilpīgas nozares kopumā un jo īpaši stikla un keramikas rūpniecības nozares.

2.2. Pamatojoties uz iepriekš minēto, EESK sniedz vairākus ieteikumus politikas veidotājiem par to, kā būtu vadāmas stikla un keramikas rūpniecības nozares, lai tās saglabātu konkurētspēju un sniegtu visus iespējamus labvēlīgos rezultātus saistībā ar ES politiku klimata pārmaiņu jomā (skat. iepriekšējo iedaļu).

2.3. Keramika un stikls ir bāzes materiāli tāpat kā, piemēram, tērauds, alumīnijs un citi krāsainie metāli, ķīmiskas vielas, cements, kaļķi, celuloze un papīrs, kuru ražošana un pārstrāde ir energoietilpīga un kas veido rūpniecisko vērtību ķēdes neaizstājamo pamatu (2).

2.4. *Energoietilpīgu nozaru konkurētspējas virzītājspēki var būt šādi.*

2.4.1. *Pieredzējis un motivēts darbspēks, ko ietekmējušas abu nozaru un amatniecības senās tradīcijas un kas saņēmis kvalitatīvu izglītību un apmācību, kā arī to ietekmējis kultūras un sociālais mantojums attiecīgajos apgabalos un kopienās. Šādas vērtības bieži ir ļoti grūti pārcelt citur.*

2.4.2. *Ilgspējīga tehnoloģiju attīstība un produktu inovācija. Ļoti svarīgi ir panākt vielu un enerģijas efektīvu patēriņu, kvalitāti, uzticamību, rentabilitāti, ilgtspēju, ietekmes uz vidi samazināšanu utt.*

2.4.3. *Galveno izejvielu pieejamība, vēlams ES teritorijā. Ļoti vēlama tomēr ir arī materiāli, kas importēti no politiski drošiem reģioniem par saprātīgām kravas pārvadājumu cenām.*

2.4.4. *Enerģijas pieejamība, ieskaitot primārās enerģijas avotus. Šādu pieejamību nevar izvērtēt, pamatojoties vienīgi uz enerģētikas tīkla labu darbību un enerģijas tarifiem: izšķiroša nozīme ir arī energoapgādes drošībai. Ar enerģijas patēriņu saistītā ietekme uz vidi ir jāvērtē visas vērtību ķēdes garumā.*

2.4.5. *Konkurētspējīga darbības vadība un pārdomāta investīciju finansēšana. Pirmkārt, uz izejvielām un energoapgādes drošību ir attiecināmas energoietilpīgo nozaru lielākās izmaksas un samērā liels kopējo izmaksu procentuālais īpatsvars. Otrkārt, šādas nozares parasti darbojas ar ļoti mazām rezervēm un ir kapitāla ietilpīgas nozares. Visa iepriekš minētā dēļ ir nepieciešama ārkārtīgi konkurētspējīga darbības vadība un pārdomāta investīciju finansēšana.*

2.4.6. *Vides ilgtspēja un ar to saistītā enerģētikas un klimata pārmaiņu normatīvā sistēma. Lai arī energoietilpīgo nozaru ekoloģiskie raksturlielumi pēdējos divos gadu desmitos ir krasī uzlabojušies un īstenotās IPNK direktīvas rezultātā paredzami turpmāki pakāpeniski uzlabojumi, ES šādām energoietilpīgām pamata nozarēm piemērojamā normatīvā sistēma ir ļoti stingra.*

(2) EESK atzinums par tematu "Enerģētikas tirgu pastāvīgās attīstības ietekme uz rūpniecisko vērtību ķēdi Eiropā", OV C 77, 31.3.2009., 88.–95. lpp.

2.4.6.1. Īpaša uzmanība jāvelta nesen pieņemtajam ES klimata un enerģētikas tiesību aktu kopumam (3), kas spēcīgi ietekmēs energoietilpīgu nozaru konkurētspēju, kā to atzinusi EESK, Eiropas Komisija un ES Parlaments savos attiecīgajos dokumentos.

2.4.6.2. Pirms un pēc minētā tiesību aktu kopuma pieņemšanas minētās iestādes un ieinteresētās nozares ir iesniegušas daudzus ietekmes pētījumus. Tie skaidri parāda, ka energoietilpīgās nozares jutīgi uztver oglekļa emisiju pārvirzi un ka tiesību aktu kopuma īstenošana ļoti rūpīgi jāizplāno, lai ņemtu vērā ekonomikas lejupslīdi un COP15 sarunu, kas notiks 2009. gada decembrī Kopenhāgenā, rezultātus.

2.4.6.3. Pamatmateriālu rūpniecībā, ieskaitot stikla un keramikas nozari, galvenokārt izmanto izrakteņu kurināmo un to dažādos veidos ietekmē dažādu enerģijas avotu izmaksas. Papildus izrakteņu kurināmajam tajās ir arī samērā augsts elektroenerģijas patēriņa līmenis.

2.4.6.4. Līdz šim izmaksas, kas radušās saistībā ar klimata politikas jomā veiktajiem pasākumiem, ir bijušas vienpusējas, proti, tikai ES valstīm un nozarēm, turpretī trešās valstis nepiemēro obligātus instrumentus, kuri līdzinātos ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmai. Pat pašā Kopienā minētais slogs attiecas tikai uz elektroenerģijas ražošanas iekārtām un energoietilpīgām nozarēm.

2.4.6.5. Eiropas energoietilpīgās nozares būtībā ir demonstrējušas savu pozitīvo attieksmi pret politiku klimata pārmaiņu jomā un ir panākušas siltumnīcefekta gāzu emisiju absolūtu samazināšanos par 6 % salīdzinājumā ar 1990. gadā reģistrēto līmeni, neraugoties uz ražošanas apjomu pieaugumu. Tas pierāda emisiju un ekonomikas izaugsmes patiesu atsaisti. Minētais sasniegums tomēr nav bijis lēts un, izvirzot turpmākos mērķus un nosakot samazināšanas mehānismus, būtu nopietni jāņem vērā atsevišķu tehnoloģiju iespēju robežas attiecīgajās nozarēs.

2.4.6.6. Ja elektroenerģijas ražošanas nozare var klimata pārmaiņu jomā veikto pasākumu izmaksas tieši saistīt ar elektroenerģijas cenu noteikšanas politiku, energoietilpīgajām nozarēm nav šādu iespēju trešo valstu radītās spēcīgās starptautiskās konkurences dēļ; minētās nozares nevar izmantot nekādu izmaksu pārceļšanu, ne arī virspeļņu.

2.4.6.7. Tādējādi energoietilpīgās nozares ir divas reizes pakļautas ES ETS ietekmei: pirmkārt, tām netieši jāsaucas ar elektroenerģijas pieaugošajām cenām, otrkārt, tām jāabsorbē ETS tiešās izmaksas. Iespējams, ka Padomes un Eiropas Parlamenta nesen pieņemtie lēmumi var daļēji atvieglot paredzamo izmaksu slogu saistībā ar kvotu izsoli, lai gan tādā gadījumā tas nozīmē izsoļu radītā sloga vienkāršu pārbīdi galvenokārt uz laika posmu pēc 2020. gada.

(3) Skat. Komisijas paziņojumu preseī IP/08/1998, <http://europa.eu/rapid/>.

2.4.6.8. Energoietilpīgajās nozarēs pēdējos divdesmit gados ir notikušas ievērojamas tehnoloģiskas pārmaiņas, lai saglabātu konkurētspēju, un to rezultātā tika panākts iepriekš minētais samazinājums 6 % apmērā tad, kad enerģētikas nozarē emisiju līmenis pat paaugstinājās. Tādējādi, nosakot vienu un to pašu atsaucē gadu (2005) un tādus pašus mērķus samazināšanas jomā gan enerģētikas nozarei, gan energoietilpīgajām nozarēm, vēl vairāk tiks pasliktināts energoietilpīgo nozaru nelabvēlīgais stāvoklis. Tas nozīmē, ka faktiski minētās nozares 2005. gadā ir sasniegušas absolūto samazinājumu 50 % apmērā, salīdzinot ar 1990. gadu, kas Kioto protokolā ir noteikts par atsaucē gadu, un ka jauna emisiju tirdzniecības sistēma tiks tām panākt papildu samazinājumu 21 % apmērā salīdzinājumā ar 2005. gadā reģistrētajām emisijām. Šāda spiediena rezultātā "labie izpildītāji" tiks sodīti un būs spiesti vai nu ierobežot savu saimniecisko izaugsmi vai pat samazināt saimniecisko darbību, galu galā reģistrējot uzņēmējdarbību ārpus ES ekonomikas zonas.

2.4.6.9. Nav šaubu par to, ka šāds vienpusējs spiediens var izraisīt uzņēmumu pārvietošanu un līdz ar to arī bažas radošo oglekļa emisiju pārvirzi. Ne pašreizējā ekonomikas lejupslīde un ne pašreizējā kvotu tirdzniecības perioda ietaupīto kvotu potenciālā kapitalizācija, ne arī kvotu izsoļu atlikšana uz vēlāku laiku nespēs izmainīt nozares neaizsargātību, ja pēc Kioto protokola darbības izbeigšanās starptautiskā līmenī netiks pieņemts **atbilstīgs** dokuments.

3. ES stikla un keramikas rūpniecība — konkurences galvenie virzītājspēki.

3.1. *Stikla ražošanas nozarē* ⁽⁴⁾ ietilpst galvenokārt lokšņu stikla, stikla taras, stikla trauku (sadzīves priekšmetu), stiklšķiedras un īpašiem nolūkiem paredzētu izstrādājumu ražošana. ES stikla rūpniecība 2007. gadā saražoja aptuveni 37 miljonus tonnu dažāda veida stikla izstrādājumu apmēram 39 miljardu EUR vērtībā, un uz to attiecināmi 32 % pasaulē saražotās stikla produkcijas. Produkcijas izlaides pieaugums kopš 2000. gada ES nav bijis novērojams. Produkcijas apjoma ziņā stikla tara veidoja 58 %, bet lokšņu stikls — 27 % no kopējā saražotā daudzuma 2007. gadā. Uz stikla traukiem attiecināmi 4 %, uz izolācijas un armatūras šķiedrām — attiecīgi 6 % un 2 %, bet uz īpašiem nolūkiem paredzētiem izstrādājumiem attiecināmi 3 % stikla rūpniecības nozarē saražotās tonnāžas.

3.2. Attiecībā uz ražošanas izvietojumu jānorāda, ka daudz uzņēmumu joprojām atrodas ES15 dalībvalstīs, jo īpaši Vācijā, Francijā, Itālijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē, un uz tiem kopumā attiecināmi 68 % produkcijas 2007. gadā. Uz jaunajām dalībvalstīm attiecināmi 15 %, bet uz pārējām ES15 dalībvalstīm — 17 % minētās produkcijas. Vācija ir ES vislielākā ražotāja minētajā nozarē, bet ES12 dalībvalstīs stikla ražošana ir koncentrēta Polijā un Čehijas Republikā. Stikla ražošanas nozare Vācijā, Čehijas Republikā un Polijā ir minēto valstu nacionālā mantojuma daļa, ņemot vērā attiecīgo apgabalu ilgo vēsturi. Par tradicionāliem mākslas izstrādājumiem uzskatāms arī dekoratīvais stikls un augstas kvalitātes kristāla stikls.

3.3. Nodarbinātības līmenis ES stikla ražošanas nozarē kopš 2000. gada ir pazeminājies, ko kopumā veicinājušas galvenokārt prasības par produktivitāti, automatizācijas pieaugums, nozares konsolidācija un zemu izmaksu ražošanas radīta konkurence. ES stikla ražošanas nozarē 2007. gadā bija nodarbināti 234 000 darba ņēmēji. Uz ES12 attiecināmi gandrīz 40 % nodarbinātības 2007. gadā, kas norāda uz ES12 un ES15 kapitāla un darbaspēka īpatsvara atšķirībām. Lielākā daļa darba vietu ES12 ir Polijā un Čehijas Republikā, uz kurām kopā attiecināms apmēram 71 % ES12 nodarbināto. Ražīgums vienā darba vietā 2007. gadā bija 160,5 tonnas.

3.4. Stikla rūpniecībā ražošana ir samērā koncentrēta galvenajās apakšnozarēs (lokšņu stikls, stikla tara), turpretī koncentrācijas līmenis pārējās apakšnozarēs (sadzīves izstrādājumi, kristāls) nav īpaši augsts. Minētās apakšnozares ir pakļautas lielākam riskam (tirgus, finansējums u.c.), jo nelielajiem ražotājiem trūkst resursu, jo īpaši pašreizējā nelabvēlīgākajā uzņēmējdarbības vidē.

3.5. Stikla rūpniecības izlaistās produkcijas lielākā daļa tiek pārdota Kopienā; attiecīgais rādītājs 2007. gadā bija 90,7 % (tonnāža). Stikla rūpniecības produkcija tika eksportēta 3496 miljonu tonnu apmērā, kas ir aptuveni 9,3 % no produkcijas kopējās izlaides. Uz sadzīves un kristāla izstrādājumiem (25,4 %) un īpašiem nolūkiem paredzētiem izstrādājumiem (38,6 %) attiecināma lielāka daļa eksporta tonnāžas. Eksports 2007. gadā pieauga par 5,3 %. Turpretī imports tajā pašā laikā posmā pieauga par 35,8 %, pārsniedzot eksporta tonnāžu (3601 miljons tonnu 2007. gadā). Eksportētā stikla vidējā cena bija EUR 1780,1/t, kas ir ievērojami augstāka par importētā stikla cenu — EUR 1159,5/t. Apjoma ziņā lielākie importētāji ir Ķīna un Taizeme. Aizvien pieaug no Indijas, Turcijas un Japānas importēto stikla izstrādājumu apjoms. Lokšņu stikla imports no Ķīnas kopš 2004. gada ir pieaudzis desmit reizes.

3.6. ES stikla ražošanas nozarē 2007.-2009. gada laikā posmā ir sarežģīts periods, jo saimnieciskā darbība samazinās, sākoties kredītresursu trūkumam, un samazinās arī pieprasījums. Īpaši neaizsargāta šķiet būvniecības nozare, jo samazinās gan mājsaimniecību uzticēšanās un izdevumi, gan investīciju pieprasījums. Šādas norises, protams, ievērojami ietekmē stikla ražošanas nozari: aptuveni 90 % stikla izstrādājumu ir paredzēti rūpniecības nozarēm, kas ražo patēriņa preces (autobūves nozare, elektrotehniskā rūpniecība, ķīmiskā rūpniecība, pārtikas rūpniecība utt.), un būvniecības nozarei. Stikla ražošanas nozare lielā mērā ir atkarīga no iepriekš minēto nozaru stabilitātes un attīstības.

3.7. Minētie sarežģītie apstākļi saasināsies, pieaugot ES kaimiņvalstu kapacitātei. Paredzams, ka vairākās valstīs, tai skaitā Krievijā, Ukrainā, Baltkrievijā, Katarā, AAE un Ēģiptē, 2004.-2009. gada laikā posmā ražošanas jauda palielināsies par 7,3 miljoniem tonnu. Galvenais pieaugums paredzams lokšņu stikla un stikla taras ražošanā. Ar šādu izaugsmi būtu jāpaplašinās arī tirdzniecībai, un tas pastiprina nepieciešamību politikas veidotājiem nodrošināt, ka ES stikla ražotāju darbība notiek tādos pašos apstākļos.

(4) FWC Konkurences izpētes nodaļa — Stikla nozares konkurētspēja, 2008. gada oktobris.

3.8. ES stikla ražošanas nozare šobrīd saskaras ar daudzām problēmām konkurences jomā, daudzas no kurām ir radījuši globalizācija, aizvien stingrāki reglamentējoši nosacījumi videi un enerģijas cenu pieaugums. No jaunajām tirgus ekonomikas valstīm importēto salīdzinoši lēto stikla izstrādājumu skaita pakāpeniskais pieaugums ir pazīme, ka ES stikla ražošanas nozares konkurences priekšrocība samazinās, jo īpaši zemas vērtības produktu tirgos.

3.9. Stikla ražošanas nozarei ir jāievēro tiesību akti vides jomā par enerģijas izmantošanu, CO₂ emisijām, piesārņošanas novēršanu, atkritumiem, kā arī citi noteikumi attiecībā uz vidi. Trešo valstu, jo īpaši attīstības valstu, ražotājiem jāievēro daudz mazāk stingri tiesību akti vides jomā un tāpēc viņu ražošanai ir mazāk ierobežojumu un zemākas ražošanas izmaksas. Papildus minētajiem jautājumiem ES stikla ražošanas nozare saskaras ar šādām problēmām konkurences jomā:

3.9.1. *Izmaksu samazināšanas prasības nākamā posma tirgū.* Intensīvas vispārējās konkurences Eiropas nozarēs, piemēram, autobūves, plaša patēriņa elektronikas, gaisa satiksmes un mazumtirdzniecības, radītais izmaksu spiediens var negatīvi ietekmēt stikla ražošanas nozari. Visas minētās nozares tādā vai citādā veidā ir ES stikla ražošanas nozares tiešas vai netiešas patērētājas; līdz ar to globalizācijai ir rezonanses efekts uz ES stikla ražošanas nozares pieprasījuma profilu.

3.9.2. *Vispārējs ražošanas jaudas pārpalikums.* Eiropas stikla ražošanas nozares vairākās apakšnozarēs, ieskaitot lokšņu stikla ražošanas nozari, ir jaudas pārpalikums. Tas var negatīvi ietekmēt Eiropas stikla ražošanas nozari, jo samazina peļņas normu; no otras puses, ražošanas jaudas palielināšana, lai apmierinātu patērētāju prasības, pēc krīzes pārvarēšanas būs ātrāka.

3.9.3. *Iepriekšējā posma tirgus spiediens uz enerģijas (un izejvielu) cenām.* Enerģijas pieprasījuma pieaugums ietekmē ES stikla ražošanas nozares ilgtermiņa apgādi un izmaksas. Tas rada nopietnu apdraudējumu stikla ražošanas nozarei, jo tā ir viena no visenergoietilpīgākajām nozarēm un enerģijas izmaksām ir liels kopējo ražošanas izmaksu procentuālais īpatsvars. Jāpievērš uzmanība ES klimata un enerģētikas tiesību aktu kopuma radītajam domino efektam: stikla un keramikas rūpniecībai vajadzēs absorbēt prognozēto enerģijas cenu pieaugumu. Cenas pieaugs vairāku faktoru dēļ, ieskaitot emisijas kvotu tirdzniecību, ieguldījumus ražošanas jaudā un pārvades tīklā, un nepieciešamību nodrošināt atjaunojamo enerģijas avotu lielāku īpatsvaru elektroenerģijas ieguves nozarē. Bez tam atbilstoši enerģijas cenu tendencei varētu pieaugt arī galveno izejvielu, piemēram, nātrija karbonāta vai smilšu, cenas.

3.9.4. *Noteikumi darba apstākļu jomā.* Uz izejvielām un to glabāšanu, pārstrādi un izmantošanu ražošanā attiecināmi daudzi noteikumi saistībā ar darba apstākļiem. Daudzās valstīs, kas nav ES dalībvalstis, nav tik stingru noteikumu un līdz ar to tajās ir zemākas ražošanas izmaksas. ES stikla ražošanas nozares vadītāji tomēr atzīst savu atbildību darba apstākļu nodrošināšanas jomā.

3.9.5. *Tirdzniecības ierobežojumi un viltošana var kavēt eksportu uz trešo valstu tirgiem.* Daudzi eksporta tirgi nosaka muitas tarifus precēm, kuru izcelsme ir ES. Augstas nodokļu likmes ir noteiktas, piemēram, ASV tirgotiem ES produktiem. Daudzu ES stikla ražotāju konkurētspējai ir kaitējusi trešo valstu uzņēmumu realizētā ES izcelsmes dizainparaugu viltošana. Tā šobrīd ir smaga problēma daudziem ražotājiem, un, pienācīgi un rūpīgi nerisināta, tā saglabāsies arī turpmāk. Vienlaikus dizainparaugus izmantojošās nozares saņem atbalstu tādu iniciatīvu veidā kā, piemēram, Komisijas **palīdzības dienests MVU intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības jomā saistībā ar Ķīnu (China IPR SME Helpdesk)**, pielāgoti mācību materiāli un semināri, un individuālas tiesas konsultācijas par problēmām saistībā ar intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību.

3.10. *ES keramikas rūpniecība* ⁽⁵⁾ 2006. gadā saražoja un realizēja dažādus keramikas izstrādājumus aptuveni 39 miljardu euro vērtībā. Ražošanas pieaugums pēdējos gados ir bijis ļoti neliels. Divas lielākās apakšnozares ir sienu un grīdas flīžu apakšnozare un ķieģeļu un jumta kārniņu apakšnozare. Kopā ar keramikas caurulēm tās veido keramikas celtniecības materiālu grupu, uz ko kopā attiecināmi 60 % keramikas nozarē saražoto produktu vērtības. Ugunsizturīgi ražojumi, galda piederumi un dekoratīvi izstrādājumi, sanitārtehnikas izstrādājumi un tehniskā keramika veido attiecīgi 13 %, 9 %, 10 % un 5 % keramikas nozarē saražoto produktu vērtības. Galvenie ražotājreģioni ir Vācija, Apvienotā Karaliste, Spānija un Itālija. Vācija, kā arī Apvienotā Karaliste ir galvenās ražotājvalstis gandrīz visās apakšnozarēs. Itālija un Spānija ir galvenie keramikas flīžu, ķieģeļu un jumta kārniņu un, mazākā mērā, sanitārtehnikas izstrādājumu ražošanas centri. ES jaunajās dalībvalstīs visspēcīgākā ražošana ir Čehijas Republikā, Polijā un Ungārijā, kurās visās ir spēcīga keramikas rūpniecība un kuras tradicionāli ir eksportējušas savu produkciju uz citām ES valstīm. Jauno dalībvalstu īpatsvars ES keramikas rūpniecībā tomēr ir salīdzinoši mazs.

3.11. Jāatzīmē, ka, lai gan lielākā daļa faktoru, kas raksturo un ietekmē stikla rūpniecību, attiecināmi arī uz keramikas rūpniecību, tomēr ir viena ievērojama atšķirība. Ja stikla ražošanas nozarē ir samērā augsta koncentrācijas pakāpe, keramikas rūpniecībā ir ļoti maz lielu koncentrētu un integrētu rūpniecību.

3.12. Nodarbinātības līmenis ES keramikas rūpniecībā kopš 2000. gada ir galvenokārt pazeminājies. To kopumā veicinājušas galvenokārt prasības par produktivitāti, saskaroties ar aizvien pieaugošu zemu izmaksu ražošanas radītu konkurenci. ES keramikas rūpniecībā 2006. gadā bija nodarbināti 330 000 darba ņēmēji, kas ir nedaudz mazāk par 360 000 darbinieku 2005. gadā. Visvairāk nodarbināto ir sienu un grīdas flīžu apakšnozarē un ķieģeļu un jumta kārniņu apakšnozarē. Uz minētajām apakšnozarēm 2006. gadā attiecināmi 52 % nodarbināto keramikas rūpniecībā, tām seko galda piederumu un dekoratīvo izstrādājumu apakšnozare, uz ko attiecināmi 22 % nodarbināto.

(5) FWC Konkurences izpētes nodaļa — Keramikas nozares konkurētspēja, 2008. gada oktobris. Statistikas biroja 2006. gada dati.

3.13. Raksturīgi, ka 20–25 % ES izlaistās keramikas produkcijas (vairāk nekā 30 % sienu un grīdas flīžu apakšnozarē) eksportē ārpus ES robežām. Importa apjoms svārstās no 3–8 %, piemēram, sienu un grīdas flīžu un ugunsizturīgu ražojumu apakšnozarē, līdz vairāk nekā 60 % galda piederumu un dekoratīvo izstrādājumu apakšnozarē. Keramikas rūpniecības galvenie eksporta tirgi ir ASV, Šveice un Krievija. Pēdējā laikā ir vērojama tirdzniecības bilances pasliktināšanās sakarā ar pieaugošu zemu izmaksu ražošanas radīto konkurenci ES tirgos no Ķīnas un Turcijas, joprojām ierobežoto piekļuvi dažiem trešo valstu tirgiem un *euro* pakāpenisko vērtības celšanos salīdzinājumā ar citām valūtām kopš 2000. gada. Minēto iemeslu dēļ tirdzniecība un jo īpaši tirdzniecības noteikumi ES eksportētājiem ir kļuvuši par ievērojamām problēmām keramikas rūpniecībai.

3.14. ES keramikas rūpniecība šobrīd saskaras ar daudzām **problēmām konkurences jomā**, daudzas no kurām ir radījusi globalizācija un aizvien stingrāki reglamentējoši nosacījumi videi.

3.15. Dažās produktu kategorijās, jo īpaši galda piederumu ražošanas apakšnozarē, ES uz inovāciju un dizainu balstītā konkurences priekšrocība aizvien vairāk samazinās sakarā ar lētu izstrādājumu eksportu no jaunajām tirgus ekonomikas valstīm uz ES un citiem galvenajiem tirgiem. ES tomēr joprojām ir lielākā tirgus dalībniece daudzās apakšnozarēs, īpaši sienu un grīdas flīžu ražošanā.

3.16. Otrs galvenais faktors, ar ko saskaras ES keramikas rūpniecība konkurences jomā, ir aizvien stingrāki reglamentējoši nosacījumi videi un kontrole vispār, bet jo īpaši ES ETS radītais slogs. Lai gan enerģijas izmaksas ir aptuveni 30 % no ražošanas izmaksām keramikas rūpniecībā, CO₂ emisiju līmenis uz vienu tonnu ir zems. Uz keramikas rūpniecību attiecināmi vairāk nekā 10 % visu rūpniecisko iekārtu, kas uzstādītas saistībā ar ETS, bet mazāk nekā 1 % iekļauto CO₂ rūpniecisko emisiju. ETS direktīvas pārskatīšanas rezultātā 2013. gadā aptuveni 1 800 iekārtām keramikas rūpniecībā būtu jābūt iekļautām ES ETS. Uz minētajām iekārtām būs attiecināmi mazāk nekā 1,5 % ETS iekļauto rūpniecisko emisiju. Jāuzsver, ka keramikas ražošanas uzņēmumi galvenokārt ir nelielas ražotnes, no kurām 40 % emitē mazāk nekā 25 000 tonnu CO₂ gadā un 70 % — mazāk nekā 50 000 tonnu gadā.

3.17. Energoietilpīgu keramikas ražotņu izmaksu struktūru negatīvi ietekmē pieaugošās izejvielu cenas — ES dažu keramikas ražošanas apakšnozaru raksturīga iezīme ir to lielā atkarība no daudzām dabiskām izejvielām, ko aizvien vairāk importē no trešām valstīm. Pētījums parāda, cik lielā mērā keramikas ražošanas izejvielu konkurences neesamība, jo īpaši enerģijas tirgos, kavē ES keramikas ražotāju konkurētspējas paaugstināšanos.

3.18. ES keramikas ražošanas nozares galvenā problēma saistībā ar konkurētspēju ir keramikas izstrādājumu importa apjoma krasais pieaugums no trešām valstīm, kurās regulējums vides jomā nav tik stingrs un tiesību akti veselības aizsardzības un drošības jomā ir elastīgāki. ES regulējuma augstā līmeņa dēļ ES

keramikas ražotājiem vairs nav līdzvērtīgu konkurences nosacījumu globālajā vidē, un tas ir radījis gan daudzas problēmas, gan arī perspektīvas konkurences jomā.

3.19. Šādā situācijā keramikas ražošanas izmaksu struktūras (lielas izmaksas par enerģiju un darbaspēka izmaksas), nozares salīdzinoši zemās rentabilitātes un konkurences pieauguma gan ES, gan eksporta tirgos dēļ keramikas ražotājiem būs ārkārtīgi grūti pamatot patērētājiem papildu izmaksas saistībā ar CO₂ kvotu tirdzniecību. Turklāt keramikas ražošanā jau izmanto mūsdienīgu tehnoloģiju un paņēmienus, lai samazinātu žāvēšanas skapjos izmantoto enerģiju, un tuvākajā nākotnē ievērojama efektivitātes paaugstināšanās nav sagaidāma.

3.20. Keramikas ražošanā ir vajadzīgi augsti kvalificēti darbinieki, instrumenti un prasme tehnoloģiju izmantošanai un dažādu dienestu sadarbības nodrošināšanai neatkarīgi no to atrašanās vietas. Minētais rada problēmas gan MVU, kas meklē globālas iespējas, gan lieliem uzņēmumiem, kuri darbojas vairākās valstīs, kā tas ir, piemēram, ķieģeļu ražošanas apakšnozarē. Pamatkvalifikāciju iespējams paaugstināt, pievēršoties mūžizglītībai, vairojot nozares pievilcību un izmantojot mērķgrupām paredzētas apmācību programmas.

4. Kā stikla un keramikas ražošanas nozares var veicināt ES ilgtspēju, ieskaitot Kopenhāgenas konferences programmu?

4.1. Stikla un keramikas ražošanas nozaru pozitīvie un negatīvie aspekti būtu novērtējami, ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības koncepciju kopumā. Abas minētās nozares balstās uz vietējiem izrakteņiem, kas ir pietiekamā daudzumā, lai nodrošinātu nozaru ilglaicību ES ekonomikas zonā, kā arī globālā mērogā. Abas nozares lielā mērā pārvalda savu ietekmi uz vidi un nerada īpašu apdraudējumu ne sabiedrības veselībai kopumā, ne arodveselībai.

4.2. Šobrīd stikla un keramikas ražošanas procesos nebūtu sagaidāma nekāda ievērojama inovācija. Stiklu kausē un keramikas izstrādājumus apdedzina ļoti augstā temperatūrā, kas nozīmē, ka oglekļa dioksīda emisijas iespējamiem samazinājumiem ir fizikālas robežas, kurām minētās nozares ātri tuvojas. Diemžēl minētās fizikālas robežas nav tikušas ņemtas vērā, izstrādājot pārskatīto ES ETS, tā kā minētās nozares nav iekļautas kopā ar citām energoietilpīgām nozarēm, kuru ražošanas tehnoloģijām raksturīga emisija.

4.3. Stikla un keramikas ražošanas nozarēs izmantotās tehnoloģijas un ražošanas procesi ir mūsdienīgi attiecībā arī uz enerģijas patēriņu un oglekļa intensitāti. Tie nevis rada problēmu saistībā ar klimatu, bet gan ir tās risinājuma daļa. Stikla ražošanas nozare, piemēram,

- veicina oglekļa dioksīda emisiju samazināšanu, izmantojot stiklu par izolācijas materiālu un tādējādi ietaupot enerģiju,
- veicina bezoglekļa atjaunojamās elektroenerģijas ražošanu,
- ražošanas procesā emitē oglekli daudz mazākā apmērā par ieguvumiem, ko dod oglekļa emisiju samazināšana,
- nodrošina dažādus sociālus labumus, piemēram, zāļu un pārtikas saglabāšanu, kas veicina nozares ilgtspēju.

4.4. Stikls ir piederīgs tādu materiālu grupai, kam ir ļoti augsts otrreizējās pārstrādes līmenis. Ražošanas procesā parasti ir iekļauta pārstrādes sistēma. Dažos aspektos tā ir bezatkritumu ražošanas tehnoloģija. Reģenerēts stikls veido ievērojamu daļu izmantotā materiāla, galvenokārt stikla taras ražošanā. Stikla pārstrādes iespējām nav fizisku robežu materiāla izmantošanas cikla ziņā. Pārstrādes sistēmas ir ieviestas visā Eiropā, un 2007. gadā stikla taras pārstrādes līmenis bija 62 % apmērā. Visi pasākumi, kas paredzēti otrreizējās pārstrādes un reģenerēta stikla izmantošanas apjoma palielināšanai, spēj uzlabot ekoloģiskos raksturlielumus trijos veidos: 1) paaugstināt energoefektivitāti: stikla pārstrādes apjoma palielināšana par 1 % samazina enerģijas patēriņu par 0,25 %; 2) samazināt oglekļa dioksīda emisijas: stikla pārstrādes apjoma palielināšana par 1 % samazina CO₂ emisijas par 0,47 %, un 3) ietaupīt izejvielas: 1 tonnas pārstrādāta stikla izmantošana jauna stikla ieguvei ietaupa 1,2 tonnas dabisko izejvielu.

4.5. Praksē stikla izstrādājumi var palīdzēt samazināt enerģijas patēriņu un līdz ar to arī CO₂ emisijas, piemēram, izolējošas stikla šķiedras vai zemas emisijas spējas logu stiklu izmantošana ēkās. Jumta un sienu izolācija gadā ļauj ietaupīt 460 miljonus tonnu (vairāk nekā ES kopējās saistības saskaņā ar Kioto protokolu). Piemēram, ja visus vienkāršos/dubultos logus ES aizstātu ar zemas emisijas spējas dubultiem/trīskāršiem logiem, CO₂ emisijas gadā varētu samazināt par 97 miljoniem tonnu. Tas līdzinās 21 miljoniem tonnu naftas ekvivalenta vai ēku gada enerģijas patēriņam 19 miljoniem iedzīvotāju. Stikla šķiedras izmantošana plastmasas armēšanai vēja turbīnās un autobūves nozarē izmantotajos materiālos (piemēram, lai samazinātu enerģijas patēriņu, piemērojot mazāk stingras prasības attiecībā uz gaisa kondicionēšanu) ir vēl viens pielietojums, kas ļauj samazināt CO₂ emisijas.

4.6. Paredzams, ka nākamajos 10 gados ievērojami paplašināsies solāro tehnoloģiju izmantošana, un stiklam jau šobrīd ir galvenā nozīme to caurspīdīgo materiālu klāstā, kas paredzēti fotoelementu tehnoloģijām un saules enerģijas koncentrēšanas sistēmām, ieskaitot saules skursteņus, solāro biodeģvielu ražošanu, solāro foto katalīzi, ūdens attīrīšanu un atsāļošanu. Minētie pielietojumi ļauj strauji samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju un no ekoloģiskā viedokļa atbilst enerģijas ilgtspējas principiem. Dažādajām apakšnozarēm ir liela nozīme šādu pielietojumu atbalstā un izstrādē, un to pastāvīgai ieviešanai ES ir īpaši svarīga nozīme no zinātniskā un ražošanas viedokļa.

4.7. Siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoms stikla ražošanas nozarē ir 20 miljoni tonnu, bet keramikas ražošanas nozarē — 27 miljoni tonnu gadā. Abās minētajās nozarēs samazināšanas iespējas ir ļoti ierobežotas. Tas nozīmē, ka stikla un keramikas ražošanas nozaru iekļaušanai ES ETS nav lielas nozīmes fiziskā un saimnieciskā ziņā. Bez tam tas varētu apdraudēt siltumnīcefekta gāzu emisiju iespējamo samazinājumu. Līdzīgas aplēses iespējams sniegt par gandrīz visām galvenajām energoietilpīgajām nozarēm, un, pieņemot lēmumus par oglekļa emisiju pārvirzes jautājumiem un līdzekļu piešķiršanu trešajam kvotu tirdzniecības periodam, balstoties uz salīdzinošiem kritērijiem, būtu jāizvairās no pārmērīgām izmaksām. Vajadzīgi atsevišķi salīdzinošie kritēriji, lai ņemtu vērā dažādo nozaru un apakšnozaru atšķirības. Tajos būtu jāņem vērā dažādie ražošanas paņēmieni, energopatēriņa prasības un uzņēmumu fiziskais potenciāls emisiju samazināšanai.

4.8. Koncentrācijas zemā līmeņa, produktu plašā klāsta un publiski pieejamas statistikas zemās kvalitātes dēļ ES ETS atbilstoša ieviešana keramikas ražošanas nozarē būs ļoti problemātiska. Attiecībā uz riska novērtēšanu keramikas ražošanas nozarē saistībā ar oglekļa emisiju pārvirzi jautājumu par datu pieejamību un konsekvenci iespējams atrisināt, vienīgi summējot attiecīgos datus trīs ciparu līmenī (NACE rev.2-2008). Šādā apkopojumā risku saistībā ar oglekļa emisiju pārvirzi var pierādīt attiecībā uz trim keramikas ražošanas apakšnozarēm, proti, ugunsizturīgiem ražojumiem (NACE 23.2), keramiskiem celtniecības materiāliem (NACE 23.3) un "citiem porcelāna un keramikas izstrādājumiem" (NACE 23.4).

4.9. Keramikas ražošanas nozarei nav tādu pašu iespēju samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas kā stikla ražošanas nozarei, lai gan jāatzīmē mūsdienīgu ķieģeļu, flīžu un minerālšķiedru siltumizolācijas īpašības. Keramikas ražošanas nozare tomēr ir labs ilgtspējīga patēriņa un ražošanas piemērs, pateicoties tādām izstrādājumu īpašībām kā, piemēram, izturīgums un higiēna, kā arī estētiskajām vērtībām. Lielākajai daļai keramikas izstrādājumu ir potenciāli ilgs izmantošanas cikls, un daudziem izstrādājumiem nav vajadzīga turpmāka apkope un uzturēšana.

4.10. Keramikas ražošanas nozarē ir viena ļoti svarīga apakšnozare: ugunsizturīgu materiālu ražošana. Minētie materiāli ir ļoti nepieciešami daudzās nozarēs, kurās ražošana noris augstā temperatūrā: dzelzs un tērauda, stikla, kaļķu un cementa ražošanā. Šādas ķīmiskās vielas nevarētu eksistēt bez augstas efektivitātes ugunsizturīgiem materiāliem, kas dod iespēju iepriekš minētajās nozarēs izmantot visefektīvākās tehnoloģijas.

4.11. Galvenā prasība, lai panāktu progresu vispārējās konkurētspējas un jo īpaši energoefektivitātes un ekoloģisko raksturlielumu paaugstināšanā ir plaša un efektīva pētniecība un izstrāde. Tas attiecas uz stikla un keramikas rūpniecības visām nozarēm, bet jo sevišķi uz īpašiem nolūkiem paredzētu stikla izstrādājumu ražošanas apakšnozari, kas lielāko daļu gūto ieņēmumu novirza inovācijai ražotās produkcijas straujo izmaiņu dēļ. Lai gan minētā apakšnozare nav no lielākajām tonnāžas un darba spēka ziņā, ļoti svarīgs tās attīstības priekšnoteikums ir tās saglabāšana ES teritorijā.

4.12. Tuvākajā laikā stingri noteikumi vides un enerģētikas jomā, kā arī tas, ka nav līdzvērtīgu konkurences apstākļu starptautiskā mērogā, radīs milzīgu spriedzi ES MVU un ievērojami samazinās privāto finansējumu ieguldījumiem inovācijas, pētniecības un izstrādes jomās. Rezultātā enerģijas izmaksu daļa ražošanas kopējās izmaksās var samazināties. Iepriekš minētais tomēr ir ilgāka laika posma rezultāts, kura sasniegšanai uzņēmējiem būs jāiesaistās vērienīgos uzņēmējdarbības pasākumos un jāuzņemas attiecīgs risks.

4.13. Nesen pieņemtās reglamentējošās prasības un stingrāki standarti ir palielinājuši jauninājumu skaitu energoefektivitātes jomā un veicinājuši izstrādājumu optimizāciju vides, veselības un drošības aspektos. Tiek izstrādāti arī jauni pārstrādes paņēmieni. Turpmāks progress keramikas otrreizējā pārstrādē tomēr zināmā mērā ir ierobežots minēto izstrādājumu īpašību dēļ.

4.14. Turpinot pētniecību, keramikas ražošanas nozari var padarīt pievilcīgāku kā videi nekaitīgu ražošanas risinājumu. Kā vienu no jaunāko izstrādājumu piemēriem var minēt keramikas blokus ar palielinātu siltumizolāciju, kuru ražošana ir energoietilpīga, bet kuri, izmantoti būvniecībā, var arī palīdzēt ietaupīt enerģiju. Vēl viens piemērs būtu keramikas izstrādājumu izmantošana automašīnās. Minētos izstrādājumus var izmantot kā pamattehnoloģiju daudzās ļoti svarīgās nākotnes dzinēju sastāvdaļās to unikālās karstumizturības, nodilumizturības un izturības pret koroziju, nelielā svara un elektroizolācijas un siltumizolācijas īpašību dēļ. Keramikas sastāvdaļas varētu būt nākotnes automašīnu dzinējos, kā arī degvielas padeves sistēmas nodilumizturīgos lietojumos un vārstu un vārstu ligzdu papilddelementos. Nākotnes mašīnās var izmantot keramikas akumulatorus, kas dotu iespēju gandrīz pilnīgi likvidēt emisijas.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Bosnijas un Hercegovinas attiecības. Pilsoniskās sabiedrības loma”

(izpētes atzinums)

(2009/C 317/03)

Ziņotājs: **Patrik ZOLTVÁNY KGS**

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietniece *Margot Wallström* un komisārs ES paplašināšanas jautājumos *Olli Rehn* 2008. gada 2. septembra vēstulē saskaņā ar EESK un Eiropas Komisijas sadarbības protokola 9. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“ES un Bosnijas un Hercegovinas attiecības. Pilsoniskās sabiedrības loma”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 23. jūnijā. Ziņotājs — *Patrik Zoltvány kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 147 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Galvenie atzinuma ieteikumi.

1.1. Ieteikumi Eiropas Savienības (ES) iestādēm un struktūrām:

- aktīvi atbalstīt sociālo un pilsonisko dialogu Bosnijā un Hercegovinā;
- kā starpniekiem aktīvi piedalīties jaunas konstitūcijas izstrādē;
- uzstāt, lai tiktu ieviesti ratificētie starptautiskie dokumenti un Bosnijas un Hercegovinas konstitūcija un nodrošināta arod-
biedrību un darba devēju organizāciju reģistrācija, pamatojoties uz attiecīgiem tiesību aktiem, kas nodrošina to efektīvu darbību;
- sistemātiski atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju projektus Eiropas integrācijas idejas veicināšanai visā sabiedrībā. Sistemātiskām debatēm par Eiropas integrācijas jautājumiem jāaptver visas sabiedrības daļas, tostarp pilsoniskā sabiedrība;
- atbalstīt projektus, kuri ir vērsti uz ES dalībvalstu zināšanu un pieredzes pārņemšanu Bosnijā un Hercegovinā. Īpaša pievēr-
šanās jāpievērta būt ieguldījumam, ko var sniegt “jaunās” dalībvalstis no Viduseiropas un Austrumeiropas. ES iestādēm vairāk jāatzīst mērķsadarbības projektu nozīmi un tie jāatbalsta. Jaunizveidotais mehānisms pilsoniskās sabiedrības attīstības un dialoga veicināšanai varētu nodrošināt atbalstu šādi darbībai;
- nodrošināt Bosnijas un Hercegovinas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem iespēju apmeklēt ES iestādes un bez maksas piedalīties ES rīkotajās konferencēs un pasākumos;
- palielināt atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju reģionālajiem tīkliem Rietumbalkānos un izstrādāt reģionālās programmas;

(¹) Saskaņā ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas definīciju termins “pilsoniskā sabiedrība” apzīmē darba devēju organizācijas, darba ņēmēju organizācijas, nevalstiskās organizācijas un interešu grupas.

- turpināt sistemātisku dialogu ar citiem līdzekļu devējiem, lai nodrošinātu mērķtiecīgu, efektīvu, lietderīgu un savlaicīgu palīdzību pilsoniskās sabiedrības organizācijām Bosnijā un Hercegovinā un Rietumbalkānos kopumā;
- organizēt regulāras tikšanās ar pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem, lai varētu elastīgāk reaģēt uz viņu vēlmēm un vajadzībām.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) centīsies:

- izveidot EESK un Bosnijas un Hercegovinas pilsoniskās sabiedrības organizāciju apvienoto konsultatīvo komiteju (AK-K), lai veicinātu un atbalstītu pilsonisko un sociālo dialogu Bosnijā un Hercegovinā;
- aktīvi piedalīties EK Paplašināšanas ģenerāldirektorāta vadītajā jaunajā programmā "Dialogs starp cilvēkiem" un organizēt Bosnijas un Hercegovinas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvju vizītes ES (jo īpaši Briselē);
- nodrošināt Bosnijas un Hercegovinas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem iespēju apmeklēt EESK un iepazīties ar tās darbu.

1.3. Ieteikumi Bosnijas un Hercegovinas pārvaldes iestādēm:

- jāveido tiesiskā vide, kas atbalstītu pilsonisko sabiedrību, tostarp arī darba devēju organizācijas un arodbiedrības;
- jāizstrādā stratēģija pilsoniskās sabiedrības attīstībai, veidojot pamatu dzīvotspējīgai pilsoniskai sabiedrībai kā nobriedušas demokrātiskas sabiedrības neatņemamai sastāvdaļai. Minētā stratēģija jāizstrādā ciešā sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām;
- jautājumus, kas attiecas uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām, jāveido sistemātisks dialogs ar šo organizāciju pārstāvjiem. Valdībai jācenšas iesaistīt pilsonisko sabiedrību vairāk nekā līdz šim;
- jāievieš dažādi (tostarp finansiāli) atvieglojumi pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai atbalstītu to attīstību un darbības ilgtspējību. Jāizveido pārredzama atbalsta sistēma, kas ļautu pilsoniskās sabiedrības organizācijām pieteikties finansējuma saņemšanai no valsts budžeta;
- pastiprināt dialogu un sadarbību ar valsts un pašvaldību iestādēm, tādējādi nodrošinot PSO atzīšanu;

- atrisināt Bosnijas un Hercegovinas arodbiedrību konfederācijas reģistrācijas jautājumu;
- aktīvi atbalstīt ekonomikas un sociālo lietu padomes izveidi valsts līmenī atbilstoši progresam, kas panākts tādu valsts iestāžu veidošanā, kas saistītas ar minētajām jomām;
- paātrināt darbu, lai nodrošinātu atbilstību bezvīzu režīma ieviešanas nosacījumiem;
- īstenot izglītojošus pasākumus par pilsoniskās sabiedrības darbību.

1.4. Ieteikumi Bosnijas un Hercegovinas pilsoniskās sabiedrības organizācijām:

- sekmēt augšupējas metodes un pilsoniskās sabiedrības pašorganizēšanos, tādējādi nostiprinot sabiedrības līdzdalību PSO;
- sekmēt izpratni par pilsoniskās sabiedrības nozīmīgumu politiskos procesos;
- veicināt sadarbības tīklu un partnerību izveidi, t.i., informācijas, zinātnības un pieredzes apmaiņu;
- sekmēt sabiedrības izpratni un zināšanas par ES integrāciju, politiku un Eiropas Savienības iestādēm;
- pastiprināt izglītošanas un mācību pasākumus pilsoniskās sabiedrības organizācijās;
- sekmēt dažādu tautu un reliģiju pārstāvju dialogu, palielināt dažādu PSO sadarbību un kopējus mērķprojektus.

2. Vispārīgas piezīmes.

2.1. Eiropas Savienības mērķi Rietumbalkānos.

Rietumbalkāni ir viena no galvenajām Eiropas Savienības (ES) ārpolitikas reģionālajām prioritātēm. ES galvenais mērķis Rietumbalkānos ir palielināt reģiona stabilitāti un labklājību. Vienlīdz svarīgs mērķis ir sagatavot Rietumbalkānu valstis dalībai ES. Lai to sasniegtu, ES izmanto īpašus pirmspievienošanās instrumentus.

Stabilizācijas un asociācijas process (SAP) sāks, lai atbalstītu šā reģiona valstis ceļā uz ES. Tas ietver politisku dialogu, ieviejamus tirdzniecības atvieglojumus un finansiālu palīdzību. Tajā arī paredzēts iedibināt visaptverošas līgumattiecības, tādējādi palīdzot reģiona valstīm sagatavot pievienošanās ES nākotnē. SAP mērķiem pieskaitāma pilsoniskās sabiedrības attīstība un demokrātizācija, un ar tā palīdzību iecerēts sekmēt reģiona politisko, ekonomisko un institucionālo stabilizāciju. Stabilizācijas un asociācijas nolīguma (SAN) parakstīšana ir nozīmīgs solis ceļā uz pilnīgu dalību ES.

2.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja un Rietumbalkāni.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai (EESK) sniedz būtisku atbalstu, lai nodrošinātu Rietumbalkānu pilsoniskās sabiedrības attīstību. EESK 2004. gadā izveidoja Rietumbalkānu kontaktgrupu, kas ir Komitejas vienīgā pastāvīgā un specializētā struktūra darbam ar šo īpašo reģionu. Kontaktgrupa ir viena no daudzām citām šajā jomā nodarbinātajām ES struktūrvienībām, un tās galvenā uzmanība veltīta pievienotajai vērtībai, ko tā var sniegt šajā jomā.

EESK galvenais mērķis Rietumbalkānos ir pārraudzīt politiskā, ekonomikas un sociālā stāvokļa izmaiņas Rietumbalkānu valstīs, kā arī ES un Rietumbalkānu attiecībās, precīzāk, Saloniku darba kārtības īstenošanā un SAP progresā; veicināt EESK sadarbību ar Rietumbalkānu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm vai līdzīgām iestādēm, tāpat arī sekmēt un paplašināt ES pilsoniskās sabiedrības organizāciju un to Rietumbalkānu partneru paraugprakses apmaiņu.

3. Politiskās norises Bosnijā un Hercegovinā.

3.1. Pašreizējais politiskais stāvoklis.

Politiskās norises Bosnijā un Hercegovinā joprojām ietekmē kara mantojums un Deitonas nolīgums, ar kuru tika izveidota neatkarīga Bosnijas un Hercegovinas valsts tās pašreizējā formā. Konkurējoši politiskie spēki cenšas savā labā izmantot ar Deitonas nolīgumu izveidoto konstitucionālo sistēmu un vienlaicīgi pārvarēt ar to saistītos ierobežojumus. Vajadzību stiprināt un modernizēt Bosnijas un Hercegovinas valdību aizvien vairāk atzīst gan starptautiskā sabiedrība, gan arī pati Bosnija un Hercegovina, lai arī valsts struktūru politiskās vadības atbalsts šim galvenokārt starptautiski virzītajam procesam nav viennozīmīgs.

Turpmākajos gados galvenais valsts politiskais uzdevums būs konstitucionālā reforma, bez kuras būs grūti turpināt progresu ceļā uz demokrātisku un efektīvu valsti, reformu programmas visaptverošu īstenošanu un panākt turpmāku tuvināšanos ES. Deitonas nolīgumā noteiktās konstitucionālās sistēmas reformu nevar uzspiest no ārpuses, lai arī starptautiskā sabiedrība kopumā un īpaši ES ir gatava piedāvāt savu palīdzību. To var panākt ar Bosnijas un Hercegovinas politiski atbildīgo personu vienprātību un iedzīvotāju plašu atbalstu. Šis process, kas ietekmēs visas jomas, būs ļoti delikāts, un iespējams, ka tā pabeigšanai būs vajadzīgs ilgs laiks.

Jāpiemin, ka politiķiem ir atšķirīgi viedokļi par valsts nākotni un zināmā mērā joprojām ir vērojama dažādu tautību iedzīvotāju savstarpēja neuzticēšanās. Kopumā dominējošie līdz šim bijuši nacionālistiski viedokļi, un Bosnijas un Hercegovinas līderiem ar konstitucionālās sistēmas reformas palīdzību nav izdevies panākt progresu tādu darbaspējīgāku un izmaksu ziņā efektīvāku valsts struktūru izveidē, kas varētu sniegt atbalstu Eiropas integrācijas procesā.

Ņemot vērā bažas par vispārējo politisko stabilitāti Bosnijā un Hercegovinā un visā reģionā, Augstā pārstāvja biroja slēgšana jau vairākkārt ir atlikta. Miera īstenošanas padome (PIC) 2008. gada februārī nolēma par priekšnoteikumu biroja slēgšanai izvirzīt Bosnijas un Hercegovinas sasniegto progresu, tai pievērsties pieciem specifiskiem mērķiem un izpildot divus īpašus nosacījumus (SAN parakstīšana un stabila politiskā situācija). Izņemot galējo lēmumu Brčko apgabala lietā, minēto piecu mērķu sasniegšanas jomā progress ir visai neliels ⁽²⁾.

3.2. Politiskās attiecības ar ES un kaimiņvalstīm.

3.2.1. Attiecības ar ES.

Sarunas ar Bosniju un Hercegovinu par SAN noslēgšanu tika uzsāktas 2005. gada novembrī. Ņemot vērā sasniegtos panākumus Eiropas Komisijas un Padomes četrās izvēlētajās prioritārajās jomās ⁽³⁾, 2007. gada 4. decembrī SAN parafēja un 2008. gada 16. jūnijā to parakstīja. Lai arī visas ES dalībvalstis vēl nav ratificējušas SAN, ar tirdzniecību saistītie SAN pasākumi jau ir juridiski saistoši, šim mērķim izmantojot pagaidu nolīgumu, kurš ir spēkā no 2008. gada 1. jūlijā. Līdz ar SAN juridisku spēku ieguva tirdzniecības atvieglojumi, ko ES kopš 2000. gada ir piešķirusi Bosnijas ražojumiem (autonomi noteikti), savukārt Bosnija un Hercegovina pakāpeniski atteicās no ES ražojumiem piemērotajiem tirdzniecības ierobežojumiem un samazināja tiem noteiktās muitas nodevas. Pagaidu nolīguma ieviešana līdz šim bijusi apmierinoša.

(2) 1) Pieņemams un ilgtspējīgs risinājums jautājumā par īpašuma sadalījumu starp valsti un citiem pārvaldes līmeņiem; 2) pieņemams un ilgtspējīgs risinājums attiecībā uz aizsardzības jomas īpašumiem; 3) galīgais lēmums par piešķirumu Brčko apgabalam; 4) fiskālā ilgtspējība (ko veicina vienošanās par pastāvīgu ITA koeficienta aprēķināšanas metodi un Valsts fiskālās padomes izveidošana); 5. tiesiskuma nostiprināšana (par ko liecina kara noziegumu valsts stratēģijas, likuma par ārvalstniekiem un patvērumu un tieslietu nozares reformas valsts stratēģijas pieņemšana).

(3) 1) Policijas reformas īstenošana saskaņā ar 2005. gada nolīgumu par policijas pārstrukturēšanu; 2) sadarbība ar Starptautisko Kriminālo tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai; 3) tiesību aktu par sabiedrisko apraidi pieņemšana un īstenošana; 4) tiesiskās struktūras izveide un administratīvās veiktspējas nodrošināšana, lai veiksmīgi īstenotu SAN.

Vienlaikus ar sarunām par SAN tika izstrādāts un 2007. gada 17. septembrī parakstīts nolīgums par vīzu atvieglotu izsniegšanu, kurš stājās spēkā 2008. gada janvārī. Minētajā nolīgumā tika samazinātas vai dažām pilsoņu grupām pat pilnībā atceltas nodevas par vīzu izsniegšanu. Ar nolīgumu arī tika vienkāršoti noteikumi par vīzu izsniegšanu daudzām pilsoņu grupām, tai skaitā studentiem, uzņēmējiem, žurnālistiem u.c. Debates par bezvīzu režīmu ieviešanu Bosnijas pilsoņiem Eiropas Savienība uzsāka 2008. gada 26. maijā. Lai noslēgtu sarunas, Bosnijai un Hercegovinai ir jāpanāk progress visu kritēriju izpildē.

Pirmspievienošanās finansiālās palīdzības jomā 2008. gada septembrī pieņēma 2008.–2010. gada Daudzgaļu indikatīvo plānošanas dokumentu (DIPD) Bosnijai un Hercegovinai. Pieņemot Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (IPA) programmu 2008. gadam, Eiropas Komisija (EK) Bosnijai un Hercegovinai kopumā piešķīra 74,8 miljonus EUR. Galvenās rīcības jomas ir: tiesiskuma un publiskās pārvaldes struktūru stiprināšana, ekonomikas un sociālā attīstība un demokrātijas stabilizācija. Ņemot vērā IPA instrumenta 2007. un 2008. gadam valstu programmas, pilsoniskās sabiedrības attīstībai no Pilsoniskās sabiedrības palīdzības programmas līdzekļiem tika piešķirti 6,5 miljoni euro. Bosnijas un Hercegovinas pilsoniskās sabiedrības organizācijas arī izmantos priekšrocības, ko sniedz reģionāli pasākumi un apmeklējuma programmas, kuras finansē no dažādu saņēmēju programmas līdzekļiem. Turklāt Augstā pārstāvja biroja budžetam līdz 2009. gada jūnijam paredzēts atbalsts 5,7 miljonu EUR apmērā no Kopienas fondu līdzekļiem.

IPA un pārējo CARDS palīdzību nodrošina ES delegācija Sarajevā. Palīdzības decentralizēta pārvalde joprojām ir Bosnijas un Hercegovinas vidēja termiņa mērķis. Decentralizētas ieviešanas sagatavošanā saskatāmi nelieli panākumi. Finanšu ministrijas Valsts fonda un Centrālā finanšu un līgumu piešķiršanas departamenta (FCU) personāls jau ir daļēji nokomplektēts, un darbā pieņemšanas process joprojām turpinās. Bosnijas un Hercegovinas sarežģītās iestāžu sistēmas un politiskā stāvokļa dēļ IPA pamatnolīguma ratifikācija ir ievērojami aizkavējusies. Nolīguma pienācīga ieviešana vēl joprojām nav nodrošināta. Līdz ar to ir aizkavējusies arī 2007. gada IPA programmas ieviešana.

3.2.2. Attiecības ar Horvātiju.

Attiecības ar Horvātiju kopš 2000. gada ir būtiski izmainījušas. Abas valstis ir panākušas papildu vienošanos par bēgļu atgriešanos visas robežas garumā un parakstījušas brīvās tirdzniecības nolīgumu, kas tika ieviests gandrīz tūlītēji. Bosnijas un Hercegovinas Parlamentārā asambleja 2008. gada februārī apstiprināja dubultās pilsonības līgumu ar Horvātiju. Aplēses rāda, ka aptuveni 400 000 Bosnijas un Hercegovinas pilsoņu ir arī Horvātijas pilsonība. Vēl joprojām nav atrisinātas nesaskaņas par abu valstu robežām, un joprojām pastāv šķēršļi, kas kavē lietu pārņemšanu, kā arī par kriminālnoziedzumiem un par Bosnijas un Hercegovinas un Horvātijas teritorijā izdarītajiem noziedzumiem pret cilvēci aizdomās turamo izdošanu.

3.2.3. Attiecības ar Serbiju.

Attiecības ar Serbiju būtiski uzlabojās kopš Milosevic režīma sabrukuma, un 2000. gada 15. decembrī abas valstis nodibināja diplomātiskās attiecības. Laikā, kad Bosnija un Hercegovina no

2003. līdz 2004. gadam vadīja Dienvidaustrumeiropas sadarbības procesu (SEECp), Bijušās Dienvidslāvijas ārlietu ministri tikās ar pārējiem Dienvidaustrumeiropas partneriem, lai apstiprinātu savu apņemšanos rūpēties par labām kaimiņattiecībām, stabilitāti, drošību un sadarbību Dienvidaustrumeiropā.

Bosnijā un Hercegovinā 2006. gadā notikušās vēlēšanu kampaņas laikā bija vērojama Serbijas un Serbu republikas (*Republika Srpska*) saišu publiska nostiprināšanās, kas vainagojās ar pārstrādāta Speciālo paralēlo attiecību nolīguma parakstīšanu Banja Luka 2007. gada 26. septembrī, tomēr abas puses uzsvēra, ka nolīgums nekādā ziņā neapdraud Bosnijas un Hercegovinas suverenitāti, teritoriālo vienotību vai politisko neatkarību.

Tomēr Bosnijas un Hercegovinas un Serbijas attiecību saasināšanās ir iespējama arī turpmāk. Pēc Kosovas neatkarības deklarācijas pieņemšanas Serbu republikā aizvien vairāk vērojams pret Deitonas līgumu vērsts noskaņojums un separātisma draudi. Serbu republikas Nacionālā asambleja 2008. gada 21. februārī pieņēma rezolūciju, pielīdzinot tās stāvokli Bosnijā un Hercegovinā Kosovas stāvoklim Serbijā un norādot uz apstākļiem, kuros Serbu republika būtu tiesīga atdalīties.

3.2.4. Reģionālā sadarbība.

Attiecības ar Melnkalni ir labas un turpina uzlaboties. Ir parakstīti nolīgumi par sadarbību aizsardzības jomā, policijas sadarbību, civilo aizsardzību un pārrobežu sadarbību.

Attiecības ar Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku uzskatāmas par labām gan divpusējā, gan arī reģionālajā līmenī. Ir noslēgti nolīgumi par atpakaļuzņemšanu, policijas sadarbību un civilo aizsardzību.

Attiecības ar Albāniju ir kļuvušas ciešākas, un Bosnija un Hercegovina ir nolēmusi atvērt vēstniecību Tirānā.

Bosnija un Hercegovina aktīvi piedalās reģionālās sadarbības programmu un iniciatīvu, piemēram, Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīguma (CEFTA) istenošanā.

4. Ekonomikas attīstība Bosnijā un Hercegovinā.

4.1. Bosnijas un Hercegovinas ekonomikas pašreizējais stāvoklis.

Lai arī politiskā situācija Bosnijā un Hercegovinā ir sarežģīta, jau ceturto gadu tās ekonomikas attīstība ir stabila, un IKP pieaugums 2008. gadā lēšams 5,5 % apmērā. Inflācijas līmenis 2007. gada pirmajā ceturksnī sasniedza tikai 1,5 %, bet sāka palielināties 2007. gada otrajā pusē pārtikas un transporta cenu pieauguma dēļ un decembrī sasniedza 4,9 %, turpmāk palielinoties vēl straujāk

un 2008. gada augustā sasniedzot jau 9,5 %. Tekošā konta deficīts samazinājās no 21,3 % no IKP 2005. gadā līdz 11,4 % no IKP 2006. gadā, taču 2007. gadā atkal pieauga līdz 12,7 % no IKP. Tirdzniecības bilances deficīts saruka no 49,6 % no IKP 2005. gadā līdz 37 % no IKP 2006. un 2007. gadā. Turpmāki uzlabojumi šobrīd ir maz ticami, jo eksporta pieaugums 2007. gadā palēninājās, importa apjomi atkal palielinājās, un paredzams, ka globālās finanšu krīzes ietekmē samazināsies tiešās ārvalstu investīcijas. Kopējais fiskālais pārpalikums bija 3 % no IKP 2006. gadā, kas galvenokārt izskaidrojams ar ieņēmumu strauju pieaugumu pēc PVN ieviešanas. 2007. gadā pārpalikums samazinājās līdz 1,3 % no IKP, un 2008. gadā ir iespējams fiskālais deficīts, kas cita starpā skaidrojams ar PVN atmaksas pieaugošo apjomu.

Tāpat kā citās pārejas perioda valstīs, arī Bosnijā un Hercegovinā ir augoša ekonomika, tomēr valstī arī ir plaši izplatīta nabadzība un sociālās grūtības. Bezdarba līmenis tiek lēsts no 16 % līdz 44 %. Bosnija un Hercegovina izjūt finanšu un ekonomiskās krīzes sekas, kas apdraud saimniecisko, sociālo un etnisko stāvokli valstī, kā arī attiecības ES iekšienē un visā reģionā.

Valsts pārvaldes struktūra ir smagnēja un patērē vairāk par 50 % no IKP. Sadrumstalotas struktūras, ierobežoti resursi, pieredzes un *ad hoc* pieeju trūkums valsts veiktspējas uzlabošanā nelabvēlīgi ietekmē valdības spēju izstrādāt un īstenot politiskos pasākumus.

ES ir Bosnijas un Hercegovinas galvenā tirdzniecības partnere (darījumi ar ES veido vairāk par 50 % no Bosnijas un Hercegovinas tirdzniecības kopējā apjoma). Paredzams, ka SAN parakstīšana un pagaidu nolīguma stāšanās spēkā vēl vairāk padziļinās šīs attiecības un stiprinās tirdzniecības sakarus ar ES. Bosnijas un Hercegovinas galvenie eksporta tirgi ir Itālija, Vācija un Slovēnija. Arī importētās preces Bosnija un Hercegovina ievie no šīm ES dalībvalstīm un mazākā apjomā — no Austrijas. Bosnijas un Hercegovinas svarīgākās eksporta preces ir metāli, kokmateriāli un kokmateriālu izstrādājumi, minerālprodukti un ķīmikālijas. Importē galvenokārt mehānismus, minerālproduktus, pārtikas preces un ķīmikālijas.

5. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju pašreizējais stāvoklis un nozīme.

5.1. Sociālais dialogs.

5.1.1. Tiesiskā vide.

Pašlaik Bosnijā un Hercegovinā sociālais dialogs valsts līmenī oficiāli nepastāv. Šāda situācija izveidojusies tāpēc, ka spēkā esošajā konstitūcijā nav paredzēta tādu valsts iestāžu izveide, kas nodarbotos ar sociālo politiku vai izglītības jautājumiem.

Bosnija un Hercegovina ir ratificējusi visas astoņas Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) svarīgākās konvencijas. Kā Bosnijas un Hercegovinas, tā arī Bosniešu un horvātu federācijas un Serbu republikas konstitūcijā ir garantētas apvienošanās tiesības. Abām minētajām teritoriālajām vienībām un Brčko apgabalam ir atsevišķs tiesiskais regulējums nodarbinātības jomā.

Bosnijas un Hercegovinas 2001. gada decembrī pieņemtajā Apvienību un nodibinājumu likumā nav paredzēti noteikumi par Bosnijas un Hercegovinas līmeņa arodbiedrību federācijas reģistrēšanu.

Tomēr saskaņā ar Eiropas Komisijas 2008. gada progresa ziņojumu valsts minētajā jomā nav progresējusi. Tas, ka nav valsts līmeņa pilnvaru rīcībai nodarbinātības un sociālās politikas jomā, joprojām traucē valstī izstrādāt vienotu nodarbinātības stratēģiju. Izmantojot konstitucionālus argumentus, Serbu republika pastāvīgi iebilst pret valsts līmeņa pilnvarām darba tirgus jomā. Abas teritoriālās vienības un Brčko apgabals izstrādājis nodarbinātības stratēģijas un projektus nodarbinātības pasākumu aktīvai īstenošanai. Tomēr minētās darbības netiek pietiekami koordinētas.

Sociālā dialoga jomā ir līdzīgs stāvoklis. Valsts līmenī nav izdevies reģistrēt arodbiedrību konfederāciju. Saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem arodbiedrību reģistrācija nozīmē to atzīšanu — pārstāvību. Turklāt uz sociālajiem partneriem attiecas tie paši tiesību akti un procedūras, kas uz visām pārējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, piemēram, patērētāju grupām vai sporta apvienībām, kas ir nesamērīgi. Valsts sarežģītā politiskā un sociālā struktūra joprojām nelabvēlīgi ietekmē sociālo partneru dialogu, un nav paredzams ātrs situācijas risinājums. Noteiktības trūkums arodbiedrību reģistrēšanas jomā neļauj panākt turpmāku progresu sarunās par darba koplīgumu noslēgšanu. Būtu jāizstrādā jauns likums, kas aizstātu iepriekš minēto Apvienību un nodibinājumu likumu. Tādējādi valdībai vairs nebūtu diskrecionāra vara attiecībā uz lēmumiem par jaunas organizācijas reģistrēšanu vai atteikumu to reģistrēt.

5.1.2. Sociālie partneri.

5.1.2.1. Darba devēji.

Runājot par Bosniju un Hercegovinu, būtu grūti minēt valsts līmenī aktīvi funkcionējošas darba devēju organizācijas. Tā kā valstī nav nodarbinātības ministrijas un daudzi ekonomikas jautājumi ir atsevišķu pārvaldes iestāžu kompetencē, starp darba devēju organizācijām valstī nav izveidojusies ne oficiāla sadarbība, ne koordinācija.

Divas lielākās darba devēju organizācijas ir Bosnijas un horvātu federācijas darba devēju apvienība un Serbu republikas darba devēju apvienība. Abas piedalās vietējo ekonomikas un sociālo lietu padomju darbā. Galvenā problēma, kas jārisina darba devēju organizācijām, ir to pārstāvība, kā arī šo organizāciju dalībnieku interešu efektīva pārstāvība valsts un pašvaldību iestādēs.

5.1.2.2. Arodbiedrības.

Līdzdalības līmenis Bosniešu un horvātu federācijā un Serbu republikas Arodbiedrību konfederācijā ir augsts. Bosniešu un horvātu federācijas Brīvo arodbiedrību konfederācija (*Savez Samostalnih Sindikata Bosne i Hercegovine, SSSBiH*) apvieno nodarbinātos Bosniešu un horvātu federācijā, un Serbu republikas Arodbiedrību konfederācija (*Savez Sindikata Republike Srpske, SSRS*) — Serbu republikā. Abu Bosnijas un Hercegovinas teritoriālo vienību — Bosniešu un horvātu federācijas un Serbu republikas — arodbiedrību konfederācijas 2005. gada 24. jūnijā Sarajevā notikušajā dibināšanas sapulcē izveidoja kopīgu jumta organizāciju Bosnijas un Hercegovinas arodbiedrībām (*KSBiH*). *KSBiH* ir iesniegusi pieprasījumu valsts līmeņa reģistrācijai, taču šis jautājums vēl joprojām nav atrisināts.

5.1.3. Pašreizējo mehānismu novērtējums.

Valsts līmenī nav izveidota neviena ekonomikas un sociālo lietu padome. Šādas situācijas iemesls ir nevēlēšanās jautājumus, kas saistīti ar sociālo dialogu, risināt valsts līmenī, jo īpaši no Serbu republikas puses⁽⁴⁾. Galvenie jautājumi, kas jārisina sociālajiem partneriem, proti, ekonomikas politika, nodarbinātības likums un izglītība, šobrīd ir teritoriālo vienību valdības vai vietējo pašvaldību kompetencē. Stabils vienots tirgus (ieskaitot darba tirgu) Bosnijā un Hercegovinā vēl nav izveidots. Ekonomikas un sociālo lietu padomes darbojas vienīgi teritoriālo vienību līmenī un saņem finansējumu darbībai no valdības. Vēl viens formāls šķērslis valsts līmeņa ekonomikas un sociālo lietu padomes izveidei ir arodbiedrību jumta organizācijas neatzīšana. Jāatzīmē, ka sociālo partneru iespējas un kapacitāte vēl aizvien ir vāja un ir vajadzīga to darba profesionālās kvalitātes celšana.

5.2. Sociālais dialogs.

5.2.1. Tiesiskā vide.

Bosnijai un Hercegovinai ir "ierobežota" pieredze pilsoniskās sabiedrības veidošanā. Pirms kara valstī bija virkne lielākoties kultūras un sporta nozarē aktīvu sabiedrisko organizāciju. Kara laikā un pēc tā lielākā daļa nevalstisko organizāciju (NVO) nodarbojās galvenokārt ar humānās palīdzības nodrošināšanu un tikai lēnām sāka pievērsties tradicionālākiem uzdevumiem.

NVO var reģistrēt valsts, teritoriālo vienību, kantonu (Bosniešu un horvātu federācijā) vai pašvaldību līmenī. Kopš 2002. gada ar Apvienību un nodibinājumu likumu atļauts NVO reģistrēt Valsts Civillietu un saziņas ministrijā, un tās drīkst darboties visā valsts teritorijā. Tomēr, ņemot vērā valsts līmeņa reģistrācijai noteiktās sarežģītās procedūras un to, ka valsts līmeņa reģistrāciju neatzīst

(4) Serbu republikas premjerministrs Milorad Dodik 2007. gada 22. augustā paziņoja, ka "Serbu republikas valdība neatbalstīs ekonomikas un sociālo lietu padomes izveidi Bosnijā un Hercegovinā [pamatojoties uz to], ka galvenie ekonomikas un sociālie jautājumi tie risināti teritoriālo vienību līmenī un ka minētās padomes izveide ir politisks jautājums".

teritoriālajās vienībās (Serbu republika), daudzas NVO tiek reģistrētas konkrētajā teritoriālajā vienībā. Lai izveidotu Bosnijas un Hercegovinas Apvienību un nodibinājumu vienotu reģistru, valsts, teritoriālo vienību valdības un Brčko apgabals 2004. gadā parakstīja Saprašanās memorandu, lai "veicinātu apvienību un nodibinājumu brīvu apriti un izveidotu sistēmu, ar kuras palīdzību varētu ātri piekļūt informācijai par apvienībām un nodibinājumiem".

Apvienību un nodibinājumu likums ir grozīts un stājies spēkā 2008. gadā. Vēl joprojām tiek izmantoti 2002. gada reģistrācijas noteikumi, kas sarežģī reģistrācijas procesu. Bosnijas un Hercegovinas iestādes cenšas panākt izmaiņas tajos, lai tādējādi samazinātu reģistrācijai aizpildāmo veidlapu skaitu. Iecerēts arī ieviest tiešsaistes reģistrāciju.

Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Valsts grupas sagatavoto pētījumu⁽⁵⁾ pilsoniskās sabiedrības organizācijas uzskata, ka viens no svarīgākajiem jautājumiem šobrīd ir nesen ieviestā PVN sistēma. PVN likums, kas Bosnijā un Hercegovinā stājās spēkā 2006. gada 1. janvārī, paredzēja vienotu nodokļa likmi, proti, 17 %, kas nozīmē nodokļa paaugstinājumu. Turklāt, pieņemot darbā personālu, pilsoniskās sabiedrības organizācijām jāmaksā dažādas papildu nodevas (sociālās, veselības). Papildu nodokļus piemēro arī ziedojumiem. Kopumā jāsecina, ka nodokļu atvieglojumi pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu vērtējami atzinīgi un atvieglotu to darbu.

Svarīgs jautājums ir arī publiskais finansējums pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Lielākajā daļā gadījumu pilsoniskās sabiedrības organizācijas uzskata, ka publisko līdzekļu sadale nav pietiekami pārredzama. Spēkā vēl nav stājušies tiesību akti brīvprātīgās darbības jomā. Īpaši svarīgs jautājums joprojām ir tiesību aktu nepilnīga ieviešana un saskaņošana. Dažas pilsoniskās sabiedrības organizācijas novērojušas, ka tiesību aktu sagatavošanas process Bosnijā un Hercegovinā ir nepārredzams un nepieejams.

Pilsoniskās sabiedrības organizāciju no politikajām iestādēm saņemtais atbalsts ir niecīgs, jo dažas no tām uzskata pilsoniskās sabiedrības organizācijas par sāncensēm. Tāpat arī vietējās pašvaldībās nav vispārējas vienprātības par ieguvumiem un priekšrocībām no partnerības ar pilsonisko sabiedrību.

5.2.2. Stāvoklis dažādu interešu grupās.

Bosnijā un Hercegovinā reģistrēto nevalstisko organizāciju skaits ir aptuveni 8 000⁽⁶⁾, taču aktīvo organizāciju skaits ir daudz mazāks. "Trešās nozares" ieņēmumi tiek lēsti 4,5 % apjomā no IKP, bet darbības izdevumi – 2,4 % apjomā no IKP. Minētajā nozarē nodarbināto skaits sasniedz 1,45 % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem⁽⁷⁾.

(5) "Galvenie secinājumi par sadarbību starp ANO aģentūrām un Bosnijas un Hercegovinas pilsoniskās sabiedrības organizācijām" ("Main Findings on the Level of Cooperation Between the UN Agencies and Civil Society Organizations in BiH"), 2007. gada janvāris, Apvienoto Nāciju Valsts grupas "Bosnija un Hercegovina" darba dokuments.

(6) Informācija apkopota 2005. gada februārī, dati iekļauti ES finansētā projektā "Mapping Study of Non-State Actors in Bosnia-Herzegovina", 2005. gada septembris.

(7) "Employment, social service provision and the non-governmental organisation (NGO) sector. Status and prospects for Bosnia and Herzegovina. Analysis and policy implications", kvalitatīvais pētījums #3, 2005. gada 2. aprīlis, DFID darba un sociālās politikas projekts.

Galvenā NVO darbības joma ir cilvēktiesību aizsardzība. NVO arī aktīvi iesaistījušās tādās jomās kā izglītība, dzimumu līdztiesība, ekonomikas attīstība, humānā palīdzība, pilsoniskās sabiedrības attīstība, veselība, bērni un jaunieši, vietējo pašvaldību attīstība.

5.2.3. Pašreizējo mehānismu novērtējums.

Zināmi panākumi vērojami, valsts līmenī veidojot oficiālas iestāžu un nevalstisko organizāciju attiecības. Bosnijas un Hercegovinas Ministru Padome un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji 2007. gada 7. maijā parakstīja savstarpējas sadarbības nolīgumu.

Atbilstoši nolīguma noteikumiem 2007. gada oktobrī tika izveidota Pilsoniskās sabiedrības padome. Lai arī Padomē nav pārstāvēta visa pilsoniskā sabiedrība, tā aptver 31 apakšnozari un līdz ar to veido valsts spēcīgāko NVO forumu. Tomēr ir vajadzīgi iestāžu intensīvāki centieni, lai veidotu regulāru un sistemātisku saziņu ar pilsonisko sabiedrību un sekmētu tās līdzdalību politisko lēmumu pieņemšanā.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

6. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīme ES integrācijas procesā.

6.1. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un Eiropas integrācijas process.

Eiropas ideja nav viena no pilsoniskās sabiedrības organizāciju darba prioritātēm. Iedzīvotāji uzskata, ka Bosnijas un Hercegovinas integrācija Eiropā ir ļoti attāls projekts. Vairumam pilsoniskās sabiedrības organizāciju ir visai niecīga pieredze sadarbībā ar līdzīgām organizācijām ES. Bosnijā un Hercegovinā diskusijas par ES tikai nesen ir sākušās. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas koncentrējas uz prioritātēm, ko nosaka finansējuma sniedzēji — starptautiskās organizācijas, valdība un vietējie ziedotāji. Jautājums par Bosnijas un Hercegovinas integrāciju Eiropas Savienībā netiek plaši skarts, izņemot starptautisko NVO darbībā. Neraugoties uz minēto, Bosnijas un Hercegovinas iespējamo dalību Eiropas Savienībā atbalsta 80 % iedzīvotāju, un tas ir labs izejas punkts, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas sāktu popularizēt un atbalstīt ES dalības kritēriju izpildi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Autotransporta radītā emisija: konkrēti pasākumi stagnācijas pārvarēšanai"

(pašiniciatīvas atzinums)

(2009/C 317/04)

Ziņotājs: **IOZIA KGS**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 17. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Autotransporta radītā emisija: konkrēti pasākumi stagnācijas pārvarēšanai".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. jūnijā. Ziņotājs — *Iozia* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 109 balsīm par un 7 pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Cīņā pret gaisa piesārņojumu un troksni ir iesaistītas daudzas institūcijas. Svarīga nozīme ir Eiropas Kopienas iestādēm, kas atbild par tiesību aktu pieņemšanu un aktualizēšanu, tāpat arī dalībvalstīm, kuras atbild par to īstenošanu, pieņemot īstenošanas noteikumus, un vietējām pašvaldībām, kas veic piesārņojuma un trokšņa kontroli. Par progressa apstāšanos atbild visi kopā, un katrā attiecīgajā līmenī jāiegulda lielāks darbs, lai novērstu vai pēc iespējas vairāk mazinātu iedzīvotāju veselības un labklājības apdraudējumu.

1.2. Privāto, sabiedrisko un kravas autotransportlīdzekļu radītā emisija izraisa arī nopietnas slimības un pasliktina dzīves kvalitāti, jo īpaši pilsētās, kur dzīvo vairāk nekā 75 % Eiropas iedzīvotāju. Neraugoties uz Komisijas iniciatīvām, lai pielāgotu ES tiesību aktus, piemēram, nesen izstrādāto dokumentu kopumu par "zaļāku transportu", dalībvalstīs progress cīņā ar transporta radīto gaisa piesārņojumu un troksni ir apstājies.

1.3. Lai gan tiesību akti (vismaz tie, kas attiecas uz gaisa kvalitāti) pēdējos gados ir īstenoti un uzlaboti, tomēr nav panākts progress attiecībā uz automobiļu un motociklu radītās emisijas, kā arī gāzu un cieta daļiņu daudzuma gaisā kontroles apjomu un kvalitāti. Būtu atzinīgi jāvērtē grūtais darbs, tostarp tehniskie un zinātniskie pasākumi, ko Komisija veikusi, īstenojot *TREMOVE* programmu un citas programmas dažādu transporta nozaru politikas ietekmes analīzei, un Eiropas Tematiskajam centram gaisa un klimata pārmaiņu jautājumā izstrādājot *COPERT 4* sistēmu (datorprogramma autotransporta radītās emisijas aprēķināšanai), kuru pilnveidojis Kopīgais pētniecības centrs. Minētā metodoloģija ir iekļauta ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (*UNECE*) Emisijas novērtēšanas un plānošanas darba grupas izstrādātajā *EMEP/CORINAIR* rokasgrāmatā par emisiju novērtēšanu.

1.4. Dokumentu kopumā par zaļāku transportu ir minēts priekšlikums samazināt dzelzceļa satiksmes radīto troksni, lai gan 2009. gada 22. jūnijā pieņemta regula COM(2008) 316 par mehānisko transportlīdzekļu vispārējo drošību, kurā paredzēts būtiski samazināt riepu radīto troksni.

1.5. EESK iesaka Komisijai, Vides padomei, kā arī Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju aizsardzības padomei un Eiropas Parlamentam nekavējoties uzlabot kontroles pasākumus, lai tādējādi aizsargātu iedzīvotāju veselību. Ārpuscikla pārbaudes un pārbaudes uz ceļiem, jo īpaši satiksmes laikā, apliecinātu, ka mūsdienu transportlīdzekļi rada daudz lielāku troksni nekā pirms 30 gadiem un to radītā emisija ir lielāka nekā to rāda cikliskajās pārbaudēs (*cycle tests*) iegūtie rezultāti.

1.6. EESK uzsver, ka nav vienotas koncepcijas, t.i., *UNECE* noteikumus, tāpat kā ES regulās un pašsertifikācijas modeli nav paredzētas efektīvas kontroles sistēmas, un pārbaudes, ko veic tirgus kontroles mehānismi, nav atbilstīgas.

1.7. EESK norāda uz vairākiem pasākumiem, ko dažādas Eiropas Savienības, dalībvalstu un pašvaldību iestādes varētu veikt, lai samazinātu gaisa piesārņojuma sekas:

- iesaistīt iedzīvotājus, veicinot uzvedību, kas nāk par labu visai sabiedrībai, kā arī palielinot pārredzamību un informētību ar stendu un tīmekļa vietņu starpniecību;
- atbalstīt izglītību un apmācību par vides un ekoloģijas jautājumiem;

- popularizēt labu praksi, piemēram, mobilitātes karti, kas ļauj bez maksas izmantot sabiedrisko transportu;
 - izmantot tādus pilsētas sabiedriskos transportlīdzekļus kā elektriskos tramvajus un trolejbusus, kuru piedziņai tagad izmanto arī akumulatoru, kas dod iespēju tos izmantot vietās bez elektrības vadiem;
 - ierobežot privāto transportlīdzekļu izmantošanu, uzlabojot un paplašinot sabiedriskā transporta satiksmi;
 - noteikt atšķirīgus nodokļus automobiļiem un degvielām atkarībā no to radītā piesārņojuma un, ņemot vērā iedzīvotāju maksātspēju un radīto emisiju, iekasēt nodevas par iebraukšanu pilsētas centrā;
 - internalizēt ārējos izdevumus, jo īpaši ar iedzīvotāju veselību saistītās izmaksas;
 - izstrādāt saskaņotas transporta politikas, nosakot, cik lielā mērā atsevišķiem projektiem jāatbilst vides ilgtspējas kritērijiem;
 - sekmēt pāreju uz mazāk izšķērdīgu un videi draudzīgāku dzīvesveidu;
 - uzlabojot gājējiem un velosipēdistiem paredzēto infrastruktūru, atbalstīt ilgtspējīgu mobilitāti, proti, īsu attālumu mērošanu kājām vai ar velosipēdu;
 - novērst nevajadzīgu pārvietošanos;
 - pārskatīt loģistikas pārvaldību un ražošanu "tieši laikā" (*just in time*);
 - pēc iespējas popularizēt tāldarbu;
 - samazināt satiksmes sastrēgumus, uzlabojot visu transporta veidu izmantošanu un priekšroku dodot sabiedriskajam transportam;
 - atbalstīt tehnoloģisku materiālu un risinājumu inovatīvu pētniecību un izstrādi, lai tādējādi samazinātu satiksmes un autotransporta radīto piesārņojošo vielu daudzumu; tādas vielas ir, piemēram, ūdeņraža kurināmā elementi automobiļiem ar ūdeņraža, elektrības un tādu zemas emisijas ogļūdeņražu piedziņu kā sintētiskā gāze, metāns un sašķidrināta naftas gāze;
 - periodiski veikt stingrākas pārbaudes sevišķi valstīs, kurās transportlīdzekļu parks ir novecojis un rada piesārņojumu (piemēram, Polijā 60 % automobiļu ir vecāki par 10 gadiem).
- 1.8. Lai mazinātu trokšņa piesārņojuma ietekmi, varētu paredzēt šādus pasākumus:
- dzīvojamajos rajonos noteikt ierobežojumus privāto transportlīdzekļu izmantošanai naktī;
 - uz ceļa seguma izvietot ātruma samazināšanas ierīces;
 - uzlabot ceļa seguma kvalitāti;
 - intensīvas satiksmes vietās uzstādīt troksni slāpējošas sienas;
 - transportlīdzekļiem, kuru radītā trokšņa emisija pārsniedz robežvērtības, noteikt preventīvas sankcijas, tostarp transportlīdzekļa atsavināšanu, un īpašu uzmanību pievērst motocikliem;
 - trokšņa līmeņa pārbaudes, kas vairāk pielāgotas parastajiem transportlīdzekļu darbības apstākļiem;
 - biežākas medicīniskās pārbaudes personām, kas ir visvairāk pakļautas trokšņa piesārņojuma apdraudējumam;
 - efektīvi pasākumi satiksmes sastrēgumu novēršanai, konkrētāk, prioritāro joslu un sabiedriskajam transportam paredzēto ielu skaita palielināšana;
 - īpašus noteikumus un piemērotus apstākļus personām, kas strādā uz transporta ceļiem un elpo piesārņotu gaisu un/vai pakļauti nepārtrauktam troksnim.
- 1.9. Dzīves cikla novērtējuma (*Life Cycle Assessment*) metodes būtu jāizmanto arī transporta netieši radītās emisijas gadījumā:
- degvielas ražošana un transportēšana (iegūšana, nogāde līdz pārstrādes rūpnīcai un uzpildes stacijai; elektroautomobiļu gadījumā elektrības ražošanas radītā emisija);
 - transportlīdzekļu ražošana (rūpniecības radītā emisija, tajā skaitā atkritumu apglabāšana);
 - ielas un stāvvietas (ja to būvēšanai izmanto parkus un zaļās zonas, samazinās gaisa kvalitāte, jo nenotiek fotosintēze).
- 1.10. Šajā atzinumā galvenā uzmanība pievērsta piesārņojošo vielu emisijai un ceļu satiksmes radītajam troksnim. Debates apliecinājušas vajadzību veikt pētījumus arī par citiem transporta veidiem un atpūtas transportlīdzekļiem un par lauksaimniecības radīto piesārņojumu. Tāpat būtu jākontrolē arī vilcieni, lidmašīnas, jūras un iekšējo ūdensceļu kuģi, visurgājēji, piemēram, traktori un buldozeri, kā arī celtniecības un kalnrūpniecības tehnika (1).
- ## 2. Ievads.
- 2.1. Kaut arī ar dažām grūtībām, ES Padome ir pieņēmusi visus dokumentus par enerģētiku un klimatu, lai tā būtu labi sagatavojusies Kopenhāgenā decembrī notiekošajai konferencei un varētu nostiprināt savu vadošo lomu siltumnīcefekta gāzes emisijas apkarošanā.

(1) OV C 220, 16.9.2003., 16. lpp.

2.2. Nevar teikt, ka tikpat labi rezultāti ir iniciatīvām, lai samazinātu piesārņojošo vielu emisiju un transportlīdzekļu radīto troksni.

2.3. Satiksme negatīvi ietekmē sabiedrības veselību divējādi: radot piesārņojošo vielu emisiju atmosfērā un troksni. Svarīgākās piesārņojošās vielas, ko rada satiksme un kam ir tieša, negatīva ietekme uz veselību, ir šādas: slāpekļa oksīds un dioksīds (NO un NO₂), oglekļa monoksīds (CO), sēra dioksīds (SO₂), amonjaks (NH₃), gaistoši organiski savienojumi (GOS) un sīkās daļiņas jeb aerosoli. Minētās vielas ir primārās piesārņojošās vielas, jo tās tieši emitē autotransports, savukārt sekundārās vielas rodas atmosfērā reakcijas rezultātā. Tādas ir vielas ir, piemēram, amonija nitrāts (NH₄NO₃), amonija sulfāts ([NH₄]₂[SO₄]) un sekundāri organiskie aerosoli.

2.4. ES 27 dalībvalstīs autotransports ir galvenais tādu vielu emisijas avots kā NO_x (39,4 %), CO (36,4 %), gaistoši organiskie savienojumi, izņemot metānu (17,9 %), un otrs lielākais PM10 (17,8 %) un PM2,5 (15,9 %) emisijas avots (Eiropas Vides aģentūras (EVA) 2008. gada 28. jūlija tehniskais ziņojums Nr. 7/2008).

2.5. Dabiskas primārās daļiņas rodas no vulkāna izvirdumiem, meža ugunsgrēkiem, erozijas, kā arī klintīm, augiem (putekšņu un augu paliekas), no sporu saīšanas, jūras ūdens šāls un insektu paliekām. Dabiskas sekundārās daļiņas sastāv no sīkām daļiņām, kas rodas tādu dažādu vielu oksidēšanās rezultātā kā sēra dioksīds un sērūdeņradis (kuri veidojas ugunsgrēku vai vulkāna izvirdumu laikā), slāpekļa oksīdi, kas izdalās no zemes, un veģetācijas laikā radušies terpēni (ogļūdeņraži).

2.6. Cilvēka darbības izraisīto primāro daļiņu rašanās iemesli ir šādi: fosilo degvielu izmantošana (mājas apkure, termoelektrostacijas u.c.), autotransporta emisija, kā arī riepu, bremžu un ceļa seguma nodilums un dažādi rūpnieciskie procesi (lietuves, raktuves, cementa rūpnīcas u.c.). Būtu jāmin arī lielais daudzums putekļu, kas var rasties dažāda veida lauksaimnieciskas darbības rezultātā. Cilvēka darbības izraisītās sekundārās daļiņas savukārt rodas galvenokārt dažādas darbības rezultātā emitēto ogļūdeņražu, sēra un slāpekļa oksīdu oksidēšanās procesā.

2.7. Daļiņas iedala pēc izmēra, sākot ar nanodaļiņām, līdz smalkām daļiņām un pat redzamiem putekļiem. Daļiņas, kuru diametrs ir mazāks par 10 μm, apzīmē par PM10, un tās, kuru diametrs ir mazāks par 1 μm, — par PM1. Sīkākās daļiņas ir bīstamākās, jo tās iekļūst visdziļāk plaušās.

2.8. Citas transportlīdzekļu emitētās vielas nenodara tiešu kaitējumu veselībai, taču EVA uzskata, ka tās nopietni kaitē videi. Tās ir, piemēram, siltumnīcefekta gāzes, oglekļa dioksīds (CO₂), metāns (CH₄) un slāpekļa oksīds (N₂O). Arī tās rada nopietnas bažas sabiedrībā, un to koncentrācija tiek ierobežota, izmantojot transportlīdzekļu radītās emisijas standartus.

2.9. Tāpat kā satiksmes radītās emisijas gadījumā arī piesārņojošo vielu koncentrācija piezemes atmosfērā mainās atkarībā no laikapstākļiem. Zema gaisa temperatūra, sevišķi temperatūras inversijas gadījumā, aiztur konvekciju, kas nodrošina gaisa apmaiņu atmosfērā, un sekmē piesārņojošo vielu uzkrāšanos apakšējos slāņos. Tas sevišķi bieži notiek kalnu reģionu ielejās, kur gaisa piesārņojuma sekas ir iemesls bažām.

2.10. Pamatojoties uz epidemioloģiskiem pētījumiem, ir apliecināta piesārņojošo vielu ietekme uz veselību un secināts, ka hroniskais bronhīts un emfizēma ir īstermiņa sekas, ko izraisa augstais daļiņu koncentrācijas līmenis, savukārt daļēji ir pierādīta saikne ar tādām alerģiskām parādībām kā astma, rinīts un dermatīts.

2.11. Troksnis izraisa gan dzirdes, gan arī citus veselības traucējumus, un tādēļ Eiropas Kopiena ir ieviesusi ierobežojumus attiecībā uz darba ņēmēju un iedzīvotāju pakļaušanu trokšņa iedarbībai. Svarīgākie noteikumi par trokšņa iedarbības aprēķināšanu ir izklāstīti standartos ISO 1996-1:2003, ISO 1996-2:2006, ISO 9613-1:1993, ISO 9613-2:1996 un Direktīvā 2002/49/EK.

2.12. Lai trokšņa iedarbības aprēķinos ņemtu vērā to, ka dzirdes sistēma atšķirīgi jūtīgi uztver dažādas akustiskā spektra frekvences (20 līdz 20 000 Hz), tiek izmantotas novērtējuma līknes spektrālā blīvuma noteikšanai atbilstīgi dzirdes sistēmas jūtīgumam. Visbiežāk izmanto A novērtējuma līkni, iegūstot svērtu vērtību, kas izteikta ar dB(A).

3. ES tiesiskais regulējums.

3.1. Gaisa kvalitāte.

3.1.1. Gaisa kvalitāte ir viena no jomām, kurā pēdējos gados ES ir veikusi vislielāko darbu, lai, nosakot ilgtermiņa mērķus attiecībā uz gaisa kvalitāti, izstrādātu visaptverošu stratēģiju. Lai kontrolētu dažu piesārņojošo vielu līmeni un uzraudzītu to koncentrāciju atmosfērā, ir pieņemtas direktīvas.

3.1.2. Vides ministru padome 1996. gadā pieņēma Pamatdirektīvu 96/62/EK par gaisa kvalitātes novērtēšanu un pārvaldību. Ar minēto direktīvu pārskatīja spēkā esošos tiesību aktus un ieviesa jaunus kvalitātes standartus attiecībā uz gaisa piesārņotājiem, uz kurām agrāk neattiecās nekādi noteikumi, un noteica kalendāro grafiku, uz kuru pamatojoties jāizstrādā atvasinātas direktīvas par virkni piesārņojošu vielu. Piesārņojošās vielas, uz kurām attiecas direktīva, ir šādas: sēra dioksīds (SO₂), slāpekļa dioksīds (NO_x), daļiņas (PM), svins (Pb) un ozons (piesārņojošas vielas, uz kurām jau agrāk attiecas gaisa kvalitātes mērķi), benzols, oglekļa monoksīds, poliaromātiskie ogļūdeņraži, kadmijs, arsēns, niķelis un dzīvsudrabs.

3.2. Atvasinātās direktīvas.

3.2.1. Pēc pamatdirektīvas tika pieņemta virkne atvasinātu direktīvu, kurās katrai identificētajai piesārņojošai vielai noteica robežlielumus skaitliskā izteiksmē un ozona gadījumā noteica atsaucē vērtības. Līdztekus gaisa kvalitātes robežvērtību un trauksmes robežlielumu noteikšanai ar direktīvām paredz saskaņot gaisa kvalitātes uzraudzības stratēģijas, kā arī mērīšanas, kalibrēšanas un vērtēšanas metodes, lai visā ES nodrošinātu salīdzināmus mērījumus un sabiedrībai sniegtu noderīgu informāciju.

3.2.2. Pirmā atvasinātā direktīva (1999/30/EK) — par robežvērtību noteikšanu NO_x , SO_2 , Pb un PM koncentrācijai apkārtējā gaisā — stājās spēkā 1999. gada jūlijā. Lai varētu izveidot saskaņotu un strukturētu ziņošanas sistēmu, Komisija noteica precīzu kārtību, ar kuru saskaņā katra dalībvalsts sniedz informāciju par saviem plāniem un programmām. Minētā kārtība ir izklāstīta Lēmumā 2004/224/EK.

3.2.3. Otrā atvasinātā direktīva (2000/69/EK) — par robežvērtībām benzola un oglekļa dioksīda koncentrācijai apkārtējā gaisā — stājās spēkā 2000. gada 13. decembrī. Direktīvas noteikumus paredzētos gada pārskatus jāiesniedz atbilstīgi Komisijas Lēmumam 2004/461/EK.

3.2.4. Trešo atvasināto Direktīvu 2002/3/EK — attiecībā uz ozonu apkārtējā gaisā — pieņēma 2002. gada 12. februārī. Tajā ir noteikti ilgtermiņa mērķi, kas atbilst jaunajām Pasaules Veselības organizācijas noteiktajām pamatnostādnēm un līdz 2010. gadam sasniedzamajām atsaucē vērtībām par ozona koncentrāciju apkārtējā gaisā. Minētie mērķi atbilst Direktīvai 2001/81/EK par valstīm noteikto maksimāli pieļaujamo emisiju.

3.2.5. Ceturtā atvasinātā direktīva, proti, Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 15. decembra Direktīva 2004/107/EK attiecas uz arsēna, kadmija, dzīvsudraba, niķeļa un policiklisko aromātisko ogļūdeņražu koncentrāciju apkārtējā gaisā.

3.2.6. Nesen pieņēma Direktīvu 2008/50/EK par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai. Ar minēto direktīvu apvieno pamatdirektīvu ar pirmajām trim atvasinātajām direktīvām, atliekot ceturtais atvasinātās direktīvas iekļaušanu uz laiku, līdz būs gūta pietiekama pieredze tās īstenošanā. Ar jauno direktīvu ievieš smalko daļiņu ($\text{PM}_{2,5}$) mērījumus un nosaka dalībvalstu mērķus smalko daļiņu samazināšanai, kā arī vidējo iedarbības rādītāju un robežvērtību, kas ir $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ un no 2020. gada būs $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Direktīvu pieņēma pēc tam, kad bija izskatīts Pasaules Veselības organizācijas (PVO) ziņojums *Air Quality Guidelines Global Update 2005* [Vispārējās aktualizētām gaisa kvalitātes pamatnostādnēs, 2005], kurā tika apliecināta $\text{PM}_{2,5}$ bīstamība un noteiktas arī NO_x , SO_x un O_3 bīstamības robežvērtības.

3.2.7. Galvenais arguments, kāpēc izmanto $\text{PM}_{2,5}$, ir tas, ka tādejādi var labāk izvērtēt cilvēka darbību, bet jo īpaši sadegšanas procesu avotus (Veselības un vides apdraudējuma zinātniskās komitejas (SCHER) 2005. gada ziņojums).

3.3. Trokšņa piesārņojums.

3.3.1. Direktīva 70/157/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu pieļaujamo trokšņu līmeni ir pieņemta 1970. gadā.

3.3.2. Direktīvu 46/188/EK par darbinieku aizsardzību pret trokšņa iedarbības radītajiem apdraudējumiem tomēr pieņēma tikai 1986. gadā.

3.3.3. Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 25. jūnija Direktīva 2002/49/EK attiecas uz vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību. Direktīvā teikts, ka vides trokšnis ir nevēlams vai kaitīgs cilvēka darbības radīts āra trokšnis, ieskaitot trokšni, ko izraisa transportlīdzekļi.

3.3.4. Pēc tam tika pieņemta Komisijas 2007. gada 14. jūnija Direktīva 2007/34/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 70/157/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu pieļaujamo trokšņa līmeni un izplūdes gāzu sistēmu, lai to pielāgotu tehnikas attīstībai, un ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (UNECE) Noteikumi Nr. 117 — vienoti noteikumi par riepu apstiprināšanu attiecībā uz rītes trokšņu emisijām un saķeri ar slapju virsmu (OV L 231, 29.8.2008.). Jāmin arī nesēn pieņemtā regula COM(2008) 316 par mehānisko transportlīdzekļu vispārējo drošību, kurā paredzēts ievērojami samazināt riepu radīto trokšni.

4. Pašreizējais stāvoklis.

4.1. Saskaņā ar EVA pētījumu (*Exceedence of air quality limit values in urban areas. Core set of indicators assessment* [Gaisa kvalitātes robežvērtību pārsniegšana pilsētās. Galveno rādītāju novērtējums], 2008. gada decembrī), kas aptver desmit gadu periodu no 1997. gada līdz 2006. gadam, tādām apkārtējā gaisa piesārņojumam, kura koncentrācijas līmenis pārsniedz cilvēka veselības aizsardzībai noteiktos ES robežlielumus, potenciāli pakļauto pilsētas iedzīvotāju īpatsvars bija šāds:

- daļiņu (PM_{10}) gadījumā 18–50 % ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ dienā, augstākais 35 dienas kalendārajā gadā);
- slāpekļa dioksīda (NO_2) gadījumā 18–42 % ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ kalendārajā gadā), kas liecina par samazināšanās tendenci;
- ozona (O_3) gadījumā 14–61 % ($120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ dienā vidēji 8 stundu garumā, augstākais 25 reizes kalendārajā gadā). Augstākā vērtība (61 %) tika sasniegta 2003. gadā, tomēr tendenci precīzi noteikt nevar;
- sēra dioksīda (SO_2) gadījumā mazāk nekā 1 % iedzīvotāju bija pakļauts piesārņojumam, kura koncentrācijas līmenis atbilst robežlielumam ($125 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ne vairāk kā trīs dienas kalendārajā gadā).

5. Trokšņa un gaisa piesārņojuma radītais kaitējums.

5.1. Mūsdienās troksnis ir viens no galvenajiem pilsētas dzīves kvalitātes pasliktināšanās iemesliem. Lai gan pēdējos 15 gados Kopienā ir tendence samazināties augstajam trokšņa līmenim vistrokšņainākajās vietās, tajā pašā laikā ir palielinājies tā saukto "pelēko zonu" skaits, un tas nozīmē, ka vairāk iedzīvotāju ir pakļauti troksnim un agrāko tendenču radītie ieguvumi ir zuduši.

5.2. Troksni parasti definē kā nevēlamu, nepatīkamu vai traucējošu skaņu.

5.3. Trokšņa samazināšanai var izmantot trīs metodes:

- pasākumi attiecībā uz trokšņa avotu (emisijas samazināšana tās rašanās vietā vai mobilitātes apstākļu uzlabošana konkrētās teritorijas daļās);
- pasākumi attiecībā uz trokšņa izplatīšanos (dzīvojamo rajonu pēc iespējas tālāka atrašanās no vietām ar lielu trokšņa emisiju);
- pasīvas aizsardzības sistēmu (trokšņa slāpētāju) izmantošana ēkām, kas ir visvairāk pakļautas trokšņa iedarbībai.

5.4. Trokšņa visbiežāk izraisītās slimības ir gan dzirdes, gan arī ar citas slimības: dzirdes pasliktināšanās, trokšņi ausīs (ausī dažreiz dzirdama skanēšana, ko var izraisīt paliekošs auss gliemeža matiņu šūnu bojājums) un problēmas saistībā gan ar auss gliemeža un dzirdes nerva sistēmu, gan arī ar Eistahija kanālu. Trokšņa iedarbība rada akūtus un hroniskus dzirdes sistēmas traucējumus. Satiksmes radītais troksnis nesasniedz līmeni, kas var izraisīt akūtu iedarbību. Ja ir nodrošināts pietiekams atpūtas laiks, dzirdes sistēma spēj atgūties no hroniskas trokšņa iedarbības radītajām negatīvajām sekām. Tādēļ hroniskas iedarbības robežvērtības bieži vien nosaka, pamatojoties uz kopējo svērto iedarbību "A" (uz darba ņēmēju 8 stundu darba dienas laikā). Eiropas Savienībā ikdienas trokšņa iedarbības robežvērtība attiecībā uz personālu ir šāda: Lex, 8h = 87 dB(A).

5.5. Ar dzirdi nesaistītas slimības var būt: sirds un asinsvadu slimības, gremošanas sistēmas traucējumi stresa dēļ, galvassāpes un endokrīnās problēmas, kas rodas būtisku faktoru izmaiņu rezultātā. Ar dzirdi nesaistītas, trokšņa radītas sekas ir, piemēram, aizkaitinājums, miega traucējumi un pastāvošo psihisko slimību saasināšanās. Vairākos pētījumos ir pierādīta saikne starp izteiktu aizkaitinājumu (subjektīvs parametrs) un satiksmes, tajā skaitā dzelzceļa, trokšņa līmeni, it sevišķi naktī. Miega traucējumi, ko izraisa satiksmes troksnis naktī, bieži vien rada citas asinsvadu un sirds, kā arī endokrīnās slimības, kuras atšķirībā no sākotnējām iemīgšanas problēmām nemazinās, ja trokšņa iedarbība turpinās.

5.6. Pavisam savādāk ir ar gaisa piesārņojumu. Apkārtējā gaisa piesārņojuma dēļ pasaulē katru gadu mirst 500 000 cilvēku un saīsinās paredzamais dzīves ilgums (gandrīz 3 miljoni mirst iekšelpu gaisa piesārņojuma dēļ). Milānā izveidotā Audzēju izpētes un ārstēšanas institūta Vides epidemioloģijas un audzēju reģistra departamenta veiktajā pētījumā teikts, ka PM10 daļiņu apjoma samazināšana no 60 līdz 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ pašreizējo mirstības gadījumu skaitu (13 122) ļautu samazināt par 1 575. Šis pilsētas iedzīvotājiem ir vērts par to padomāt!

5.7. Minētā ilgtermiņa ekstrapolācija ņemta no pētījuma, ko veicis C. Arden Pope III (pētījums *Lung Cancer, Cardiopulmonary Mortality and Long-term Exposure to fine Particulate Air Pollution* [Plaušu vēzis, mirstība no sirds un plaušu slimībām un piesārņota gaisa sīko daļiņu ilgstoša iedarbība] publicēts žurnālā *JAMA*, 2002. gads, Vol. 287, Nr. 9), no 1982. gada līdz 1998. gadam novērojot *Cancer Society* piederošas 1 200 000 personas. PVO ir piekritusi pamatrādītājiem, kas izriet no minētā pētījuma, ar kuru saskaņā mirstības risks iedzīvotāju grupā sākot ar 30 gadiem palielinājies par 6 %.

5.8. Gaisa piesārņojums izraisa daudzas slimības, piemēram, akūtu un hronisku bronhītu, plaušu darbības un sirds un asinsvadu sistēmas traucējumus, elpošanas problēmas (piemēram, aizdusu), un palielina audzēja, astmas lēkmju un acu akūtu iekaisumu risku.

6. Trokšņa un gaisa piesārņojuma iedarbībai pakļautie darba ņēmēji.

6.1. Daudzas darba ņēmēju grupas ir pakļautas pārāk lielai piesārņotai pilsētas vides iedarbībai. Tās ir grupas, kuru pārstāvji strādā ārā: ceļa strādnieki, municipālā un ceļu policija, uzpildes staciju darbinieki, autobusu un kravas automobiļu vadītāji. ES un dalībvalstu tiesību aktos ir rūpīgi izvērtēti iespējamie apdraudējumi atsevišķu profesiju pārstāvjiem un noteikti attiecīgi aizsardzības pasākumi.

6.2. Rūpniecības uzņēmumiem, kuros izmanto bīstamus materiālus, ir jāievēro sevišķi stingri noteikumi par gaisa piesārņojumu darba vietā. Attiecībā uz troksni: visām iekārtām un darbgaldiem, kas rada troksni, jāatbilst tipa apstiprinājumā minētajām robežvērtībām, izņemot īpašus gadījumus, kuros maksimālā robeža tiek pārsniegta; tādus gadījumus (pneimatiskais āmurs, urbjmašīna) ir obligāti jālieto ausu aizsargi.

6.3. Īpaši noteikumi attiecībā uz ārā strādājošiem darba ņēmējiem, kuri elpo piesārņotu gaisu vai ir pakļauti pastāvīgai trokšņa iedarbībai, nepastāv. Autobusu vadītāju gadījumā, piemēram, būtu jāsamazina piesārņojuma un vibrāciju rašanās transportlīdzekļos un jāuzlabo šoferu kabīņu skaņas izolācija. Pārmērīgs troksnis negatīvi ietekmē vadītāja darbu, radot stresu, palielinot muskuļu sasprindzinājumu un mazinot kustību precizitāti. Troksnis ietekmē veģetatīvo nervu sistēmu un pasliktina dažas funkcijas, kas ir ļoti svarīgas braukšanas procesā, piemēram, ātruma un attāluma noteikšanas spēju.

6.4. Darba ņēmēju veselības un drošības apstākļu uzlabošana ir pienākums, kas jāuzņemas visos politiskajos un administratīvajos līmeņos, pastiprinot pārbaudes un stingri sodot tos, kas neievēro drošības standartus. Darba ņēmēji bieži vien cieš negadījumos, kurus būtu iespējams novērst, ja drošības noteikumi būtu attiecīgi atjaunināti, pamatojoties uz jaunākajiem pētījumiem un tehnisko progresu. Šajā sakarā jāmin jaunākie epidemioloģiskie pētījumi par piesārņojošām vielām, kas kā blakusefektu var izraisīt uzmanības zudumu un neatgriezeniskas sekas.

7. Kādi pasākumi būtu jāveic, lai pārvarētu stagnāciju?

7.1. Eiropas aģentūru ziņojumi liecina, ka cīņā ar piesārņojošām vielām ir vēl daudz darāmā. Jāuzlabo iedzīvotāju juridiskā aizsardzība, izveidojot stabilu kontroles sistēmu, pārbaudes veicot neatkarīgi no valsts iestādēm un vietējām pašvaldībām.

7.2. Atbilstoši jaunākajam EVA pētījumam galvenais kaitīgās emisijas pieauguma iemesls ir palielināts pieprasījums pēc transporta, pat ja ņem vērā ietaupījumus, kas gūti, pateicoties degvielas un enerģijas efektivitātei; pieprasījumu bieži vien rada ar transporta nozari nesaistīti faktori (iepirkšanās, darba un brīvdieņu ceļojumi). Citās nozarēs pieņemti lēmumi ietekmē transporta radītās oglekļa emisijas apjomu, jo tajos nav ņemta vērā ietekme uz transporta nozari. Jāveic detalizēta analīze par saimnieciskajām darbībām, ko veic ārpus transporta nozares (EVA tehniskais ziņojums “*Beyond transport policy – exploring and managing the external drivers of transport demand*” [Tālāk par transporta politiku — izpētīt un pārvaldīt ārējos transporta pieprasījuma faktorus] Nr. 12/2008).

7.3. Lai satiksmes ierobežojumu dēļ nekavētu tirdzniecību, dažās pilsētās mērierīces ir pārvietotas no piesārņotākām pilsētas vietām uz klusām priekšpilsētām, tātad attiecīgi dati vairs netiek apkopoti.

7.4. Riepu ražotāju pašsertifikācijas sistēma kopā ar pārbaudēm, kuru pamatā ir ceļa seguma īpašības (struktūra, spēja absorbēt troksni), ir izteikti virzīta uz to, lai samazinātu troksni transportlīdzeklī, nevis ārpusē, t.i., troksni, ko uztver iedzīvotāji.

7.5. Trokšņa piesārņojums nozīmē tāda trokšņa rašanos iekšējā vai ārpusē, kas kaitina vai traucē atpūsties un strādāt, kā arī kaitē veselībai, bojā ekosistēmas, materiālās lietas, pieminekļus un iekštelpas un ārējo vidi vai arī liedz pilntiesīgi izbaudīt minēto vidi. Tas būtu jānovērš, apdomīgi iesaistot visus iedzīvotājus un veicinot tādu uzvedību un ieradumus, kas ļauj nodrošināt visas sabiedrības labsajūtu.

7.6. Ne tikai jāveicina šāda uzvedība, jo īpaši jaunāko paaudžu vidū īstenojot pasākumus sadarbībā ar skolu, sākot ar sākumskolu, bet arī jāsekmē iniciatīvas, kuru mērķis ir izveidot sabiedrību, kas rada zemu CO₂ emisijas un piesārņojuma līmeni.

7.7. Lai atbalstītu ilgtspējīgu pilsētas sabiedrisko transportu, būtu jārada atbilstoši stimuli. Bāzelē ir īstenots interesants pasākums, proti, vienojoties ar viesnīcu vadību, apmeklētājiem tiek piešķirtas bezmaksas (t.i., maksa iekļauta viesnīcas cenā) mobilitātes kartes, kas uzturēšanās laikā ļauj izmantot sabiedrisko transportu bez maksas. Tas ir stimulē atstāt automobili mājās.

7.8. Satiksmes ierobežošana pilsētā, priekšroku dodot sabiedriskajam transportam ⁽²⁾, uzliekot diferencētus nodokļus transportlīdzekļiem un degvielām atbilstīgi radītajai emisijai ⁽³⁾ un tādējādi ņemot vērā papildu sekas ⁽⁴⁾, un pieprasot maksu par iebraukšanu pilsētas centrā, sākotnēji rada pozitīvu efektu, samazinot satiksmi pilsētā, taču laika gaitā zaudē efektivitāti, kā tas bija Londonas, Stokholmas un Milānas gadījumā. SUV (sportveida) automobiļi būtu jāizmanto lauku apvidos, nevis mazās Eiropas pilsētās, kas bija paredzētas zirgu pajūgiem (lai gan arī tie radīja CH₄ emisiju!).

7.8.1. Lai attaisnotu centienus sasniegt attiecīgajos ES tiesību aktos izvirzītos mērķus, svarīgi ir ražot un izmantot transportlīdzekļus, kas vairāk atbilst gaisa piesārņojuma robežvērtībām.

7.9. Intelektisko transporta sistēmu (ITS) ieviešana ⁽⁵⁾. ITS tehnoloģijas ir ļoti atšķirīgas, sākot ar tādām vadības pamatsistēmām kā satelītnavigācija, luksoforu kontroles sistēmas, ātruma kontroles kameras videonovērošanas veikšanai, līdz pat progresīviem pielietojumiem, kas ar ārēju resursu starpniecību ļauj reālā laikā translēt datus (piemēram, meteoroloģisko informāciju), tiltu atleidošanas sistēmas u.c.

7.10. Var izmantot datortehniku, ko papildina reālā laika operētājsistēmas, kuras izmanto jaunajos automobiļos jau iebūvētus mikroprocesorus; FCD (*Floating Car Data* jeb *Floating Cellular Data*) sistēmu, kas izmanto vadītāju rīcībā esošo mobilo tālrunu sūtītos signālus; tehniku ar iebūvētiem un ārējiem sensoriem; asfaltā iebūvētus induktīvās cilpas sensorus un videonovērošanu.

7.11. Pat pilsētas un ārpuspilsētas ceļa nodevu maksājuma problēmas var atrisināt elektroniski. Elektroniska ceļa nodevu iekasēšana ļauj ne tikai iekasēt nodevas, bet arī vērot sastrēguma tendences, nosakot, cik automobiļu šķērso konkrētu attālumu noteiktā laikā.

⁽²⁾ OV C 168, 20.7.2007., 77.–86. lpp.

⁽³⁾ OV C 195, 18.8.2006., 26.–28. lpp.

⁽⁴⁾ Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 80. lpp.

⁽⁵⁾ EESK atzinums CESE 872/2009 TEN/382 “Inteliģento transporta sistēmu ieviešana”, ziņotājs — Zbořil kgs (vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

7.12. Jāuzsāk debātes par atpūtas transportlīdzekļiem (bagiji, kvadracikli, apvidus motocikli, ūdensmotocikli, sniega motocikli, vieglsvāra lidaparāti). Tiem bieži vien ir ļoti raksturīgs troksnis un nepatīkamas smakas emisija. Tiem parasti nav oficiālu numuru zīmju, taču tos var likumīgi transportēt un novietot stāvvietās. To motoriem parasti jāatbilst vispārējiem noteikumiem, tomēr var apšaubīt, vai tajos ir pietiekami ņemts vērā tas, ka attiecīgos transportlīdzekļus izmanto vērtīgās dabas teritorijās. Tādu transportlīdzekļu popularitātes straujā izplatība rada ne tikai vides problēmas, bet arī tehniskas problēmas.

7.13. Papildu izmaksu, jo īpaši ar cilvēka veselību saistīto izmaksu, internalizācija un integrētas transporta politikas, nosakot, atsevišķu projektu atbilstību vides ilgtspējas kritērijiem, izmaksu un ieguvumu attiecība, vides uzlabošana, darba vietu radīšana un ietekme uz sastrēgumu veidošanos.

7.14. Dzīvesveida mainīšana. Ilgtspējīgas mobilitātes atbalstīšana, veicinot īsu attālumu mērošanu kājām vai ar velosipēdu un uzlabojot gājējiem un velosipēdistiem paredzēto infrastruktūru.

7.15. Maršruti, lai uzlabotu gājēju un velosipēdistu infrastruktūru.

7.16. Jāpārskata loģistikas pārvaldība un ražošana "tieši laikā", kas rada milzīgus izdevumus par preču pārvietošanu. Jāstandartizē dizains, lai samazinātu rezerves detaļu skaitu.

7.17. Iespēju robežās jāveicina tāldarbs.

7.18. Jāatbalsta inovatīva pētniecība un izstrāde tehnoloģisku materiālu un risinājumu jomā, lai tādējādi samazinātu satiksmes un autotransporta radīto piesārņojošo vielu daudzumu.

7.19. Lai mazinātu trokšņa piesārņojuma ietekmi, varētu izvietot ātruma samazināšanas ierīces uz ceļa seguma, uzlabot ceļa seguma kvalitāti un uzstādīt troksni slāpējošas sienas intensīvas satiksmes vietās. Transportlīdzekļiem, kuru radītā trokšņa emisija pārsniedz robežvērtības, jānosaka preventīvas sankcijas, tostarp transportlīdzekļa atsavināšanu. Trokšņa līmeņa pārbaudes, kas vairāk atbilst parastajiem transportlīdzekļu darbības apstākļiem.

7.20. Motocikli bieži vien ir galvenie traucējoša un kaitīga trokšņa izraisītāji. To radītā trokšņa emisija būtu stingrāk jākontrolē, un būtu jāaizliedz to lietošana, līdz ir iesniegts dokuments, kas oficiāli apstiprina to atbilstību spēkā esošajiem tiesību aktiem.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Autorūpniecībai pakārtotie tirgi un komplektējošo daļu ražošana"

(pašiniciatīvas atzinums)

(2009/C 317/05)

Ziņotājs: ZÖHRER KGS

Līdzziņotājs: LEIRIÃO KGS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 10. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Autorūpniecībai pakārtotie tirgi un komplektējošo daļu ražošana".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2009. gada 4. jūnijā. Ziņotājs — Zöhrer kgs, līdzziņotājs — Leirião kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 104 balsīm par, 4 pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums, secinājumi un ieteikumi.

1.1. Autorūpniecība ir viena no ES ekonomikas svarīgākajām nozarēm. Tā ir izaugsmes, nodarbinātības, eksporta un jauninājumu virzītājspēks. Vienlīdz svarīga nozīme ir arī piegādātājiem un pakalpojumu sniedzējiem, kas veido autorūpniecībai pakārtoto tirgu. Pakārtotā tirgus dalībnieki ir transportlīdzekļu ražotāji, komplektējošo daļu piegādātāji un neatkarīgie vai pilnvarotie tirgus dalībnieki transportlīdzekļu tehniskās apkopes, rezerves daļu, papildu aprīkojuma, kā arī ražošanas, izplatīšanas un mazumtirdzniecības jomā. Šajā tirgū darbojas 834 700 uzņēmumu (pārsvārā mazie un vidējie uzņēmumi), kuru kopējais apgrozījums ir 1 107 miljardi *euro* un kuros nodarbināti apmēram 4,6 miljoni cilvēku.

1.2. Gan automobiļu ražotāju, gan tirgotāju konkurence ir ļoti sīva, tāpēc peļņa arvien samazinās. Tādējādi arvien svarīgāki kļūst pakārtotie tirgi, kuros automobiļu ražotāji dominē pār neatkarīgajiem pakalpojumu sniedzējiem.

1.3. Finanšu tirgus krīze 2008. gada otrajā pusē kā vienu no pirmajām reālās ekonomikas nozarēm vismagāk skāra tieši autorūpniecību un automobiļu piegādes rūpniecību, kurās ievērojami samazinājās noiets. Ar to saistītais ražošanas apjoma kritums būtiski skāris gan uzņēmumus, gan to darbiniekus. Vienlīdz smagi skarti arī uzņēmumi pakārtotajos tirgos. Šo uzņēmumu galvenā problēma pašreiz ir apgrūtinātā finanšu līdzekļu pieejamība, kas var apdraudēt to pastāvēšanu. Tāpēc Komiteja aicina Komisiju un dalībvalstis, īstenojot pasākumus, vienlīdz ievērot visu pakārtotā tirgus dalībnieku intereses.

1.4. Neatkarīgi no pašreizējās situācijas automobiļu rūpniecības nozarē vērojamas vidēja termiņa un ilgtermiņa attīstības tendences, kas sekmēs ievērojamas pārmaiņas arī pakārtotajos tirgos. Pēc

dažiem gadiem autorūpniecības nozare būs pilnībā pārstrukturēta. Pirmkārt, paredzams, ka neatkarīgie pakalpojumu sniedzēji iegūs lielāku tirgus daļu. Otrkārt, daudzu uzņēmumu, jo īpaši mazo uzņēmumu un mikrouzņēmumu, dzīvotspēja būs atkarīga no jaunu koncepciju izstrādes un ieguldījumiem.

1.4.1. EESK uzskata, ka pakārtoto tirgu pārstrukturēšana radīs jaunas partnerības formas (arī ar citiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem) un jauna veida attiecības ar klientiem. Ņemot vērā automobiļu rūpniecības ciešo saikni ar citām nozarēm, kā arī komplektējošo daļu ražošanas un transportlīdzekļu tirdzniecības apjomu, jebkura veida pārstrukturēšana, kas negatīvi ietekmēs MVU, skars simtiem tūkstošu darba ņēmēju visās dalībvalstīs. EESK tāpēc uzskata, ka Komisijai cieši jāuzrauga pakārtoto tirgu pārstrukturēšanas procesi, nepieciešamības gadījumā veicot pasākumus, lai nodrošinātu konkurenci.

1.4.2. Tādēļ Komiteja aicina atbilstoši Lisabonas stratēģijai izveidot augsta līmeņa darba grupu, kas, pamatojoties uz darba grupas "CARS 21" paustajām atziņām, izstrādātu redzējumu laika posmam pēc pašreizējās krīzes un noteiktu iespējamās rīcības jomas. Ņemot vērā attīstības tendences visā automobiļu rūpniecības nozarē, īpaša uzmanība būtu jāvelta šādiem jautājumiem:

- tiesiskā regulējuma tālāka izstrāde/pieklūve brīvai un taisnīgai konkurencei,
- Lisabonas stratēģijas īstenošana,
- nepieciešamība paaugstināt kvalifikāciju,
- jauninājumi,
- ar patērētājiem saistītie jautājumi,

- tirdzniecības politika,
- sociālie aspekti.

1.5. EESK uzskata, ka, ņemot vērā pašreizējos ekonomiskos un sociālos apstākļus, jebkādam izmaiņām ES tiesību aktos jābūt vērstām uz brīvas un taisnīgas konkurences saglabāšanu,

- izvairoties no negatīvām pārmaiņām pašreizējā krīzes situācijā,
- līdzsvarojot visus noteikumus, kas veicina pārāk lielu koncentrāciju tirdzniecības sektorā,
- nodrošinot atbilstošu ietvaru drošībai, vides jautājumiem un noteikumu vienkāršošanai,
- prognozējot, kādi mērķi ir pret konkurenci vērstai rīcībai, kas iespējama jaunās tirgus organizācijas dēļ,
- sekmējot "Mazās uzņēmējdarbības aktā" noteikto principu "vispirms domāt par mazākajiem", lai veicinātu MVU attīstību un inovāciju, kā arī saglabātu darba vietas.

1.6. Lai nodrošinātu darba vietu skaitu un kvalitāti, paaugstinātu nodarbināto mobilitāti un palielinātu nozares pievilcīgumu kopumā, nozarei un tās uzņēmumiem jārisina arī sociālie problēmjaucājumi. Īpaša uzmanība jāpievērš demogrāfiskajām pārmaiņām, apmācības un tālākizglītības mūža garumā modeļu izstrādei, kā arī jaunām veselības un drošības prasībām darba vietā. Tādēļ Komiteja aicina attiecīgās iesaistītās personas un Komisiju padziļināt sociālo dialogu visos līmeņos (nozares, valsts un uzņēmumu līmenī).

2. Vispārīga informācija.

2.1. Autorūpniecība ir viena no svarīgākajām ES ekonomikas nozarēm. CCMi 2007. gada novembrī izstrādāja informatīvu ziņojumu par tematu "Autoindustrija Eiropā — pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas". Minētajā ziņojumā tika aplūkots tikai nozares galvenais segments, proti, automobiļu un to rezerves daļu ražošana (atbilstoši tautsaimniecības nozaru nomenklatūrai NACE kods Nr. 29), kaut gan — kā skaidri norādīts minētajā dokumentā — liela daļa automobiļu ražošanai nepieciešamo komplektējošo daļu un pakalpojumu, kā arī virkne ar to saistīto saimniecisko darbību nav iekļautas NACE 29.

2.2. Automobiļu komplektējošo daļu tirgus un pakārtotie tirgi aptver ļoti dažādas darbības, kas ir saistītas gan ar ražošanu (elektrisko iekārtu ražošana dzinējiem un transportlīdzekļiem, krāsu ražošana, riepu ražošana, sintētiskie materiāli un tekstilizstrādājumi, gaisa kondicionēšanas sistēmas, akumulatori un mērinstrumenti), gan ar pakalpojumu sektoru (transportlīdzekļu tehniskā apkope un remonts).

2.3. Eiropas pakārtotā tirgus dalībnieki ir transportlīdzekļu ražotāji, komplektējošo daļu piegādātāji un neatkarīgie tirgus dalībnieki transportlīdzekļu tehniskās apkopes, rezerves daļu, papildu aprīkojuma, kā arī ražošanas, izplatīšanas un mazumtirdzniecības jomā. Minētajām saimnieciskajām darbībām ir būtiska nozīme Eiropas ekonomikā, jo tās aptver daudzas nozares (gan lielus ražotājus, gan mazos un vidējos uzņēmumus) un tām ir īpaša ietekme uz nodarbinātību.

2.3.1. Pārdošanai pakārtoto tirgu var iedalīt trīs jomās:

I. Izplatīšana, klientu apkalpošana, remonts un apkope.

Šajā kategorijā ietilpst pašu ražotāju sniegto pakalpojumu struktūras (pārdošana un garantijas remonts), no ražotājiem tieši atkarīgie līgumpartneri (lielie importētāji, licencētas remontdarbnīcas u.c.), kā arī neatkarīgās remontdarbnīcas. Pēdējās var būt gan vispārējas, gan konkrētā jomā specializējušās remontdarbnīcas. Darbnīcas, kas ir specializējušās konkrētu komplektējošo daļu remontam, dažos gadījumos ietilpst komplektējošo daļu ražošanas nozarē.

II. Rezerves daļas.

Bieži rezerves daļas ražo un piegādā paši transportlīdzekļu ražotāji vai to piegādātāji. Tomēr arvien vairāk rezerves daļu vairs nav oriģinālās rezerves daļas, bet gan to atveidojumi. Ir arī daudz vispārīgi lietojamu rezerves daļu, kuras ražo ne tikai viens konkrēts automobiļu ražotājs (riepas, riteņu loki, akumulatori, aizdedzes sveces, filtri, lukturi u.c.).

III. Papildu un speciālais aprīkojums.

Šo apakšnozari praktiski veido visas komplektējošās daļas, ar ko uzlabo transportlīdzekļa individuālo konstrukciju, ērtību vai drošību. Tā ir plaša joma, kas aptver gan ļoti sarežģītas elektroniskas vai hidrauliskas detaļas (piemēram, globālās pozīcijas noteikšanas sistēmas (GPS), šasija), gan vienkāršus plastmasas izstrādājumus (piemēram, dzērienu turētājs).

2.3.2. Transportlīdzekļu nodošana lūžņos un otrreizēja pārstrāde šajā tirgū kļūst arvien svarīgāka. Pirmkārt, lūžņos nodotu automobiļu detaļas tiek apstrādātas un pārdotas. Otrkārt, tiek iegūtas izejvielas, piemēram, tērauds, alumīnijs un plastmasa.

2.3.3. Pakalpojumu nozarē darbojas vēl virkne citu tirgus dalībnieku, piemēram, degvielas uzpildes stacijas, transportlīdzekļu avārijas dienesti, inspektori/iestādes, kas veic tehnisko apskati, un virsbūves remontdarbnīcas.

2.4. Trūkst pietiekamu statistikas datu. Par minētajām rūpnieciskās ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas jomām konkrēti dati pieejami tikai izņēmuma gadījumos; lielākoties tās ir tādas ražošanas un pakalpojumu jomas, kuras ir daļa no citām rūpniecības un pakalpojumu nozarēm.

2.4.1. Autorūpniecības pēcpārdošanas tirgu veido apmēram 834 700 uzņēmumu, no kuriem lielākā daļa ir mazie un vidējie uzņēmumi (MVU). Pēcpārdošanas tirgus struktūra dalībvalstīs ir atšķirīga. Dažu valstu, lielākoties Dienvidēiropas, tirgos dominē mazie un mikrouzņēmumi (galvenokārt ģimenes uzņēmumi), savukārt citās valstīs, piemēram, Vācijā un Francijā, nozarei vairāk raksturīgas lielākas struktūras. Nozares apgrozījums ir 1 107 miljardi *euro*, un Eiropas Savienībā tajā ir nodarbināti apmēram 4,6 miljoni cilvēku ⁽¹⁾.

3. Vispārējā ekonomiskā situācija un starptautiskās attīstības tendences.

3.1. Autorūpniecība un automobiļu ražotāju piegādes rūpniecība bija viena no pirmajām reālās ekonomikas nozarēm, kuru 2008. gada otrajā pusē vissmagāk skāra krīze finanšu tirgos. Sarežģījumi finanšu tirgos minēto nozari īpaši ir ietekmējuši divējādi. Pirmkārt, līdztekus mājas celtniecībai automobiļa iegāde ir nākamais lielākais privāto mājsaimniecību ieguldījums. Sarežģītos ekonomiskos apstākļos šādus ieguldījumus cenšas atlikt, tāpēc vieglo automobiļu tirgū vērojams iepriekš neparedzams noieta samazinājums. Otrkārt, kredītu saņemšana pašlaik ir sarežģījusies, tādēļ jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir radušās problēmas finansēt savu darbību. Minētie apstākļi ietekmē arī uzņēmumu ieguldījumus, kas savukārt nozīmē zemākus kravas automobiļu pārdošanas rādītājus ⁽²⁾ ⁽³⁾.

3.1.1. Jaunu reģistrētu vieglo automobiļu skaits Eiropā 2008. gadā samazinājās par 7,8 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Gada pēdējā ceturksnī reģistrēts par 19,3 % mazāk automobiļu nekā gadu iepriekš. Vieglo kravas automobiļu kategorijā noieta samazinājies par vairāk nekā 10 %, smago kravas automobiļu kategorijā — par 4 %. Minētās tendences bija novērojamas arī 2009. gada sākumā, lai gan vieglo automobiļu kategorijā dažādi dalībvalstu īstenotie pasākumi (piemēram, atvieglojumi, iegādājoties videi nekaitīgākus automobiļus un nododot transportlīdzekļus lūžņos) tās ir nedaudz mazinājuši. Kravas automobiļu kategorijā turpretī paredzama strauja situācijas pasliktināšanās. Smago kravas automobiļu nozare Eiropā ir ļoti smagā situācijā, jo 2009. gada pirmajā ceturksnī jaunu automobiļu reģistrācija ir samazinājusies par 38,9 %.

3.1.2. Ražošanas apjoma kritums ir radījis nopietnas sekas ne tikai uzņēmumiem, bet arī darba ņēmējiem. Galvenokārt tas nozīmē personāla samazināšanu (pirmie tiek atlaisti pagaidu darbinieki) un īsākas darba dienas ieviešanu vai līdzīgus ar ienākumu samazinājumu saistītus pasākumus.

⁽¹⁾ Avots: FIGIEFA/WOLK & PARTNER CAR CONSULT GmBH.

⁽²⁾ Sk. 2009. gada 13. maija EESK (vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī) atzinumu CCM/067.

⁽³⁾ Eiropas Automobiļu ražotāju apvienība (*European Automobile Manufacturers Association (ACEA)*) kravas automobiļus iedala 3 kategorijās: viegļie kravas automobiļi ar pilnu masu līdz 3,5t ("nelieli kravas automobiļi"), kravas automobiļi ar pilnu masu virs 3,5t ("vidēji kravas automobiļi"), izņemot autobusus, kuru pilna masa pārsniedz 3,5t, un smagkravas automobiļi ar pilnu masu virs 16t, izņemot autobusus.

3.2. Neatkarīgi no pašreizējās situācijas CCM/067. gada novembra ziņojumā sīki analizēja galvenās attīstības tendences autorūpniecības nozarē ⁽⁴⁾. Pašreizējā krīze pastiprinās daudzas no minētajām tendencēm, sekmējot nozares visaptverošu pārstrukturēšanu. Minētās tendences tieši ietekmē attīstību un izmaiņas pēcpārdošanas tirgū. Turpinājumā CCM/067. gada ziņojumā analizēti tās autorūpniecības nozares attīstības tendences, kuras var būtiski ietekmēt komplektējošo daļu piegādātājus un pakārtotos tirgus.

3.2.1. Galvenie secinājumi ir šādi:

- Visi pašreizējie autorūpniecības nozares attīstības tendenču pētījumi un prognozes liecina, ka vidējā termiņā nozare visā pasaulē piedzīvos izaugsmi, taču nozarē arī turpmāk notiks vērienīga pārstrukturēšana.
- Pievienotā vērtība un darba vietu skaits pieaug galvenokārt komplektējošo daļu ražošanas jomā, jo pastāvīgi tiek izmantoti ārpakalpojumi.
- Prognozes liecina, ka turpmāk ārpakalpojumus vēl vairāk izmantos galvenokārt sērijveida automobiļu ražošanas uzņēmumi (ASV); luksus klases automobiļu ražotāji Eiropā (un sevišķi Vācijā) tos izmanto mazāk.
- Starptautiskā līmenī automobiļu ražošanas apjoms (vieglo automobiļu ražošanas nozarē) galvenokārt pieaug tā dēvētajās BRIC valstīs (Brazīlija, Krievija, Indija un Ķīna), jo īpaši Ķīnā un Indijā, kā arī Eiropā.
- Neraugoties uz vispārējām izaugsmes tendencēm, ir paredzama izaugsmei sevišķi svarīgo centru pārbīde — un ne tikai reģionālajā līmenī:
 - pastāv risks, ka daži galaproduktu ražotāji nonāks krīzes situācijā, kas var apdraudēt to pastāvēšanu;
 - attīstības tendences ASV varētu līdzināties attīstībai Apvienotajā Karalistē 90. gados (plaša pārstrukturēšana ar sevišķi svarīgo uzņēmumu pārvietošanu reģionālā līmenī);
 - ārpakalpojumu procesu ietekmē arī turpmāk mainīsies transportlīdzekļu un komplektējošo daļu ražotāju attiecības;
 - automobiļu komplektējošo daļu ražošanas nozarē turpināsies plaša apjoma koncentrācijas process;
 - paredzams, ka tehniskā attīstība (piemēram, piedziņas un dzinēja tehnoloģijas jomā) izraisīs automobiļu komplektējošo daļu ražošanas nozares pārstrukturēšanu.

⁽⁴⁾ CCM/067. gada informatīvais ziņojums "Autoindustrija Eiropā — pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas", 2007. gada 23. novembris (ziņotājs — Zöhrer kgs, līdzziņotājs — Glahe kgs).

- Tas, cik lielā mērā minētā pārstrukturēšana skar atsevišķus automobiļu komplektējošo daļu ražošanas uzņēmumus, būs atkarīgs no vairākiem atšķirīgiem faktoriem. Tie ir šādi:
 - uzņēmumu produktu klāsts un tas, cik liels monopols šiem uzņēmumiem ir attiecīgo produktu ražošanā;
 - darbība pētniecības un izstrādes jomā un tās izmaksu sadalījums;
 - automobiļu ražotāju un viņu piegādātāju attiecības;
 - ražošanas organizācijas efektivitāte;
 - līdzdalība pievienotās vērtības radīšanas tīklos un klaste-ru attiecības;
 - uzņēmumu struktūra un to īpašnieku attiecības;
 - kapitāla nodrošinājums un brīvas skaidrās naudas plūsmas apjoms;
 - klātbūtne reģionālā līmenī.
- Eiropas autorūpniecības reģionālā struktūra arī turpmāk mainīsies, pārbīdei notiekot virzienā no rietumiem uz austrumiem.
- Paredzams, ka produktivitātes pieaugums autorūpniecībā arī turpmāk būs straujāks nekā paredzamais ražošanas pieaugums. Tas radīs ilgstošu spiedienu uz nodarbinātību un darba apstākļiem (galvenokārt automobiļu komplektējošo daļu piegādes nozarē).
- Gan pasaules, gan arī Eiropas autorūpniecībā ir ievērojams vieglo automobiļu ražošanas jaudas pārpalikums. Jaunu ražotņu izveidošana vēl vairāk saasinās ražošanas jaudas pārpalikuma radītās problēmas.
- Tirgu ietekmē arvien atšķirīgākas un daudzveidīgākas patērētāju prasības. Būtiska nozīme ir demogrāfiskajām pārmaiņām, kā arī ienākumu un realizācijas cenu izmaiņām.
- Ievērojamas problēmas ir klimata pārmaiņas, izejvielu trūkums un drošība. Tāpēc jāveicina attīstība dzinēju tehnoloģijas (izplūdes gāzu samazināšana, alternatīvas degvielas) un materiālu tehnoloģijas jomā, kā arī saistībā ar integrētām vairākveidu transporta sistēmām. Šis aspekts tuvākajā nākotnē sektoru ietekmēs visvairāk; tas nozīmē arī, ka ir jānosaka ceļu satiksmes un automobiļu turpmākā loma šādā sistēmā.

3.3. Gan automobiļu ražotāju, gan tirgotāju konkurence ir ļoti sīva, tāpēc peļņa arvien samazinās. Tas jo īpaši skar tirdzniecību, kurā peļņas daļa veido vairs tikai aptuveni 0,3 %. Minētais liek tirgus dalībniekiem pastiprināti pievērsties pārdošanai pakārtotajos tirgos (remonts, apkope, rezerves daļas). Tajos automobiļu ražotāji atrodas dominējošā stāvoklī salīdzinājumā ar neatkarīgajiem pakalpojumu sniedzējiem.

4. ES reglamentējošie noteikumi.

4.1. Pakārtotajā tirgū atšķirībā no primārā tirgus pastāv konkurences problēmas. Pilnvarotajiem izplatītājiem pieder liela autorūpniecības tirgus daļa (aptuveni 50 %), savukārt automobiļu ražotājiem pieder liela rezerves daļu tirgus daļa. Dažas oriģinālās rezerves daļas piegādā tikai automobiļu ražotāji. Komisija rīkojās konsekventi un panāca, ka neatkarīgās remontdarbnīcas var piekļūt tehniskajai informācijai. Par atšķirīgajiem konkurences apstākļiem pakārtotajos tirgos liecina arī fakts, ka automobiļu ražotāji parasti gūst ievērojami lielāku peļņu, pārdodot rezerves daļas, un ka pilnvarotie izplatītāji lielāko daļu peļņas gūst nevis no jaunu automobiļu pārdošanas, bet gan no to remonta un apkopes.

4.2. Lai nodrošinātu konkurenci, patērētāju izvēles tiesības un vienādus sākotnējos noteikumus rezerves daļu un remonta nozarē, Eiropas Komisija 2003. gadā pieņēma Transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regulu (EK) 1400/2002, ar ko nosaka noteikumus tirgus dalībniekiem un kas būs spēkā līdz 2010. gadam.

Minētajā regulā uzskaitītas vertikālās vienošanās, uz kurām neattiecas Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81. pantā noteiktais aizliegums par konkurenci kropļojošiem nolīgumiem. Tāpēc tās ir drošs atskaites punkts tirgus dalībniekiem. Ja tirgus dalībnieku noslēgtās vienošanās atbilst Transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regulas noteikumiem, tad tās ir saskaņā arī ar ES konkurences tiesībām.

4.3. Ar nozares darbību saistītā Mehānisko transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regula ir daudz sīkāk izstrādāta nekā vispārējā Transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regula, un savas sarežģītības dēļ tā sagādā izpratnes problēmas tirgus dalībniekiem, it īpaši MVU. Komisija to secinājusi pēc neskaitāmu ar konkurences jautājumiem nesaistītu pieprasījumu un sūdzību saņemšanas no tirgus dalībniekiem. Mehānisko transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regula pakārtotajos tirgos *a priori* nodrošina lielāku elastību, jo, ievērojot zināmus nosacījumus, tā pieļauj pat visa tirgus pakļaušanu vertikāliem nolīgumiem (vispārējā Transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regula atļauj slēgt vertikālus nolīgumus tikai tad, ja attiecīgā piegādātāja tirgus daļa nepārsniedz 30 % no kopējā tirgus), taču regulā paredzētie īpašie noteikumi ievērojami mazina šo elastību.

Tādēļ Mehānisko transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regula vēl aizvien tiek vērtēta diezgan pretrunīgi, jo pilnvarotie izplatītāji pārsvarā vēlas saglabāt pašreizējo situāciju, savukārt automobiļu ražotāji vēlas vienkāršākus un mazāk ierobežojošus noteikumus. Turpretī neatkarīgie tirgus dalībnieki (neatkarīgās remontdarbnīcas un rezerves daļu ražotāji) pārsvarā aicina labāk saskaņot spēkā esošos tiesību aktus.

4.4. Spēkā esošo tiesību aktu labāka saskaņošana attiektos uz:

- Transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regulu,
- tehniskās informācijas par jauniem modeļiem un instrumentiem publicēšanu un pieejamību visiem tirgus dalībniekiem,
- Direktīvas 96/96/EK, kas attiecas uz tehniskajām apskatēm, satura atjaunināšanu,
- uzņēmumu intelektuālā īpašuma tiesībām (dizaina un patentu aizsardzība),
- garantiju nosacījumiem,
- apmācību.

4.5. Visi tirgus dalībnieki vēlas juridisku noteiktību un grib zināt, kas notiks pēc 2010. gada. Pašreizējā neskaidrība par iespējamām izmaiņām Transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regulā rada ievērojamas bažas jo īpaši MVU, ņemot vērā līgumu ilgumu un ieguldījumu apjomu, kas nepieciešami, lai informētu visus tirgotājus par jaunākajām transportlīdzekļu tehnoloģijām un nodrošinātu viņiem pieeju rezerves daļām, informācijas tehnoloģijai, jauniem instrumentiem un aprīkojumam, kā arī apmācībai.

4.6. Komisija ir pastiprinājusi tiesisko regulējumu, pieņemot Regulu (EK) Nr. 715/2007 (*Euro 5*), kas stājusies spēkā 2009. gada janvārī un reglamentē piekļuvi visa veida tehniskajai informācijai, kura saistīta ar jauniem apstiprināta tipa transportlīdzekļiem.

4.7. EESK uzskata, ka, ņemot vērā pašreizējos ekonomiskos un sociālos apstākļus, jebkādam izmaiņām ES tiesību aktos jābūt vērstām uz brīvas un taisnīgas konkurences saglabāšanu,

- izvairoties no negatīvām pārmaiņām pašreizējā krīzes situācijā,
- līdzsvarojot visus noteikumus, kas veicina pārāk lielu koncentrāciju tirdzniecības sektorā,
- nodrošinot atbilstošu ietvaru drošībai, vides jautājumiem un noteikumu vienkāršošanai,
- prognozējot, kādi mērķi ir pret konkurenci vērstai rīcībai, kas iespējama jaunās tirgus organizācijas dēļ,
- sekmējot "Mazās uzņēmējdarbības aktā" noteikto principu "vispirms domāt par mazākajiem", lai veicinātu MVU attīstību un inovāciju, kā arī saglabātu darba vietas.

5. Pašreizējā situācija Eiropas autorūpniecībai pakārtotajos tirgos.

Pēc jaunu un aktīvāku regulējošo pasākumu īstenošanas Eiropas pakārtotajā tirgū notiek plašas strukturālās pārmaiņas. Veiksmīgais uzņēmējdarbības modelis pakārtotajā tirgū mainās arī tehnoloģisko un procesuālo pārmaiņu ietekmē, un pārmaiņas skar visus ražošanas, tirdzniecības un izplatīšanas ķēdes posmus.

5.1. Tehniskā apkope un remonts.

Tehnoloģiskie jauninājumi ļauj labāk kontrolēt emisijas un sniedz lielāku drošību un ērtības, taču tie arvien vairāk sarežģī transportlīdzekļa tehnisko apkopi un remontu. Tehniskās apkopes un remonta tirgū valda ļoti spēcīga konkurence; šajā tirgū galvenokārt darbojas MVU, kas piegādā konkurētspējīgas komplektējošas daļas un sniedz augstas kvalitātes pakalpojumus, tādējādi būtiski ietekmējot nodarbinātību un Eiropas ekonomikas izaugsmi.

5.1.1. Jo īpaši ražotājiem, kuri izgatavo dažādām transportlīdzekļu markām derīgas iekārtas un instrumentus, nepieciešama specifiska informācija (piemēram, specifiska diagnostikas informācija, kas vajadzīga visām automašīnu markām piemērotu diagnostikas instrumentu ražošanai, lai nodrošinātu pēc iespējas plašāku funkcionalitāti). Ja nebūtu pieejami dažādām transportlīdzekļu markām derīgi (*multi-brand*) instrumenti, mazajiem uzņēmumiem būtu jāiegādājas atsevišķs darbarīku komplekts katrai transportlīdzekļu markai, kuru tie nākotnē varētu remontēt. Tāpēc būtu jāveic ieguldījumi, kas acīmredzami pārsniedz MVU finansālās iespējas. Lai neatpaliku no transportlīdzekļu straujās tehniskās attīstības (tiem tiek pievienotas arvien jaunas elektroniskās sistēmas), instrumentu ražotājiem vajadzīga droša un precīza informācija un dati no transportlīdzekļu ražotājiem. Bez šīs informācijas diagnostikas instrumentu ražotāji nevar izstrādāt programmatūru, kas nepieciešama neatkarīgajām remontdarbnīcām.

5.2. Rezerves daļas.

Konkrētu transportlīdzekļu marku oriģinālās rezerves daļas galvenokārt izgatavo un pārdod pamatiekārtu ražotāji vai to līgum piegādātāji. Taču ievērojamu skaitu rezerves daļu (riepas, riteņi, akumulatori, aizdedzes sveces, dažāda veida filtri u.c.) var izmantot visu marku transportlīdzekļiem.

Pasaulē īpaši pieaug riepu, akumulatoru un riteņu ražotāju konkurence. Šajās nozarēs ir notikušas vērienīgas strukturālas pārmaiņas. Būtu jāveic papildu pētījumi par dažādajiem apakšsektoriem.

5.2.1. Rezerves daļu replikācija un kopēšana.

Rezerves daļu tirgū pieaug alternatīvo, neatkarīgo tirgotāju nozīme. Bieži vien tie piedāvā klientiem, kas vēlas iegādāties rezerves daļas, ekonomiski izdevīgākus nosacījumus (piemēram, vecākiem transportlīdzekļiem, kuriem ilgs atlikušais lietošanas ilgums ir mazāk svarīgs nekā izdevīga cena). Šādos gadījumos svarīgi ir nevis precīzi aizstāt oriģinālās daļas, bet gan nodrošināt attiecīgās funkcijas.

Tomēr arvien biežāk tiek piedāvātas arī nelegālas kopijas vai viltojumi ar zemu kvalitāti. Tā ir klientu krāpšana, kuru mūsdienās aizvien labāk var novērst ar patentu, intelektuālā īpašuma un tirdzniecības politikas aizsardzības instrumentiem.

5.2.2. Automobiļu speciālā aprīkojuma rūpniecība.

Automobiļu speciālā aprīkojuma nozare ir ātri augošs autorūpniecības apakšsektors.

Speciālā aprīkojuma mērķis ir pārveidot transportlīdzekli, lai uzlabotu tā tehniskās īpašības, vispārējo vizuālo izskatu un drošību. Speciālo aprīkojumu var piemērot visām automobiļu komplektējošajām daļām — riteņiem, riepām, balstiekārtām, motoram, iekšētajai, virsbūvei, izpūtējam u.c.

Diezgan daudzi uzņēmumi nodarbojas tikai un vienīgi ar automobiļu speciālo aprīkošanu un piedāvā savus ražojumus pasaules tirgū. Kopumā minētie uzņēmumi izmanto novatoriskas idejas un materiālus, kā arī izstrādā jaunus tehniskos virzienus, kurus dažreiz pat pārņem automobiļu ražotāji parasto transportlīdzekļu ražošanā.

Eiropas Komisijai būtu jāizstrādā un jāpieņem atbilstoši tiesību akti automobiļu speciālā aprīkojuma nozares regulēšanai.

5.3. Drošība un ilgtspējīga lietošana, nekaitējot videi.

Lai nodrošinātu transportlīdzekļu atbilstību ES noteiktajiem emisiju un drošības standartiem ne tikai pēc izlaišanas no rūpnīcas, bet arī visā to lietošanas laikā, nepieciešama regulāra apskate, piemērota tehniskā apkope un remonts. Neatkarīgās remontdarbnīcas ir svarīgas gan pilnīgi jauniem transportlīdzekļiem, gan vecākiem modeļiem, jo tās nodrošina, ka transportlīdzekļi ir braukšanas kārtībā un atbilst noteiktajām vides prasībām. Remontdarbnīcas šādu tehniskās apkopes līmeni var garantēt tikai ar nosacījumu, ka transportlīdzekļu ražotāji tām nodrošina pastāvīgu piekļuvi tehniskajai informācijai, dažādām transportlīdzekļu markām derīgiem instrumentiem un iekārtām, rezerves daļām un apmācībai.

6. Būtiskas strukturālas pārmaiņas pakārtotajā tirgū.

6.1. Ekonomikas un finanšu krīze ir smagi skārusi visu automobiļu ražošanas, tirdzniecības un pakalpojumu nozari. Galvenās problēmas ir apgrūtinātā aizņēmumu saņemšana uzņēmumiem (jo īpaši MVU) un straujā pieprasījuma samazināšanās pēc jauniem automobiļiem. Autorūpniecības pakārtoto tirgu ietekmē arī daudzi citi faktori, tostarp:

- transportlīdzekļu vidējā vecuma palielināšanās, vienlaikus samazinoties gada laikā nobrauktajam attālumam;
- remontdarbu apjoma samazināšanās, jo komplektējošās daļas kalpo ilgāk un intervāli starp tehniskajām apkopēm palielinās;
- relatīva remonta sadārdzināšanās, kas izskaidrojama ar augsto tehnoloģiju biežāku izmantošanu transportlīdzekļos;
- spiediens uz remonta izmaksām, kas izskaidrojams ar māj-saimniecību ienākumu samazināšanos un patērētāju reakciju uz cenu izmaiņām;

- biežāka elektronikas izmantošana modernajos transportlīdzekļos, augstāks iekārtu sarežģītības līmenis;
- lielāks rezerves daļu skaits, straujš modeļu un aprīkojuma variantu skaita pieaugums;
- sarežģītāka remonta un tehniskās apkopes veikšana, komplektējošo daļu identificēšana un instrumentu izstrāde;
- apjomīgi ieguldījumi informācijas sistēmās, instrumentos, komplektējošajās daļās un apmācībā;
- automobiļu ražotāju īstenotā klientu piesaistīšanas politika, izmantojot tehniskās apkopes līgumus.

6.2. Minēto faktoru ietekmē notiek būtiskas pārmaiņas, kuras izraisa pārstrukturēšanu dažādos līmeņos, tostarp:

- turpinās tirgus koncentrācija, jo daudzi uzņēmumi apvienojas vai tiek pārpirkti; krīze šo tendenci pastiprinās;
- samazinās neatkarīgo remontdarbnīcu un rezerves daļu vairumtirgotāju skaits;
- lai panāktu atbilstību pieaugošajām nozares prasībām, maza un vidēja lieluma remontdarbnīcas un rezerves daļu vairumtirgotāji arvien biežāk pievienojas neatkarīgām uzņēmumu grupām/ķēdēm, kas piedāvā pilnu pakalpojumu klāstu;
- rezerves daļu ražotāji un to izplatītāji izjūt arvien lielāku cenu spiedienu;
- jaunu transportlīdzekļu tirdzniecības zemās rentabilitātes dēļ transportlīdzekļu ražotāji paplašinās savu darbību pakārtotajos tirgos.

6.3. Pakārtotajā tirgū būtu iespējams lielāks rezerves daļu noiets, taču piegādātājiem arvien vairāk tiek pieprasīti novatoriski produkti, kas uzlabotu transportlīdzekļu oriģinālo rezerves daļu tehniskās īpašības un drošību un palielinātu pieprasījumu šajā tirgū. Tādējādi ražotāju pilnvarotajiem tirgotājiem ir jācīnās par savu tirgus daļu saglabāšanu, jo jaunu un līdz 4 gadiem vecu transportlīdzekļu kategorijā, kas veido galveno klientu bāzi, ir samazinājies pieprasījums pēc rezerves daļām.

6.4. EESK uzskata, ka autorūpniecībai pakārtoto tirgu pārstrukturēšana radīs dažāda veida jaunas partnerības un jauna veida attiecības ar klientiem. Ņemot vērā automobiļu rūpniecības ciešo saikni ar citām nozarēm un komplektējošo daļu ražošanas un transportlīdzekļu tirdzniecības apjomu, jebkura veida pārstrukturēšana, kas negatīvi ietekmēs MVU, skars simtiem tūkstošu darba ņēmēju visās dalībvalstīs. Tāpēc EESK uzskata, ka Komisijai būtu rūpīgi jāuzrauga pakārtoto tirgu pārstrukturēšanas norises, vajadzības gadījumā veicot pasākumus, lai nodrošinātu konkurenci.

7. Sociālie aspekti.

7.1. Apmācība un tālākizglītība.

Kopumā autorūpniecības nozarē apmācības un tālākizglītības sistēmas ir labi attīstītas. No vienas puses, par to jāpateicas automobiļu ražotāju pūlēm, bet no otras puses, pastāvīgas apmācības nepieciešamību nosaka straujās tehniskās pārmaiņas. Praktiski nevienā citā nozarē nav tik augsts katru gadu apmācībā esošo darba ņēmēju īpatsvars, kaut arī pastāv atšķirības atkarībā no konkrētā uzņēmuma darbības veida un lieluma. Jo īpaši mikrouzņēmumiem (galvenokārt ģimenes uzņēmumiem) šajā ziņā ir lielas grūtības. Apmācības struktūras dēļ tā bieži vien ir ļoti specifiska, galveno uzmanību pievēršot konkrētajai darba vietai vai konkrētai automašīnas markai. Tas samazina darba ņēmēju mobilitāti un apgrūtina darba vietas maiņu. Tāpēc Komiteja atbalsta centienus izveidot vienotu Eiropas sertificēšanas sistēmu.

7.2. Veselība un drošība.

Autorūpniecības nozarē darba smaguma pakāpe ir atšķirīga ražošanas uzņēmumos, kuros darbs bieži ir automatizēts un kuros daudz izmanto tehniskas iekārtas, un remontdarbnīcās, kur vēl jo-projām pārsvarā veic roku darbu. Vienveidīgas un atkārtotas kustības darba ņēmējiem bieži var izraisīt sāpes vai muskuļu un skeleta sistēmas problēmas. Ņemot vērā nākotnē gaidāmās demogrāfiskās pārmaiņas, būs jāveic izmaiņas darba organizācijā, lai nodrošinātu, ka pietiekami kvalificēts darbspēks ir labā veselības stāvoklī un darbinieki ir spējīgi strādāt līdz pensijas vecumam. Pretējā gadījumā nozarē var pietrūkt atbilstoši izglītota darbspēka.

Profesionālā riska novēršanas plānos un darbavietu pielāgošanai paredzētajos pasākumos ne tikai jāņem vērā dažādas piesārņojošas vai toksiskas vielas, bet arī jāatvieglo darbiniekiem smagais fiziskais darbs.

Tirgū ienākot jaunām tehnoloģijām, parādīsies arī jauni riski, piemēram, ar elektrību saistītu nelaimes gadījumu risks no augstsprieguma pārvides tīkliem, udeņraža eksploziju risks. Minēto risku mazināšanai jāveic sagatavošanās pasākumi. Pašreiz vēl nav iespējams prognozēt, kādas pārmaiņas būs jāveic gandrīz ikvienā darba vietā. Tomēr iesaistītajiem personām ir skaidri jānorāda, ka jāsaņem atbilstošu pasākumu plānošana. Profesionālais risks autobūves nozarē ir galvenais jautājums sociālo partneru uzsāktajā dialogā, kurā noskaidrots, ka jāparedz noteikumi preventīvo pasākumu veicināšanai un darbinieku veselības uzraudzībai.

EEKS pauz atbalstu ES un dalībvalstu iniciatīvām un līdzekļiem darba ņēmēju higiēnas, drošības, veselības aizsardzības un pārkvālifēšanās politikai veicināšanai.

7.3. Demogrāfiskās pārmaiņas.

Sabiedrības vispārējā novecošana ietekmē autorūpniecības nozarei pakārtotos tirgus. Palielināsies darbinieku vidējais vecums, un ar veselību saistītiem jautājumiem būs lielāka ietekme uz darba organizāciju, nepieciešamo apmācību un darba apstākļiem.

7.4. Atalgojums.

Atalgojums un darba samaksa neietilpst ES kompetencē. Taču autorūpniecības nozarei pakārtoto tirgu specifiskā situācija pieļauj minēt jautājumu apspriešanu Kopienas līmenī. Gandrīz visās ES dalībvalstīs autorūpniecības nozarē strādājošo algas ir pakļautas neproporcionāli liels spiedienam. To galvenokārt rada automobiļu ražotāji. Automobiļu tirgotāji un remontdarbnīcas ir ļoti lielā mērā atkarīgas no automobiļu ražotājiem, kas tām piedāvā savas koncesijas. Ražotāji lemj par ieguldījumiem un apmācību standartiem, kā arī tie var netieši ietekmēt gala patērētājam piedāvātās cenas, piemēram, nosakot laika ierobežojumus, taču automobiļu tirgotāji un remontdarbnīcas ir pakļautas vislielākajam finanšu slogam un ekonomiskajiem riskiem. Tāpēc sociālajiem partneriem, slēdzot darba koplīgumus, ir ierobežota rīcības brīvība, kas nozīmē, ka nozarē ir salīdzinoši zema darba samaksa. Minētais, kā arī smagie darba apstākļi mazina gados jaunu darba ņēmēju vēlmi strādāt šajā nozarē. Paredzams, ka nākotnē radīsies grūtības piesaistīt vajadzīgos speciālistus.

8. Problēmas un iespējas.

8.1. Pakārtotās nozares turpmākajos gados saskarsies ar ievērojamām pozitīvām un negatīvām pārmaiņām. Pakārtoto nozaru sekmes lielā mērā nosaka autorūpniecības nozares darbības rezultāti. Taču vairākās svarīgās jomās konkurenci ietekmē arī citi faktori, piemēram, izplatīšanas un pārdošanas noteikumi, ietekme uz vidi, drošības riski (papildu produkti), otrreizējas pārstrādes pasākumi, intelektuālā īpašuma tiesības (preču viltojumi) u.c. Šajās pakārtotajās nozarēs īpaši liela nozīme ir jauninājumiem.

8.2. Galvenie konkurētspējas veicinātāji automobiļu komplektējošo daļu piegādes, automobiļu tirdzniecības un remonta nozarēs ir, piemēram, jauni noteikumi jaunu automobiļu izplatīšanai un pārdošanai (Transportlīdzekļu grupālā atbrīvojuma regula), jauna ES regula automobiļu rezerves detaļu izplatīšanai, pārdošanai un remontam, piemēram, jaunais "noteikums par remontu", ko paredzēts iekļaut direktīvā par dizainparaugu tiesisko aizsardzību (Direktīva Nr. 98/71/EK).

8.3. Reaģējot uz politiskajām, tiesiskajām un tehnoloģiskajām problēmām, daudzi dažādu marku transportlīdzekļu tirgotāji un autosporta organizācijas ir apvienojušās, lai aizsargātu savas tiesības veikt remontu un patērētāju tiesības brīvi izvēlēties remontdarbnīcu, kurā veikt transportlīdzekļu tehnisko apkopi un remontu. Pašreizējie noteikumi būs spēkā līdz 2010. gadam, un norit asas diskusijas par šā termiņa pagarināšanu vai nepagarināšanu ⁽⁵⁾.

8.4. MVU ir ES ekonomikas un nodarbinātības pamats, un tie veido lielāko daļu no autorūpniecībai pakārtotā tirgus uzņēmumiem. Skaidri un konkrēti tiesību akti ir ļoti būtiski, lai

nodrošinātu brīvu un taisnīgu konkurenci autorūpniecības nozarei pakārtotajos tirgos ⁽⁶⁾.

8.5. Pašreizējā krīzes situācijā steidzami jāīsteno efektīvi atbalsta pasākumi, kas autorūpniecības nozarei un tajā nodarbinātajiem ļautu pārvarēt ekonomisko lejupslīdi. Vidējā un ilgā laika posmā jo īpaši mazie uzņēmumi un mikrouzņēmumi spēs izturēt konkurences spiedienu, tikai izstrādājot jaunas koncepcijas un veicot ieguldījumus. Tā kā daudzi mazie uzņēmumi to nevar panākt vieni paši, sagaidāms, ka arvien vairāk uzņēmumu apvienosies, biežāk veidosies kopuzņēmumi un jaunas visdažādāko pilsoniskās sabiedrības dalībnieku partnerības formas, kā arī neatkarīgi specializēti tīkli vai speciālistu tīkli jauno tehnoloģiju jomā (elektromobiļi un hibrīdtransportlīdzekļi).

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽⁵⁾ Kampanu "Tiesības veikt remontu" atbalsta:
AIRC — Starptautiskā karosērijas remonta darbnīcu apvienība,
CECRA — Eiropas dzinēju tirgotāju un remonta padome,
EGEA — Eiropas garāžu iekārtu apvienība,
FIA — Starptautiskā automobiļu federācija,
FIGIEFA — Automobiļu pēcpārdošanas tirgus izplatītāju starptautiskā federācija.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Vispirms domāt par mazākajiem": Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts "Small Business Act", COM(2008) 394 galīgā redakcija, OV C 182, 4.8.2009., 30. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsētvide un jauniešu vardarbība"

(2009/C 317/06)

Ziņotājs: ZUFIAUR NARVAIZA KG

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 10. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Pilsētvide un jauniešu vardarbība".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 25. jūnijā. Ziņotājs — Zufiaur Narvaiza kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 174 balsīm par, 3 pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi.

1.1. Eiropas sabiedrībā pašreiz aktuāls ir jautājums par nepilngadīgo un jauniešu vardarbības un noziedzības izpausmēm. Turklāt sabiedrība vēlas veicināt jauniešu vispusīgu attīstību un sekmēt viņu sociālo un profesionālo integrāciju. Lai arī jauniešu vardarbības tematiku plaši atspoguļo valstu plašsaziņas līdzekļos, jāprecizē, ka kopumā statistikas dati ⁽¹⁾, kas ir diezgan nemainīgi, neliecina par nepilngadīgo noziedzības būtisku palielināšanos Eiropā. Šā pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir sīkāk izvērtēt stāvokli un sniegt ieteikumus, netiecoties apsūdzēt jauniešus vai mazināt problēmas nozīmi, pievērstoties tikai atsevišķām jauniešu vardarbības izpausmēm.

1.2. Vēsturiski katrā tiesību sistēmā Eiropā izveidojies atšķirīgs nepilngadīgo tiesvedības modelis, kas arī izskaidro atšķirības normatīvajos aktos un sankcijās, ko piemēro nepilngadīgo un jauniešu vardarbības gadījumos. ES dalībvalstīs spēkā esošās tiesvedības sistēmas nepilngadīgo lietās krasi atšķiras tādos aspektos kā sociālās aizsardzības politika, preventīvā politika, vecums, kad iestājas kriminālatbildība, piemērotās procedūras, piemērojami līdzekļi vai sankcijas, pieejamie resursi utt. Šāda daudzveidība tomēr pastāv sabiedrībā, kura vēlas veidot vienotu Eiropu, bet kurā smagās krīzes dēļ tiek samazināti jau tā nepietiekamie jauniešu integrācijas politikai paredzētie līdzekļi.

1.3. Šajā atzinumā iekļauto ieteikumu pamatā ir divas pamatnostādnes. Pirmkārt, preventīva pieeja skatāmajai parādībai. Vardarbības vai pret sabiedrību vērstas uzvedības iemesli bieži vien ir saistīti ar pilsētu plānojumu un struktūrām, kā arī ar nabadzības un atstumtības palielināšanos iedzīvotāju vidū. Turklāt jaunieši, kas piedalās vardarbības izpausmēs šādā vidē, vienlaikus ir arī tās upuri. Jautājumu par nepilngadīgo un jauniešu vardarbību grupā

(1) Kā liecina, piemēram, Spānijas ģenerālprokuratūras ziņojums noziedzības līmenis 2007. gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu ir samazinājies par aptuveni 2 %.

un par tās novēršanu nevar atrisināt vienīgi ar sodiem un sankcijām par izdarīto pārkāpumu. Šā atzinuma otrā pamatnostādne balstīta uz apsvērumu, ka jauniešu vardarbības problēmu nevar risināt vienas valsts mērogā, jo Eiropas valstu ekonomika, vērtības, sociālās normas un saziņas veidi ir cieši saistīti.

1.4. Eiropas valstīs nepilngadīgo vardarbības un noziedzības izpausmes dažādās veidos pastāv jau daudzus gadus. Agrāk šo parādību parasti uzskatīja par sociālu novirzi. Taču pašreiz to drīzāk uzskata par nedrošības faktoru, kā minēts *Peyrefitte* ziņojumā ⁽²⁾, kurā noteikta atšķirība starp noziegumu un bailēm no nozieguma.

1.5. Tā kā Eiropā nepilngadīgo vardarbības jautājumam pievērsta īpaša uzmanība, **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja** 2006. gada 15. martā pieņēma atzinumu "**Jauniešu likumpārkāpumu novēršana, likumpārkāpumu, ko izdarījuši nepilngadīgie, izskatīšana, un nepilngadīgo tiesvedības sistēmas nozīme Eiropas Savienībā**" ⁽³⁾. Minēto atzinumu, kurā uzsvērta preventīvās pieejas nozīme, izmantojušas arī citas Eiropas iestādes ⁽⁴⁾, un dažādos Eiropas un starptautiskos līmeņos to izmanto kā atsauces dokumentu par jauniešu likumpārkāpumu tiesiskajiem, krimināltiesiskajiem un sociālajiem aspektiem.

1.6. Minētajā atzinumā ierosināts sīkāk izvērtēt jautājumus, kas saistīti ar jauniešu likumpārkāpumiem. Nepilngadīgo un jauniešu (proti, pusaudžu no 13 līdz 18 gadu vecumam un jauniešu no 18 līdz 21 vai dažās valstīs līdz pat 25 gadu vecumam, kuriem dažkārt piemēro nepilngadīgo tiesvedības sistēmu) vardarbība ir parādība, kurai Eiropas valstīs pievērš arvien lielāku uzmanību.

(2) Vardarbības, noziedzības un likumpārkāpumu izpētes komitejas ziņojums. *Réponses a la violence* (Vardarbības apkarošana), Paris, Presse Pocket 1977, 41. lpp.

(3) EESK 2006. gada 15. marta atzinums "Jauniešu likumpārkāpumu novēršana, likumpārkāpumu, ko izdarījuši nepilngadīgie, izskatīšana un nepilngadīgo tiesvedības sistēmas nozīme Eiropas Savienībā"; ziņotājs: Zufiaur Narvaiza (OV C 110, 9.5.2006.).

(4) Eiropas Parlamenta 2007. gada 21. jūnija rezolūcija "Nepilngadīgo noziedzība — sieviešu, ģimenes un sabiedrības loma". http://www.europarl.europa.eu/oeil/DownloadSP.do?id=13705&num_rep=6729&language=lv.

Vardarbība tomēr var izpausties dažādos veidos: vardarbība pilsētvidē, piemēram, iebiedēšana (*bullying*) skolās, vardarbība ģimenē, bandās vai grupās, sporta pasākumu laikā, izmantojot jaunās komunikācijas tehnoloģijas, piemēram, internetu u.c. Protams, būtu jāizvērtē visi minētie vardarbības veidi, taču šajā atzinumā Komiteja vēlas pievērsties tikai jauniešu kolektīvajai vardarbībai pilsētvidē.

1.7. Pēdējos divdesmit gados īpaši aktuāla ir kolektīvā vardarbība, tādēļ visnelabvēlīgākie pilsētu rajoni ir pētnieku (sociologu, etnologu, ģeogrāfu, juristu, politologu) uzmanības lokā. Lai gan sabiedriskās kārtības pārkāpumu iemesli pilsētās ir labi zināmi, proti, bezdarbs, pastāvīga darba trūkums, pārmaiņas ģimenes struktūrā, mācību pārtraukšana, nesekmība, diskriminācija utt., pēdējos gados stāvoklis ir saasinājies un piemērojāmās sankcijas kļuvušas stingrākas. Turklāt saimnieciskās un sociālās problēmas krīžu rezultātā ir saasinājušās, ir palielinājušies jaunās paaudzes atstumtība salīdzinājumā ar viņu vecāku paaudzi un ir pārrauta paaudžu saikne, pastiprinājies individuālisms. Rodas netaisnības sajūta, indivīds norobežojas, bet šo parādību kolektīvā izpausme kļūst par visredzamāko pretestību varas iestādēm.

1.8. Lai gan kolektīvās vardarbības termins nav oficiāli un juridiski definēts, ar to bieži saprot tādu daudzveidīgu, vardarbīgu rīcību sabiedriskās vietās, kas izpaužas vai nu kā sadursmes starp kopienām etniskās vai rasu diskriminācijas jautājumu dēļ, radot arī konfliktus starp attiecīgo kopienu bandām, vai arī iedzīvotāju attiecībās ar iestādēm, ko visspilgtāk raksturo jauniešu un tiesībsardzības iestāžu darbinieku attiecības.

1.9. Lai arī minētās izpausmes pēdējos gados Eiropā saasinājušās, piemēram, Francijā, Lielbritānijā, Spānijā, Nīderlandē, Dānijā, Beļģijā, Grieķijā u.c., ne valstu valdības, ne arī Eiropas iestādes nav tā skatījušas un ņēmušas vērā kā vispārēju problēmu, bet tikai kā konkrētas un izolētas blakusparādības.

1.10. Minētā iemesla dēļ atzinumā ieteikts koordinēt darbību vietējā, valsts un Eiropas līmenī; lai rastu Kopienas līmeņa risinājumus, izmantojot īpašas programmas ģimenes, jauniešu, izglītības un apmācības, nodarbinātības politikas, kā arī noziedzības novēršanas preventīvo pasākumu un juridiskās saskaņošanas ietvaros. Šie konkrētie risinājumi jāņem vērā un jāiekļauj pilsētvides atjaunošanas, publisko pakalpojumu pielāgošanas, visu veidu diskriminācijas apkarošanas stratēģijās un, lai uzlabotu valsts un iedzīvotāju attiecības, īpaši ar tiesībsardzības iestāžu, pilsoniskuma apguves, morāles un sociālo vērtību starpniecību, kā arī izmantojot plašsaziņas līdzekļus un atbalstot vecākus audzināšanas darbā.

2. Pilsētvidē sastopamās nepilngadīgo kolektīvās vardarbības pamatiezīmes un iemesli.

2.1. **Definīcijas priekšlikums.** Kopīga un vispārārtzīta pilsētvidē sastopamās nepilngadīgo jauniešu kolektīvās vardarbības definīcija nav noteikta. Beļģijas likumdošanā, piemēram, lieto jēdzienu "dumpis" pilsētās, citās valstīs ar to saprot virkni likumpārkāpumu, ko izdarījuši likumpārkāpēji, kuru identitāte ir zināma. Lai varētu noteikt īsas un visaptverošas definīcijas pamatprincipus, šajā atzinumā vardarbība apskatīta kā vardarbīgas rīcības koncentrācija pilsētvidē un kā atsevišķu iedzīvotāju grupu izpausmes līdzeklis. Vardarbības dalībnieku motivācija ir dažāda: sociālā diskriminācija, konflikti ar tiesībsardzības dienestiem, rasu naida, reliģiska rakstura konflikti u.c., kas zināmā mērā liecina par trūkumiem un nepilnībām to sociālo dienestu darbā, kuru mērķis ir novērst šāda veida vardarbību, izmantojot sociālās aizsardzības pasākumus. Mēs ar šo definīciju saprotam kolektīvu vardarbību sabiedriskās vietās, piemēram, uzbrukumus kādai etniskajai grupai piederīgiem iedzīvotājiem vai policijas darbiniekiem, mantas tīšu bojāšanu un laupīšanu, piemēram, sabiedrisko ēku vai transportlīdzekļu dedzināšanu utt.

2.2. Jāatzīmē, ka vardarbības gadījumu skaita palielināšanās (grautiņi, vandālisms, miesas bojājumi un agresija, zādzība ar vardarbību, izvarošana u.c.) neattiecas tikai uz jauniešiem, jo mūsdienās kopumā vardarbība pieaug. Tomēr indivīdu, kas piedalās vardarbības izpausmēs pilsētvidē, vecumu ir būtisks faktors, lai izprastu šo parādību un rastu risinājumus, jo nepilngadīgo un jauniešu īpatsvars vardarbības izpausmēs ir ievērojams. Piemēram, policijas dati par nemieriem Francijā 2005. gadā liecina, ka no 640 apcietinātajām personām 100 bija nepilngadīgas. Saskaņā ar preventīvo pieeju īpaša uzmanība jāpievērš noturīgiem risinājumiem, kas orientēti uz jauno paaudzi – pārmaiņu un attīstības virzītājspēku.

2.3. **Izpēte un raksturiezmju noteikšana.** Katra valsts ir izstrādājusi metodes, lai noteiktu pilsētvidē notiekošo kolektīvās vardarbības aktu skaitu un iezīmes. Izmantojot tādas sarežģītas sistēmas kā *Bui-Trong* skala ⁽⁵⁾, kurā atspoguļota dažādu kolektīvās vardarbības veidu intensitātes pakāpe atkarībā no tajā iesaistīto dalībnieku skaita, organizācijas, mērķiem u.c., var gūt konceptuālu priekšstatu par skatāmo parādību. Jau vairākus gadus, īpaši pēc 2005. gada notikumiem, Francijā izmanto rādītājus par vardarbību pilsētvidē (*INVU – Indicateurs de Violence Urbaine*), kuru pamatā ir vardarbības līmeņa novērtējums nelabvēlīgos rajonos, izmantojot kvantitatīvus un kvalitatīvus pētījumus un pētījumu par viktimizāciju. Tā kā minētie rādītāji un tiem līdzvērtīgi rādītāji citās Eiropas valstīs tiek izmantoti salīdzinoši nesēn, tie precīzi neatspoguļo vardarbības intensitāti pilsētvidē, turklāt ir atkarīgi no problēmām, kas saistītas ar informācijas avotiem un datu vākšanu.

(5) *Résurgence de la violence en France* [Jauns vardarbības vilnis Francijā], BUI-TRONG Lucienne, *Futuribles*, 1996. gada februāris, 17.–18. lpp.

2.4. Kā jau precizēts saistībā ar definīciju, atgādinām, ka kolektīvās vardarbības izpausme iekļaujas konkrētās valsts apstākļos, tomēr tai ir kopīgas iezīmes visā Eiropā. Ņemot vērā pēdējo gadu notikumus vairākās Eiropas valstīs, var noteikt vairākus vardarbības veidus:

- **sociālie un politiskie konflikti:** Kolektīvā vardarbība ir atbilde uz diskrimināciju un sociālo, ekonomisko un ģeogrāfisko atstumtību, un tā izpaužas kā vardarbīga reakcija pret tiesībaizsardzības iestādēm un valsts varas pārstāvjiem, kurus uzskata par sociālo problēmu vaininiekiem. Protests pret sistēmu un apstākļiem, kurus uzver kā netaisnīgus, izraisa konfliktus ar drošības spēkiem, valsti pārstāvošajām publiskajām iestādēm un sabiedrību, kas tiek uzskatīta par represīvu. Sociālie konflikti īpaši skāra Franciju, izpaužoties tā sauktajā piepilsētu krīzē, jo sociālās daudzveidības trūkuma un vairākus desmitus gadus neveiksmīgi īstenotās pilsētas politikas rezultātā šie pilsētu rajoni ir stigmatizēti. Minētie politiska rakstura nemieri ⁽⁶⁾ veido ciklu, kuram ir trīs posmi: sākumposms, kas bieži saistīts ar traģisku un netaisnīgu notikumu, eiforija un grupas efekts un visbeidzot izsīkums ⁽⁷⁾;
- **nekontrolējams stāvoklis.** Politisku, sporta vai kultūras masu pasākumu laikā stāvoklis kļūst nekontrolējams ne tikai organizatoriem, bet arī sabiedriskās kārtības dienestiem. Daži piemēri ir vardarbība futbola spēļu, tehnomūzikas pasākumu vai sabiedrisko pasākumu laikā. Papildus grupas efektam un vispārējam kontroles zudumam jāmin arī bandas, kurās apvienojušies indivīdi, kuru mērķis ir radīt pēc iespējas lielākus materiālos zaudējumus. Savienībai jāņem vērā, ka šāda patvaļīga vardarbība atsevišķos gadījumos var izraisīt mēģinājumus izdarīt organizētākus vardarbības aktus, kas nopietni apdraud demokrātiju;
- **vardarbīgu bandu konflikti.** Bandas pēc būtības nav vardarbīgas; tās veidojas, aizstājot ģimeni un jauniešiem tuvu vidi, rada jauniešos piederības sajūtu grupai, un zināmā mērā ir konkrēta reakcija uz pārliecības trūkumu pusaudžu vecumā. Vardarbīgām bandām raksturīgas noziedzīgas darbības, ko izdara pusaudži vai jaunieši, lietojot spēku un iebiedēšanu, un tās diezgan regulāri organizē sadursmes vai vardarbīgas noziedzīgas nodarījumus. Šādu bandu konflikti notiek pilsētvidē — gan ielās, gan tirdzniecības centros, lai kontrolētu noteiktu teritoriju, nelegālu tirdzniecību vai varas pārstāvju: policistus, sargus vai drošības dienestu darbiniekus, piemēram, Parīzes ziemeļu vai Londonas dienvidu daļā, kur regulāri notiek savstarpēji naidīgu grupu sadursmes. Spānijā izveidotas latīņamerikāņu bandas (*maras* vai *pandillas* [bandas], piemēri ir *Latin kings* un *Netas*). Apvienojoties bandās, jaunieši kopā jūtas drošībā viņiem naidīgā vidē; tā ir reakcija

pret “pārējiem” no blakus ielas vai kvartāla. Mūsdienās šādās bandās iesaistās jaunieši no dažu piepilsētu vismazāk nodrošināto iedzīvotāju vidus, un viņu vardarbīgā rīcība ir saistīta ar mācību pārtraukšanu, nepastāvīgu darbu utt. Lai vardarbīgās bandas neiesaistītos organizētā noziedzībā, ir būtiski rast piemērotu risinājumu;

- **etniska un reliģiska rakstura sadursmes.** Šādas vardarbības iezīme ir, pirmkārt, tās etniskais raksturs, jo vardarbības galvenie dalībnieki vai upuri pieder vienai vai līdzīgai etniskajai vai reliģiskajai grupai. Daudzās Eiropas valstīs — Lielbritānijā, Spānijā (Alkorkonas nemieri 2007. gada oktobrī starp spēņu un Latīņamerikas izcelsmes jauniešiem), Itālijā, Nīderlandē (Amsterdāmā 2007. gada oktobrī), Dānijā (2008. gada februārī), Beļģijā (2008. gada maijā Anderlehtas rajonā, Briseļē) u.c. — notikušas šāda veida sadursmes, kurās būtiska nozīme ir migrācijas un reliģijas faktoram, kā arī ļoti daudziem citiem faktoriem.

2.5. Vardarbību pilsētvidē izraisa vairāki iemesli; atkarībā no vardarbības veida to rada divu vai vairāku iemeslu kopums:

- nabadzība, nenoteiktība, bezdarbs. Kolektīvās vardarbības izpausmes Eiropā visbiežāk novērotas visnelabvēlīgākajos rajonos, jo tās ir marginalizācijas un sociālās atstumtības sekas. Ģimenes sairšanas, jauniešu bezdarba, pastāvīga darba trūkuma, kā arī izglītības un līdz ar to sociāli profesionālās iekļaušanās trūkuma rezultātā šajos rajonos īpaši jūtamas pārmaiņas ekonomikā, tostarp finanšu krīzes apstākļos, kā tas ir pašlaik;
- ieroču un neatļautu vielu pieejamība. Vairākumā Eiropas valstu un reģionu galvaspilsētu stipro narkotiku nelegālā tirdzniecība, kurā parasti iesaistās pieaugušie, nevis pusaudži, sekmē vardarbību, kas saistīta ar narkotiku nelegālo tirdzniecību un šaujammieroču izplatīšanu. Neizprotot pasauli, kurā viņi dzīvo, bērni un pusaudži var kļūt par upuri narkotiku tirgotājiem, kas izmanto atsevišķus jauniešus;
- pilsētu plānojums. Eiropas pilsētu rajoniem, kuros pastāv konfliktsituāciju risks, ir kopīgas iezīmes, un tos bieži vien uzskata par piepilsētu geto, kas neatbilst ne sociālās daudzveidības, ne mūsdienu pilsētu plānojuma kritērijiem. Neatkarīgi no tā, vai šie rajoni un daudzdzīvokļu nami atrodas pilsētas centrā (Apvienotajā Karalistē, Beļģijā) vai piepilsētā (Francijā, Vācijā u.c.), tie nav pienācīgi apsaimniekoti, stāvoklim pakāpeniski pasliktinoties līdz pat antisanitāram un bīstamam stāvoklim;

⁽⁶⁾ Le Goaziou (V.), Mucchielli (L). 2006, *Quand les banlieues brûlent* [Kad piepilsētas ir liesmās]. *Retour sur les émeutes de 2005* [Atskatoties uz 2005. gada nemieriem], Paris, La Découverte.

⁽⁷⁾ Bachmann(C.), Le guennec (N.), 1997, *Autopsie d'une émeute* [Nemieru analīze]. *Histoire exemplaire du soulèvement d'un quartier* [Pilsētas rajona sacelšanās raksturīgs piemērs], Paris, Albin Michel.

- attiecības ar tiesībsardzības iestāžu darbiniekiem. Nereti kolektīvās vardarbības iemesls ir sajūta, ka policija tieši vērsas pret "redzamām" mazākumtautību grupām un pārmērīgi lieto spēku⁽⁸⁾. Stratēģiskās analīzes centra pētījumā minēts: "Ir jūtama iedzīvotāju naidīga attieksme pret tiesībsardzības iestāžu darbinieku klātbūtni attiecīgajā rajonā, kā arī neuzticēšanās valstij un valsts pārvaldes iestādēm"⁽⁹⁾;
- plašsaziņas līdzekļi. Plašsaziņas līdzekļi jauniešu vardarbības aktus bieži vien atspoguļo ar negatīvu ievirzi un pārlietu uzsvērti, kas var pakļaut nelabvēlīgo rajonu iedzīvotājus vēl lielākai stigmatizācijai un radīt papildu iemeslu vardarbības izpausmēm. Francijā 2005. gadā plašsaziņas līdzekļi katru dienu ziņoja par notikumiem, bet Beļģijā un Vācijā valdība centās ierobežot šo notikumu publisku atspoguļošanu, lai novērstu jaunus likumpārkāpumus, ko iedvesmo iepriekšējie notikumi.

3. Pārnacionālas problēmas iespējamie risinājumi.

3.1. Eiropā neatkarīgi no tā, vai tie ir epizodiski vai pastāvīgi, vardarbības aktiem Eiropas pilsētvidē ir smagas sekas gan no politikas viedokļa, jo tiek apšaubīta valsts spēja ievērot sociālo paktu un nodrošināt iedzīvotāju aizsardzību, kā arī no sociālā viedokļa, jo vardarbība liecina par sociālo plaisu un integrācijas problēmām. Tādēļ valstij jārod konkrēti risinājumi kolektīvās vardarbības izskaušanai pilsētās. Tomēr jāņem vērā, ka risinājumi dažādās valstīs ir atšķirīgi — dažās valstīs priekšroku dod represīviem pasākumiem, citās — preventīviem pasākumiem. Minētā iemesla dēļ Eiropas līmenī būtu pastāvīgi jānovērtē valsts līmeņa politikas, kuru mērķis ir izskaust šo parādību, un jācenšas panākt, lai attiecīgie statistikas dati būtu ticami un salīdzināmi (datus par likumpārkāpumiem nevar analizēt, pamatojoties tikai uz iesniegto sūdzību skaitu; jāņem vērā arī procentuālais atrisināto lietu daudzums). Ir vajadzīgi ne tikai vairāk vai mazāk subjektīvi pētījumi par viktimizāciju, bet jāizstrādā kopīgi rādītāji, lai valsts līmenī veicinātu policijas un tiesu reģistru pieejamību.

3.2. Parasti valstis izvēlas šādus risinājumus:

- pozitīvas diskriminācijas iniciatīvas, kas orientētas uz nelabvēlīgiem rajoniem, piemēram, "prioritārie izglītības rajoni" un sagatavošana pirmajai darba vietai (Francijā, Berlīnē) vai arī brīvprātīgu jauniešu un policijas darbinieku kopā veikti regulāri reidi, lai novērstu situācijas, kas pilsētas vidē var izraisīt vardarbīgu rīcību. Kopš apvienoto policijas patruļu izveides (bijušie bandu vadītāji bija jāpārlicina par sadarbību), noziegumu skaits rajonos, kur veikti šādi reidi, samazinājies par 20 %⁽¹⁰⁾;

⁽⁸⁾ The Politics of Protest. Extra-Parliamentary Politics in Britain since 1970. Peter JOYCE Palgrave MACMILLAN, 2002.

⁽⁹⁾ Centre d'analyse stratégique. Les violences urbaines: une exception française? [Stratēģiskās analīzes centrs. "Vardarbība pilsētvidē: vai Francija ir izņēmums?"] Starptautiska salīdzinoša pētījuma rezultāti, uztraudības ziņojums Nr. 31, 2006. gada 23. oktobrī. (<http://www.strategie.gouv.fr/IMG/pdf/NoteExterneDeVeille31.pdf>).

⁽¹⁰⁾ Berlīnes jaunieši un policijas darbinieki apvienojušies kopīgam mērķim, http://www.oijj.org/news_ficha.php?cod=54117&home=SI&idioma=es

- ar pastiprinātu policijas darbinieku klātbūtni un videonovērošanu konfliktu riska vietās, piemēram, skolās un atpūtas vietās, vien nepietiek, lai problēmu pilnībā atrisinātu. Tas ir radījis minēto vietu stigmatizāciju un jauniešiem iespaidu, ka viņi pastāvīgi tiek uztraudzīti un pret viņiem vērstas represijas;

- pilsētvides atjaunošanas politikas, kuru vērienīgums katrā valstī ir atšķirīgs: Francijā, piemēram, to īsteno pilsētvides atjaunošanas aģentūra⁽¹¹⁾; savukārt Vācijā šo politiku īstenoja ar pilsētvides atjaunošanas pasākumiem Vācijas apvienošanās laikā.

3.3. Turklāt arī ar efektīvu **teritoriālās kohēzijas politiku** var novērst jauniešu vardarbību izraisošu faktoru koncentrāciju pilsētvidē. Tās ietvaros tiek paredzēti pilsētu rajonu atjaunošanas pasākumi, lai nostiprinātu to dzīvojamo rajonu raksturu. Lai pārskatītu pilsētu plānojumu, jāparedz tādi ilgtermiņa pilsētvides atjaunošanas pasākumi, kas iekļaujas vispārējā teritoriālplānojuma stratēģiskajā plānā, to izstrādē iesaistot visas ieinteresētās puses, tostarp jauniešus. Minēto pasākumu mērķis ir rajonus atkal padarīt par pilsētas neatņemamu daļu un tos atjaunot, lai sekmētu vietējo iedzīvotāju skaita palielināšanos un veicinātu šādu publisko telpu sociālo, ekonomisko un kultūras funkciju. Konceptija, ar kuru saskaņā dzīvojamie rajoni jāpadara draudzīgāki to iemītniekiem, ir īpaša pilsētu plānojuma pārskatīšanas metode un tās mērķis ir atrisināt īpašās dzīvojamo zonu problēmas, pārvēršot pilsētu par integrētu un preventīvu telpu, lai novērstu pilsētu pašreizējās problēmas — narkotisko vielu nelegālu tirdzniecību, nelikumīgu uzturēšanos kādā objektā, vardarbību un vides degradāciju. Galvenais uzdevums ir nepieļaut izolētību no pārējiem pilsētas iedzīvotājiem, sekmējot saikni ar pārējām pilsētas daļām, uzlabojot tādējādi visu pilsētas iedzīvotāju pārdzīvāmību un integrāciju. Papildus atjaunošanas pasākumiem tomēr jāīsteno arī mērķtiecīgas izglītības, arodapmācības un nodarbinātības stratēģijas, bez kurām noturīga situācijas uzlabošanās nebūs iespējama.

3.4. Jauniešu vardarbības cēlonis ir arī zināms sociālās kohēzijas trūkums, kas saistīts ar pilsoniskuma krīzi pilsētās. Publiskajā telpā, kuras galvenā iezīme ir ļoti dažādu iedzīvotāju līdzaspastāvēšana, ir jāievēro kopēji noteikumi, kuru mērķis ir personas brīvību aizsardzība. Taču lielpilsētās atšķirīgu tradīciju un kultūru iedzīvotāju, kas viens otram ir sveši, līdzaspastāvēšana ir nestabila, tāpēc sociālā saikne un daži solidaritātes veidi var tikt apdraudēti⁽¹²⁾. Šis jautājums jārisina starpiestāžu līmenī un ņemot vērā dažādos faktorus, lai īstenotu efektīvus preventīvus pasākumus, kas lietderīgi visām tieši vai netieši iesaistītajām pusēm: policijai, tiesai, sociālajiem dienestiem, mājokļu un nodarbinātības dienestiem un izglītības iestādēm. Šajā aspektā svarīga nozīme ir vietējām iestādēm, jo tās ir atbildīgas par pilsētvides izveidi un iedzīvotājiem sniegtajiem pakalpojumiem.

⁽¹¹⁾ ANRU.fr.

⁽¹²⁾ "La dynamique de la disqualification sociale" [Sociālās atstumtības tendences], Sciences humaines Nr. 28, 1993. gada maijs.

3.5. Lai gan Eiropā nepilngadīgo vardarbība pilsētvidē izpaužas dažādos apstākļos un ar dažādu intensitāti, tā jāanalizē un iespējamie risinājumi jāmeklē plašākā juridiskā un tiesiskā kontekstā, proti, Eiropas Savienības mērogā. Pašlaik pētījumus par preventīviem pasākumiem jauniešu likumpārkāpumu novēršanas jomā un to novērtējumu dažādu nozaru un iestāžu sadarbības ietvaros veic valsts aģentūras un zemākā līmenī — tieši iesaistītie speciālisti (sociālo dienestu darbinieki, policija, tiesas, profesionālā joma u.c.). Eiropas valstis, reģioni un pilsētas, kas pieredzējušas kolektīvu vardarbību, saskaras ar grūtībām, kas traucē normalizēt situāciju, nodrošināt visu iedzīvotāju sociālo līdzaspastāvēšanu un atjaunot uzticēšanos valsts iestādēm. Turklāt vardarbība pilsētvidē rada ne tikai smagus materiālos zaudējumus, tai ir arī īpaši nelabvēlīga sociālā un politiskā ietekme ⁽¹³⁾.

3.6. Laikā, kad nepilngadīgo izdarīto likumpārkāpumu skaits nav būtiski mainījies, bet vardarbības akti kļuvusi smagāki, atsevišķas dalībvalstu **vietējā līmenī īstenotās programmas** liecina, cik svarīga nozīme ir preventīviem pasākumiem, sociālajām un integrētajām stratēģijām, kas paredzētas jauniešiem pilsētās ⁽¹⁴⁾. Īstenojot apsargātu rajonu programmu Birmingemā (2004. gada Eiropas balva par noziedzības novēršanu), galvenie mērķi bija samazināt vardarbību un likumpārkāpumu skaitu, uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un rosināt dažādas kopienas aktīvi iesaistīties savas sociālās integrācijas pasākumos ⁽¹⁵⁾.

3.7. Organizētas un solidāras Eiropas sabiedrības stiprināšana, pateicoties Eiropas Savienības atbalstam novatoriskiem projektiem ar sociālo un integrācijas dimensiju, nodrošina arī lielāku drošību un pilsētu ilgtspējīgu attīstību. Kā piemēru var minēt *Urban* programmas, kas ir Eiropas reģionālās attīstības fonda (FEDER) starpniecību īstenota Kopienas iniciatīva pilsētu un krīzes skartu rajonu ilgtspējīgas attīstības veicināšanai un kuras ir ievērojami sekmējušas nepilngadīgo vardarbības un likumpārkāpumu skaita samazināšanos.

3.8. Iedzīvotāju plašāka līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā vietēja līmenī, kā arī plašāka pieredzes un labas prakses apmaiņa ļauj popularizēt "pilsētu pārvaldības" koncepciju, kas ietver virkni pētījumu par publisko pakalpojumu pārstrukturēšanu un uzlabošanu, jaunu pilsētas pārvaldības struktūru noteikšanu un ieviešanu, stabilu rādītāju ieviešanu vietējā līmeņa pārvaldības novērtēšanai, iedzīvotāju informēšanas kampaņas un plašāku piekļuvi informācijai, neieslīgšot stigmatizācijā un neuzsverot tikai negatīvos aspektus.

⁽¹³⁾ *Clichy-sous-Bois* piepilsētā Francijā 2005. gadā notikusī vardarbība radīja materiālos zaudējumus 150 miljonu *euro* apmērā.

⁽¹⁴⁾ "Prévenir la délinquance en milieu urbain et auprès des jeunes. Recueil international de pratiques inspirantes" [Noziedzības novēršana pilsētvidē un jauniešu vidū. Noderīgas prakses starptautisks apkopojums]. Starptautiskais Noziedzības novēršanas centrs, 2005. gads. (www.crime-prevention-intl.org/publications/pub_113_1.pdf).

⁽¹⁵⁾ Programmas īstenošanas rezultātā jauniešu izdarīto likumpārkāpumu skaits vidēji samazinājās par 29 %, bet citās līdzīgās jomās — par 12 %.

3.9. Pastāv arī citas iniciatīvas, piemēram, Eiropas Jaunatnes pakts, kura mērķis ir sekmēt Eiropas jauniešu izglītību, mobilitāti, iekļaušanos darba tirgū un sociālo integrāciju, vienlaikus veicinot arī ģimenes un darba dzīves saskaņošanu.

3.10. Jauniešu aktīvu un pilsonisku līdzdalību vispārējā nozīmē veicina plaša un sekmīga apvienību darbība ikdienā uz vietas. Tā iekļaujas Eiropas, valstu vai vietējā līmeņa stratēģijās atbalstam atbilstības jomā un sociālās atstumtības apkarošanai.

4. Priekšlikumi Eiropas politikai cīņai pret jauniešu vardarbību pilsētvidē.

4.1. Saskaņā ar iepriekšminēto Komiteja ierosina šādas vadlīnijas vai pamatnostādnes:

- kolektīvās vardarbības, proti, likumpārkāpumu, pretsabiedrisku darbību un sabiedrības uzvedības normu pārkāpšanas apkarošanai jāizvēlas daudzveidīgi risinājumi. Tie regulāri jāizvērtē, lai tos uzlabotu, pastāvīgi stiprinot izglītības un apmācības dimensiju un paplašinot nepilngadīgo līdzdalību pašu izaugsmē un savas nākotnes veidošanā;
- ar skaidru un ilgtermiņa Eiropas politiku, kuras pamatā ir Eiropas Savienības līmenī noteiktas prioritātes nepilngadīgo vardarbības problēmu risināšanai pilsētvidē, jāsekmē dažādu preventīvo un alternatīvo stratēģiju izstrāde, cik vien iespējams izvairoties no tiesvedības;
- Eiropas un valstu līmenī īpaša vērība jāvelta jauniešiem paredzētām sociālām struktūrām. Gan apvienībām, gan publiskajām iestādēm jauniešu dzīvē ir būtiska nozīme, jo tās piedāvā dažādas nodarbības un tādējādi novērš iespējamu pievēršanos noziedzībai. Tādēļ īpaši jāņem vērā skolu un apvienību nozīme un jāsniedz tām atbalsts, tostarp piešķirot publisko finansējumu;
- jāaskaņo Eiropas un starptautiskie principi nepilngadīgo vardarbības un likumpārkāpumu jomā, izmantojot obligātos standartus valstu likumdošanā, un šie principi jāizmanto par rādītājiem, nodrošinot nepilngadīgo tiesības. Ņemot vērā daudzdisciplināro raksturu, kas piemīt par pilsētvides pārvaldību atbildīgajiem valdības dienestiem un struktūrām Eiropā, ir jāīsteno iniciatīvas un jāizstrādā labas prakses standarti, kuru varētu novērtēt un analizēt, piemēram, Eiropas jauniešu tiesvedības novērošanas centrs, lai iegūtu ticamus un salīdzināmus datus par jauniešu vardarbību pilsētvidē;

- piemērojot valstu tiesvedībā paredzētās sankcijas un citus līdzekļus, prioritāri jāņem vērā pusaudža intereses atbilstīgi viņa vecumam, psiholoģiskajam briedumam, fiziskajam stāvoklim, attīstībai un spējām⁽¹⁶⁾. Sankcijas un citi līdzekļi vienmēr jāpielāgo konkrētajai personai (līdzekļu individuālas piemērošanas princips);
- Eiropas iestādēm pilsētvides atjaunošanas stratēģijas un noturīga sociālā politika sistemātiski jāsekmē tā, lai uzlabotu teritoriju sadalījumu un aprikošanu, nepieļaujot atstumtību un veicinot visneaizsargātāko iedzīvotāju integrāciju pilsētvidē;
- varas pārstāvjiem jānodrošina attiecīgās iestādes ar nepilngadīgo aizsardzībai un integrācijai nepieciešamajiem resursiem, piešķirot tām atbilstošu finansējumu un cilvēkresursus, lai pusaudžu interesēs veiktie pasākumi būtu rezultatīvi;
- jānodrošina Eiropas pamatstandartiem atbilstoša sociālo dienestu, tiesu iestāžu un policijas darbinieku atlase un apmācība, to regulāri pilnveidojot dažādu iestāžu un nozaru sadarbības, kā arī starptautiskās apmaiņas ietvaros. Tas nepieciešams, lai veidotu tiesībaizsardzības iestāžu un jauniešu dialogu un viņu attiecības;
- Eiropas iestādēm un dalībvalstīm 2010. gads, kas pasludināts par Eiropas gadu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību, jāizmanto par iespēju apliecināt, ka konfliktā ar likumu nonākušo jauniešu tiesību aizsardzība un vardarbības novēršana pilsētvidē ir viena no sociālās atstumtības apkarošanas prioritātēm;
- Eiropas iestādēm būtu jāparedz īpaša budžeta pozīcija nepilngadīgo aizsardzībai pret sociālo atstumtību nelabvēlīgākos pilsētu rajonos, lai atbalstītu novatoriskus projektus pilsoniskās sabiedrības sociālās kohēzijas nostiprināšanas ietvaros, tādējādi sekmējot jauniešu iniciatīvu un uzņēmējdarbības garu;
- kopīgi kritēriji un labas prakses paraugi jāievieš ar mērķi novērst nepilngadīgo likumpārkāpumus, risināt ar tiem saistītās problēmas un veicināt nepilngadīgo likumpārkāpēju sociālo rehabilitāciju.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽¹⁶⁾ Skatīt Starptautiskā Jauniešu tiesvedības novērošanas centra Valensijas deklarāciju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Bērnu aizsardzība pret personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus”

(2009/C 317/07)

Ziņotāja: **SHARMA KDZE**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 10. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Bērnu aizsardzība pret personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 25. jūnijā. Ziņotāja — Sharma kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 157 balsīm par, 2 pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi — “Nepieļaut tādu personu pārvietošanos, kas ceļojumu laikā vardarbīgi izmanto bērnus”⁽¹⁾.

1.1. Eiropas stratēģija bērnu aizsardzībai pret personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus, jāpieņem, jāīsteno un jāatzīst par prioritāti.

Personu, kas izdara dzimumnoziegumus, kriminālvajāšana NE-DRĪKST palikt ārvalstu tiesībsargājošo iestāžu kompetencē. Pamatojoties uz ārvalstu tiesībsargājošo iestāžu spriedumiem, ne vienmēr tiek piespriesti brīvības atņemšanas sodi. Personas, kas atkārtoti izdara noziegumus, bieži paliek tajā pašā valstī vai dodas uz citām valstīm, lai izvairītos no atklāšanas. Tādēļ Eiropas iestādes un valstu valdības nesajam informāciju par noziedznieku ierašanos Eiropā. **Tas Eiropas bērnus pakļauj lielākam riskam.**

Jāapstiprina uzlabota, visaptveroša un uz bērniem orientēta pieeja, pievēršoties šādiem jautājumiem:

- vardarbības novēršana. Jāveic pētījumi par personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus⁽²⁾;
- apdraudēto un cietušo aizsardzība, tostarp apdraudēto bērnu apzināšana⁽³⁾, un palīdzības un informācijas līniju izveide;
- noziedznieku kriminālvajāšana, uzlabojot tiesisko sistēmu;
- partnerības ar NVO un vēl neiesaistītajām pusēm;
- jauniešu un pilsoniskās sabiedrības līdzdalība izpratnes veidošanā.

(1) Pasaules Tūrisma organizācijas kampaņas vadmotīvs.

(2) “Glābiet bērnus”, Dānija. “Personu, kas izdara dzimumnoziegumus, pārvietošanās bez robežām”, ziņojums, 2009. gada maijs.

(3) Riodežaneiro deklarācija un aicinājums novērst un pārtraukt bērnu un pusaudžu seksuālo izmantošanu, 2008. gada novembris.

EESK atbalsta Eiropas Komisijas paziņojuma “Ceļā uz ES stratēģiju par bērnu tiesībām” ieteikumus, Eiropas Parlamenta ieteikumu⁽⁴⁾ un Eiropas Padomes konvenciju⁽⁵⁾. Minēto dokumentu mērķis ir aizsargāt bērnus pret izmantošanu. EESK aicina pārējās dalībvalstis⁽⁶⁾ steidzami parakstīt un ratificēt ANO Konvencijas par bērna tiesībām protokolu⁽⁷⁾ un Eiropas Padomes konvenciju, lai Eiropā efektīvi pārskatītu kārtību, kas piemērojama attiecībā uz tiem Eiropas iedzīvotājiem, kas, profesionālā vai privātā nolūkā atrodies ārvalstīs, vardarbīgi izmanto bērnus.

1.2. Pasākumi, kas nepieciešami, lai izstrādātu efektīvu proaktīvu stratēģiju:

- efektīvas starptautiskas partnerības un labāka informācijas apmaiņa, tostarp policijas iestāžu sadarbība un to informācijas tehnoloģiju instrumentu stiprināšana, kas paredzēti, lai izsekotu personas, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus,
- efektīvāki divpusējas sadarbības nolīgumi ar attiecīgajām valstīm,
- kopēji izmeklēšanas dienesti un citas tiesību aizsardzības iestādes,
- nolīgumi ar citu valstu valdībām par notiesātu personu izraidīšanu vai pavadīšanu atpakaļ uz izcelsmes valsti,

(4) Eiropas Parlamenta 2009. gada 3. janvāra ieteikums Padomei par bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu (2004/2144/INI).

(5) “Eiropas Padomes konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību”, 2007. gada 25. oktobris, <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>.

(6) <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>. ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu vēl nav ratificējušas šādas dalībvalstis: Vācija, Ungārija, Īrija, Luksemburga, Malta, Apvienotā Karaliste. EP konvenciju vēl nav parakstījušas šādas dalībvalstis: Čehijas Republika, Ungārija, Latvija, Luksemburga, Malta, Slovākija. To ir ratificējuši tikai Grieķija.

(7) “Konvencijas par bērna tiesībām pret tirdzniecību ar bērniem, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju fakultatīvais protokols”. Pieņemts 2000. gada maijā. Stājies spēkā 2002. gada janvārī. Sk.: <http://www.unhcr.ch/html/menu2/6/crc/treaties/opsc.htm>.

- apsvērt tāda instrumenta kā “aizliegumi izbraukt no valsts” (*Foreign Travel Orders*) izmantošanu, lai ierobežotu pārvietošanās iespējas īpaši bīstamām personām, kas var izdarīt dzimumnoziegumus,
- personu, kas izdarījušas dzimumnoziegumus, profesionālās darbības ārzemēs kontrole un attiecīgi aizliegumi ⁽⁸⁾,
- Eiropas un, ja iespējams, pasaules mērogā organizēt izpratnes veidošanas kampaņu, lai sniegtu informāciju par personām, kas izdarījušas dzimumnoziegumus. Lai to nodrošinātu, būtu jāierīko starptautiska bezmaksas informācijas līnija ziņošanai tiešsaistē reālajā laikā ⁽⁹⁾,
- nodrošināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvju un sociālo partneru līdzdalību izpratnes veidošanā,
- izveidot izglītošanas, konsultēšanas un cietušo terapijas/medicīnas aprūpes mehānismus un nodrošināt apmācību speciālistiem.

1.3. Galvenais uzdevums ir palielināt sabiedrības izpratni par problēmas nopietnību. Šo mērķi varētu sasniegt, īstenojot Eiropas mēroga projektu “Eiropa pret bērnu seksuālo izmantošanu” ⁽¹⁰⁾. ES iestādes varētu uzņemties iniciatīvu, visās ceļa izdevumu atmaksas veidlapās īpaši vēršot uzmanību uz Eiropas Savienības ētisko ceļošanas politiku, kuras mērķis ir apkarot seksuālo vardarbību pret bērniem.

1.4. Atzinumā nav analizēts jautājums par bērnu tirdzniecību vai nolaupīšanu, jo šajā jomā ir nepieciešami īpaši tiesību akti un pasākumi, kam jāvelta atsevišķs dokuments.

2. Vispārīga informācija.

2.1. Atzinumā ir analizēts jautājums par seksuālo vardarbību pret bērniem, ceļojot Eiropā un ārpus tās.

2.2. **Vairums personu, kas bērnus pakļauj seksuālajai vardarbībai vai viņus seksuāli izmanto, ir vietējie iedzīvotāji.** Tā tas ir visā pasaulē. Tomēr šodien seksuālā vardarbība pret bērniem ceļojumos ir labi izveidotas un plaukstošas seksa nozares sastāvdaļa.

2.3. Tādi faktori kā lētāka ceļošana, vīzas prasību atcelšana un jaunas tehnoloģijas dod noziedzniekiem iespēju piekļūt pasaules, tostarp Eiropas, neaizsargātākajiem bērniem, it īpaši tiem, kas dzīvo nabadzīgos apstākļos, ir pamesti, jūtas emocionāli vientuļi un atrodas īpaši sliktos sociālos apstākļos. Vardarbīgie nodarījumi

⁽⁸⁾ “Bērnu izmantošana — ne soli tālāk” (*The end of the line for Child Exploitation*). Sk. bērnu aizsardzības tīkla ECPAT 2006. gada ziņojumu.

⁽⁹⁾ Sk. *Childwise* ECPAT, Austrālija.

⁽¹⁰⁾ Skat. 1. pielikumu.

bieži tiek fiksēti digitāli un izplatīti pasaulē. Daudzas NVO (vispazīstamākā no tām — ECPAT ⁽¹¹⁾) sadarbojas ar policiju un ceļojumu un tūrisma nozari, lai aizsargātu šos bērnus.

2.4. Pirmais pasaules kongress cīņai pret bērnu komerciālo seksuālo izmantošanu notika 1996. gadā Stokholmā, kur 122 valstis apņēmas izveidot “globālu partnerību cīņai pret bērnu komerciālo seksuālo izmantošanu”. Šodien vietēja mēroga ⁽¹²⁾ un starptautiskās konferencēs ⁽¹³⁾ tiek norādīts un atkārtoti vērsta uzmanība uz jau zināmajiem šķēršļiem, kas kavē efektīvu minētās izmantošanas apkarošanu.

2.5. Eiropas Savienībā ir izstrādāti daudzi papildu ziņojumi un daudzi ir uzņēmušies papildu saistības ⁽¹⁴⁾. Nesenajā Eiropas Parlamenta ziņojumā ⁽¹⁵⁾ tomēr norādīts, ka daudzas dalībvalstis vēl joprojām nav parakstījušas vai ratificējušas minētās konvencijas.

2.6. Tas, diemžēl, nozīmē, ka, neskatoties uz to, ka ir īstenoti daži atzinīgi vērtējami pasākumi ⁽¹⁶⁾ (tostarp konkrēti pasākumi ES līmenī) ⁽¹⁷⁾, Eiropai nav izdevies aizsargāt visneaizsargātākos bērnus un aizkavēt Eiropas iedzīvotāju vardarbību pret bērniem vai izpildīt saistības, ko tā uzņēmusies Stokholmā. **Tikai konkrētu pasākumu īstenošana var aizsargāt bērnus Eiropā un ārpus tās.**

2.7. Nav iespējams iegūt datus par to, cik daudzi bērni ir cietuši no personām, kas ceļojumos izdara dzimumnoziegumus. Ņemot vērā ar bērniem saistīto dzimumnoziegumu slepenību un kriminālo raksturu, kā arī bērnu, it īpaši nabadzībā dzīvojošo bērnu, ievainojamību, datu vākšana ir sarežģīts uzdevums. Seksuālā vardarbība pret bērniem ir tādas pasaulē izplatītas parādības kā bērnu komerciālā seksuālā izmantošana sastāvdaļa. Tā ir

— bērnu pirkšana un pārdošana prostitūcijai,

— ar pedofiliju saistīta seksuālā vardarbība pret bērniem,

— attēlu, kas atspoguļo seksuālo vardarbību pret bērniem, un bērnu pornogrāfijas citu veidu producēšana.

⁽¹¹⁾ ECPAT organizācijai (Izbeigt bērnu prostitūciju, bērnu pornogrāfiju un tirdzniecību ar bērniem seksuālas izmantošanas nolūkā) ir īpašs konsultatīvs statuss ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomes (ECOSOC) darbā.

⁽¹²⁾ “Ceļojot vairs nebūt vienaldzīgiem” (*When Travelling, Put a Stop to Indifference*); *Stopchildprostitution.be*, “Ceļojošie noziedznieki Eiropā” (*Travelling abusers in Europe*), 2007. gada maijs.

⁽¹³⁾ Trešais pasaules kongress cīņai pret bērnu un pusaudžu komerciālo seksuālo izmantošanu, 2008. gada novembris.

⁽¹⁴⁾ Sk. 4. un 5. zemsvītras piezīmi. Sk. arī tūmekļa vietnes: http://www.nspcc.org.uk/Inform/policyandpublicaffairs/Europe/Briefings/councilofeurope_wdf51232.pdf un <http://www.unhcr.ch/html/menu2/6/crc/treaties/opsc.htm>.

⁽¹⁵⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁶⁾ PE 410.671, 2009. gada janvāris.

⁽¹⁷⁾ COM(1996) 547 galīgā redakcija; COM(1999) 262 galīgā redakcija; Padomes pamatlēmums 2000/375/JHA (OV L 138, 9.6.2000.); Padomes pamatlēmums 2004/68/JHA (OV L 13, 20.1.2004.) un COM(2009) 135 galīgā redakcija.

2.8. Noziedznieki parasti dodas uz vietām, kur, viņuprāt, nepastāv atklāšanas risks. Tie bieži ir reģioni, kam ir raksturīgas tādas iezīmes kā zems izglītības līmenis, nabadzība, ignorance, korupcija, vienaldzība, tiesībsargājošo iestāžu nepietiekama darbība vai neattīstīta valdības politika. Bieži bērnus vardarbīgi izmanto personas, kas neaizsargātās kopienās ar nodomu ir izveidojušas bāreņu namus⁽¹⁸⁾, bērnu projektus un skolas, lai atrastu upurus, kuras šīs personas un viņu partneri varētu vardarbīgi izmantot. Personas, kas atkārtoti izdara noziegumus, dodas no valsts uz valsti, lai viņus neatklātu tiesībsargājošās iestādes, kuru kompetencē ir dzimumnoziegumi. Jāveic papildu pētījumi par seksuālās vardarbības pret bērniem problemātiku. *Finkelhorns* norāda uz šādiem četriem pamata priekšnoteikumiem, kuru ietekmē tiek vai netiek izdarīti dzimumnoziegumi pret bērniem⁽¹⁹⁾:

- vardarbības motivācija,
- iekšējie kavējošie faktori, kas saistīti ar personīgajiem ētikas principiem,
- ārējie kavējošie faktori,
- upuru pretestība.

2.9. Bērnu aizsardzības speciālistiem un sabiedrībai ir nelielas zināšanas par noziegumiem ārzemēs. Plašsaziņas līdzekļi atspoguļo vienīgi vissensacionālākos gadījumus. Maz tiek runāts par risku, kam pakļauti Eiropas bērni, kad noziedznieki atgriežas.

2.10. Attiecībā uz personām, kas ceļojot ārzemēs vardarbīgi izmanto bērnus, CEOP centrs⁽²⁰⁾ izmanto piemērotu jēdzienu "personas, kas ceļojumu laikā izdara dzimumnoziegumus". Sabiedrība uzskata, ka gadījumā, ja ārzemēs tiek izdarīts noziegums, attiecīgo personu automātiski iekļauj seksuālo noziedznieku reģistrā. Tas tomēr notiek reti, jo vairāku sarežģītu apstākļu dēļ reģistru var nebūt, informācija netiek nodota vai datu aizsardzības regulējums nepieļauj uzraudzību.

2.11. **Seksa tūrisms nav saistīts tikai ar ceļojumiem atvaļinājuma laikā.** Daudzi uzņēmumi patlaban pārvietojas uz dažādām pasaules valstīm, un to biroji atrodas un izvērš darbību visā pasaulē. Darba devējiem, arodbiedrībām un organizācijām ir nepārprotami jānorāda uz to, ka seksuālās vardarbības pret bērniem gadījumā nekad netiks izrādīta iecietība.

3. Kopēja atbildība.

3.1. Visu pasaules valstu valdības ir atbildīgas iedzīvotāju priekšā par apdraudētu bērnu aizsardzību visā pasaulē. Ņemot vērā tūrisma izplatību pēdējos piecdesmit gados, samērā nesen ir izplatījies arī bērnu seksa tūrisms. Galvenie noziedznieki bieži

vien ir personas, kas izmanto atrašanos citā valstī, lai ignorētu sociālos tabu, kas parasti ietekmē viņu uzvedību.

3.2. Pasaules Tūrisma ētikas kodeksā⁽²¹⁾ ir noteiktas vadlīnijas tūrisma nozares ilgtspējīgai attīstībai, pamatojoties uz atbildības principu. Eiropas Savienībai vajadzētu kaunēties par to, kas arī tās iedzīvotāji seksuāli izmanto bērnus gan ES teritorijā, gan visā pasaulē. Eiropas Savienība ir atbildīga par saviem iedzīvotājiem, un tas, ka noziedzniekus var saukt pie atbildības izcelsmes valstī un pēc tam viņi var brīvi doties uz citām valstīm bez uzraudzības, ir pilnīgi nepieņemami. Eiropai ir jārisina ar tiesiskā regulējuma divpusējību saistītās problēmas, proti, paredzot personu brīvu pārvietošanos, tas dod iespēju bez ierobežojumiem pārvietoties arī noziedzniekiem.

3.3. Starptautiskajā jurisdikcijā pastāv princips, kas nepieļauj dubultu tiesāšanu par vienu un to pašu noziegumu. Ja noziedznieks atgriežas izcelsmes valstī, jāturpina attiecīgā sprieduma izpilde vai var atsākt tiesvedību, ja ir jauni pierādījumi. Tādēļ, lai to nodrošinātu, ļoti liela nozīme ir starptautiskajai sadarbībai. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas jauno pamatlēmumu šajā jautājumā⁽²²⁾.

3.4. Lai koordinētu pasākumus, uzraudzītu un izvērtētu statistikas datus un izstrādātu reālus un savlaicīgus ieteikumus, jāizveido koordinācijas sistēma. Tomēr, ņemot vērā, ka tā ir joma, kurā uz pieņemto lēmumu pamata var atņemt brīvību un tādā veidā skart personas pamatbrīvības, Eiropas Savienībā tikai dalībvalstis ir pilnvarotas pieņemt lēmumu saskaņā ar to likumiem par policiju un tiesu praksi. Lai arī Eiropas un starptautiskās NVO ir sniegušas lielu ieguldījumu bērnu aizsardzībā, tās nevar aizstāt policiju vai tiesu sistēmu.

Īstenojot pasākumus attīstības sadarbības un palīdzības jomā, lai risinātu aizvien lielāko nabadzības problēmu⁽²³⁾, attīstītu izglītības, veselības un sociālo jomu, vairāk jāatbalsta bērnu aizsardzība pret seksuālo vardarbību. Jāvelta uzmanība NVO un sociālajiem partneriem, un tie jāatbalsta, nodrošinot apmācību un emocionālo/psiholoģisko atbalstu. Būtiski ir uzlabot speciālistu un to personu izglītību un apmācību, kas iesaistītas plašāku pakalpojumu sniegšanā (piemēram, plašsaziņas līdzekļi, viesnīcu nozare, mācībspēki, aprūpes personāls un policija), lai varētu izprast un novērst šķēršļus, kas kavē ziņošanu. Dānijas ziņojumā "Glābiet bērnus"⁽²⁴⁾ ir uzsvērts, ka jāizglīto bērni, īpaši tie, kas visvairāk pakļauti riskam, lai viņi apzinātos situāciju un zinātu, kā attiecīgajā brīdī rīkoties. Rūpnieciski attīstītajās valstīs un attīstības valstīs bērni ir jāmača, kā droši izmantot internetu, lai viņi būtu brīdināti par likumpārkāpējiem, kas ļoti labi pārvalda šo instrumentu savu upuru atrašanai.

⁽¹⁸⁾ Noziedznieki oficiāli izmanto apzīmējumu "bāreņu nami", lai slēptu savus noziegumus. Patiesībā tās ir bērnu patversmes, kas ir izveidotas ar mērķi vardarbīgi izmantot bērnus.

⁽¹⁹⁾ "Personu, kas izdara seksuālus noziegumus, pārvietošanās bez robežām", "Glābiet bērnus", Dānija, 2009. gada maijs.

⁽²⁰⁾ Apvienotās Karalistes CEOP — Bērnu izmantošanas novēršanas un tiešsaistes centrs.

⁽²¹⁾ Pieņemts ar Rezolūciju A/RES/406(XIII) ANO Pasaules Tūrisma organizācijas 13. Ģenerālasamlejlā (UNWTO) (27. septembris – 1999. gada 1. oktobris).

⁽²²⁾ COM(2009) 135 galīgā redakcija.

⁽²³⁾ Tematisks pētījums par politiskiem pasākumiem bērnu nabadzības novēršanai.

⁽²⁴⁾ Turpat.

3.5. Jānodrošina noziedznieku ārstēšanas un konsultēšanas pakalpojumi, lai atbalstītu viņu rehabilitāciju ⁽²⁵⁾.

4. Pilsoniskās sabiedrības atbildība.

4.1. Eiropas pilsoniskajai sabiedrībai jāvēršas pret noziedzību un jārikojas, ja pastāv iespēja, ka citi — gan ES, gan ārpus tās — ir apdraudēti, it īpaši, ja vardarbībai ir pakļauti bērni. Dati liecina, ka Eiropā 10–20 % bērnu ir seksuālās vardarbības upuri, un šī parādība izplatās aizvien vairāk un aizvien lielākā teritorijā. Daži Eiropas Savienības iedzīvotāji izdara dzimumnoziegumus, ceļojot gan Kopienas teritorijā, gan ārpus tās.

4.2. Tādēļ, lai apkarotu minētos noziegumus, ir jāizstrādā kopējas stratēģijas un jāīsteno papildu pasākumi, kuru mērķis ir aizkavēt šādus noziegumus un par tiem piespriest sodu. Eiropas darba devējiem jāatzīst, ka cīņa pret bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju ir korporatīvās sociālās atbildības jautājums.

4.3. Dati liecina, ka **4,5 % no 842 miljoniem** ceļojošo personu (dati par 2006. gadu) ir seksuālie noziedznieki, un **10%** no viņiem ir pedofili ⁽²⁶⁾. **Ceļojumu** aģentūras **kopš 2003. gada** var pievienoties "Rīcības kodeksam bērnu aizsardzībai pret seksuālo izmantošanu ceļojumos un tūrismā" ⁽²⁷⁾. Šobrīd minēto rīcības kodeksu ir parakstījušas vairāk nekā 600 uzņēmēj sabiedrības vairāk nekā 30 valstīs. Tomēr jautājums par seksuālo vardarbību pret bērniem ceļojumos ir ne tikai tūrisma nozares kompetencē. Šādi noziegumi jāapkaro visām nozarēm.

4.4. Starptautiskā arodbiedrību konfederācija (ITUC) rosina savus locekļus izveidot darbinieku struktūras, komitejas un darba grupas, lai apstiprinātu attiecīgas stratēģijas. Lai tuvinātos iedzīvotājiem, ITUC ir apstiprinājusi sektorālu pieeju un iedibinājusi nozīmīgas partnerības, lai īstenotu starptautiskus pamatnolīgumus. Tā kā bērnu seksuālā izmantošana ir darbinieku nozīmīgāko tiesību un svarīgāko cilvēktiesību smags pārkāpums, ITUC locekļiem jāapkaro ne tikai bērnu darba vissmagākie veidi, bet arī

bērnu seksuālā izmantošana ⁽²⁸⁾. Tādēļ arodbiedrības turpina uzņemties iniciatīvu, lai veicinātu nozīmīgu starptautisku standartu ratificēšanu, uzraudzītu, vai valdības un darba devēji efektīvi īsteno politikas un noteikumus ⁽²⁹⁾, palielinātu arodbiedrību locekļu un visas sabiedrības izpratni ⁽³⁰⁾ un risinātu minēto jautājumu, izmantojot sarunas par darba koplīgumiem ⁽³¹⁾.

4.5. Eiropas Padomes konvencijā, ko Ministru komiteja pieņēma 2007. gada jūnijā, ir norādīts, ka "visu pušu pienākums ir rosināt **privāto sektoru un pilsonisko sabiedrību** iesaistīties tādu politiku izstrādē un īstenošanā, kuru mērķis ir aizkavēt bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret bērniem, un īstenojot iekšējos standartus, izmantojot pašregulējuma un kopregulējuma mehānismus". **Tādējādi ir iespējams izstrādāt kopēju Eiropas pieeju.**

5. Īpaši pasākumi.

5.1. Ikvienu pasākuma mērķim ir jābūt vardarbības pret bērniem NOVĒRŠANAI un neaizsargāto personu aizsardzībai. Ja vardarbību pret bērniem varētu novērst, cietušo nebūtu. Tas ir viens no galvenajiem un prioritārajiem mērķiem, un visas politikas jāorientē uz bērnu aizsardzību.

5.2. ES iestādes var uzņemties iniciatīvu, nosodot seksuālo vardarbību pret bērniem un šādu pieeju pasludinot par ētiskas ceļošanas politikas sastāvdaļu, uz to norādot visās ceļa izdevumu atmaksas veidlapās.

5.3. Turpmāk minētos pasākumus un piemērus var atspoguļot tikai apkopotā veidā, un tie ir izstrādāti sadarbībā ar ECPAT ⁽³²⁾, kas ir pasaules vadošā bērnu tiesību organizācija, kuras mērķis ir aizsargāt bērnus pret komerciālu seksuālu izmantošanu. ECPAT darbojas vairāk nekā 70 valstīs augstākajā valdības līmenī, vienlaikus iesaistot arī speciālistus un personas, kas pētniecības, apmācības un darbības uzlabošanas jomās tieši nodarbojas ar bērniem.

5.3.1. **Kontrole un aizliegumi:** citu valstu skolās pašreiz nav mehānisma, lai pārbaudītu pretendentu motivāciju vai viņu piemērotību darbam ar bērniem. Tas ir nozīmīgs trūkums apdraudētu bērnu aizsardzībā. Jāievieš mehānismi, lai reģistrētas starptautiskas organizācijas vai policija varētu piekļūt šādai informācijai.

⁽²⁵⁾ Sarah Macgregor, "Programmas darbam ar seksuālajiem noziedzniekiem: cietumu efektivitāte un kopienas programmas Austrālijā un Jaunzēlandē" (*Sex offenders treatment programs: effectiveness of prison and community based programs in Australia and New Zealand*); Dario Dosio, Friedemann Pfaefflin, Reinhard Eher (izdevēji): "Aizkavēt seksuālo vardarbību, īstenojot efektīvas programmas darbam ar seksuālajiem noziedzniekiem un īstenojot efektīvu sabiedrisko politiku" (*Preventing Sexual Violence Through Effective Sexual Offender Treatment and Public Policy*), Starptautiskās asociācijas darbam ar seksuālajiem noziedzniekiem (IATSO) 10. konference: www.iatso.org.

⁽²⁶⁾ Avots: Association against child prostitution (ACPE).

⁽²⁷⁾ Šo rīcības kodu 1998. gadā ierosināja Zviedrijas ECPAT. To atzīst ANO Bērnu fonds un Pasaules Tūrisma organizācija. Sk. arī tīmekļa vietni: www.thecode.org.

⁽²⁸⁾ Starptautiskās darba organizācijas 182. konvencija.

⁽²⁹⁾ http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/FINAL_EU_CLS_2009_report_2_.pdf.

⁽³⁰⁾ <http://www.itfglobal.org/campaigns/traffickingstate.cfm>.

⁽³¹⁾ http://www.iiicongressomundial.net/congresso/arquivos/thematic_paper_csr_eng.pdf.

⁽³²⁾ ECPAT — Izbeigt bērnu prostitūciju, bērnu pornogrāfiju un tirdzniecību ar bērniem seksuālas izmantošanas nolūka.

5.3.2. **Divpusēji sadarbības noligumi:** NVO visā pasaulē aizvien vairāk apmainās ar svarīgu informāciju par bijušajiem noziedzniekiem. Tas dod iespēju ātri īstenot savlaicīgus pasākumus. Diemžēl jāatzīmē, ka birokrātija un datu aizsardzības tiesību akti kavē valdības ātri rīkoties, un tās pašaujas uz NVO, ja starptautiskie pasākumi nav veiksmīgi. **Bērnu aizsardzībai vienmēr ir jābūt svarīgākai par datu aizsardzību.** Ja valstis sadarbojoties iedibinātu savstarpēju uzticēšanos un dalītos zināšanās, varētu izstrādāt proaktīvu pieeju, lai apkarotu seksuālo vardarbību. Lai nodrošinātu darbības efektivitāti, jāsadarbojas ne tikai apmācības vai veiktspējas uzlabošanas jomās.

5.3.3. **Starptautisku palīdzības un informācijas līniju izveide:** minētās līnijas jāizveido, lai varētu ziņot par attiecīgajiem gadījumiem un izvairītos no klusēšanas vai “acu aizvēršanas” kultūras. Jāparedz, ka minētie mehānismi nodrošina darbību reālajā laikā. Jāizveido integrēta bērnu aizsardzības sistēma, kurā iesaistītos profesionālas struktūras un pakalpojumu sniedzēji, kas varētu sadarboties ar NVO, lai atbalstītu cietušo vai apdraudēto personu aizsardzību un apzināšanu.

5.3.4. **Kopēji izmeklēšanas dienesti un valstu iestādes tiesību aizsardzībai:** Eiropā jāizveido īpašas starptautiskas aģentūras, kas principā nodarbotos ar bērnu aizsardzības jautājumiem un kam būtu pietiekami resursi, lai identificētu personas, par kurām zināms, ka tās izdarījušas dzimumnoziegumus un dodas uz ārvalstīm, un ievāktu pierādījumus attiecībā uz noziedzniekiem, kas darbojas ārvalstīs.

5.3.5. **Noligumi par notiesātu personu izraidīšanu vai pavadīšanu atpakaļ uz izcelsmes valsti:** pašreiz valstīm nav pienākuma savstarpēji ziņot par kriminālvajāšanu vai notiesāšanu. Tādēļ dzimumnoziegumus var notiesāt citā valstī, un izcelsmes valstij tas nav zināms. Vēstniecībām vai pārstāvniecībām ir jāinformē attiecīgā valsts, ja tās uzzina par notiesāšanu. Daudzi noziedznieki pēc notiesāšanas un soda izciešanas nevis atgriežas izcelsmes valstī, bet paliek tajā pašā valstī vai dodas uz citām valstīm, lai izvairītos no iekļaušanas seksuālo noziedznieku reģistrā. Gadījumos, kad notiesāto sūta atpakaļ uz izcelsmes valsti, pastāv risks, ka viņi var izbēgt, ja jāveic ilgi lidojumi ar pārsēšanos. Tādēļ ir nepieciešami divpusējas sadarbības līgumi, un tiesību aizsardzības iestāžu personālam jāpavada noziedznieki uz viņu izcelsmes valsti.

5.3.6. **Modelis “Daudzu struktūru sadarbība sabiedrības aizsardzībai” (MAPA):** šo modeli izmanto Apvienotajā Karalistē, lai identificētu seksuālos noziedzniekus un izstrādātu pasākumus, kas attiecīgajā kopienā īstenojami attiecībā uz šiem noziedzniekiem. Šajā sistēmā iesaistās daudzas struktūras (kriminālās tiesvedības, sociālās aprūpes, mājokļu un veselības jomas struktūras), lai pēc iespējas samazinātu nopietnu apdraudējumu sabiedrībai un atbalstītu to personu, kas atkārtoti izdara noziegumus, atklāšanu. Minētajai sistēmai ir šādi četri galvenie mērķi (vienlaikus jāatzīmē, ka tā pašreiz neaptver Apvienotās Karalistes iedzīvotājus, kas atrodas ārzemēs):

- noziedznieku identificēšana,
- ar riska novērtēšanu saistītas būtiskas informācijas apmaiņa,
- riska un noziedznieka bīstamības novērtēšana,
- riska pārvaldība.

5.3.7. **Aizliegumu izbraukt no valsts (Foreign Travel Orders) izmantošana un efektivitāte:** tiesas var izmantot šo instrumentu, lai attiecīgajām personām pilnībā aizliegtu doties uz ārzemēm vai kādu noteiktu valsti. To var paredzēt, lai aizsargātu kādu noteiktu bērnu vai bērnus kopumā. Šie aizliegumi ir laika ziņā ierobežoti. Austrālijas valdība 2005. gadā grozīja Austrālijas likumu par pasēm (*Australian Passport Act*), lai policija varētu pieprasīt konfiscēt pasi īpaši bīstamām personām, kas var izdarīt dzimumnoziegumus.

5.4. **Ļoti specifisks pasākums: Eiropas mēroga projekts “Eiropa pret bērnu seksuālo izmantošanu — MĒS SAKĀM “NĒ””!**

Var uzsākt Eiropas mēroga projektu, lai apkopotu visus īstenotos pasākumus un izstrādātās hartas un palielinātu izpratni, proti, vērstot uzmanību uz galvenajiem faktiem, organizācijas jāaicina iesaistīties cīņā pret bērnu seksuālo izmantošanu. Līdztekus I pielikumā ierosinātajai “vērtību deklarācijai” varētu izmantot vispārēji apstiprinātu kodeksu vai hartu. Turklāt lietderīgs instruments būtu jau apstiprināti vai jauni tiesību akti, ja tos efektīvi īsteno.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

*I pielikums***Eiropa pret bērnu seksuālo izmantošanu****Seksuālā vardarbība pret nepilngadīgām personām līdz 18 gadiem ir NOZIEGUMS visā pasaulē****Eiropas iestādes un sociālie partneri ar to nesamierināsies!**

Bērniem visā pasaulē ir tiesības augt mierīgos apstākļos un būt aizsargātiem pret visiem seksuālās izmantošanas veidiem, proti, gan pret fizisku izmantošanu, gan izmantošanu internetā.

(Organizācijas nosaukums) vērtību deklarācija

- Mēs atbalstām tādu ekonomikas izaugsmi, kuras pamatā ir ētiskas atbildības princips.
- Mēs ievērojam un aizsargājam bērnu tiesības.
- Mēs nosodām visus bērnu seksuālās izmantošanas veidus, proti, gan fizisku izmantošanu, gan izmantošanu internetā.
- Mums ir tiesības ziņot par ikvienu personu, ko tur aizdomās par tādām darbībām, kas varētu būt cēlonis 18 gadu vecumu nesasniegušu personu seksuālajai izmantošanai un cieņas zaudēšanai.

(Organizācijas nosaukums) darbinieki apņemas:

- ievērot iepriekš minētos uzņēmuma principus un bērnu aizsardzības pamattiesības;
- atbalstīt tādu uzņēmuma izaugsmi, kuras pamatā ir ētiskas atbildības princips;
- ievērot un aizsargāt bērnu tiesības;
- nesniegt informāciju vai materiālu, ja tas varētu būt cēlonis bērnu seksuālajai izmantošanai;
- informēt atbildīgās struktūras, tostarp policiju, par aizdomīgām darbībām, kas varētu būt cēlonis bērna apdraudējumam vai seksuālajai izmantošanai.

(Organizācijas nosaukums) klientu un piegādātāju deklarācija

Mēs atzinīgi vērtējam un ievērojam visā pasaulē pastāvošos tiesību aktus, kuru mērķis ir bērnu aizsardzība pret seksuālo izmantošanu. Mēs apņemamies neiesaistīties šādās darbībās ne fiziski, ne internetā; apņemamies šo principu ievērot gan savā valstī, gan atrodoties citās valstīs darba jautājumos un atvaļinājumā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Neurbanizētu teritoriju nākotne zināšanu sabiedrībā"

(pašiniciatīvas atzinums)

(2009/C 317/08)

Ziņotājs: Sergio SANTILLÁN CABEZA

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2008. gada 10. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Neurbanizētu teritoriju nākotne zināšanu sabiedrībā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 24. jūnijā. Ziņotājs — Santillán kgs.

Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē) vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Eiropas lielā daudzveidība.

1.1. Eiropas Savienībā ir neparasti bagāta teritoriālā daudzveidība un unikāla apdzīvotības struktūra. Tas ietekmē gan to iedzīvotāju dzīves kvalitāti, kas dzīvo pilsētās, tuvu lauku rajoniem, gan šādu lauku rajonu iedzīvotāju dzīves kvalitāti, jo viņiem ir iespēja viegli piekļūt pakalpojumiem. Turklāt arī no resursu izmantošanas viedokļa šāds iedzīvotāju izvietojums ir efektīvāks, jo iespējams izvairīties no grūtībām, kas raksturīgas lielām aglomerācijām, kā arī no augsta enerģijas patēriņa un zemes izmantošanas līmeņa, pilsētu teritorijām izplešoties. Iedzīvotāju izvietojumam būs vēl lielāka nozīme, īstenojot pasākumus, lai pieļātos klimata pārmaiņām vai tās novērstu ⁽¹⁾.

1.2. Lai atšķirtu lauku apgabalus no pārējiem apgabaliem, ESAO nosaka atšķirību starp vietējām administratīvajām vienībām (LAU 1. vai 2. līmenis) un reģioniem (NUTS 3. līmenis). Vietējā administratīvā vienība ir lauku teritorija, ja iedzīvotāju blīvums tajā ir zemāks par 150 iedzīvotājiem uz km². Reģioni (NUTS 3) atšķiras ar pakāpi, kādā tie atbilst lauku teritorijas kritērijiem, t.i., ar lauku vietējās teritoriālajās vienībās dzīvojošo iedzīvotāju proporcionālo skaitu.

⁽¹⁾ Visā Eiropā ir apmēram 5 000 mazpilsētu un gandrīz 1 000 lielpilsētu, kuras ir tautsaimniecības, sociālās un kultūras dzīves centri. Šajā samērā biežajā pilsētu tīklā ir maz ļoti lielu pilsētu. ES tikai 7 % iedzīvotāju dzīvo pilsētās, kurās iedzīvotāju skaits pārsniedz 5 miljonus, salīdzinot ar 25 % ASV, un tikai 5 ES pilsētās ir 100 pasaules lielāko pilsētu skaitā. Zaļā grāmata par teritoriālo kohēziju, COM(2008) 616 galīgā redakcija.

1.2.1. ESAO turklāt atšķir trīs dažādu veidu reģionus:

- reģioni ar dominējošu laukos dzīvojošo īpatsvaru: vairāk nekā 50 % iedzīvotāju dzīvo lauku kopienās;
- reģioni ar būtisku laukos dzīvojošo īpatsvaru: 15 % līdz 50 % iedzīvotāju dzīvo lauku kopienās;
- reģioni ar dominējošu pilsētās dzīvojošo īpatsvaru: mazāk kā 15 % iedzīvotāju dzīvo lauku kopienās.

Vairāk nekā 50 % no 25 valstu ES teritorijas uzskatāmi par lauku teritoriju.

1.2.2. Eurostat nosaka trīs veidu teritorijas, ņemot vērā urbanizācijas līmeni:

- *blīvi apdzīvota teritorija*: blakusesošu vietējo administratīvo vienību kopums, ja katrā no tām iedzīvotāju blīvums pārsniedz 500 iedzīvotāju uz vienu km², un kopējais iedzīvotāju skaits ir vismaz 50 000 iedzīvotāju;

- *vidēji apdzīvota teritorija*: blīvi apdzīvotai teritorijai nepiederošu blakusesošu vietējo administratīvo vienību kopums, ja katrā no tām iedzīvotāju blīvums pārsniedz 100 iedzīvotāju uz vienu km² un kopējais iedzīvotāju skaits ir vismaz 50 000, vai arī attiecīgā teritorija atrodas blakus blīvi apdzīvotai teritorijai;

- *mazapdzīvota teritorija*: blakusesošu vietējo administratīvo vienību kopums, kas nepieder ne blīvi apdzīvotai teritorijai, ne vidēji apdzīvotai teritorijai ⁽²⁾.
- Lielākajā daļā dalībvalstu viena "vietējā administratīvā vienība" atbilst vienai komūnai vai vienai pašvaldībai. Mazapdzīvotās teritorijas veido gandrīz 84 % no 25 valstu ES ⁽³⁾ kopējās teritorijas.

2. Pilsētu un lauku teritorijas: kontrastējoša attīstība.

2.1. Gadiem ilgi valdīja vispārējs uzskats, ka plašāki centieni pētniecības un izstrādes jomā ES dos iespēju risināt globalizācijas radītās problēmas. Turklāt Lisabonas stratēģijā ir iekļauts precīzi definēts mērķis ieguldījumus pētniecības un izstrādes jomā palielināt līdz 3 % no IKP.

2.2. Reģionu potenciāls būtu jāanalizē plašāk; reģioni atšķiras, jo tiem ir dažādas demogrāfiskās iezīmes (atšķirīgs iedzīvotāju novecošanas līmenis), socioloģiskās īpatnības (cilvēku kapitāls), saimnieciskie faktori (kapitāla un kvalificēta darbaspēka kustība, un tādējādi arī daļas ar nodokļiem apliekamās bāzes mobilitāte), kā arī ražošanas struktūra (pagātnes mantojums, spēja piesaistīt investīcijas).

2.3. Lai gan lauku teritorijas nevar viennozīmīgi saistīt ar panīkumu, bet vidēji apdzīvotos apgabalus — ar attīstību ⁽⁴⁾, kopumā galvenokārt reģioni ar būtisku laukos dzīvojošo īpatsvaru (ar 17,9 % Eiropas iedzīvotāju) un vidēji apdzīvotie apgabali (37,8 % jeb kopā 55,7 % iedzīvotāju) atrodas neizdevīgākā stāvoklī. Turklāt dalībvalstīs ar zemāku ienākumu līmeni atšķirības starp pilsētu teritorijām un neurbanizētām teritorijām ir vairāk izteiktas ⁽⁵⁾.

2.4. Pēdējos gados izveidoti vai pilnveidoti daudzi instrumenti jauninājumu veicināšanai (*FP7, PIC, Jeremie*, kopīgas iniciatīvas tehnoloģiju jomā, pirmtirgi, utt.). Minētie pasākumi ir atzīstami, bet tie "kontrastē" ar zināmu ieinteresētības trūkumu reģionos, kuriem nav iespēju veicināt šīs iespējas, cerot uz pozitīvu rezultātu.

(2) Tādu vietējo administratīvo vienību kopums, kuru kopējā teritorija ir mazāka par 100 km² un kur nav atbilstīgs iedzīvotāju blīvuma līmenis, bet kuru pilnībā iekļauj blīvi apdzīvota teritorija vai vidēji apdzīvota teritorija, uzskatāms par tās daļu. Ja šis kopums atrodas starp blīvi apdzīvotu teritoriju un vidēji apdzīvotu teritoriju, to uzskata par vidēji apdzīvotas teritorijas daļu.

(3) Reģioni: Statistikas gadagrāmata 2006 (dati par 2000.–2004. gadu) 162.lpp.

(4) Laika posmā no 1995. līdz 2004. gadam IKP izaugsme pārsniedza vidējo līmeni apmēram 43 % reģionu ar būtisku laukos dzīvojošo īpatsvaru, salīdzinot ar 36 % reģionu ar būtisku pilsētās dzīvojošo īpatsvaru un 39 % vidēji apdzīvotu teritoriju.

(5) Ceturtais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju, COM (2007) 273 galīgā redakcija.

2.5. Tā kā saimnieciskā darbība galvenokārt koncentrējas pilsētās, ir jāmeklē iespējas panākt līdzsvaru zināšanu sabiedrības attīstībā.

3. Ierosinājumi panākt līdzsvaru, lai atbalstītu neurbanizētos reģionus.

3.1. *Augstas kvalitātes vispārējās nozīmes pakalpojumi sociālās un teritoriālās kohēzijas nodrošināšanai.*

3.1.1. Paziņojumā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem ⁽⁶⁾ Eiropas Komisija apņēma "iesniegt Parlamentam vispusīgu "liberalizācijas" analīzi [un] (...) ziņot par protokola piemērošanas panākumiem pirms stājas spēkā jaunais līgums. Turklāt tā sniegs ziņojumu par sociālajiem pakalpojumiem ik pa diviem gadiem, kas būs kā instruments saziņai ar ieinteresētām personām". EESK uzskata, ka Komisijai būtu īpaši svarīgi analizēt liberalizācijas iespējamo ietekmi uz teritoriālo kohēziju. Minētajai analīzei būtu jānodrošina dati, kas apkopot, ņemot vērā teritoriālo pašvaldību piederību lauku apvidiem vai pilsētām un ņemot vērā iedzīvotāju attieksmi.

3.1.2. Neurbanizētos reģionos nodrošināt Pamattiesību hartā noteikto veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību (35. pants) var būt īpaši sarežģīti, ņemot vērā kvalificēta personāla, atbilstošas infrastruktūras un budžeta līdzekļu trūkumu. Tādēļ Komisijai būtu jāuzsāk apspriedes ar vietējo pašvaldību un Eiropas darba devēju un arodbiedrību apvienību pārstāvjiem, lai varētu izvērtēt iespējas izstrādāt atbilstošus instrumentus (vienošanās ar sociālajiem partneriem, valsts atbalsts un Kopienas iniciatīvas), lai minētajā nozarē rosinātu jaunu dinamiku.

3.2. *Informācijas sabiedrība un zināšanu sabiedrība.*

3.2.1. Lai gan minētie jēdzieni reizēm tiek jaukti, zināšanu sabiedrības (cilvēces ideāla vai tās attīstības posma) koncepcija un informācijas sabiedrības (informācijas un saziņas tehnoloģiju plaša mēroga izmantošanas) koncepcija ir jāskata atsevišķi. Informācija ir tikai viens zināšanu apgūšanas instruments.

3.2.2. Izglītība ir visnozīmīgākais faktors virzībā uz zināšanu sabiedrību. Neurbanizētās teritorijās stāvokli ietekmē demogrāfiskās pārmaiņas (emigrācija, demogrāfiskā slodze, iedzīvotāju novecošana, utt.). Katru gadu apgabalos, kur nenotiek strauja attīstība, skolēnu trūkuma dēļ ir jāslēdz mazās skolas. Tas var veicināt tendenci pamest skolu, jo vecāki vēlas pārcelties uz dinamiskākiem reģioniem, ņemot vērā tādus aspektus kā attīstība, darba vietu izveide, skolas un pieejamās pakalpojumu infrastruktūras ⁽⁷⁾.

(6) "Vispārējās nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi: jauns Eiropas uzdevums", COM(2007) 725 galīgā redakcija.

(7) EESK ir ierosinājusi izveidot demogrāfisku fondu minēto problēmu risināšanai.

3.2.3. Attiecībā uz pieaugušo ar vidējo vai augstāko izglītību procentuālo skaitu jānorāda, ka ES turpina mazināties reģionu ar dominējošu lauku dzīvojošo īpatsvaru un vidēji apdzīvotu apgabalu atšķirība no reģioniem ar dominējošu pilsētās dzīvojošo īpatsvaru. Minētajā jomā stāvoklis Ziemeļeiropas valstīs un atsevišķās jaunajās dalībvalstīs (FR, NL, FI, IE, BE, PL, CZ, HU) ir labāks (atšķirība mazāka par 10 punktiem), un dažās valstīs izglītības līmenis lauku apvidos ir augstāks nekā pilsētās (UK, DE, AT). Vislielākās atšķirības (vairāk par 20 punktiem) ir Vidusjūras reģiona valstīs (GR, ES, IT, PT).

3.2.4. Pieaugušo, kuri piedalās profesionālās apmācības programmās (mūžizglītības programmas), procentuālais īpatsvars ir samēra neliels (apmēram 12 % ES-25), un tas neliecina par īpašu atšķirību starp lauku apvidiem un pilsētām. Dažās valstīs atbalsts pieaugušo apmācībai ir liels (DK, ES, NL, AT, SL, SK, SE, UK), savukārt citās tas ir mazāks. Lauku apvidos pieaugušo līdzdalības līmenis apmācības pasākumos nedaudz pieaug, salīdzinot ar pilsētām⁽⁸⁾.

3.2.5. Lai gan mācību iestādes netāla atrašanās vieta palielina tuvumā esošo lauku apvidu jauniešu iespējas izvēlēties studijas, attālumam līdz akadēmiskajiem centriem nešķiet būtisks šķērslis augstākās izglītības iegūšanai, bet var radīt grūtības karjeras izvēlē.

3.2.6. Eiropas Komisija norāda, ka vairākās dalībvalstīs netiek īstenoti atbilstoši pasākumi, lai samazinātu priekšlaicīgu skolas pamešanu un veicinātu mūžizglītību saskaņā ar Lisabonas stratēģijā izvirzītajiem mērķiem.

3.3. E-mācības un platjoslas pakalpojumu nozīme⁽⁹⁾.

3.3.1. Liela apjoma izdevumu pētniecībai un izstrādei koncentrācija diezgan ierobežotā skaitā ES reģionu rada bažas: 70 % attiecīgo līdzekļu tiek izmantoti Vācijā, Francijā un Apvienotajā Karalistē. Aprēķini par izdevumiem pētniecībai un izstrādei katrā reģionā liecina, ka 35 reģionos pētniecības un izstrādes projektu koncentrācija pārsniedz Lisabonas stratēģijā noteikto mērķi⁽¹⁰⁾.

3.3.2. EESK uzsver, ka galvenais nosacījums, lai lauku apvidos un Eiropas mazajās pilsētās mūžizglītības jomā izmantotu

⁽⁸⁾ Elena Saraceno, "Delivering quality education to rural regions". *Innovative service delivery: Meeting the challenges of Rural Regions*. [Kvalitatīvas izglītības nodrošināšana lauku reģionos". Novatorisku pakalpojumu sniegšana: risināt lauku reģionu problēmas], Ķelne, 2008. gada 3. un 4. aprīlī.

⁽⁹⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Konkurētspējīgi Eiropas reģioni, izmantojot pētniecību un jauninājumus: ieguldījums izaugsmē un darba vietu radīšanā", OV C 211, 19.8.2008., 1. lpp.

⁽¹⁰⁾ Šajos 35 reģionos pētniecības un izstrādes izdevumi veido 46 % no kopējā ES 27 apjoma un divas reizes pārsniedz to daļu IKP. Braunšveigā (DE) izdevumi pētniecības un izstrādes jomā ir visaugstākie — 7 % no IKP, un 12 citos reģionos tie pārsniedz 4 %. Ceturtais ziņojums par kohēziju, COM(2006) 28 galīgā redakcija.

informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, pirmām kārtām ir ES un dalībvalstu valdību atbalsts platjoslas interneta pieslēgumiem⁽¹¹⁾, kas nodrošina e-mācību sistēmu pieejamību.

3.3.3. Ciparu abonētāņu platjoslas pārklājums (DSL) 2007. gada decembrī tika nodrošināts vidēji 98 % iedzīvotājiem pilsētās, savukārt lauku rajonos pārklājums bija pieejams tikai 70 % ES 27 iedzīvotāju⁽¹²⁾.

3.3.4. Platjoslas tīkla pieejamība ir daļa no plašākas stratēģijas, kuras mērķis ir nodrošināt, ka elektroniskos pakalpojumus atzīst par sabiedriskajiem pakalpojumiem⁽¹³⁾. Īpaša uzmanība veltāma pakalpojumu izmaksām, kas dažās dalībvalstīs ir ļoti augstas.

3.4. Nodarbinātība un ģeogrāfiskā atrašanās vieta.

3.4.1. Pašreiz satiksmes sastrēgumu radītās problēmas negatīvi ietekmē 10 % no Eiropas autoceļu tīkla, jo īpaši lielos autoceļus, kuri savieno nomaļos reģionus, kam ir dzīvojamo rajonu funkcijas, ar pilsētu centriem, kur šo reģionu iedzīvotājiem ir darbs. Tas katru gadu izmaksā 0,5 % no IKP. Lai mazinātu minēto problēmu, Komisija pēc konsultācijām ar sociālajiem partneriem vairāk varētu atbalstīt tāl darbu. Tādējādi šo elastdrošības elementu varētu izmantot teritoriālās kohēzijas atbalstam, jo tiktu veicināta uzņēmējdarbība vietējā līmenī un mazinātos izmaksas vides jomā⁽¹⁴⁾.

3.4.2. Darba meklēšanas efektivitāte varētu pazemināties, palielinoties attālumam līdz darba vietai (vērtējot ceļā pavadīto laiku un attiecīgās izmaksas) jo iedzīvotājiem ir mazāk informācijas par darba iespējām tālu no mājām⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ Platjoslas piekļuve platjoslas internetam: komunikācijas kanāls ar lielu jaudu, kas dod iespēju ātri un viegli piekļūt informācijai un e-apmācību sistēmām, (avots: <http://www.elearningeuropa.info>).

⁽¹²⁾ Komisijas paziņojums "Piekļuves uzlabošana modernajām informācijas un sakaru tehnoloģijām lauku apvidos", COM(2009) 103 galīgā redakcija. Zems pārklājuma apjoms lauku apvidos saglabājas Slovākijā (39 %), Polijā (43 %), Grieķijā (50 %) un Latvijā (65 %), kā arī Bulgārijā un Rumānijā.

⁽¹³⁾ Skatīt EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Atbalstītās mūžizglītības ieguldījums Eiropas konkurētspējā, rūpniecības pārmaiņās un sociālā kapitāla attīstībā", OV C 318, 23.12.2006., 20. lpp.

⁽¹⁴⁾ Vairāk nekā 50 % degvielas tiek patērēts sastrēgumu vai nepareizas braukšanas dēļ. Tiek lēsts, ka kopējās izmaksas vides jomā (atmosfēras piesārņojums, troksnis un globālā sasilšana) transporta nozarē ir 1,1 %. (Skatīt Eiropas Komisijas 2001. gadā publicētās Transporta baltās grāmatas vidusposma pārskatu, COM(2006) 314 galīgā redakcija, 22.06.2006.).

⁽¹⁵⁾ Y. Zenou, "Les inégalités dans la ville", *Villes et économie, La documentation française*, ["Nevienlīdzība pilsētās" izdevumā "Pilsētas un ekonomika". Dokumenti franču valodā], 2004. gads.

Mājoklis, ūdensapgāde, elektrība, gāze un cita veida kurināmais: % no kopējā patēriņa (2005. gads)

	Strādnieki	Ierēdņi	Pašnodarbinātie	Bezdarbnieki	Pensionāri	Citi nestradājošie	Minimālo un maksimālo rādītāju starpība	Starpība starp vidējiem rādītājiem par nestrādājošajiem un nodarbinātajiem
be Beļģija	26,3	22,5		36,3	29,9	23,7	13,8	5,6
dk Dānija	27,8	25,6	28,7			33,1	7,5	5,7
de Vācija	29,9	27	27,6	35,8	32,5	35,5	8,8	6,4
ie Īrija	20,3	21,1	22,3	25	30,4	28,3	10,1	6,7
gr Grieķija	22,1	22,1	20,6	24,7	29	31,5	10,9	6,8
es Spānija	26,3	28,9	26,9	29,5	35	34,9	8,7	5,8
fr Francija	25,8	23,2	22	30,9	31,1	33,4	11,4	8,1
it Itālija	25,8	27,2	26,6	28,1	34,2	35,3	9,5	6,0
lu Luksemburga	29,6	27,4	30,9	32,9	34,9	34,2	7,5	4,7
nl Nīderlande	23,6	22,3	24,3	32	32,8	28,8	10,5	7,8
at Austrija	22,2	20,7	21,5	27,1	24,3	23,4	6,4	3,5
pt Portugāle			26,3	27,1	30,6	31,7	5,4	3,5
fi Somija	25	23	26,6	34,4	35,6	27,1	12,6	7,5
se Zviedrija	28,4	27,5		32,9	35,5	30,8	8	5,1
uk Apvienotā Karaliste	27,9	25,4	25,4	39,5	39,7	34,8	14,3	11,8

Avots: Eurostat aprēķini

3.4.3. Tomēr nomaļajām teritorijām to relatīvais tūlums var radīt dažas priekšrocības saistībā ar mājokli un dzīves kvalitāti. Attīstības potenciāls vēl aizvien ir ievērojams, sevišķi kohēzijas valstīs, jo, ienākumiem pieaugot par 1 %, par 0,7 % vai 0,8 % palielinās mājāsaimniecību izmantotā dzīvojamā platība, ja ņem vērā cenas ietekmi.

3.4.4. Jānorāda uz tādu parādību kā pilsētu teritoriju izplešanās (*urban sprawl*), kas ir īpaši raksturīga valstīs un reģionos ar augstu iedzīvotāju blīvumu, dinamisku ekonomikas attīstību vai attīstības iespējām, izmantojot struktūrfondu līdzekļus. Pavisam laika posmā no 1990. līdz 2000. gadam pilsētu teritorijas ir paplašinājušās par vairāk nekā 8 000 km², kas vairāk nekā trīs reizes pārsniedz Luksemburgas teritoriju ⁽¹⁶⁾. Pilsētu attīstība ir ietekmējusi arī bioloģisko daudzveidību.

3.5. Kultūras tūrisms kā attīstības faktors.

3.5.1. Tūrisms veido 3 % līdz 8 % no dalībvalstu IKP. Minētajā nozarē ES ir nodarbināti 9 miljoni cilvēku. Tūrisms ir arī "citu ekonomikas nozaru — rūpniecības (īpaši ar modi saistītās nozares), transporta, lauksaimniecības, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomu dzinējspēks" ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Vides aģentūra, *Urban Sprawl in Europe: the Ignored Challenge*, 2006. gads.

⁽¹⁷⁾ Skatīt EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Tūrisms un kultūra: divi izaugsmes faktori", OV C 110, 9.5.2006., 1. lpp.

3.5.2. Mākslas mantojuma veicināšana, izstādes un citi pasākumi, vīna un gastronomijas tūrisms, lauksaimniecības tūrisms, kino tūrisms un tematiskie parki var izrādīties būtiski ienākumu un nodarbinātības avoti. EESK vēlētos atsaukties uz nesenantiem ierosinājumiem saistībā ar minēto iespēju veicināšanu šajā nozarē.

3.5.3. Šajā sakarā būtu lietderīgi uzsvērt *Natura 2000* ⁽¹⁸⁾ ietvaros īstenotās iniciatīvas.

4. Pilsētu tīkli atvieglo IKT izplatību.

4.1. Lisabonas līgumā paredzēta jauna saimnieciskās un sociālās kohēzijas dimensija, proti, teritoriālā kohēzija. Visaptverošs ekonomikas un sociālās attīstības redzējums var būt rezultatīvs tikai tad, ja to papildina uz teritorijas plānošanu balstīta pieeja, jo tas ir galvenais teritoriālās kohēzijas instruments, kurā ņemta vērā informācijas un komunikācijas tehnoloģiju ietekme.

4.2. Publiskajās iniciatīvās jāņem vērā visas ģeogrāfiskās teritorijas. Lai sasniegtu jauno teritoriālās kohēzijas mērķi, lauku teritorijām nepieciešama pastiprināta saikne ar mazām un vidēji lielām pilsētām. Mazo un vidēji lielo pilsētu tīkli var sekmēt un tiem jāsekmē teritoriālā kohēzija, kalpojot par starpposmu procesā, kas virzīts uz IKT izplatīšanu laukos.

⁽¹⁸⁾ Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva Nr. 92/43/EEK par savvaļas faunas un floras dabisko biotopu saglabāšanu.

5. Secinājumi un ieteikumi.

5.1. **“Nē!” nolemtībai! Neurbanizētajām teritorijām ir nākotne.** ES ir daudz lauku apgabalu, kuros dzīves kvalitātes līmenis ir ļoti augsts. Reģionos, kuri ir nelabvēlīgākā stāvoklī, atbilstošas infrastruktūras nodrošināšana, pasākumi izglītības līmeņa paaugstināšanas jomā, efektīva informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošana cita starpā var ievērojami veicināt uzņēmējdarbību⁽¹⁹⁾, progresu un uzlabot dzīves kvalitāti lauku teritorijās vidēji apdzīvotos apgabalos.

5.2. **Lauku un pilsētu reģionu saiknes stiprināšana.** Gadu desmitiem ilgi pilsētu un lauku attīstību uzskatīja par atšķirīgām jomām. Tradicionāli lauku attīstības politikā tika pievērsta uzmanība vienīgi lauksaimniecības ražojumiem. Tomēr laiki mainās, lauku reģionu un pilsētu sadarbība aizvien vairāk paplašinās, ierastā atšķirība ir mazāk pamanāma, un robežšķirtne starp laukiem un pilsētu ir mazāk izteikta. Tāpēc ir vajadzīga integrēta pieeja attīstības politikām⁽²⁰⁾.

5.3. **Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju potenciāls lauku apvidos.** Struktūrfondu un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) ietvaros ir iekļautas īpašas programmas informācijas un komunikācijas tehnoloģiju veicināšanai lauku apvidos, bet, lai novērstu pašreizējo plaisu, vajadzīgi intensīvāki pasākumi, kas paredzēti lauku saimniecībām, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, mikrouzņēmumiem, jauniešiem, sievietēm (jo īpaši, lai veicinātu lauku sieviešu uzņēmējdarbību, gados

vecākiem darba ņēmējiem un nelabvēlīgām grupām)⁽²¹⁾. Vidēji lielu un mazu pilsētu tīkli sekmē teritoriālo kohēziju un tehnoloģisko inovāciju lauku apgabalos.

5.4. **Struktūrfondi ir universāli instrumenti.** Daļa no perspektīviem pasākumiem varētu būt padziļināts debates par minēto reģionu nākotni. Tās palīdzētu labāk regulēt struktūrfondu līdzekļu sadali, lai pastiprinātu to ietekmi un, vajadzības gadījumā, ierosinātu jaunu pieeju.

5.5. **Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība.** Tas, ka 27 valstu ES pastāv liela daudzveidība, var kavēt lauku reģionu attīstības mērķu efektīvu sasniegšanu, ja tos nosaka centralizēti. Tādēļ ir ļoti svarīgi iesaistīt lauku reģionu pilsonisko sabiedrību to politiku izstrādē, kas ietekmēs iedzīvotāju nākotni⁽²²⁾.

5.6. **Atbilstoši rādītāji.** Kā jau EESK norādījusi, būtu lietderīgi izstrādāt “reprezentatīvāku kohēzijas rādītāju, kas papildus IKP iekļautu arī tādus aspektus kā nodarbinātības līmenis, bezdarba līmenis, sociālās aizsardzības līmenis, vispārējās nozīmes pakalpojumu pieejamība, utt”⁽²³⁾. Minētos rādītājus varētu papildināt ar citiem rādītājiem, kas attiecas uz ieņēmumu atšķirībām (*Gini* koeficients vai kvintiļu attiecība) vai CO₂ emisiju (uz vienu iedzīvotāju vai laika posmā kopš 1990. gada). Kopumā jāatzīst, ka ir ļoti svarīgi pilnveidot ES statistikas instrumentus, jo īpaši *NUTS* līmenī, un veicināt *Eurostat* un valstu statistikas biroju ciešāku sadarbību, lai iespējami ātrāk būtu pieejami vispilnīgākie un precīzākie dati⁽²⁴⁾⁽²⁵⁾.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ Piemērs: atjaunīgās enerģijas ražošana, ieskaitot vēja enerģiju, var būt būtisks ienākumu avots lauku reģionos.

⁽²⁰⁾ Reģionālās politikas ĢD 2009. gada janvārī par minēto jautājumu organizēja semināru, kurā tika uzsvērti veiksmīgas lauku un pilsētu sadarbības piemēri. Piemērs: *Skane-Blekinge* darbības programma Zviedrijā. Skatīt “*Urban-Rural linkages fostering sustainable development in Europe*”. *Inforegio*.

⁽²¹⁾ Komisijas paziņojums par tematu “Piekļuves uzlabošana modernajām informācijas un sakaru tehnoloģijām laukuapvidos”, COM(2009) 103 galīgā redakcija.

⁽²²⁾ Skatīt EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Nepieciešamība kopīgi rīkoties ES līmenī, lai stiprinātu pilsonisko sabiedrību lauku rajonos, īpašu uzmanību veltot jaunajām dalībvalstīm”, OV C 175, 28.7.2009., 37. lpp.

⁽²³⁾ Skatīt EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Tālāk par IKP — ilgtspējīgas attīstības kritēriji”, OV C 100, 30.4.2009., 53. lpp.

⁽²⁴⁾ Kad 2005. gadā tika publicēta atjauninātā Lisabonas stratēģija, Eiropadome norādīja, ka minētā stratēģija ir jāskata plašākā, ilgtspējīgas attīstības aspektā, apmierinot šodienas prasības un neapdraudot nākamā paaudžu iespējas. Eiropadome atkārtoti uzsvēra savu atbalstu ilgtspējīgai attīstībai kā vissvarīgākajam principam visās ES politikās un pasākumos. Skatīt Eiropadomes 2005. gada jūnija sanāksmes secinājumus.

⁽²⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu “Ceturtais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju”, OV C 120, 16.5.2008., 73. lpp.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

455. PLENĀRĀ SESIJA 2009. GADA 15. UN 16. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par patērētāju tiesībām”

COM(2008) 614 galīgā redakcija – 2008/0196 (COD)

(2009/C 317/09)

Ziņotājs: **HERNÁNDEZ BATALLER KGS**

Līdzziņotājs: **MULEWICZ KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 6. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par patērētāju tiesībām”

COM(2008) 614 galīgā redakcija – 2008/0196 (COD).

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 22. jūnijā. (ziņotājs — *Hernández Bataller kgs*). Līdzziņotājs — *Mulewicz kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 68 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK iesaka Komisijas priekšlikumu par patērētāju tiesībām pārstrādāt, ņemot vērā šajā atzinumā izteiktos priekšlikumus, proti, būtu horizontāli jāsaņem tikai tirdzniecība ārpus uzņēmuma telpām un distances pārdošana, jo tieši minētie tirdzniecības veidi ir visvairāk iesaistīti pārrobežu tirdzniecībā.

1.2. Direktīvas priekšlikuma daļas par negodīgiem noteikumiem, preču pārdošanu un ar to saistītajām garantijām būtu jāsvītro, jo tajās skarti aspekti, kurus pašreizējā Kopienas tiesību attīstības posmā nav lietderīgi pilnībā saņemt.

1.2.1. Priekšlikumā nav ieviesti jauninājumi tādās saistītās jomās kā apkalpošana pēc pārdošanas, rezerves daļas, ražotāja un izplatītāja tīklu tieša atbildība.

1.3. EESK uzskata, ka “kopīgas” definīcijas var sniegt lielāku tiesisko noteiktību un drošību tirgotājiem un patērētājiem. Tāpēc Komisijai priekšlikuma attiecīgajos punktos būtu jānovērš pastāvošās pretrunas.

1.3.1. Tiesiskās drošības labad EESK aicina Komisiju priekšlikumā precizēt, vai definīcijām jābūt pilnībā saskaņotām vai arī vajadzības gadījumā dalībvalstīm ir kāda iespēja jēdzienus papildināt.

1.3.2. Eiropas patērētājs nebūtu jāuztver tikai no iekšējā tirgus viedokļa vai jāuzskata par racionālu, pieredzējušu un informētu tirgus dalībnieku, kas nepieņem lēmumus citādi kā saskaņā ar konkurences loģiku un kura aizsardzību varētu nodrošināt, vienkārši sniedzot labāku un plašāku informāciju.

1.4. EESK konstatē, ka būtiskie trūkumi konfliktu risināšanā un zaudējumu atlīdzināšanā ir svarīgs, “ja ne vissvarīgākais” faktors, kas kavē vēlamo pārrobežu tirdzniecības attīstību. Minētā problēma Komisijas priekšlikumā tomēr nav ņemta vērā, lai gan uz to norāda Eiroparometra pētījums.

2. Ievads.

2.1. Priekšlikums izstrādāts, pamatojoties uz plašām Kopienas līmeņa debatēm par iespējam noteikumus par līgumiem saskaņot atbilstoši kopīgam Eiropas līgumtiesību modelim. Turklāt Komisija ir pieņēmusi Paziņojumu par Eiropas līgumtiesībām⁽¹⁾. Saistībā ar patērētāju tiesību aizsardzības politiku ir rīkotas arī debates par patērētāju *acquis* pārskatīšanu. Tajās apspriesti horizontālie⁽²⁾ un vertikālie aspekti⁽³⁾ spēkā esošajās direktīvās par patērētāju līgumtiesībām.

2.2. Atzinumā par patērētāju *acquis* pārskatīšanu⁽⁴⁾ EESK uzsvēra, ka patērētāju tiesību aizsardzības politika ir “ne tikai ES iekšējā tirgus stratēģijas neatņemama sastāvdaļa, bet arī svarīgs un apstiprinošs pilsoniskuma elements”. EESK arī uzskata, ka, veicot saskaņošanu Kopienas līmenī, jāievēro pamatprincips par visefektīvākā, proti, šobrīd dažādās dalībvalstīs pastāvošā visaugstākā aizsardzības līmeņa noteikšanu.

(1) OV C 241, 7.10.2002.

(2) OV C 256, 27.10.2007.

(3) OV C 175, 27.7.2007. un OV C 44, 16.2.2008.

(4) Skat. zemsvītras piezīmi Nr..2.

3. Priekšlikuma kopsavilkums.

3.1. Pirms skatāmā priekšlikuma Komisija 2007. gada 8. februārī bija pieņēmusi Zaļo grāmatu par patērētāju *acquis* pārskatīšanu (COM(2006) 744 galīgā redakcija), kuras izstrādes iemesls un mērķis bija vienkāršot un papildināt spēkā esošo tiesisko pamatu un kura attiecas uz astoņām direktīvām par patērētāju aizsardzību⁽⁵⁾. Piezīmes par zaļo grāmatu analizētas Eiropas Komisijas pasūtītā detalizētā ziņojumā, un jāuzsver, ka pusi no tām ir sniegušas nozares (150) un otru pusi — patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas (53), juristi un citi (33), valsts iestādes (39) un akadēmisko aprindu pārstāvji (32)⁽⁶⁾.

3.2. Priekšlikumā ir piecdesmit panti, kas iedalīti septiņās nodaļās: I. Priekšmets, definīcijas un darbības joma (1.–4. pants), II. Patērētāju informēšana (5.–7. pants), III. Patērētāju informēšana un atteikuma tiesības distances līgumos un līgumos, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (8.–20. pants), IV. Citas patērētāju tiesības saistībā ar pārdošanas līgumiem (21.–29. pants), V. Patērētāju tiesības attiecībā uz līguma noteikumiem (30.–39. pants), VI. Vispārīgi noteikumi (40.–46. pants), VII. Nobeiguma noteikumi (47.–50. pants). Priekšlikumam pievienoti pieci pielikumi, no kuriem divi attiecas uz līguma noteikumiem.

3.3. Komisija vēlas pilnībā atcelt (sk. 47. pantu) šādas Kopienas direktīvas: i) Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīva 85/577/EEK par patērētāja tiesību aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām; ii) Direktīva 1993/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos; iii) Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 20. maija Direktīva 1997/7/EK par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem un iv) Direktīva 1999/44/EK par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. *Pilnīga saskaņošana*: organizētas pilsoniskās sabiedrības dažādi dalībnieki Komisijas priekšlikumu uzņem ļoti atšķirīgi.

4.1.1. Darba devēju apvienības atbalsta priekšlikumu, jo uzskata, ka tas varētu uzlabot iekšējā tirgus darbību un palielināt konkurētspēju, mazinot pašreizējo atturību saistībā ar pārrobežu darījumiem un samazinot administratīvo slogu un atbilstības izmaksas tirgotājiem. Tas var jo īpaši ietekmēt MVU.

(5) Pārskatīšanas process izklāstīts Paziņojumā “Eiropas līgumtiesības un *acquis* pārskatīšana: turpmākā virzība”, COM(2004) 651 galīgā redakcija, OV C 14, 20.1.2005.

(6) “Preparatory Work for the Impact Assessment on the Review of the Consumer Acquis/Analytical Report GP” [Sagatavošanas darbs, lai novērtētu Patērētāju *acquis* pārskatīšanas ietekmi/Analītisks ziņojums], 06.11.2007.; izstrādājis GHK/CIVIC Consulting/Van Dijk birojs; pieejams Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē.

4.1.2. Patērētāju organizācijas uzskata, ka priekšlikums skar jau iegūtās tiesības, kas veido Kopienas *acquis* sastāvdaļu, un jebkāda patērētāju tiesību mazināšana nav pieļaujama. Kopumā tiek uzskatīts, ka priekšlikuma rezultātā mazināsies patērētāju tiesības, jo pilnīgas saskaņošanas ietekme būs pārmērīga un proporcionāli neatbilstīga priekšlikuma mērķiem un kavēs turpmāko attīstību.

4.1.3. Lai samierinātu pretrunīgās nostājas, Komiteja ierosina:

- a) priekšlikuma darbības jomā iekļaut tikai līgumus, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, un distances pārdošanu, jo tieši tās ir pārrobežu darījumu jomas, kurās ar priekšlikuma palīdzību vēlas novērst šķēršļus un kurās pilnīga saskaņošana šķiet esam vispiemērotākā. Pilnīgu saskaņošanu neveiktu attiecībā uz negodīgiem līguma noteikumiem un tirdzniecības garantijām;
- b) priekšlikumā iekļaut kopīgas definīcijas, bet novērst pašreizējās pretrunas;
- c) ieviest citas izmaiņas atbilstoši šajā atzinumā izklāstītajiem ierosinājumiem.

4.2. Priekšlikuma iekšējās saskaņotības trūkums.

4.2.1. Ņemot vērā cerības, ko jau ilgi pirms zaļās grāmatas publicēšanas vai tās laikā raisīja pēdējos vairāk nekā divdesmit gados veiktais darbs, pētījumi un debātes par Eiropas līgumtiesībām, tāpat arī cerības saistībā ar vienlaicīgi veikto kopēja Eiropas līgumtiesību modeļa projekta izstrādi (7), EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums neatbilst gaidītajam un vēlamajam.

4.2.2. Pirmkārt, Kopienas *acquis* pārskatīšanas mērķis attiecas uz astoņām direktīvām, savukārt Komisijas pārskatīšanas un transponēšanas priekšlikumā ietvertas tikai četras no tām. Otrkārt, kopējā modeļa izstrādes ietvaros tika veikts darbs, kura mērķis bija novērst pretrunas un saskaņot noteikumus tiesībās, ko sauc par Eiropas līgumtiesībām, lai tās kļūtu par fakultatīvu instrumentu, par lietderīgu līdzekli speciālistiem, patērētājiem, tiesību piemērotājiem un likumdevējiem.

4.2.3. Neraugoties uz to, konkrētajā priekšlikumā, pat ja tajā ir daži pozitīvi aspekti, četru direktīvu dažādie noteikumi ir tikai apkopoti vienā dokumentā, sākumā piedāvājot kopēju definīciju

(7) Skat. COM(2007) 447 galīgā redakcija, 25.07.2007., Otrais progresīvais ziņojums par kopējo modeli; arī Eiropas Parlamenta 2008. gada 3. septembra rezolūcija par kopīgu Eiropas līgumtiesību modeli. Padomes rezolūcija 2863, 2008. gada 18. aprīlī, 18. lpp.

kopumu; tas nav pietiekami novatorisks un strukturēts, turklāt nav ņemti vērā apsvērumi par konsolidāciju, precizēšanu un pilnveidošanu, lai nodrošinātu patērētāju tiesību aizsardzības augstu līmeni, kas ir Eiropas Savienības pienākums. Turklāt, atstājot grozīto direktīvu tiesību normu būtiskus aspektus noteikšanai dalībvalstu likumdošanā un nolemjot pieņemt "direktīvu", nevis "regulu", priekšlikums pat neatbilst izvirzītajam mērķim panākt pilnīgu saskaņošanu. Turklāt tas rada vēl vairāk nesakadību un atšķirību dalībvalstu tiesību sistēmās.

4.2.4. EESK aktīvi iesaistās patērētāju tiesību aizsardzības jautājumu risināšanā, tā bieži izstrādā pašiniciatīvas atzinumus, kuros pauž savu viedokli. Šajā atzinumā EESK izvērtē Komisijas priekšlikumu, pamatojoties uz iepriekš pieņemtajiem dokumentiem par patērētāju aizsardzību.

4.2.5. EESK atbalsta mērķi izveidot vienotu tirgu uzņēmumiem un patērētājiem; tā atzīst, ka pastāv darījumu izmaksas, kas izriet no patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu piemērošanas katrā dalībvalstī un kuras var kļūt par šķēršli daudzveidīgākam preču un produktu piedāvājumam iekšējā tirgū, kas būtu patērētāju interesēs. Taču saskaņā Eirobarometra datiem (8) pieredze rāda, ka ir citi, daudz svarīgāki šķēršļi, piemēram, uzticēšanās trūkums elektroniskajai tirdzniecībai.

4.3. Pārrobežu šķēršļi.

4.3.1. Atbilstoši priekšlikumam Komisija uzskata, ka piedāvājuma jomā galvenais šķērslis vienotā tirgus izveidei, jo īpaši saistībā ar pārrobežu tirdzniecību, ir izmaksas un tirgotāju atturība, bet pieprasījuma jomā — patērētāju uzticēšanās trūkums. Komisija norāda, ka noskaidrotās problēmas izraisa tiesību sadrumstalotība un dažādība, kuras iemesls ir minimālā saskaņošana.

4.3.1.1. Lai gan direktīvas, kurās paredzēta minimālā nepieciešamā saskaņošana, Kopienas patērētāju tiesībās tiek izmantotas visvairāk, Direktīvas 2005/29/EK par negodīgu komercpraksi piemērs rāda, ka pilnīga saskaņošana ir reglamentēšanas iespēja, kas varētu mazināt līdz šim iegūtās patērētāju tiesības, kas tādējādi netiktu ievērotas, nepārprotami pārkāpjot Līguma 153. pantu (9).

(8) Skat.: Eirobarometra speciālizdevums Nr. 298 (Patērētāja tiesību aizsardzība iekšējā tirgū, 2008); *Flash EB* Nr. 224 (Uzņēmumu atteikums pret pārrobežu tirdzniecību un pret patērētāju aizsardzību, 2008); *Flash EB* Nr. 250 (Uzticēšanās informācijas sabiedrībai), 2009. gada maijs, kā arī Ziņojums par pārrobežu un tirdzniecību, SEC(2009) 283 galīgā redakcija, 05.03.2009.

(9) To apliecina Eiropas Kopienas Tiesas 2009. gada 23. aprīļa spriedums (apvienotās lietas C-261/07 un C-299/07).

4.4. Kopienas līmeņa kompetences.

4.4.1. EESK atgādina, ka Kopienas patērētāju tiesību aizsardzības un konkurences aizsardzības politiku izcelsme ir ļoti atšķirīga.

4.4.2. Kad saskaņā ar Romas līgumu Kopienai piešķir *ekskluzīvu kompetenci konkurences politikas jomā*, patērētāju tiesību aizsardzību nenoteica par atsevišķu politisku mērķi. Pat ja tikuši veikti vairāki pasākumi ⁽¹⁰⁾, minētās Kopienas politikas pamatā bija Padomes rezolūcija, proti., Eiropas Ekonomikas kopienas patērētāju aizsardzības un informēšanas politikas sākotnējā programma, kas publicēta tikai 1975. gada 14. aprīlī.

4.4.3. Kopienas patērētāju tiesību aizsardzības politiku pieņēma pēc daudziem patērētāju organizāciju sistemātiski rīkoti pasākumiem, liekot dalībvalstīm pieņemt šāda veida aizsardzības politiku, kuru vēlāk atzina arī ES.

4.4.4. Minētā iemesla dēļ Kopienai patērētāju aizsardzības jomā vienlaikus jānodrošina augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzība un jārespektē dalībvalstu *dalīta un subsidiāra kompetence* ⁽¹¹⁾.

4.4.5. Dalībvalstis īsteno patērētāju tiesību aizsardzības politikas, nodrošinot augstāku aizsardzības līmeni un uzturot ieviestos pasākumus, jo īpaši, lai nodrošinātu palīdzību un sociālo saskaņu.

4.4.6. Tādēļ. Eiropas patērētājs nebūtu jāuztver tikai no iekšējā tirgus viedokļa vai jāuzskata par racionālu, pieredzējušu un informētu tirgus dalībnieku, kas pieņem lēmumus tikai saskaņā ar konkurences loģiku un kura tiesību aizsardzību varētu nodrošināt, vienkārši sniedzot labāku un plašāku informāciju.

4.4.7. EESK ir jau uzvērusi, ka jebkurā priekšlikumā par pilnīgu saskaņošanu patērētāju aizsardzības jomā īpaša uzmanība jāpievērš ļoti konkrētiem aspektiem un vienlaikus jāievēro liela piesardzība, lai nodrošinātu Līgumā noteikto augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzību atbilstoši subsidiaritātes principam, citādi tas kavēs un ierobežos patērētāju tiesību attīstību dalībvalstīs.

4.5. Juridiskais pamats.

4.5.1. EESK apšauba arī ieteikto direktīvas juridisko pamatu, kas ir 95., bet ne 153. pants.

⁽¹⁰⁾ Piemēram, Patērētāju tiesību aizsardzības dienesta izveide, kurš kļuvis neatkarīgs no citām jomām tikai 1989. gadā, vai Patērētāju konsultatīvās komitejas izveide.

⁽¹¹⁾ Dalīta kompetence Konstitūcijā Eiropai un Lisabonas līguma 169. pantā. Sk. OV C 115/51, 09.05.2008.

4.5.2. EESK ir vairākkārt atbalstījusi to, lai par juridisko pamatu tiesību aktu priekšlikumiem par patērētāju aizsardzību izmantotu Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 153. pantu, nevis 95. pantu, kas attiecas uz iekšējo tirgu. Komisija visos pēdējos priekšlikumos tomēr atsaucas uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu un uzskata to par atbilstīgu, ņemot vērā to, ka direktīvas priekšlikums attiecas uz iekšējo tirgu.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. Kopumā **priekšlikuma** teksts ir sarežģīts, tajā pārāk bieži lietotas savstarpējas norādes (skat. 3. panta 2. un 4. punktu, 6. pantu, 9. panta a) apakšpunktu, 10. pantu, 21. panta 1. un 3. punktu, 28. pantu, 32. panta 2. punktu un 35. pantu), kas apgrūtina teksta uztveramību un lasāmību; ļoti bieži lietota neprecīza un neskaidra izteiksme, kas izraisīs transponēšanas grūtības. Turklāt klasifikācija ne vienmēr ir saprotama (skat. 45. pantu par nepasūtītu preču pārdošanu, VI. nodaļa — Vispārīgi noteikumi). Ja minētās neskaidrības tiks saglabātas, direktīvā un valstu tiesību aktos jāiekļauj noteikums, kas paredz, ka strīdus gadījumā, kura cēlonis ir teksta neskaidrība, skaidrojums ir labvēlīgs patērētājam, jo tā ir vājākā puse.

5.2. Turklāt faktiski nav aplūkots jautājums par procesuālajiem noteikumiem un sankcijām, un pilnīgas saskaņošanas loģikas rezultātā to joprojām regulē dalībvalstis, (skat. 58. apsvērumu un 42. pantu). Veicot saskaņošanu, minētā aspekta dēļ var rasties būtiska nekoncekvence. Tas attiecas, piemēram, uz šādiem gadījumiem: i) informēšanas prasības saskaņā ar 5. pantu, kurā paredzēts, ka sankcijas par minēto prasību neievērošanu nosaka dalībvalstis, bet tas — "līgumtiesību jomā" — ir formulēts īpatnēji, neprecizējot, vai administratīvo sankciju vai kriminālsoda noteikšana tiks uzskatīta par direktīvas pārkāpumu; ii) līguma noteikuma atzīšanas par negodīgu sekas, jo priekšlikumā ir tikai minēts, ka negodīgi līguma noteikumi nav saistoši patērētājam, ļaujot dalībvalstīm brīvi izmantot visas valstī pieņemtās līgumtiesību koncepcijas, kas ir saskaņā ar deklarētajiem mērķiem (sk. 54. apsvērumu un 37. pantu), proti, atteikuma tiesību sistēmu.

5.3. Atteikuma tiesību sistēma dažādu valstu tiesību aktos ir atšķirīga. Dalībvalstīs minētajām tiesībām, kas no pienākuma tiesībām, šķiet, izslēdz principu *pacta sunt servanda* (līgumi jāpilda), ir atšķirīgs juridiskais statuss, kas var izpausties gan kā vienpusēja attiecināšanās no līguma, gan kā izpilde un izbeigšana, un tam ir dažādas juridiskās sekas. Komisijai būtu jāpārdomā minētais jautājums un attiecībā uz šo līgumu elementu priekšlikumā jāparedz saskaņota sistēma.

5.4. Definīcijas un piemērošanas joma.

EESK uzskata, ka Komisijai priekšlikuma tekstā būtu jāprecizē, vai tajā iekļautās definīcijas dalībvalstis var papildināt.

5.4.1. **Patērētājs** (2. panta 1. punkts). Ierosinātajā definīcijā, kas atbilst definīcijām vairumā Kopienas dokumentu, nav pausta nostāja par iespējamo termina attiecināšanu uz fizisku personu, kuras rīcības mērķi ir jaukti ⁽¹²⁾ (šāda iespēja ir paredzēta dažās dalībvalstīs) ⁽¹³⁾ vai uz noteiktām juridiskām personām. Stingrā patērētāja definīcija, kas skaidrota saskaņā ar Eiropas Kopienu Tiesas jurisprudenci un Direktīvu 2005/29/EK par negodīgu komercpraksi, un 4. pantā paredzētais noteikums, ar kuru aizliedz stingrākus noteikumus atšķirīga patērētāju aizsardzības līmeņa nodrošināšanai, neļauj garantēt neaizsargātu patērētāju aizsardzību, bet viņi ir kategorija, kuru var ietekmēt priekšlikuma aptvertie līgumi. Jānorāda, ka Direktīvā 2005/29/EK (5. panta 3. punkts) ir atzīta neaizsargātu patērētāju esība, tādēļ arī šeit būtu svarīgi paredzēt izņēmumu.

5.4.2. **Tirgotājs** (2. pant 2. punkts). Priekšlikumā nav precizēts bezpeļņas organizāciju vai arī valsts struktūru stāvoklis, kad tās rīkojas ārpus publiskas iestādes prerogatīvām (*iure imperium*).

5.4.3. **Preces un produkts** (2. panta 4. un 12. punkts). Divu dažādu definīciju noteikšana precēm un produktiem (produkta definīcija atbilst Direktīvā 2005/29/EK sniegtajai definīcijai) ir neskaidra un grūti saprotama. It īpaši tas attiecas uz elektroenerģiju, kas var būt gan prece, gan pakalpojums atkarībā no līgumā vai ārpus līguma noteiktas atbildības, un tas, protams, neveicina Kopienas tiesību saskaņotību. Elektriātas neiekļaušana direktīvā, kas attiecas uz tādiem elektrības avotiem kā elektriskās baterijas un akumulatori, ir vērtējama kā pretrunīga.

5.4.4. **"Distances līgums"** (2. panta 6. punkts). Minētā definīcija ir plašāka par definīciju spēkā esošajā direktīvā par distances pārdošanu. Tas rada dažas problēmas. Saskaņā ar jauno definīciju, "lai noslēgtu līgumu", izmanto tikai distances saziņas līdzekļus. Tādējādi tagad daudzi līgumi, kurus agrāk neuzskatīja par distances līgumiem, tiks iekļauti šajā kategorijā. Lūk, divi piemēri. Pirmais piemērs: patērētājs X ieiet veikalā un runā par iespējamo pirkumu, tad atgriežas mājās un piezvina uz veikalu, lai apstiprinātu pirkumu. Nav skaidrs, kādēļ jāpaplašina definīcija, lai iekļautu minēto piemēru. Otrais piemērs. Patērētāju Y apmeklē mājās pārdevējs un apmeklējuma laikā patērētājs Y piedāvā pārdevējam nopirkt viņa preces. To viņš dara mutiski vai, aizpildot pasūtījuma veidlapu. Vēlāk pārdevējs paziņo pa telefonu vai pa pastu, ka pieņem patērētāja piedāvājumu. Šķiet, otrajā piemērā līgums var būt gan distances līgums, gan līgums, kas noslēgts

ārpus uzņēmuma telpām. Kāds līgums tas ir? Vai atteikuma termiņš ir četrpadsmit dienas no līguma noslēgšanas (ārpus uzņēmuma telpām) vai četrpadsmit dienas no izpildes datuma (distances līgums)? Definīcijas "distances līgums" un "līgums, kas noslēgts ārpus uzņēmuma telpām" nedrīkst pārklāties.

5.4.5. **Uzņēmuma telpas** (2. panta 9. punkts). Tā ir vēl viena definīcija, kuras patieso ietekmi ir grūti saprast. Skaidrojot minēto definīciju kopā ar 15. apsvērumu, rodas jautājums, vai pārdošana lidmašīnā vai uz kuģa ir pārdošana uzņēmuma telpās vai ārpus uzņēmuma telpām.

5.4.6. **Tirdzniecības garantija** (2. panta 18. punkts). Priekšlikumā ir lietots zaļajā grāmatā par garantijām un pēcpārdošanas pakalpojumiem lietotais termins "tirdzniecības garantija", taču tagad tas nav atdalīts no jēdziena "juridiska garantija", uz kuru attiecas tikai Direktīva 99/44/EK (skat. tās 1. panta 2. punkta e) apakšpunktu). Terminu aizstāšana var maldināt patērētāju par attiecīgo garantijas veidu patieso nozīmi. Būtu jāprecizē, ka jebkurā gadījumā tirdzniecības garantijas pamatā ir tirgotāja labā griba, turklāt "juridiskā garantija" ir saistoša.

5.4.7. **Starpnieks**. Gan starpnieka (2. panta 19. punkts) definīcija, gan konkrētas informēšanas prasības starpniekiem (7. pants) ir neskaidras. Tā vai nu ir profesionāla darbība, uz kuru attiecas direktīva, vai nav profesionāla darbība, un tādā gadījumā regulējums nav vajadzīgs; tādēļ EESK ierosina minēto terminu precizēt.

5.4.8. **Patērētāju informēšana** (5. pants). Priekšlikumā attiecībā uz vispārējas informēšanas prasībām pirms līguma noslēgšanas ir acīmredzami pieļauta iespēja nesniegt informāciju ("Pirms jebkura pārdošanas vai pakalpojumu līguma noslēgšanas tirgotājs nodrošina patērētājam informāciju par šādiem aspektiem, ja tas jau skaidri neizriet no konteksta informācijas"). EESK neatbalsta minēto formulējumu, jo uzskata, ka tas izraisa daudzus jautājumus un rada lielu nedrošību.

5.4.9. Starptautisko privāttiesību kontekstā nav skaidrs arī, vai piemērojami noteikumi attiecas uz regulu "Roma I" (kā minēts 5. panta 3. punktā), vai – prasības par informācijas sniegšanu pārkāpuma gadījumā – regulas "Roma II" 12. pantu (Roma II 30. apsvēruma).

5.4.10. Priekšlikuma 6. panta 2. punktā iekļautais noteikums par informēšanas pienākuma seku noteikšanu saskaņā ar piemērojamajiem valsts tiesību aktiem neliekas atbilstošs, varētu būt atšķirīgu risinājumu cēlonis, un tādēļ būtu jāpaskaidro.

(12) "Patērētājs ir jebkura fiziska persona, kuras darbības galvenie mērķi nav saistīti ar tirdzniecību, uzņēmējdarbību vai profesiju." Dokumentā "Draft common Group of reference (DCFR) Outline Edition," 2008. gada decembris.

(13) Piemēram, Austrija, Beļģija, Grieķija, Spānija un Portugāle patērētāja jēdzienu ir paplašinājušas.

5.4.11. **Izsoles.** Jāprecizē, ka priekšlikuma darbības jomā neietilps publisko iestāžu organizētās obligātās izsoles, lai gan tajā iekļauti jēdzieni “izsole” un “publiskā izsole”, ko brīvprātīgi organizē uzņēmējs.

5.5. Līgumi, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, un distances līgumi.

5.5.1. Direktīva 85/577/EEK ir viena no pirmajiem Eiropas tiesību aktiem par patērētāju tiesību aizsardzību, tās transponēšana valstu tiesību aktos norit ar nelielām grūtībām, kas galvenokārt saistītas ar iespēju neiekļaut noteiktus līgumu veidus (kuru vērtība ir zemāka par kādu noteiktu summu vai kuri attiecas uz dažu veidu precēm) vai noteikt labvēlīgākus patērētāju tiesību aizsardzības noteikumus, kurus ir iespējams pieņemt līdz ar minimālās saskaņošanas noteikuma ieviešanu (sk. 8. pantu); tādēļ vispārēji paredzētā pilnīgā saskaņošana nerada problēmas un ir līdzsvarota un pozitīva. Direktīvu 85/577/EEK piemēro tikai gadījumos, kad patērētājs nav pieprasījis tirgotāja apmeklējumu mājās vai darba vietā. Priekšlikums attiecināt direktīvas darbības jomu arī uz pieprasītajiem apmeklējumiem ir pieņemams, ja vienlaikus tiek paplašināts 19. panta 2. punktā noteikto izņēmumu saraksts. Atteikuma tiesības (tāpat kā distances līgumu gadījumā) nebūtu jāpiemēro arī šādiem līgumiem:

- a) par pakalpojumiem, kuru izpilde ar patērētāja iepriekš skaidri paustu piekrišanu ir sākusies pirms atteikuma termiņa beigām un
- b) par tādu preču piegādi, kuras izgatavotas pēc patērētāja specifikācijām vai ir nepārprotami personalizētas, vai var sabojāties, vai kurām drīz beidzas derīguma termiņš.

5.5.1.1. Ja 19. panta 2. punktā neiekļauj pirmo minēto izņēmumu, pakalpojumu sniedzēji varētu prasīt patērētājiem, kas vēlas, lai darbs tiktu ātri paveikts (piemēram, uzlabojumi virtuvē vai matu griešana mājās), gaidīt vismaz četrpadsmit dienas. Ja neiekļauj otro izņēmumu, uzņēmējs, kas izgatavo preces pēc individuāla pasūtījuma (piemēram, virtuves mēbeles vai apģērbu), varētu atteikties sākt līguma izpildi pirms četrpadsmit dienu termiņa beigām. Pretējā gadījumā patērētājs varētu atteikties no līguma, atstājot uzņēmējam nepārdodamas preces.

5.5.2. Lai gan, veicot distances līgumu salīdzinošu novērtējumu⁽¹⁴⁾, Direktīvas 1997/7/EK transponēšanā nav atklāti lieli

⁽¹⁴⁾ Skat. ES patērētāju tiesību kompendijs — Salīdzinošs novērtējums, red. Prof. Hans Schulte-Nolke sadarbībā ar Dr. Christian Twigg-Flesner un Dr. Martin Ebers, 2008. gada februārī, izstrādāts pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma, līgums Nr. 17.020100/04/389299: “Annotated Compendium including a comparative analysis of the Community consumer acquis”.

trūkumi, var norādīt, ka dalībvalstis ir izmantojušas paredzētās iespējas un minimālās saskaņošanas klauzulu, lai ieviestu patērētājiem labvēlīgāku režīmu. Lietderīgi būtu paredzēt patērētāju aizsardzības iespējas distances pārdošanas darījumos ar trešām valstīm.

5.5.3. Iekšējā tirgū tomēr var noteikt iespējamus šķēršļus, kas saistīti ar dažādiem izņēmumu sarakstiem un dažādām informēšanas prasībām tirgotājiem.

5.5.4. EESK atzīst, ka noteikumu piemērošanas izņēmumu kopumu var pilnveidot, piemēram, iekļaujot preces (vai pakalpojumus) ar zemu vērtību⁽¹⁵⁾ vai nosakot preces, kas būtu iekļaujamas veselības, higiēnas vai drošības apsvērumu dēļ. Tas īpaši attiecas uz pārtikas nekaitīgumu, piemēram, 20. panta 1. punkta d) apakšpunktu, kur būtu jāmin skaidra atsauce uz Regulas Nr. 178/2002 2. pantu⁽¹⁶⁾. Attiecībā uz izņēmumu precēm (un pakalpojumiem) ar zemāku vērtību Direktīvā 85/577/EEK noteikto summu (60 euro) ir iespējams būtiski palielināt.

5.5.5. Priekšlikumā ir noteikts vienots 14 dienu termiņš, kad var izmantot tiesības atteikties no šādiem līgumiem, un EESK atzinīgi vērtē ieviesto precizējumu par termiņa aprēķināšanu. Tomēr, kā iepriekš minēts, būtu jāsaskaņo atteikuma tiesību koncepcija un ietekme.

5.5.6. EESK arī apšaubā 17. panta 2. punkta noteikuma par patērētāju atbildību lietderību (“Patērētājs atbild tikai par preču jebkāda veida vērtības mazināšanos, ja preces izmantotas nevis tāpēc, lai noskaidrotu šo preču īpašības un kā tās darbojas, bet citos nolūkos”), jo uzskata, ka minētais punkts radīs neskaidrības un patērētāji varētu saskarties ar pierādījuma problēmām.

5.5.7. Uzsverot, ka ierosinātie noteikumi noteikti būtu jāuzlabo, EESK⁽¹⁷⁾ atzīst par lietderīgu veikt ierosināto pilnīgo saskaņošanu tikai attiecībā uz divām minētajām direktīvām, regulējot tirzniecības metodes ar lielām pārrobežu darījumu iespējām.

⁽¹⁵⁾ Skat. Direktīvas 85/577/EK 3. panta 1. punktu, iespēja, kuru izvēlējās 18 dalībvalstis.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 28. janvāra Regula (EK) Nr. 178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (OV L 31, 1.2.2002., 1. lpp.).

⁽¹⁷⁾ OV C 175, 27.7.2007., un OV C 162, 25.6.2008.

6. Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos.

6.1. EESK uzskata, ka saskaņā ar Komisijas veiktajiem pētījumiem, šis jautājums, ko pašlaik regulē Direktīva 1993/13/EEK un kurš aplūkots V nodaļā un II un III pielikumā, nebūtu jāizskata un jāiekļauj skatāmajā priekšlikumā un būtu no tā jāsvīturo, jo pašreizējā Kopienas tiesību attīstības posmā pilnīga saskaņošana minētajā jomā visticamāk izraisīs darbības traucējumus dažādu dalībvalstu juridiskajās sistēmās.

6.1.1. Ja Komisija tomēr nesvīturo visus noteikumus par negodīgiem līguma noteikumiem ar patērētājiem noslēgtajos līgumos, EESK izsaka šādas piezīmes:

6.1.1.1. Kā zināms, līdz direktīvas pieņemšanai minētos būtu noslēgtus līgumtiesību noteikumus daļēji regulēja dalībvalstis.

6.1.1.2. Transponēšanas salīdzinošā analīze parāda, ka vairākums dalībvalstu ir izmantojušas minimālas saskaņošanas klauzulu (8. pants), un pašlaik tajās ir patērētājiem labvēlīgāki noteikumi, nekā to nosaka direktīva. Ņemot vērā pašreizējo stāvokli minētajā jomā, pilnīga saskaņošana nav ieteicama ⁽¹⁸⁾.

6.1.1.3. Tādēļ jācer, ka iesniegtais priekšlikums, kura mērķis ir atcelt spēkā esošo direktīvu, ne tikai tiks transponēts visaugstākajā līmenī, bet arī ļaus precizēt dažādus pretrunīgus jautājumus, kuros doktrīna nesakrīt ar jurisprudenci.

6.1.1.4. Tas attiecas uz godprātības principa un sniegto pakalpojumu nelīdzsvarotības kritērija savstarpējo saikni, kas skaidri parādās spēkā esošās direktīvas 3. panta 1. apakšpunktā un gandrīz bez izmaiņām iekļauts priekšlikuma 32. panta 1. apakšpunktā par pārredzamības noteikumu, ko tagad regulē 31. pants, pārskatīšanas sekām.

6.1.1.5. Attiecībā uz piemērošanas jomu jānorāda, ka priekšlikumā ieviests patērētājiem nelabvēlīgs ierobežojums. Priekšlikums aptver tikai rakstisko līgumu noteikumus (kas saskaņā ar 30. panta 1. apakšpunktu "izstrādāti iepriekš"), liekot dalībvalstīm atturēties "pievienot jebkādas papildu prasības par to, kā formulējami līguma noteikumi vai kādā veidā tie darāmi pieejami patērētājam", bet spēkā esošā Direktīva attiecas arī uz mutiskajiem līgumiem (saskaņā ar Direktīvas 93/13/EEK 5. pantu), kā tas ir arī dažās dalībvalstīs.

⁽¹⁸⁾ Skat. ES patērētāju tiesību kompendijs — Salīdzinošs novērtējums, red. Profesors Hans Schulte-Nolke sadarbībā ar Dr. Christian Twigg-Flesner un Dr. Martin Ebers, 2008. gada februārī, izstrādāts pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma, līgums Nr. 17.020100/04/389299: "Annotated Compendium including a comparative analysis of the Community consumer acquis".

6.1.1.6. EESK uzskata, ka pašreizējās kārtības saglabāšana un komitejas un reģistrēšanas sistēmas izveide, lai reģistrētu valsts iestāžu par negodīgiem atzītus noteikumus, ir atbilstīgi turpmākie pasākumi nolūkā informēt par negodīgiem noteikumiem, un tas būtu ļoti noderīgi tirgotājiem — jo samazinātos atbilstības izmaksas —, kā arī tiesību piemērotājiem un patērētājiem.

6.1.1.7. Negodīgu līguma noteikumu jautājums horizontāli attiecas uz visiem ar patērētājiem noslēgtajiem līgumiem un daudzos gadījumos arī uz tirgotāju savstarpējiem līgumiem. EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums šajā aspektā izraisīs ļoti nozīmīgas un negatīvas sekas līgumtiesību jomā kopumā un it īpaši patērētāju tiesību aizsardzībā visās dalībvalstīs.

7. Daži patēriņa preču pārdošanas aspekti un ar to saistītās garantijas.

7.1. EESK uzskata, ka minētās jomas iekļaušana direktīvā ir nepamatota, un prasa to no priekšlikuma izņemt, jo šādam Kopienas regulējumam nav ne pievienotās vērtības, ne arī tas nodrošina augsta līmeņa patērētāju aizsardzību.

7.2. Direktīva 1999/44/EK ļāvusi dalībvalstīm veikt vai saglabāt pasākumus, kas nodrošina lielāku patērētāju aizsardzību, un tādējādi dažādās valstīs tiek piemēroti atšķirīgi regulējumi.

7.3. Tas parāda, ka nepastāv nekādas ievērojamas tendences transponēšanas tendences ⁽¹⁸⁾, jo pilnīgi visām dalībvalstīm agrāk bija savs regulējums, ko piemēroja patēriņa preču pirkšanas un pārdošanas līgumu aspektiem, kurus regulē minētā direktīva.

7.4. Attiecībā uz riska nodošanu (23. pants) priekšlikumā mēģināts novērst atšķirības saistībā ar piegādes jēdzienu, un tādēļ paredzēts, ka tirgotājs ir atbildīgs patērētājam par jebkuru neatbilstību, kas pastāv brīdī, kad risku nodod patērētājam (25. pants); tas var kļūt par lietderīgu uzlabojumu un ieviest lielāku skaidrību.

7.5. EESK uzskata, ka vispārēja termiņa noteikšana preču piegādei, izņemot atsevišķus pārdošanas veidus (distances pārdošana un pārdošana ārpus tirdzniecības telpām), ir nekonsekventa, jo tas nav samērīgi salīdzinājumā ar priekšlikuma 22. pantā iekļauto noteikumu, ka tirgotājs piegādā preces 30 dienu laikā pēc līguma parakstīšanas.

7.6. Tomēr, svītrojot pašreizējā direktīvā paredzēto iespēju dalībvalstīm noteikt termiņu neatbilstības konstatēšanai un nosakot vienotu termiņu – 6 mēnešus, priekšlikums ierobežo patērētāju tiesības, jo pierādījumu sniegšana par vēlāk atklātajiem trūkumiem būs patērētāja pienākums.

7.7. Tāpat attiecībā uz pierādījuma sniegšanas termiņu un pienākumu neatbilstības gadījumā jānorāda, ka, pieņemot direktīvas priekšlikumu, prasība par sūdzības iesniegšanu praksē samazinās garantijas termiņu, tam kļūstot par sūdzības iesniegšanas termiņu visās dalībvalstīs, kas nav izvēlējušās šo mehānismu, kā tas izriet no 28. panta 4. un 5. punkta nosacījumiem.

8. Procesuālie trūkumi.

8.1. Priekšlikumā ir virkne tādu procesuāla rakstura norādījumu, piemēram, pierādīšanas pienākums vai tiesības celt prasību

tiesā, kas būtu jāformulē precīzāk, lai nodrošinātu saskaņotu procesuālo kārtību. Būtu nepieciešams regulēt iespēju pieņemt piesardzības pasākumus, paredzot gan darbības apturēšanu, gan kompensāciju vai spriedumu publicēšanu.

8.2. Attiecībā uz kolektīvajām prasībām EESK norāda uz tās nesēnu pausto nostāju šajā jautājumā ⁽¹⁹⁾.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽¹⁹⁾ OV C 162, 25.6.2008.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK attiecībā uz to, kā novērst, ka legālas piegādes ķēdē nonāk zāles, kas saistībā ar identitāti, ražošanas vēsturi vai avotu ir viltotas”

COM(2008) 668 galīgā redakcija – 2008/0261 (COD)

(2009/C 317/10)

Ziņotājs: **MORGAN KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2009. gada 12. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK attiecībā uz to, kā novērst, ka legālas piegādes ķēdē nonāk zāles, kas saistībā ar identitāti, ražošanas vēsturi vai avotu ir viltotas”,

COM(2008) 668 galīgā redakcija – 2008/0261 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 22. jūnijā. Ziņotājs — *Morgan kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 150 balsīm par un 2 pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē šo iniciatīvu. Sabiedrības veselība ir visu Komitejas locekļu uzmanības centrā. Tomēr mēs pilnībā apzināties, ka šī direktīva pati par sevi nebūs efektīva. Tā ir viena no sastāvdaļām daudzšķautņainā sistēmā, kurā ietilpst krimināltiesības, tiesību aizsardzība, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība, muiņas kontrole un starptautiskā sadarbība. EESK aicina dalībvalstis pastiprināt tiesību aizsardzības pasākumus.

1.2. EESK ierosina vairāk pievērsties zāļu nosaukumu un zīmolu, kā arī iepakojuma un medikamentu identifikācijas kodu saskaņošanai Eiropas Savienībā. ES pastāv vismaz desmit dažādas kodējuma sistēmas, un tām nav īpaša drošības uzstādījuma saistībā ar partijas numuru, ražošanas datumu un derīguma termiņu. Eiropas līmenī būtu jāievieš saskaņoti medikamentu identifikācijas standarti, lai nodrošinātu izsekojamību visā izplatīšanas ķēdē līdz pat pacientam. Saskaņošana veicinās iekšējo tirgu, paverot ceļu zāļu drošai brīvai aprītei ES. Tā arī atvieglos zāļu autentificēšanu tieši pie ražotājiem visur un vienmēr, bet sākuma posmā vismaz ES iekšējā tirgū. Galu galā tas varētu izvērsties par globālu iniciatīvu.

1.3. Tehnoloģija var sekmēt ievērojamu progresu attiecībā uz zāļu kodiem, identificēšanu un autentificēšanu. Autentifikācija un izsekojamība ir centrālais jautājums. Šīs stratēģijas jāizmanto tikai saistībā ar mērķiem, kādiem tās ir paredzētas, dodot priekšroku tiešām, bez starpniekiem veiktām pārbaudēm oficiālajos

ražotāju reģistros, kuri vienīgi var apliecināt ražojuma autentiskumu. Pastāv dažādas sistēmas, piemēram, radiofrekvenču identifikācija (RFID) un 2-dimensiju svītrkoda marķējums *Data Matrix*. Beļģijā tiek piemērota iepakojuma reģistrācijas individuālā sistēma, izmantojot kārtas numuru un 1-dimensiju svītrkodu, ko ievieš veselības apdrošināšanas sistēma, lai priekšapmaksas sistēmā izvairītos no vairākkārtējiem rēķinu sūtījumiem veselības apdrošināšanai par to pašu iepakojumu. Tomēr šajā beļģu sistēmā nav partijas numura, ne derīguma termiņa. Pāreja no 1-dimensiju svītrkoda (*Code Barres Unique*) uz *DataMatrix* marķējumu ļautu novērst pastāvošos trūkumus saistībā ar izsekojamību un autentifikāciju saskaņā ar Kopienas zāļu kodeksa prasībām. Lai gan šādas tehniskas iespējas ir ātri un labi piemērojamas un to izmaksas ir saprātīgas, Komisija paradoksāli uzskata, ka vēl ir pārāgri pieņemt lēmumus attiecībā uz identifikācijas kodiem, un ir vajadzīgi turpmāki izmēģinājumi. Jo vairāk tiks atlikta identifikācijas kodu ieviešana, jo neskaidrāka un sadrumstalotāka situācija var veidoties. Tāpēc EESK ierosina izveidot identifikācijas kodu darba grupu, lai izvērtētu esošos standartizācijas procesus sākumā vismaz ES iekšējā tirgū. Galu galā tas varētu izvērsties par globālu iniciatīvu.

1.4. Nepietiek pievērsties tikai legālās piegādes ķēdei. Ja netiks risināta interneta problēma, sabiedrības veselība arvien vairāk būs apdraudēta. Šeit iezīmējas būtiska sociālā dimensija, jo nelegālu lētu zāļu aprīte ar interneta starpniecību rada divu līmeņu veselības aprūpes sistēmu. EESK aicina Komisiju rīkoties.

1.5. EESK atbalsta neatslābstošu vēršanos pret jebkurām viltotu zāļu nokļūšanas iespējām legālajā zāļu apritē. Soda sankcijām vajadzētu būt drakoniskām — sākot no naudas sodiem līdz pat attiecīgo uzņēmumu konfiskācijai. EESK aicina Komisiju publicēt notiesāšanas pamatnostādnes dalībvalstīm.

1.6. Šķiet, ka izpratne par zāļu viltošanas apmēriem un viltoto zāļu avotiem nav pietiekama. Direktīvas projektā būtu jāiekļauj plāni, lai novērstu šos trūkumus kontroles un uzraudzības sistēmās.

1.7. Vadoties no PVO dokumentiem, EESK dotu priekšroku apzīmējuma “viltoti izstrādājumi”, nevis “neīsti izstrādājumi” izmantošanai direktīvā.

1.8. Komplicētais teksts, kurš satur tik daudzus iepriekšējus un pašreizējus grozījumus, ir grūti saprotams. EESK iesaka publicēt pamatteksta sadaļas kopā ar grozījumiem, lai teksts attiecībā uz viltotiem izstrādājumiem būtu lasāms un saprotams.

2. Ievads.

2.1. ES 2001. gada novembrī ieviesa Direktīvu 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm. Tas ir enciklopēdisks apkopojums, kurā ir ietverts ikviens šī temata aspekts. Vēlāk tā ir grozīta ar vienu regulu un piecām turpmākām direktīvām. Patlaban tajā ir 70 lappušu, kurās iekļauti 130 pantī. Vēl 44 lappusēs ir pielikumi.

2.2. Šī atzinuma temats ir vēl viena direktīva, ar kuru tiek veikti grozījumi. Tā ir saistīta ar faktu, ka legālajā zāļu apritē palielinās to zāļu skaits, kurām kļūdaini norādīta identitāte, ražošanas vēsture vai avots. Šī direktīva, ar kuru tiek veikti grozījumi, ir viena no trim šādām direktīvām, kas tiek ieviestas tajā pašā laikā, lai risinātu dažādus Kopienas kodeksa aspektus. EESK uzskata, ka vismaz attiecībā uz šo direktīvu būtu lietderīgāk, ja tiktu sniegtas attiecīgās pamatdirektīvas sadaļas kopā ar pašreizējā direktīvā ierosinātajiem grozījumiem, lai ieinteresētajām pusēm būtu pieejams īss integrēts, saskaņots un atbilstošs teksts. Pašreizējais teksts ir neskaidrs un grūti saprotams.

2.3. Viltotas zāles apzināti un krāpšanas nolūkos tiek noformētas ar neatbilstošu marķējumu attiecībā uz to identitāti vai izcelsmi; to kvalitāte ir neprognozējama, jo tās var saturēt aktīvās sastāvdaļas nepareizos daudzumos, nepareizas sastāvdaļas vai var nesaturēt aktīvās sastāvdaļas. Visos gadījumos viltotas zāles tiek ražotas slepenās laboratorijās bez kontroles iespējām.

2.4. Viltotas zāles rada būtiskus draudus sabiedrības veselībai. Tās apdraud ES likumdošanu farmācijas jomā un ES farmācijas nozari. Aizvien vairāk ir inovatīvu un vitāli svarīgu zāļu viltojumu. Bez tam, lai šos produktus varētu pārdot lielākos apjomos, tās pacientiem tiek piedāvātas legālas piegādes ķēdē.

2.5. Saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas (PVO) datiem šīs problēmas mērogs ir šāds:

- mazāk nekā 1 % vairumā rūpnieciski attīstīto valstu un vairumā ES dalībvalstu;
- vairāk nekā 20 % lielā daļā bijušās PSRS teritorijas;
- vairāk nekā 30 % Āzijas, Āfrikas un Latīņamerikas reģionos;
- vairāk nekā 50 % nelegālās tīmekļa vietnēs.

Attiecībā uz internetu Komisija ir norādījusi, ka “nelegālajām piegādes ķēdēm ir vajadzīga atsevišķa problēmas definīcija, norādot atsevišķus problēmu cēloņus, atsevišķus mērķus un atsevišķus politikas risinājumus”. Izskatāmajā direktīvas projektā minētie jautājumi nav risināti.

2.6. Kā norāda Komisija, tam, kāpēc netiek atklātas likumīgā piegādes ķēdē nonākušas viltotas zāles, ir daudz iemeslu, tomēr tos var reducēt līdz četriem aspektiem:

- viltotas zāles ne vienmēr var viegli atšķirt no oriģinālajām zālēm *izsekojamības un identifikācijas* problēmu dēļ;
- *izplatīšanas ķēde* ir kļuvusi ļoti sarežģīta, un tā ir tik stipra, cik stiprs ir tās vājākais posms;
- nav *tiesiskās noteiktības* attiecībā uz tiem produktiem piemērojamo režīmu, kurus ievie Eiropas Savienībā, kaut arī tiek apgalvots, ka tos nelaiž tirgū, un
- jau aktīvās farmaceutiskās vielas (AFV), ko izmanto ražošanas procesā, var būt *oriģinālo AFV viltojumi*.

3. Direktīvas projekta kopsavilkums.

3.1. Pamatdirektīvas 2001/83/EK, kā arī ierosināto grozījumu mērķis ir nodrošināt darboties spējīgu zāļu iekšējo tirgu, vienlaikus Eiropas Savienībā nodrošinot augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni. Galvenie grozījumu noteikumi ir formulēti turpmākajos punktos. Atsauces uz attiecīgajiem pantiem ir sniegtas grozošās direktīvas 1. pantā.

Izsekojamība un identifikācija

3.2. AFV ražotāju pārbaudes. (4)

3.3. Juridiskais pamats, lai Komisija varētu noteikt, ka ir obligāti uz recepšu zāļu iepakojuma norādīt īpašās drošuma pazīmes, piemēram, identifikācijas kodu, nemainīgus zīmogus, ar mērķi nodrošināt, ka zāles var identificēt, autentificēt un izsekot. (6), (8), (9)

3.4. Aizliegums principā izdarīt manipulācijas (t. i., noņemt, viltot vai aizstāt ar citu marķējumu) ar drošuma pazīmēm uz iepakojuma tirgus dalībniekiem, kas darbojas "starp" sākotnējo ražotāju un pēdējo dalībnieku izplatīšanas ķēdē (parasti tas ir farmaceits), un galīgo lietotāju (ārstu/pacientu). Visiem piegādes ķēdes dalībniekiem, kas iepako zāles, nepieciešama tirdzniecības atļauja, un viņi ir atbildīgi par jebkādu viltotu zāļu radītu kaitējumu. (9), (10).

Izplatīšanas ķēde

3.5. Konkrēti pienākumi citiem tirgus dalībniekiem, kas ir iesaistīti izplatīšanas ķēdē, bet kas nav vairumtirgotāji. Parasti tirgus dalībnieki, piemēram, izsolēs vai starpniecības darījumos, var būt iesaistīti darījumos, kas faktiski neietver rikošanos ar produktiem. (1), (14).

3.6. Noteikumi, kas papildina esošo labu izplatīšanas praksi. (13).

3.7. Vairumtirgotāji turpinās pieprasīt atļauju. (12), (13), (14).

3.8. Zāļu vairumtirgotāju obligātās pārbaudes, lai nodrošinātu biznesa partneru uzticamību. (15).

Tiesiskā nenoteiktība

3.9. Tiesiskās nenoteiktības novēršana attiecībā uz zāļu ieviešanu reeksportam. (2), (7).

Originālo AFV viltojumi

3.10. Ražotāji apliecina, kā to AFV piegādātāji ievēro noteiktās prasības. (3), (5), (7).

3.11. Stingrāka kontrole attiecībā uz AFV, kas importētas no trešām valstīm, ja nav bijis iespējams noteikt, ka regulējums attiecīgajā trešā valstī nodrošina pienācīgu cilvēka veselības aizsardzību, ciktāl tas attiecas uz produktiem, ko eksportē uz ES. (4), (16).

Vispārīgie noteikumi

3.12. Stingrāki noteikumi par pārbaudēm, ieskaitot pārskatāmākus pārbauzu rezultātus, ko nodrošinās, publicējot tos datubāzē EudraGMP. (12), (15).

3.13. Dalībvalstu kompetentās iestādes veiks kontroli un piemēros nepieciešamās sankcijas. Komisija noteiks jaunas pamatnostādnes. (16), (17).

4. EESK piezīmes.

4.1. EESK atzinīgi vērtē šo iniciatīvu. Sabiedrības veselība ir Komitejas uzmanības centrā.

4.2. Komiteja norāda, ka Pasaules Veselības organizācija (PVO) lieto apzīmējumu "viltoti izstrādājumi", nevis "neīsti izstrādājumi". Mēs iesakām Komisijai sekot PVO piemēram. Apzīmējums "viltoti" labāk raksturo šīs darbības noziedzīgo raksturu. Kā norāda PVO, "zāļu viltošana, tostarp viss darbību spektrs no ražošanas līdz izsniegšanai pacientiem ir nopietns un smags kriminālnoziegums, kas apdraud cilvēku dzīvības un veselības aizsardzības sistēmu uzticamību" (1).

4.3. Viltotu zāļu iekļūšanas legālajā piegādes ķēdē novēršana ir atkarīga no sadarbības starp uzticamiem biznesa partneriem. Lai uzlabotu sadarbību, būtu vajadzīga visu piegādes ķēdes dalībnieku obligāta sertifikācija, nodrošinot attiecīgās informācijas pieejamību publiski pieejamā datubāzē.

Izsekojamība un identifikācija

4.4. EESK uzskata, ka Komisija nepietiekami novērtē izsekojamības un identifikācijas problēmu. "Viltotas zāles nav iespējams viegli atšķirt no oriģinālajām zālēm, ja nav saskaņotu identifikācijas kodu, kas savukārt rada izsekojamības problēmu."

4.5. EESK ierosina vairāk pievērsties zāļu nosaukumu un zīmolu, kā arī iepakojuma un zāļu identifikācijas kodu saskaņošanai Eiropas Savienībā. ES pastāv vismaz desmit dažādas kodējuma sistēmas, un tām nav īpaša drošības uzstādījuma saistībā ar partijas numuru, ražošanas datumu un derīguma termiņu. Eiropas līmenī būtu jāievieš saskaņoti medikamentu identifikācijas standarti, lai nodrošinātu izsekojamību visā izplatīšanas ķēdē līdz pat pacientam. Saskaņošana veicinās iekšējo tirgu, paverot ceļu zāļu drošai brīvai aprītei ES. Tā arī atvieglos zāļu autentificēšanu tieši pie ražotājiem visur un vienmēr, bet sākuma posmā vismaz ES iekšējā tirgū. Galu galā tas varētu izvērsties par globālu iniciatīvu.

(1) Skat. PVO Starptautiskās darba grupas zāļu viltošanas novēršanai (IMPACT) ziņojumu, kas atjaunināts 2008. gada maijā.

4.6. EESK uzskata, ka krāpšanas iespējas mazinātos, ja autentisks iepakojums būtu viegli identificējams. EESK iesaka Komisijai nākt klajā ar iniciatīvu izveidot vizuālu datubāzi attiecībā uz zāļu iepakojumiem.

4.7. Dokumenta 3.4. punkta nolūks varētu būt paralēlo izplatītāju izslēgšana. Skaidrāks būtu aizliegums veikt manipulācijas ar drošuma pazīmēm uz iepakojuma daļībniekiem, kuriem nav ražošanas atļaujas. Paralēlajiem izplatītājiem jāveic pārpakojšana. Viņi nedrīkst nomainīt drošuma pazīmes, pārtraucot izsekojamības ķēdi.

4.8. Tehnoloģija var sekmēt ievērojamu progresu attiecībā uz zāļu kodiem, identificēšanu un autentificēšanu. Autentifikācija un izsekojamība ir centrālais jautājums. Šīs stratēģijas jāizmanto tikai saistībā ar mērķiem, kādiem tās ir paredzētas, dodot priekšroku tiešām, bez starpniekiem veiktām pārbaudēm oficiālajos ražotāju reģistros, kuri vienīgie var apliecināt ražojuma autentiskumu. Pastāv dažādas sistēmas, piemēram, radiofrekvenču identifikācija (RFID) un 2-dimensiju svītrkoda marķējums *Data Matrix*. Beļģijā tiek piemērota iepakojuma reģistrācijas individuālā sistēma, izmantojot kārtas numuru un 1-dimensiju svītrkodu, ko ievieša veselības apdrošināšanas sistēma, lai priekšapmaks sistēmā izvairītos no vairākkārtējiem rēķinu sūtījumiem veselības apdrošināšanai par to pašu iepakojumu. Tomēr šajā beļģu sistēmā nav ne partijas numura, ne derīguma termiņa. Pāreja no 1-dimensiju svītrkoda (*Code Barres Unique*) uz *Data Matrix* marķējumu ļautu novērst pastāvošos trūkumus saistībā ar izsekojamību un autentifikāciju saskaņā ar Kopienas zāļu kodeksa prasībām. Lai gan šādas tehniskas iespējas ir ātri un labi piemērojamas un to izmaksas ir saprātīgas, Komisijas paradoksalī uzskata, ka vēl ir pārāgri pieņemt lēmumus attiecībā uz identifikācijas kodiem, un ir vajadzīgi turpmāki izmēģinājumi. Jo vairāk tiks atlikta identifikācijas kodu ieviešana, jo neskaidrāka un sadrumstalotāka situācija var veidoties. Tāpēc EESK ierosina izveidot identifikācijas kodu darba grupu, lai izvērtētu esošos standartizācijas procesus sākumā vismaz ES iekšējā tirgū. Galu galā tas varētu izvērsties par globālu iniciatīvu.

Izplatīšanas ķēde

4.9. Pēc tam, kad zāles ir iepakotas, to pārpakojšana bez pienācīgas drošuma garantēšanas jāatzīst par kriminālpārkāpumu. Iepakojuma viltošana ir veids, kā viltotas zāles nokļūst legālajā izplatīšanas ķēdē. Likumīgu interneta aptieku piedāvāto zāļu iepakojums būtu jāpakļauj kontrolei.

4.10. EESK atzīmē, ka direktīvā ir ierosinātas stingras soda sankcijas, lai novērstu viltotu zāļu nokļūšanu legālajā izplatīšanas

ķēdē. EESK iesaka noteikt ļoti stingras sankcijas. Kā likums, attiecīgie uzņēmumi būtu jāslēdz.

Tiesiskā nenoteiktība

4.11. EESK izsaka gandarījumu, ka direktīvas projektā ir risināts jautājums par tiesisko nenoteiktību attiecībā uz zāļu ieviešanu reeksportam.

Oriģinālo AFV viltošana

4.12. Kā jau minēts attiecībā uz izplatīšanas ķēdi, viltošanā iesaistītie uzņēmumi būtu jāslēdz.

Nelegālā piegādes ķēde

4.13. Direktīvā nav risināta viltotu zāļu aprīte nelegālās piegādes ķēdēs. Tomēr to radītais apdraudējums sabiedrības veselībai ir ļoti nopietns, īpaši ar interneta starpniecību. PVO statistikas dati ir sniegti 2.5. punktā. Kā nesen ziņots, Apvienotajā Karalistē katrs ceturtais ārsts ir sniedzis palīdzību pacientiem tiešsaistē iegādātu zāļu radīto blakusparādību ārstēšanā. Vēl 8 % pieļauj, ka to varētu būt darījuši, taču nav par to pārliecināti. Komisijas nesenojā paziņojumā⁽²⁾ ir sniegta atsauce uz Ziņojumu par Kopienas muitas darbību cīņā pret preču viltojumiem un pirātismu 2007. gadā. Muitas iestāžu aizturēto zāļu apjoms palielinājies par 628 % (2005.–2007. gads). Aizturētās zāles ir ne tikai "dzīvesveida" produkti, bet arī ārstēšanas līdzekļi pret dzīvībai bīstamām slimībām.

4.14. Sevišķi būtu jāpievēršas internetam. Interneta aptiekas ir likumīgas tikai tad, ja tās ir reģistrētas un pilnvarotas katrā dalībvalstī, nodrošinot reģistrācijas vieglu pieejamību publiskā datubāzē, kā tas jau ir tradicionālo aptieku jomā. Kaut gan šajā jomā acīmredzami ir nepieciešama Eiropas un starptautiska sadarbība, katra valsts paredz savus noteikumus attiecībā uz internetu. Turklāt mazumtirdzniecībai patlaban netiek piemērots ES regulējums, tāpēc Kopienas rīcības iespējas šajā jomā ir ierobežotas un tas būtu jāpaplašina, kā tas jau ir izdarīts attiecībā uz vairumtirgotājiem un izplatīšanu vairumtirdzniecībā.

4.15. Iemesli, kāpēc pacienti izmanto internetu, nevis ārstu pakalpojumus, ir viegli saprotami. Konkrētas zāles var nebūt pieejamas attiecīgajā jurisdikcijā; zāļu, īpaši viltotu zāļu cenas internetā var būt zemākas; un, visbeidzot, dažu zāļu iegāde tiešā veidā internetā var būt mazāk apgrūtināša nekā iespējami smaga saruna ar ārstu. Turklāt pacientam nevar piemērot soda sankcijas par zāļu iegādi internetā.

⁽²⁾ COM(2008) 666 galīgā redakcija.

4.16. Ir nepieciešama informatīva kampaņa visās dalībvalstīs, lai orientētu sabiedrību uz reģistrētām interneta aptiekām, novirzot no krimināla rakstura pakalpojumiem. Šai kampaņai vajadzētu akcentēt no neregistrētiem avotiem internetā iegādātu zāļu bīstamību dzīvībai. Būtu jānodrošina attiecīga publiska informācija ikvienā aptiekā, ārsta prakses vietā, slimnīcā un pilnvarotā tīmekļa vietnē.

4.17. Stingras finansiālas un kriminālas sankcijas būtu piemērojamas ikvienam, kas atzīts par vainīgu ar viltotu zāļu apriti saistītās darbībās. Tāpat kā attiecībā uz seksuālas izmantošanas uzraudzību interneta vidē, būtu jāparedz sadarbība starp publiskajām iestādēm (kā minēts 4.3. punktā) un dažādiem ieinteresētajiem dalībniekiem, piemēram, interneta pakalpojumu,

meklētājpakalpojumu, piegādes pakalpojumu sniedzējiem un kredītkaršu uzņēmumiem, lai labāk identificētu nelegālos dalībniekus viltotu zāļu tirdzniecībā. Kā uzsvēra Komisija, tās direktīvas ir tikai viena no sastāvdaļām daudzšķautņainajā pasākumu kompleksā.

Vispārīgie noteikumi

4.18. Šķiet, ka izpratne par zāļu viltošanas apmēriem un viltoto zāļu avotiem nav pietiekama. Direktīvas projektā būtu jāiekļauj plāni, lai novērstu šos trūkumus kontroles un uzraudzības sistēmās.

Briseļē, 2009. gada 15. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma projekts par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz mikrouzņēmumiem groza Padomes Direktīvu 78/660/EEK par noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem”

COM(2009) 83 galīgā redakcija/2 – 2009/0035 (COD)

(2009/C 317/11)

Ziņotājs: **PEZZINI KGS**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 44. panta 1. punktu 2009. gada 20. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz mikrouzņēmumiem groza Padomes Direktīvu 78/660/EEK par noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem”

COM(2009) 83 galīgā redakcija/2 – 2009/0035 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 22. jūnijā. Ziņotājs — Pezzini kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 144 balsīm par, 10 pret un 17 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzsver prasību ņemt vērā mazo un vidējo uzņēmumu, kā arī amatnieku vajadzības, lai ļautu viņiem atrisināt strukturālas problēmas, kas ir izplatītas kompleksā sabiedrībā, pilnībā īstenojot Eiropas Mazo uzņēmumu hartu ⁽¹⁾ saskaņā ar Lisabonas stratēģiju.

1.2. EESK pieņem zināšanai Komisijas iniciatīvu, kas vērsta uz to, lai uz mikrouzņēmumiem neattiecinātu administratīvas un grāmatvedības prasības, kuras bieži vien ir apgrūtināšas un nesamērīgas, salīdzinot ar šādu uzņēmumu struktūru, un vērš uzmanību uz iepriekšējos atzinumos CESE 1187/2008 ⁽²⁾ un CESE 1506/2008 ⁽³⁾ pausto Komitejas nostāju.

1.3. Komiteja uzskata, ka iniciatīvā ir jāievēro šādi principi:

— **saistošais spēks:** katrai valstij jāievieš mikrouzņēmumu atbrīvojuma kritēriji;

— **elastīgums:** dalībvalstīm jādod iespēja pielāgot atbrīvojuma kritērijus to specifiskās situācijas prasībām, ņemot vērā kopējos ierobežojumus;

— **vienkāršība:** grozījumiem jābūt vienkārši īstenojamiem;

— **pārredzamība:** jebkurā gadījumā iekšējā tirgū jānodrošina atbilstoša pārredzamība.

1.4. Apzinoties, ka Kopienai nav ekskluzīvas kompetences šajā jautājumā, EESK uzskata: lai saglabātu vienotā tirgus integritāti un lai tajā darbojošies dalībnieki nebūtu diskriminēti, atvieglājumi, kas tiks ieviesti Ceturtās un Septītās uzņēmējdarbības tiesību direktīvas pārskatīšanas rezultātā, automātiski jāpiemēro visiem ES mikrouzņēmumiem saskaņā ar katrā dalībvalstī skaidri noteiktiem kritērijiem.

1.5. Šajā sakarā Komiteja lūdz piemērot pamatprincipu “Vispirms domāt par mazākajiem”, izmantojot starpiestāžu nolīgumu, kura juridiskais pamats būtu tāds pats kā nolīgumam “Tiesību aktu labāka izstrāde” ⁽⁴⁾ un kurā noteikts skaidru un pārredzamu saistību kopums Kopienas un valsts līmenī birokrātiskā sloga likvidēšanai/samazināšanai, lai tādējādi nodrošinātu minētā principa sistemātisku piemērošanu likumdošanas un izpildes procesos, jo īpaši attiecībā uz mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem.

1.6. Turklāt Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi, ja trīs gadus pēc izskatāmā priekšlikuma stāšanās spēkā Komisija iesniegtu Parlamentam, Padomei un EESK ziņojumu, kurā būtu novērtēta mikrouzņēmumiem piešķirtā atbrīvojuma ietekme un darbība visās ES dalībvalstīs, kā arī Eiropas mikrouzņēmumu reāli iegūtais ietaupījums.

⁽¹⁾ Sk. Eiropadomes Lisabonas sanāksme, 2000. gads.

⁽²⁾ OV C 27, 3.2.2009., 7. lpp.

⁽³⁾ OV C 77, 31.3.2009., 37. lpp.

⁽⁴⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 182, 4.8.2009., 30. lpp., ieteikums Nr. 1, ziņotājs — Malosse kgs un līdzziņotājs — Cappellini kgs.

2. Ievads.

2.1. Kopš Eiropas MVU un amatniecības gada ⁽⁵⁾ atzīmēšanas, pēc kura tika izveidots XXIII ģenerāldirektorāts ⁽⁶⁾ un organizēta virkne Eiropas konferenču ⁽⁷⁾, Eiropas Komisija ir veikusi ievērojamu darbu, lai apmierinātu mazo un vidēju uzņēmumu un amatnieku vajadzības un ļautu viņiem risināt daudzas saimnieciskas un strukturālas problēmas. Bez tam Komiteja par to ir rakstījusi daudzus atzinumus ⁽⁸⁾.

2.2. Bieži vien uz maziem un vidējiem uzņēmumiem attiecina tos pašus noteikumus, kas tiek piemēroti lielajiem uzņēmumiem. To konkrētās grāmatvedības vajadzības reti tiek analizētas, bet finanšu pārskata prasības ne vien ir ievērojams finansiālais slogs, bet kavē arī efektīvu kapitāla izmantošanu, kas būtu lietderīgāks ražošanas un nodarbinātības mērķu īstenošanai.

2.3. Lai gan grāmatvedības un revīzijas jautājumā ir ļoti svarīgi uzlabot kapitālsabiedrību gada pārskatus un palielināt pārredzamību, tomēr papildu pienākumi, kas gulstas uz uzņēmumiem, bieži vien izrādās sevišķi smagi mikrouzņēmumiem un maziem uzņēmumiem.

2.4. Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija nesēn pieņēma priekšlikumu, lai atbrīvotu vidējus uzņēmumus no dažām informācijas atklāšanas prasībām un no pienākuma veidot konsolidētus pārskatus ⁽⁹⁾, ko Komiteja ir atzinīgi novērtējusi ⁽¹⁰⁾.

2.5. Ar Kopienas tiesību aktu ievērošanu saistītās augstas administratīvās izmaksas ierobežo Eiropas uzņēmumu konkurētspēju. Turklāt tiesību akti par uzņēmumu tiesībām, grāmatvedību un pārskatu revīziju neattīstījās līdz ar apstākļiem, kādos darbojas uzņēmumi. Direktīvas, kas ES nodrošina finanšu informācijas un pārskatu revīzijas kvalitāti, rada lielu administratīvo slogu uzņēmumiem, jo īpaši nelieliem uzņēmumiem.

2.6. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm, kas, šķiet, nav zinātniski un metodoloģiski strukturētas, ir aptuveni 5,4 miljoni mikrouzņēmumu, uz kuriem varētu attiecināt atbrīvojumu; kopējais administratīvais slogs, lai izpildītu administratīvās un grāmatvedības prasības, kas ir paredzētas direktīvā, palielinātos līdz aptuveni 6,3 miljardiem euro gadā.

⁽⁵⁾ 1983. gads.

⁽⁶⁾ Vispirms pēc *Edith Cresson* kdzes iniciatīvas tika izveidota darba grupa, kas vēlāk kļuva par jauno ĢD XXIII.

⁽⁷⁾ Avinjonā, 1990. gadā, Berlīnē, 1994. gadā, Milānā, 1997. gadā.

⁽⁸⁾ Sk. OV C 161, 14.6.1993., 6. lpp., OV C 388, 31.12.1994., 14. lpp., OV C 295, 7.10.1996., 6. lpp., OV C 56, 24.2.1997., 7. lpp., OV C 89, 19.3.1997., 27. lpp., OV C 235, 27.7.1998., 13. lpp., OV C 221, 7.8.2001., 1. lpp., OV C 374, 3.12.1998., 4. lpp. un OV C 116, 20.4.2001., 20. lpp.

⁽⁹⁾ COM(2008) 195 galīgā redakcija, 18.9.2008

⁽¹⁰⁾ OV C 77, 31.3.2009., 37. lpp. (ziņotājs — *Cappellini* kgs).

2.7. Komiteja uzsver Komisija saistības par 25 % samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem ⁽¹¹⁾, ko Komiteja bez iebildumiem atbalsta ⁽¹²⁾.

2.8. Komiteja uzskata, ka "būtu jāveic nepieciešamās darbības, lai dalībvalstis savlaicīgi un ar kvalitatīvu tiesību aktu palīdzību ieviestu visas direktīvas un lai pārliecinātu valstu un reģionālās valdības un likumdevējus uzsākt uz tiesiskā regulējuma vienkāršošanu vērstus projektus gadījumos, kad Eiropas tiesību ieviešanas procesā notikusi šo aktu "uzlabošana" (*gold-plating*)" ⁽¹³⁾.

3. Pamatojums.

3.1. Iekšējā tirgus likumdošanas vienkāršošanas (*Simplification of the Legislation on the Internal Market — SLIM*) ceturtajā posmā tika aktualizēta Pirmā un Otrā uzņēmējdarbības tiesību direktīva.

3.2. Eiropadomes 2007. gada 8. un 9. marta sanāksmē tika uzsvērts, ka administratīvā sloga samazināšana ir svarīgs pasākums, lai stimulētu Eiropas ekonomiku, it īpaši ņemot vērā tā ietekmi uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, norādot, ka ir vajadzīga apņēmīga kopīga rīcība, lai ievērojami samazinātu administratīvo slogu ES.

3.3. Tāpēc Eiropadome 2008. gada 13. un 14. marta sanāksmē Komisiju aicināja nākt klajā ar jaunām operatīvām likumdošanas iniciatīvām ⁽¹⁴⁾, lai samazinātu administratīvo slogu, atzīstot Eiropas uzņēmējdarbības tiesības, grāmatvedību un revīziju par prioritārām darbības jomām.

3.4. Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktā ⁽¹⁵⁾, ko Komisija publicēja 2008. gada jūnijā un par ko Komiteja puda savu viedokli ⁽¹⁶⁾, arī ir uzsvērtas vienkāršošanas prasības maziem uzņēmumiem.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 689, 690 un 691 galīgā redakcija, 14.11.2006

⁽¹²⁾ OV C 256, 27.10.2007., 8. lpp.

⁽¹³⁾ Sk. OV C 256, 27.10.2007., 8. lpp., 4.3.6. punkts, kā arī OV C 204, 9.8.2008., 9. lpp., 6.2. punkts.

⁽¹⁴⁾ Eiropadomes 2008. gada 13.-14. marta sanāksmes prezidentvalsts secinājumi, 9. punkts.

⁽¹⁵⁾ COM(2008) 394 galīgā redakcija, 25.06.2008

⁽¹⁶⁾ OV C 182, 4.8.2009., 30. lpp. (ziņotājs — *Malosse* kgs, līdzziņotājs — *Cappellini* kgs).

3.5. Turklāt arī Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā, kas tika izstrādāts 2008. gada novembra beigās, kā svarīgs pasākums ir norādīta mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) un mikrouzņēmumu sloga mazināšana, cita starpā "atceļot prasību mikrouzņēmumiem sagatavot gada pārskatus" ⁽¹⁷⁾.

3.6. Arī Eiropas Parlaments 2008. gada 8. decembra rezolūcijā ⁽¹⁸⁾ izteicās par pienākumu atcelšanu mikrouzņēmumiem finanšu pārskatu jomā, lai palielinātu to konkurētspēju un uzlabotu to izaugsmes iespējas, aicinot Komisiju iesniegt likumdošanas priekšlikumu, ar kuru saskaņā dalībvalstīm būtu tiesības neattiecināt Ceturto Direktīvu 78/660/EEK uz minētajiem uzņēmumiem.

3.7. Pēdējo 20–30 gadu laikā Direktīva 78/660/EEK ir vairākkārt grozīta ⁽¹⁹⁾.

4. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums.

4.1. Komisija ierosina ieviest **mikrouzņēmuma** jēdzienu, kas jau pastāv dažās dalībvalstīs, un izslēgt to no Ceturtās Direktīvas 78/660/EEK par gada pārskatiem darbības jomas. Lai varētu izmantot atbrīvojumu, mikrouzņēmumam jāatbilst 2 no šādiem 3 kritērijiem:

- 10 vai mazāk strādājošo;
- bilance nepārsniedz 500 000 *euro* un
- apgrozījums nepārsniedz 1 000 000 *euro*.

4.2. Šo ļoti mazo uzņēmumu izmaksas saistībā ar gada pārskatu izveidi ir jo sevišķi lielas. Turklāt to uzņēmumu finansiālais stāvoklis, kas darbojas vietējā/reģionālajā līmenī, neizraisa īpaši lielu interesi.

4.3. Iekļaujot atbrīvojumu grāmatvedības direktīvās, dalībvalstīm tiktu dota iespēja izstrādāt noteikumus, kas mikrouzņēmumiem būtu jāievēro.

4.4. Tāpēc Komisija ir nolēmusi grozīt spēkā esošos Kopienas tiesību aktus. Saistībā ar **mikrouzņēmumiem** tika ierosināti dažādi pasākumi:

⁽¹⁷⁾ "Komisijas paziņojums Eiropadomei "Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns", COM(2008) 800 galīgā redakcija, 26.11.2008., 4. punkts.

⁽¹⁸⁾ Eiropas Parlamenta 2008. gada 18. decembra rezolūcija par grāmatvedības prasībām attiecībā uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jo īpaši mikrouzņēmumiem.

⁽¹⁹⁾ Runa ir par vairāk nekā desmit grozījumiem: Direktīva 83/349/EEK, Direktīva 84/569/EEK, Direktīva 89/666/EEK, Direktīva 90/604/EEK, Direktīva 90/605/EEK, Direktīva 94/8/EEK, Direktīva 1999/60/EEK, Direktīva 2001/65/EEK, Direktīva 2003/38/EEK, Direktīva 2003/51/EEK, Direktīva 2006/43/EEK, Direktīva 2006/46/EEK.

— atbrīvojot minētos uzņēmumus no pienākuma publicēt pārskatus;

— dot iespēju mikrouzņēmumiem brīvprātīgi veidot gada pārskatus, veikt to revīziju un sūtīt tos uz valsts reģistru;

— dot dalībvalstīm tiesības atbrīvojot mikrouzņēmumus no Ceturtais uzņēmējdarbības tiesību direktīvas prasībām.

5. Vispārīgas piezīmes.

5.1. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvas mērķus, lai uz mikrouzņēmumiem neattiecinātu administratīvas un grāmatvedības prasības, kuras bieži vien ir apgrūtinošas un pilnīgi nesamērīgas, salīdzinot ar mikrouzņēmumu un finanšu informācijas galveno lietotāju vajadzībām.

5.2. Komiteja uzskata, ka pašreizējā ekonomikas krīzē, kas ievērojami ietekmē mazos uzņēmumus visā Eiropā, mikrouzņēmumu atbrīvojuma pasākumi jāīsteno prioritārā kārtā pēc iespējas ātrāk (paātrinātā procedūra ⁽²⁰⁾) un bez uzņēmuma visā Eiropas Ekonomikas zonā. Šiem pasākumiem jābūt elastīgiem un pielāgotiem katras valsts situācijai, un tie pārredzami jāpiemēro fiziskajām un juridiskajām personām.

5.3. Turklāt Komisijas priekšlikums būtu spēcīgs stimuls cīņā ar nelegālo nodarbinātību. Komiteja uz to jau ir vairākkārt norādījusi, uzsverot "nelegālās nodarbinātības patiesi negatīvo ietekmi uz valsts finansēm, jo rada gan nodokļu, gan sociālos zaudējumus" ⁽²¹⁾ un atzīmējot, ka "maksas par godīgumu nedrīkst būt pārāk augsta, citādi pastāv risks, ka nelegālais darbs izplatīsies aizvien vairāk" ⁽²²⁾.

5.4. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par vienkāršošanu, kura uzdevums ir nodrošināt reglamentējošus noteikumus, kas palīdzētu stimulēt uzņēmējdarbību, kā arī mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu novatorismu, lai tie būtu konkurētspējīgāki un maksimāli izmantotu iekšējā tirgus iespējas.

⁽²⁰⁾ Paātrinātās procedūras: lai sasniegtu pirmos rezultātus iespējami īsā laikā, Komisija ierosināja trīs priekšlikumus par paātrinātām procedūram. Pirmo priekšlikumu, kurā paredzēts dažus noteikumus par ekspertu ziņojumiem iekšzemes apvienošanās un sadalīšanas gadījumos pielīdzināt Direktīvas par pārrobežu apvienošanās noteikumiem (Direktīva 2005/56/EEK), 2007. gada novembrī apstiprināja Padome un Eiropas Parlaments (Direktīva 2007/63/EEK). Turklāt 2008. gada aprīlī Komisija iesniedza divus priekšlikumus, ar ko grozīja Pirmo un Vienpadsmito uzņēmējdarbības tiesību direktīvu un grāmatvedības direktīvas.

⁽²¹⁾ Sk. OV C 101, 12.4.1999., 30. lpp., ziņotājs — *Giron* kgs.

⁽²²⁾ Sk. OV C 255, 14.10.2005., 61. lpp.

5.5. Apzinoties, ka Kopienai nav ekskluzīvas kompetences šajā jautājumā un ka ir obligāti jāpiemēro Līguma 5. pants par subsidiaritātes principu, EESK uzskata: lai saglabātu vienotā tirgus integritāti un lai tajā darbojošies dalībnieki nebūtu diskriminēti, būtu vēlams atvieglotumus, kas tiks ieviesti Ceturtās un Septītās uzņēmējdarbības tiesību direktīvas turpmākās pārskatīšanas rezultātā, automātiski piemērot visiem ES mikrouzņēmumiem, nevis atstāt dalībvalstu pārziņā.

5.6. Komiteja lūdz Komisiju, Eiropas Parlamentu un Padomi gaidāmajā Ceturtās un Septītās uzņēmējdarbības tiesību direktīvas vispārējā pārskatīšanā piemērot pamatprincipu "Vispirms

domāt par mazākajiem", izmantojot starpiestāžu nolīgumu, kura juridiskais pamats būtu tāds pats kā nolīgumam "Tiesību aktu labāka izstrāde" ⁽²³⁾ un kurā noteikts skaidru un pārredzamu prasību kopums birokrātiskā sloga likvidēšanai/samazināšanai.

5.7. Turklāt Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi, ja trīs gadus pēc izskatāmā priekšlikuma stāšanās spēkā Komisija iesniegtu Parlamentam, Padomei un EESK ziņojumu, kurā būtu novērtēta mikrouzņēmumiem piešķirtā atbrīvojuma ietekme un darbība visās ES dalībvalstīs, kā arī Eiropas mikrouzņēmumu reāli iegūtais ietaupījums.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽²³⁾ Sk. OV C 182, 4.8.2009., 30. lpp., ieteikums Nr. 1, ziņotājs — *Malosse* kgs, līdzziņotājs — *Cappellini* kgs. Īpaša uzmanība jāpievērš 3.2. punktam: "EESK vēlreiz apliecina agrāk pausto nostāju (OV C 27, 3.2.2009., 27. lpp.) attiecībā uz principu "Vispirms domāt par mazākajiem" un prasa, lai tas tiktu izstrādāts saistoša dokumenta formā (rīcības kodekss, iestāžu nolīgums, Padomes lēmums) un lai tā izstrādē iesaistītos Eiropas Parlaments, Komisija un Padome. Viena no iespējām, proti, iestāžu nolīgums, kas balstās uz tādu pašu juridisko pamatu kā 2003. gadā parakstītais iestāžu nolīgums par Tiesību aktu labāku izstrādi....".

*PIELIKUMS***Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam**

Šajā specializētās nodaļas atzinuma punktā izmaiņas tika ieviestas ar pilnsapulces pieņemtu grozījumu, tomēr par šādu redakciju nobalsoja vismaz viena ceturtdaļa klātesošo:

“2.6. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm ir aptuveni 5,4 miljoni mikrouzņēmumu, uz kuriem varētu attiecināt atbrīvojumu; kopējais administratīvais slogs, lai izpildītu administratīvās un grāmatvedības prasības, kas ir paredzētas direktīvā, palielinātos līdz aptuveni 6,3 miljardiem euro gadā.”

Par: 89 Pret: 40 Atturas: 30

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko dažus tiesību aktus, kuriem piemēro EK līguma 251. pantā minēto procedūru, pielāgo Padomes Lēmumam 1999/468/EK attiecībā uz regulatīvo kontroles procedūru. Pielāgošana regulatīvajai kontroles procedūrai. Piektā daļa”

COM(2009) 142 galīgā redakcija – 2009/0048 (COD)
(2009/C 317/12)

Galvenais ziņotājs: **RETUREAU KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 152. pantu 2009. gada 14. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko dažus tiesību aktus, kuriem piemēro EK līguma 251. pantā minēto procedūru, pielāgo Padomes Lēmumam 1999/468/EK attiecībā uz regulatīvo kontroles procedūru. Pielāgošana regulatīvajai kontroles procedūrai. Piektā daļa”

COM(2009) 142 galīgā redakcija – 2009/0048 (COD).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2009. gada 12. maijā uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 20. pantu 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), iecēla *Retureauu* kgu par galveno ziņotāju un ar 122 balsīm par un 2 pret pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK piekrīt Komisijas priekšlikumiem par regulatīvo kontroles procedūru, taču vēlas noskaidrot, vai nebūtu jāizskata jautājums par īpašas procedūras nepieciešamību, ja grozījumi, nemainot tiesību akta saturu un mērķus, ir nedaudz plašāki nekā “nebūtisku elementu” grozījuma kritērijs un tiem diezgan nozīmīga ietekme sociālajā, ekonomikas un veselības aizsardzības jomā.

1.2. EESK uzskata, ka kontroli ir grūti īstenot ar Parlamenta darbu saistītu organizatorisku iemeslu dēļ.

1.3. Jaunās procedūras pievienotā vērtība iedzīvotājiem vēl nav skaidra, jo pilsoniskās sabiedrības organizācijām, uz kurām attiecas ar komitoloģijas procedūru izveidotais papildu regulējums, var rasties grūtības saistībā ar pamataakta secīgo grozījumu piemērošanu.

2. Atgādinājums par pielāgošanu regulatīvajai kontroles procedūrai 2007. un 2008. gadā.

2.1. Parlamenta regulatīvās kontroles procedūras pielāgošana pēdējos divos gados ir noritējusi straujāk, vispārēji pielāgojot juridiskos instrumentus, kas pieņemti agrāk, piemērojot parasto komitoloģijas procedūru. Parastā komitoloģijas procedūra ir spēkā gadījumos, kad kontroles procedūras noteikumi netiek piemēroti.

2.2. Padomes 1999. gada 28. jūnija lēmumu, ar ko nosaka Komisijai piešķirto ieviešanas pilnvaru īstenošanas kārtību (1999/468/EK), grozīja ar Padomes 2006. gada 17. jūlija Lēmumu 2006/512/EK, pievienojot 5.a pantu, ar ko ievieš jaunu regulatīvo kontroles procedūru. Šī procedūra dod Parlamentam tiesības uzraudzīt attiecīgajos tiesību aktos ar komitoloģijas procedūru ieviestos grozījumus, ja vien šie grozījumi nav būtiski vai arī ja to mērķis ir papildināt aktu, iekļaujot tajā jaunus nebūtiskus elementus vai svītrot tos.

2.3. Tādējādi komitoloģijas procedūrās, kas nodrošina visu tiesību aktu kontroli, būs paredzēta papildu iespēja, kas stiprinās Parlamenta kontroli attiecībā uz tiesību aktos Komisijai piešķirto izpildes pilnvaru īstenošanu tiem tiesību aktiem, kam paredzēta jaunā iespēja un kam piemērojama Līguma 251. pantā noteiktā koplēmuma procedūra vai lamfališī procedūra saistībā ar budžeta jautājumiem (1).

2.4. Kopīgajā deklarācijā Komisija, Padome un Parlaments vienojās par to tiesību aktu sarakstu, kas ir steidzami jāpielāgo grozītajam lēmumam, lai sākotnējās procedūras vietā ieviestu jauno regulatīvo kontroles procedūru. Kopīgā deklarācijā arī paredzēts, ka atbilstīgi laba likumdošanas procesa principiem ieviešanas pilnvaras Komisijai jāpieskir bez laika ierobežojuma.

(1) Ar grozītā Lēmuma 1999/468/EK 5.a pantu ievieš jaunu regulatīvo kontroles procedūru vispārīgiem pasākumiem (turpmāk “PRAC”), kuru mērķis ir grozīt nebūtiskus elementus pamataktā, kas pieņemts saskaņā ar Līguma 251. pantā noteikto procedūru, tostarp svītrot dažus šādus elementus vai papildināt aktu, iekļaujot jaunus nebūtiskus elementus.

2.4.1. Komisija ir nolēmusi pielāgot iepriekš pieņemtos tiesību aktus, uz kuriem attiecas jaunā procedūra, ierosinot visaptverošas regulas, lai vienlaicīgi pielāgotu vairākus tiesību aktus, nevis pieņemtu atsevišķu regulu katram attiecīgajam juridiskajam instrumentam.

2.4.2. Trīs pirmos priekšlikumus pieņēma 2007. gada beigās un ceturto — 2008. gada 11. februārī ⁽²⁾. Līdz ar to Komisija ierosināja grozīt ar atpakaļejošu spēku visus tiesību aktus, uz kuriem pēc Komisijas domām attiecas jaunā regulatīvā procedūra ar kontroli, lai to ieviestu un vajadzības gadījumā atceltu ieviešanas pilnvarām paredzēto laika ierobežojumu.

2.5. Savukārt Parlamenta 2008. gada 23. septembra rezolūcijā ieteikts Komisijai pārskatīt sarakstu ar 14 tiesību aktiem, kuriem Parlaments ierosina piemērot regulatīvo kontroles procedūru, nevis sākotnēji paredzēto komitoloģijas procedūru bez kontroles. EESK atzinums attiecas uz Komisijas ierosināto atbildi pasākumiem saistībā ar minēto rezolūciju.

2.6. Parlaments uzskata, ka Padomes Lēmuma 1999/468/EK piemērošanas noteikumi arī ir neapmierinoši un ka, izņemot jaunās regulatīvās kontroles procedūras noteikumus, tie vēl joprojām ir neapmierinoši, tostarp komitoloģijas datu bāzes darbības veida dēļ; tā kā dokumenti bieži tiek nosūtīti fragmentāri, precīzi nenorādot to statusu un dažkārt ar maldinošiem virsrakstiem, piemēram, īstenošanas pasākumu projekti, par kuriem komiteja vēl nav balsojusi, tiek nosūtīti ar virsrakstu "pārbaudei", kaut gan tos vajadzētu apzīmēt ar virsrakstu "informācijai", tāpēc nav skaidrs, kādi termiņi ir piemērojami ⁽³⁾.

3. Komisijas priekšlikumi.

3.1. Šajā atzinumā izskatītajā priekšlikumā regulai Komisija ierosina pielāgot regulatīvajai kontroles procedūrai divus Parlamenta uzskaitītos tiesību aktus un sniedz juridisku pamatojumu, kādēļ nav jāpielāgo pārējie akti, jo tie varētu neatbilst regulatīvās kontroles procedūras piemērošanas noteikumiem.

3.2. Nav jāpielāgo šādi tiesību akti:

Tiesību akti, kuru pielāgošana jau ir notikusi vai ir ierosināta

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/25/EK (2000. gada 22. maijs), ar ko groza Padomes Direktīvu 74/150/EEK ⁽⁴⁾;

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/43/EK (2001. gada 27. jūnijs), ar ko groza Padomes Direktīvu 92/23/EEK ⁽⁵⁾;

⁽²⁾ COM(2008) 71 galīgā redakcija; COM(2007) 740 galīgā redakcija; COM(2007) 741 galīgā redakcija; COM(2007) 822 galīgā redakcija; COM(2007) 824 galīgā redakcija un OV C 224, 30.8.2008.

⁽³⁾ EP Konstitucionālo lietu komiteja, ziņotāja – *Monica Frassonni*, A6-0107/2008. Priekšlikums lēmumam, B apsvērumus.

⁽⁴⁾ OV L 173, 12.7.2000.

⁽⁵⁾ OV L 211, 4.8.2001.

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/3/EK (2004. gada 11. februāris), ar ko groza Padomes Direktīvu 70/156/EEK un 80/1268/EEK. Komisija uzskata, ka šīm divām direktīvām automātiski piemēro PRAC ⁽⁶⁾;

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/64/EK (2005. gada 26. oktobris), ar ko groza Padomes Direktīvu 70/156/EEK ⁽⁷⁾;

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/40/EK (2006. gada 17. maijs), ar ko groza Padomes Direktīvu 70/156/EEK ⁽⁸⁾;

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/33/EK (2005. gada 6. jūlijs), ar ko groza Direktīvu 1999/32/EK ⁽⁹⁾;

Tiesību akts, uz kuru neattiecas koplēmuma procedūra

— Padomes Regula (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999 ⁽¹⁰⁾;

Tiesību akts, kas pieņemts pēc 2006. gada reformas stāšanās spēkā

— Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1905/2006 (2006. gada 18. decembris). Šo tiesību aktu pieņēma pēc 2006. gada 23. jūlija, proti, pēc tam, kad spēkā stājās reforma, ar kuru izveidoja PRAC, tāpēc tam nav jāveic nekāda pielāgošana ⁽¹¹⁾;

Tiesību akti, kuros nav noteikumu, uz kuriem attiecas PRAC

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/46/EK (2001. gada 23. jūlijs), ar ko groza Padomes Direktīvu 95/53/EEK un Direktīvas 70/524/EEK, 96/25/EK un 1999/29/EK ⁽¹²⁾;

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/33/EK (2002. gada 21. oktobris), ar ko groza Padomes Direktīvas 90/425/EEK un 92/118/EEK ⁽¹³⁾;

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/41/EK (2004. gada 21. aprīlis), ar ko atceļ dažas direktīvas par pārtikas higiēnu un dzīvnieku veselības nosacījumiem attiecībā uz dažu lietošanai pārtikā paredzētu dzīvnieku izcelsmes produktu ražošanu un laišanu tirgū un groza Padomes Direktīvas 89/662/EEK un 92/118/EK un Padomes Lēmumu 95/408/EK ⁽¹⁴⁾;

⁽⁶⁾ OV L 49, 19.2.2004.

⁽⁷⁾ OV L 310, 25.11.2005.

⁽⁸⁾ OV L 161, 14.6.2006.

⁽⁹⁾ OV L 191, 22.7.2005.

⁽¹⁰⁾ OV L 210, 31.7.2006.

⁽¹¹⁾ OV L 378, 27.12.2006.

⁽¹²⁾ OV L 234, 1.9.2001.

⁽¹³⁾ OV L 315, 19.11.2002.

⁽¹⁴⁾ OV L 157, 30.4.2004.

— Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 676/2002/EK (2002. gada 7. marts) ⁽¹⁵⁾.

3.3. Visbeidzot, Komisija atzīst, ka šādos pamatdokumentos ir vairāki noteikumi, kas jāpielāgo PRAC:

— Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/15/EK (2000. gada 10. aprīlis), ar kuru groza Padomes Direktīvu 64/432/EEK par veselības problēmām, kas ietekmē liellopu un cūku tirdzniecību Kopienā ⁽¹⁶⁾;

— Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1760/2000 (2000. gada 17. jūlijs), ar ko izveido liellopu identifikācijas un reģistrācijas sistēmu un paredz liellopu gaļas un liellopu gaļas produktu marķēšanu, kā arī atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 820/97 ⁽¹⁷⁾.

3.4. Šā priekšlikuma mērķis ir pielāgot minētos divus tiesību aktus regulatīvajai kontroles procedūrai.

4. Komitejas vispārīgas piezīmes.

4.1. EESK ar interesi sekoja līdzī jaunās komitoloģijas procedūras — regulatīvās kontroles procedūras — ieviešanas gaitai.

4.2. EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam, taču vienlaicīgi apšauba īpašas procedūras nepieciešamību, ja tiek grozīti nebūtiski elementi, kuri nemaina akta saturu un mērķus un kuriem ir diezgan nozīmīga ietekme sociālajā, ekonomikas un veselības aizsardzības jomā, kā tas ir, piemēram, saistībā ar direktīvu par EEIA.

4.3. Komiteja uzskata, ka komitoloģijas procedūra ar kontroli ir solis ceļā uz demokrātiju attiecībā uz atsevišķu tiesību aktu pārvaldības uzraudzību, aiztaupot sarežģītas procedūras, piemēram, pārskatīšanu, kas uzliek nevajadzīgu slogu iestādēm. Tomēr kontroli Parlamentā ir grūti veikt ar Parlamenta darbu saistītu organizatorisku iemeslu dēļ.

4.4. Jaunās procedūras pievienotā vērtība iedzīvotājiem vēl nav skaidra, jo pilsoniskās sabiedrības organizācijām, uz kurām attiecas ar komitoloģijas procedūru izveidotais papildu regulējums, var rasties grūtības saistībā ar sākotnējā tiesību akta turpmāko grozījumu piemērošanu.

4.5. Situācija kļūst vēl sarežģītāka, ja normatīvie grozījumi ir plašāki nekā “nebūtisku elementu” grozījuma kritērijs. Dažos gadījumos jēdziens “nebūtiski elementi” ir neprecīzs. Minēsim, piemēram, jaunos noteikumus attiecībā uz toksiskajām vielām elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumos. Toksisko vielu iekļaušanu vai svītrošanu no saraksta ierosināts veikt, izmantojot regulatīvās kontroles procedūru, taču Komiteja savā atzinumā ⁽¹⁸⁾ prasīja, lai pirms izmaiņu ieviešanas sarakstā notiktu konsultācijas ar nozares pārstāvjiem un darbiniekiem, kā arī ar patērētāju tiesību aizsardzības organizācijām un tiktu veikts ietekmes novērtējums, jo šādi grozījumi minētajā gadījumā ir būtiski.

4.6. Komiteja var piekrist Komisijas priekšlikumiem, ja tiek ņemta iepriekšminētā atruna, ko var attiecināt uz dažiem konkrētiem gadījumiem un piemērot praksē, neieviešot izmaiņas esošajos noteikumos.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹⁵⁾ OV L 108, 24.4.2002.

⁽¹⁶⁾ OV L 105, 3.5.2000.

⁽¹⁷⁾ OV L 204, 11.8.2000.

⁽¹⁸⁾ COM(2008) 809 galīgā redakcija un EESK 2009. gada 10. jūnija atzinums CESE 1032/2009.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "EK bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna īstenošanas vidusposma novērtējums"

COM(2008) 864 galīgā redakcija

(2009/C 317/13)

Ziņotājs: **Lutz RIBBE**

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. panta 1. punktu 2008. gada 16. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"EK bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna īstenošanas vidusposma novērtējums"

COM(2008) 864 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 18. jūnijā. Ziņotājs — Ribbe kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 162 balsīm par, 3 pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK pauz dziļu nožēlu par to, ka neizdosies sasniegt izvirzīto mērķi, proti, "līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos".

1.2. Komiteja tomēr ir gandarīta, ka Biotopu direktīva un Putnu direktīva pozitīvi ietekmējusi dažu dzīvotņu un sugu attīstību. Tas liecina, ka Eiropas tiesību akti vides aizsardzības jomā ir efektīvi, ja tos pareizi piemēro.

1.3. Tie tomēr nespēj apturēt straujo sugu skaita samazināšanos, kas joprojām vērojama ārpus aizsargātām teritorijām, kur notiek likumīga saimnieciska darbība. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka citās politikas jomās bioloģiskās daudzveidības apsvērumiem joprojām nepievērš pietiekamu uzmanību.

1.4. EESK tomēr uzskata, ka pamatmērķi nav būtiski jāmaina. Gluži pretēji — Komisijai un dalībvalstīm nopietnāk jāpievēršas jau 2001. gadā izvirzītajam un atbilstošajam mērķim "apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un atjaunot dabiskos biotopus" un turpmāk tas jāīsteno ar lielāku apņēmību.

1.5. Bieži izskan viedoklis, ka dabas aizsardzība kavē un apdraud ekonomikas politikas īstenošanu. Bioloģiskās daudzveidības ekonomiskā vērtība ir apsvērumus, ko politikas veidotāji vēl neņem vērā. Komiteja lūdz Komisiju precizēt, kā tā iecerējusi risināt minēto problēmu, piemēram, saistībā ar diskusijām par ārējo izmaksu internalizācijas veicināšanu.

1.6. Plašāk jāpopularizē pozitīvas attīstības piemēri, kas liecina par reģionu ekonomikas attīstības un bioloģiskās daudzveidības ciešo saikni (piemēram, tūrismis).

1.7. Neefektīvs izrādījies Padomes lēmums finansēt NATURA 2000 no struktūrfondu un KLP 2. pīlāra līdzekļiem; attiecīgajās programmās dalībvalstis nevelta pietiekami lielu uzmanību dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai. EESK uzskata, ka plānošanas periodā no 2014. līdz 2020. gadam šim mērķim jāparedz īpaša budžeta pozīcija. Lauksaimniecības un vides aizsardzības programmās atkal jāparedz stimulēšanas pasākumi.

1.8. Dabisko biotopu saglabāšana un atjaunošana daudzos reģionos un vietās, piemēram, purvu apgabalos, kalnu un piekrastes reģionos, zālaugu teritorijās un upju ielejās sekmē arī klimata pārmaiņu ierobežošanu; klimata politika ir vēl ciešāk jāsaista ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas politiku, tomēr jāpiebilst, ka bioloģiskā daudzveidība ir jāsauglabā ne tikai klimata apsvērumu dēļ.

1.9. Lai sugas varētu pielāgoties klimata pārmaiņām, dzīvotnēm jābūt ciešāk saistītām. Būtu jāapsver iespēja izveidot "Eiropas dabas tīklu".

1.10. Viena no lielākajām dabas saglabāšanas problēmām ir tā, ka arvien vairāk platību apbūvē vai pārklāj ar asfaltu. Šāda veida zemes izmantošana Eiropā ir jāierobežo.

1.11. Pilsoniskā sabiedrība stingri atbalsta dabas aizsardzību, taču zināšanas par to ļoti bieži ir nepietiekamas. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka beidzot paredzēts palielināt izpratni par sugu daudzveidības samazināšanās cēloņiem un īstenojamajiem pretpasākumiem. Tas nozīmē arī, ka patērētāji plašāk jāinformē par dažādu ražošanas procesu ietekmi un jāizstrādā ilgtspējīgas ražošanas metodes.

2. Eiropas Komisijas paziņojums.

2.1. Komisijas paziņojumā izskan satraucošs secinājums, ka, neraugoties uz Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu, ko ierosināja 2006. gadā un kurā paredzēti 160 pasākumi, "maz ticams, ka ES sasniegs mērķi apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam. Nākamo divu gadu laikā būs intensīvi jāstrādā gan EK, gan dalībvalstu līmenī, lai vismaz pietuvotos šī mērķa sasniegšanai." ES vides komisārs Dimas jau atzinis, ka mērķi apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam neizdosies sasniegt!

2.2. Paziņojumā norādīts, ka pasaulē vērojama “katastrofāla” bioloģiskās daudzveidības samazināšanās. Tiek izjaukti dabiskie procesi, izraisot arī smagas saimnieciskās un sociālās sekas. Komisija norāda, ka Eiropa ir līdzatbildīga arī par negatīvajiem attīstības procesiem visā pasaulē. Paziņojumā atzīmēts, ka “[...] būtiskas problēmas rada, piemēram, lauksaimniecības nozares paplašināšanās, lai apmierinātu arvien pieaugošo pieprasījumu pēc pārtikas, kā arī alternatīvu tirgus nišu parādīšanās (biodegviela)”.

2.3. Lai arī līdzšinējā bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas politika dažādu iemeslu dēļ kopumā bijusi neveiksmīga, Komisija vidusposma novērtējuma secinājumu sadaļā uzsver: “Galvenā problēma joprojām ir bioloģiskās daudzveidības apsvērumu atspoguļošana citās politikas jomās.” Vidusposma novērtējumā minētie sliktie rezultāti galvenokārt izskaidrojami ar to, ka pēdējos gados bioloģiskās daudzveidības apsvērumus nav izdevies integrēt citu nozaru politikā.

2.4. Pirmā lielākā “veselības pārbaude”, kas paredzēta Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānā, liecina, ka 50 % sugu un, iespējams, līdz pat 80 % biotopu, kuri tiek aizsargāti saskaņā ar Biotopu direktīvu ⁽¹⁾ un kurus Eiropa vēlas saglabāt, ir “nelabvēlīgā saglabāšanas stāvoklī”.

2.5. Dažu Biotopu direktīvas un Putnu direktīvas aizsargātu sugu attīstībā vērojamas arī pozitīvas tendences. Dažu aizsargājamo sugu izzušanu izdevies apturēt, un Komisija norāda, ka “direktīva noteikti ir palīdzējusi šīm sugām, jo sevišķi nosakot īpaši aizsargājamās dabas teritorijas”.

2.6. Komisija atzīmē, ka NATURA 2000 tīklā iekļautas 25 000 teritorijas, kas aizņem aptuveni 17 % no ES kopējās zemes platības. Attīstības tendences joprojām ir negatīvas, it īpaši ārpus aizsargātajām teritorijām.

2.7. Komisija analizē arī pētījuma par ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomisko vērtību (“*The Economics of Ecosystems and Biodiversity, TEEB*” ⁽²⁾) — “Sukhdev ziņojums”) pirmos rezultātus. Minētā ziņojuma un vēl pirms tā izstrādātā STERN ziņojuma par klimata pārmaiņu ierobežošanu secinājumi ir līdzīgi, proti, bioloģiskā daudzveidība ir jāaizsargā ne tikai ētisku un morālu, bet arī saimniecisku apsvērumu dēļ. “Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās un ekosistēmu bojāeja ir drauds planētas pastāvēšanai, pasaules ekonomikai un cilvēku sabiedrībai. Ir aprēķināts, ka “līdzšinējās pieejas” scenārijā ikgadējā labklājības mazināšanās, ko rada ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās, līdz 2050. gadam varētu sasniegt 6 % pasaules IKP.”

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Eiropas Savienība pirmo reizi publiski atzinusi, ka netiks izpildīts viens no svarīgākajiem valstu un valdību vadītāju un Komisijas solījumiem vides politikas jomā, proti, līdz 2010. gadam neizdosies apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.

(1) Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (Floras, faunas un dzīvotņu direktīva).

(2) http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/pdf/teeb_report.pdf.

3.2. Šāda atziņa Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju nepārsteidz, jo atzinumā par rīcības programmu tā piekrita Komisijas paustajam kritiskajam vērtējumam un norādīja, ka visi 160 pasākumi kopumā ir lietderīgi un vajadzīgi, vienlaikus tomēr paužot dziļas šaubas, vai tie pārvaldes līmeņi un politikas jomas jeb politiķi, kuri nav tieši saistīti ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas politiku, īstenojamos pasākumus atbalstīs un uztvers nopietni. Diemžēl jāsecina, ka šīs šaubas bija pamatotas.

3.3. Pirms diviem gadiem plenārajā sesijā pieņemtais EESK atzinums par Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu pašlaik diemžēl ir tikpat aktuāls kā toreiz. Minētajā Komitejas atzinumā ⁽³⁾ teikts:

— attiecībā uz situācijas raksturojumu EESK un Komisijas viedokļi sakrīt: bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir vajadzīga un ļoti svarīgs uzdevums, kas nav tikai ētiskas un morālas dabas pienākums. Pastāv arī pietiekami daudz ekonomisku iemeslu, kādēļ ir nepieciešama ātrāka un rezultatīvāka rīcība. Ekonomiskie zaudējumi, kuru iemesls ir ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās, jau šodien lēšami vairākos simtos miljardu *euro*. Tā ir izšķērdība, ko mūsu tautsaimniecības vienkārši nevar atļauties;

— sugu izzušana Eiropā ir miljoniem pēdējos gadu desmitos notikušu atsevišķu izšķiršanās par noteiktām vērtībām rezultāts, kas lielākajā daļā gadījumu ir izlemtas saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem. Nelikumīgu darbību īpatsvars saistībā ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos Eiropā ir neliels;

— neskatoties uz politiskiem solījumiem, bioloģiskās daudzveidības attīstība diemžēl joprojām ir negatīva, kas nav saistīts ar neziņu par to, kā cīnīties pret sugu skaita samazināšanos. Līdz šim ir pietrūcis politiskās gribas patiešām īstenot jau sen par nepieciešamiem atzītos pasākumus. Pieredze ar tīklu NATURA 2000 ir pietiekami daiļrunīga.

— Komisija paziņojumā pareizi minējusi šādas attīstības iemeslus, un viens no tiem ir “publisko iestāžu nevarība un tradicionālo ekonomikas zinātņu nespēja atzīt dabas mantojuma un ekosistēmu pakalpojumu ekonomisko vērtību”;

— nākotnē kļūs redzams, vai politiķi, apņēmoties īstenot minēto rīcības programmu, beidzot tiešām radīs spēku “panākt būtiskas pārmaiņas” vai arī īstenosies daudzu dabas aizstāvju bažas par to, ka politiķi kārtējo reizi vārdos gan pievēršas kādai nozīmīgai sabiedriskai politiskai tēmai, tomēr tālāk par vārdiem tā arī netiek;

— tādēļ EESK īpaši svarīgi šķiet piešķirt prioritāti ceturtajai politikas jomai, proti, “zināšanu pamata uzlabošanai”, lai gan iedzīvotāji, gan arī politiķi apzinātos savas rīcības patiesās sekas.

(3) OV C 97, 28.4.2007., 6. lpp.

3.4. Komisijas nesen publicētajā paziņojumā minēti daudzi no jau iepriekšējā paziņojumā nosauktajiem faktoriem, kas sekmē bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Tāpēc par tiem EESK nav jāpieņem jauns atzinums. Komiteja šajā atzinumā īpašu uzmanību veltīs aspektiem, kas ir jauni vai mainījušies pēdējo 2 gadu laikā.

4. Īpašas piezīmes.

Tiesiskais regulējums un pārvaldība

4.1. Pēdējo gadu laikā uzkrātā pieredze ļoti skaidri liecina, ka Eiropas direktīvas dabas saglabāšanas jomā var sekmēt pozitīvu attīstību, ja tās pareizi piemēro un atbilstoši ņem vērā zemes īpašnieku intereses (*). EESK tomēr arī secina, ka NATURA 2000 teritorijās vēl ir daudz problēmu, kurām jārod risinājums. Iepriekš minētās ES direktīvas aizsargā "tikai" 17 % no ES sauszemes teritorijas.

4.2. Ar NATURA 2000 tīkla izveidi, kas ar ļoti lielu kavēšanos ir gandrīz pabeigta, Eiropā sācies jauns dabas saglabāšanas posms. Jāizstrādā atbilstoši aizsargāto teritoriju pārvaldības plāni. EESK nav pārliecināta, ka dalībvalstīs pietiek to izstrādei un īstenošanai nepieciešamo cilvēkresursu un finanšu līdzekļu. Svarīgi, lai šādu plānu izstrādātu ciešā sadarbībā ar visām iesaistītajām sociālajām grupām, jo tikai tā iespējams nodrošināt sabiedrības atbalstu.

4.3. Ņemot vērā ļoti intensīvo zemes izmantošanu, uz ko pamatoti norāda Komisija, neatbildēts ir jautājums, vai izdosies atjaunot daudzus iznīcinātos biotopus. EESK atgādina, ka Gēteborgas sammitā valstu un valdību vadītāji solīja līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, kā arī rūpēties par biotopu un dabas sistēmu atjaunošanu. Vidusposma novērtējumā šis jautājums nav minēts.

4.4. NATURA 2000 tīkls ir tikko izveidots, bet jau sākušās debātes par to, ka jāatdala dažas tā teritorijas vai daļas, galvenokārt, lai īstenotu infrastruktūras pasākumus, kuri bieži saņem ES līdzfinansējumu. Komisijas paziņojumā minēts viszināmākais piemērs, proti, *Rospuda* ieleja Polijas ziemeļaustrumos. Kaut arī jaunā Polijas valdība tagad apsver citus *Via Baltica* maršrutus, skaidri redzams, ka konflikts starp dabas saglabāšanu, no vienas puses, un saimniecisko attīstību, no otras puses, pamatā nav atrisināts.

4.5. Tāpēc var droši prognozēt, ka ES struktūras turpmākajos gados saņems ļoti daudz šādu "izņēmumu" pieprasījumu. EESK uzskata, ka Komisijai pašlaik nav pietiekamu cilvēkresursu, lai izskatītu šos pieprasījumus un rastu atbilstošus risinājumus.

4.6. EESK jau atzinumā par Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu norādīja, ka mūsu kultūrvīdē bioloģiskā daudzveidība joprojām samazinās un tas notiek, ievērojot "labas profesionālas prakses" principus un ES noteikumus attiecībā uz "labu lauksaimniecības un vides apstākļu" nodrošināšanu, tātad, ievērojot likumus un tos nepārkāpjot. Tas nav pieļaujams.

4.7. Tāpēc arī ir tik daudz diskusiju par tā dēvētajiem "savstarpējās atbilstības kritērijiem". Gan minētajiem kritērijiem, gan labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem un labas profesionālas prakses principiem jānodrošina, ka bioloģiskās daudzveidības aspekti tiek ņemti vērā. Ja spēkā esošie likumi pieļauj bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, nav jābrīnās, ka tie rada daudz pretrunu. Līdzīgas piezīmes izteiktas arī Eiropas Revīzijas palātas īpašajā ziņojumā par savstarpējo atbilstību. Gan dalībvalstīm, gan arī Komisijai beidzot tās jāņem vērā.

4.8. Tas attiecas arī uz daudzām likumdošanas iniciatīvām, kuras sākotnēji nešķiet tieši saistītas ar bioloģisko daudzveidību. Lai apkarotu govju sūkļveida encefalopātiju un transmisīvo sūkļveida encefalopātiju, Regulā 1774/2002 noteikts, ka beigtus dzīvniekus aizliegts atstāt brīvā dabā. Šī aizlieguma dēļ maitēdāji, piemēram, vilki, lāči un maitu lijas ļoti bieži izjūt barības trūkumu. Ja vietās, kas atrodas ļoti tālu no nedaudzajiem apgabaliem, kur lijas sastopamas, ieraugām šos retos putnus, tā, protams, nav laba zīme, bet tas izskaidrojams ar faktu, ka putni izsalkuma dēļ mērojuši milzīgu attālumu. Vides aizsardzības grupas un Eiropas Parlamenta deputāte no Spānijas norādīja uz minētajiem Eiropas tiesību aktu trūkumiem, taču Komisija rīkojās tikai pēc ļoti ilgus vilcināšanās. Šķiet, ka iepriekš netiek veikts ietekme uz bioloģisko daudzveidību novērtējums.

Politiskie secinājumi/finansējums

4.9. Konflikts starp zemes izmantošanu saimnieciskos nolūkos un dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu joprojām nav atrisināts, it īpaši ārpus aizsargātajām dabas teritorijām. Komisija norāda, ka, veicot lauksaimniecības politikas "veselības pārbaudi", tā nākusi klajā ar vairākiem priekšlikumiem, lai atrisinātu šo konfliktu, piemēram, "ierosināts piešķirt papildu finansējumu lauku attīstībai un jo īpaši bioloģiskajai daudzveidībai, palielinot finanšu pārvietojumu no KLP pirmā pīlāra uz otro pīlāru (modulācija)". Diemžēl jāsecina, ka Padome visus priekšlikumus nav atbalstījusi. Tas liecina, ka dalībvalstis nevēlas pilnībā īstenot visus vajadzīgos, ES ierosinātos pasākumus.

4.10. Viens no neatrisinātajiem jautājumiem ir NATURA 2000 tīkla finansēšana, tostarp kompensācijas maksājumi par īpašu prasību izpildi. EESK pauz īpašas bažas par to, ka dalībvalstis, izstrādājot attiecīgās programmas, pārāk maz līdzekļu paredzējušas NATURA 2000 tīkla finansēšanai un tāpēc konflikti saasināsies. EESK uzskata, ka plānošanas periodā no 2014. līdz 2020. gadam šim mērķim jāparedz īpaša budžeta pozīcija.

(*) OV C 97, 28.4.2007., 6. lpp.

4.11. Komiteja īpaši uzsver, ka finansējums dabas saglabāšanai kopumā ir jāpalielina un vairāk līdzekļu jāpiešķir konkrētiem mērķiem. Atzinumā par Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu EESK norādīja:

- tiešie maksājumi lauksaimniekiem, kas veido lielāko daļu no lauksaimniecības budžeta, jau pēc savas būtības nav vērsti uz to, lai veicinātu bioloģisko daudzveidību, bet gan uz to, lai sagatavotu lauksaimniekus pasaules tirgū sastopamajām grūtībām;
- “kamēr nosacījumi pasaules tirgū drīzāk kavē dabas aizsardzības interesēm atbilstošu lauksaimniecību plašās teritorijās, (..) politiķiem jāvelta īpašas pūles”, piemēram, lai “atbalsta apjoms ar lauksaimniecību saistītiem vides pasākumiem tiktu palielināts tiktāl, lai stimulētu visus ES lauksaimniekus pievērsties videi nekaitīgām ražošanas metodēm”⁽⁵⁾. Arī šajā ziņā darbi atpaliek no vārdiem.

4.12. Komiteja rosina Komisiju beidzot sniegt sīkāku informāciju par turpmākajām KLP reformām un budžetu. Lauksaimniecības un vides aizsardzības programmas būs efektīvas, ja tajās būs paredzēti saimnieciski stimuli lauksaimniekiem. Stimulēšanas pārtraukšana bija kļūda, kas jālabo. Lauksaimniekiem (un sabiedrībai) jāsaņem šāds politiskais vēstījums: “Mūsu sabiedrība augsti vērtē to, ka lauksaimnieki bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai vēlti vairāk pūļu, nekā paredzēts likumā!”

4.13. Dalībvalstīs pašlaik sākušās debates par turpmāko lauksaimniecības politiku. Un, ņemot vērā centienus paplašināt atjaunojamo enerģijas avotu un arī bioenerģijas izmantošanu, šīs debates būtiski ietekmēs bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu dalībvalstīs, Eiropā un visā pasaulē. Eiropas Komisija norāda, ka “galvenais uzdevums ir nodrošināt, lai ietekmes uz ilgtspējību novērtējumos (IIN) minētie ieteikumi tiktu ņemti vērā, un veicināt ES iedzīvotāju izpratni par to, kāda ietekme ir pārtikas un nepārtikas izstrādājumu (piemēram, gaļas, sojas pupiņu, palmu eļļas, metāla rūdas) patēriņam, kas varētu veicināt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Rezultātā varētu apsvērt tādas politikas variantus, kas samazinātu šo ietekmi”. EESK rosina Komisiju vēltīt vairāk pūļu attiecīgiem pētījumiem.

4.14. KLP reforma pēc 2013. gada liecinās par to, vai lauksaimniecības politikā lielāka uzmanība vēltīta bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ilgtspējai.

Vispārējie un saimnieciskie aspekti

4.15. EESK norāda, ka mērķtiecīgi saglabājot dabu, var sekmēt arī klimata politikas mērķu sasniegšanu. Piemēram, purvu un mitrzemes saglabāšana un atjaunošana efektīvi palīdz apkarot klimata pārmaiņas. To varam teikt arī par dažādo Eiropā sastopamo pļavu izmantošanu (piemēram, sklerofilie ganību meži (dehesas) Ibērijas pussalā). Tomēr pēdējo gadu laikā daudzi lauksaimnieciskās darbības veidi, kas sekmē minēto dzīvotņu saglabāšanu, lauksaimniekiem kļūst saimnieciski arvien neizdevīgāki. Bioloģiskai daudzveidībai nav tirgus vērtības! Produkta cena neatspoguļo tā ražošanas ietekmi uz vidi. ES un dalībvalstu politikā līdz šim nav rats atbilstošs problēmas risinājums.

⁽⁵⁾ “Dabas un tās saglabāšanas stāvoklis Eiropā”, OV C 221, 7.8.2001., 130–137 lpp.

4.16. Piemēram, vēl 2006. gada maijā, tātad tieši mēnesī, kad Komisija publicēja Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu, 15 no 16 Vācijas federālajām zemēm pieprasīja grozīt ES dabas saglabāšanas direktīvas, mazinot tajās noteiktās prasības. Īpaši Hesene ir federālā zeme, kas turpina aizstāvēt šādus grozījumus, minot arī (saimniecisku) argumentu, ka saimnieciski attīstītās valstis nevar atļauties tik stingras dabas saglabāšanas prasības. Tas liecina, ka daudzi politiķi vēl neapzinās bioloģiskās daudzveidības tautsaimniecisko nozīmību.

4.17. Apbrīnu izraisa sabiedrības un politiķu vienaldzīgā attieksme pret ziņojumā par ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomiku (TEEB) minētajiem aprēķiniem, ka bioloģiskās daudzveidības samazināšanās var radīt sabiedrībai zaudējumus 6 % apmērā no pasaules kopprodukta, savukārt pašreizējā finanšu un ekonomikas krīze, kas rada daudz mazākus zaudējumus, ir pietiekams iemesls, lai rīkodu augstākā līmeņa sanāksmes krīzes pārvarēšanai un atvēlētu miljardus ekonomikas atveseļošanas programmām. Viens no Komisijas svarīgākajiem uzdevumiem būs palielināt izpratni par bioloģiskās daudzveidības ētisko un morālo nozīmi, kā arī tās ekonomisko vērtību, kas jāņem vērā politiku izstrādē un īstenošanā.

4.18. Dalībvalstīs draudi bioloģiskai daudzveidībai nav mazinājušies — viena no lielākajām dabas saglabāšanas problēmām ir tā, ka arvien vairāk platību apbūvē vai pārklāj ar asfaltu. Šāda veida zemes izmantošana Eiropā ir jāierobežo. Zemes izmantošanas intensitāte ir pārāk liela, un vides apgrūtinājums nepārtraukti palielinās. Pastāv apdraudējums, ka dabas saglabāšanas apsvērumiem vēltīs arvien mazāk uzmanības.

Izpratne/komunikācija

4.19. Paziņojuma E daļas 4. punktā (“Sabiedrības izglītošana, informētība un līdzdalība”) Komisija norāda — “tikai neliela daļa ES iedzīvotāju uzskata, ka ir labi informēti par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos”. Tas pats jāsaņem par politiķiem un ierēdņiem. Tātad, priekšnosacījumi veiksmīgai politikas īstenošanai nav labvēlīgi. Ja Komisija un dalībvalstis apsver iespēju “veikt prioritārus pasākumus saistībā ar sabiedrības informēšanas kampaņu, kas tiks uzsākta, lai atbalstītu valsts mēroga un citas kampaņas”, EESK to pilnībā atbalstīs.

4.20. Jau pašlaik tiek īstenotas daudzas labas iniciatīvas izpratnes palielināšanai, arī pilsētās, kur iedzīvotājiem bieži nav tik tiešas piekļuves dabai. Tām jāsniedz lielāks publiskais atbalsts. Piemēram, Berlīne reizi gadā rīko “Garā pilsētas dabas dienu”, kas piesaista simtiem tūkstošu cilvēku.

4.21. Komiteja uzskata, ka iedzīvotāji konkrēti un tieši jāinformē par dabas saglabāšanas jautājumiem. Tā, piemēram, vietējiem iedzīvotājiem būtu jāzina kur — un kāpēc — izveidotas NATURA 2000 teritorijas, kādas sugas tur sastopamas, kā tās var saudzēt un kas to dara. Iedzīvotājiem vārda visticšākajā nozīmē jāizjūt un jāizprot, ko nozīmē dabas aizsargāšana. Daudzi cilvēki pat nesaprot, ko nozīmē jēdziens “bioloģiskā daudzveidība”, un tas viņiem neko neizsaka.

4.22. EESK rosina dot iespēju ražotājiem informēt patērētājus un marķēt ražojumus, norādot, ka to ražošanas metodes sekmē dabas aizsardzību.

Iedzīvotāju aktīvai līdzdalībai vides aizsardzībā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ir liela nozīme. Nepietiek, ka Komisija rīko kampaņas, lai veicinātu ilgtspējīgāku dzīves veidu. Jāizstrādā arī stratēģijas, lai patērētāju rīcībā būtu praktiski lietojami instrumenti, kas ļautu novērtēt viņu ikdienas rīcības ietekmi un tādējādi panāktu patēriņa ieradumu maiņu.

Briseļē, 2009. gada 15. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Varētu īstenot šādus pasākumus:

- skolu mācību plānos varētu paredzēt praktiskas nodarbības, kuru temats ir vides aizsardzība un bioloģiskā daudzveidība;
- izveidot instrumentus, kas, izmantojot lietošanas cikla analīzes metodes, ļautu novērtēt noteiktu pārtikas produktu patēriņa ietekmi uz bioloģisko daudzveidību (analizējot virkni ikdienā biežāk lietoto produktu un piedāvājot iespējamās alternatīvas).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Ārējo izmaksu internalizācijas ieviešanas stratēģija”

COM(2008) 435 galīgā redakcija/2

(2009/C 317/14)

Ziņotājs: **SIMONS KGS**

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2008. gada 8. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Ārējo izmaksu internalizācijas ieviešanas stratēģija”

COM(2008) 435 galīgā redakcija/2.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 20. maijā. Ziņotājs — *Simons kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 133 balsīm par, 6 pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Komiteja secina, ka Komisija ir pielikusi lielas pūles, lai panāktu visu transporta veidu ārējo izmaksu internalizāciju. Ņemot vērā uzdevuma sarežģītību, Komiteja Komisijas darbu vērtē atzinoši, tomēr norāda, ka internalizācijas piemērošanai praksē joprojām pastāv vairāki šķēršļi, kas būs jānovērš. Lai to īstenotu, galvenokārt jānodrošina plašs sabiedrības atbalsts.

1.2. Ārējo izmaksu internalizācijas rezultātā jāsamazinās piesārņojumam un traucējumiem, ko rada katrs no pastāvošajiem transporta veidiem.

1.3. Komiteja aicina Komisiju jau no paša sākuma uzraudzīt, lai trešo valstu transporta uzņēmumi būtu pilnvērtīgi iesaistīti ārējo izmaksu internalizācijā, tādējādi novēršot to atrašanos labvēlīgākā stāvoklī.

1.4. Pašreizējais stāvoklis, kad ārējās izmaksas netiek pārnestas uz dažādajiem transporta veidiem un to lietotājiem, ir konkurences ziņā izdevīgs transporta veidiem, kas rada lielas ārējās izmaksas. Šo izmaksu internalizācija ļautu nodrošināt veselīgu konkurenci, kuras rezultātā notiktu pāreja uz videi draudzīgākiem transporta veidiem. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi šo principu uzsvērt daudz uzstājīgāk, jo tas varētu radīt izmaiņas arī transporta nozares piedāvājuma un pieprasījuma struktūrā.

1.5. Komiteja piekrīt Komisijai, ka jāizveido Kopienas līmeņa sistēma. Turklāt tā uzskata, ka šāda sistēma bez izņēmuma jāpieņem visām dalībvalstīm.

1.5.1. Komiteja uzskata, ka sistēmā jāiekļauj vairāki vispārīgi nosacījumi (piemēram, maksājumu apmērs atkarībā no labklājības līmeņa un atbilstīgi laikā un telpā diferencētiem ģeogrāfiskiem, nevis valsts robežu kritērijiem) attiecībā uz noteiktu ietvaru robežās pieprasāmajiem maksājumiem, lai neitralizētu ārējās izmaksas.

1.5.2. Par maksājumiem atbildīgajām struktūrām, piemēram, dalībvalstīm vai vietējām un reģionālajām pašvaldībām, pamatojoties uz to, ka tās labi pārzina vietējo stāvokli, pēc tam jānosaka konkrētais tarifs paredzētajos ietvaros.

1.6. Komiteja uzskata, ka Komisijai steidzami, pat krīzes laikā jāiesniedz konkrēti priekšlikumi, lai izveidotu Eiropas sistēmu visu transporta veidu ārējo izmaksu internalizācijai un paredzētu tās turpmāko attīstību un īstenošanu dalībvalstīs sadarbībā ar Eiropas Komisiju. Priekšlikumiem bez šaubām jābūt sabiedrības un transporta veidu atbalstītiem un tajos jāņem vērā vides apsvērumi. Attiecīgajiem maksājumiem vai atskaitījumiem turpmāk jābūt saistītiem ar transporta līdzekļu izmantošanu, nevis piederību.

1.7. Komiteja uzskata, ka praksē ieviešot ārējo izmaksu internalizāciju, tās radītie ienākumi saskaņā ar valstu budžeta noteikumiem jāizmanto pasākumiem, kas pēc iespējas jau sākuma posmā ļauj samazināt transporta veidu izraisītās ārējās sekas, proti, videi nodarīto tiešo kaitējumu vai veselības aprūpes nepieciešamību.

2. Ievads.

2.1. Ārējo izmaksu internalizācija nav jauns temats. Jau 1924. gadā angļu ekonomists *Pigou* un vēlāk, 1960. gadā, arī angļu ekonomists *Coase* izstrādāja teoriju par to, kā tirgus darbībā pozitīvas un negatīvas ārējās ietekmes radītās izmaksas var kompensēt, nosakot cenu. *Pigou* mehānisms ietvēra subsīdijas un maksu par ekspluatāciju, bet *Coase* ierosināja ieviest tirgojamās īpašumtiesības, ievērojot stingrus nosacījumus (darījumu izmaksām jābūt zemām vai nav jāpastāv, kaitējuma apmēram jābūt novērtējamam un dalībnieku skaitam jābūt ierobežotam).

2.2. Arī satiksmē, proti, virzītai transportlīdzekļu kustībai, izmantojot transporta infrastruktūru, ir ārēja ietekme. Gadījumos, kad satiksmē iesaistīts liels skaits dalībnieku, piemēram, iekšzemes transportā, priekšroka jādod *Pigou* pieejai, īpaši tāpēc, ka, to piemērojot robežizmaksām, var panākt efektīvu resursu sadali.

2.3. Jautājumu par internalizāciju EEK sāka izskatīt jau 1960. gadu beigās, taču, ņemot vērā tā laika zinātnes attīstību, vēl nebija iespējams paredzēt, cik precīzi šādu ietekmi var novērtēt un kā praktiski noteikt tās radītās izmaksas. Mērķis bija mazināt starp dažādiem transporta veidiem radušos iespējamās konkurences izkropļojumus.

2.4. ES tomēr turpināja meklēt risinājumus. Piemēram, var minēt 1995. gadā iznākušo zaļo grāmatu "Ceļā uz godīgu un efektīvu transporta cenu noteikšanu", 1998. gadā publicēto balto grāmatu "Taisnīga samaksa par infrastruktūras izmantošanu: pakāpeniska pieeja, lai Eiropas Savienībā ieviestu kopēju sistēmu infrastruktūras izmantošanas maksas noteikšanai", 2001. gadā izdoto balto grāmatu "Eiropas transporta politika 2010. gadam: laiks izlemt", kā arī minētās baltās grāmatas vidusposma pārskatu 2006. gadā.

2.5. Komisiju 2006. gadā aicināja ⁽¹⁾ iesniegt "ne vēlāk kā 2008. gada 10. jūnijā [...] plaši pielietojamu, pārskatāmu un saprotamu modeli visiem transporta veidiem visu ārējo izmaksu, tostarp vides, trokšņu, sastrēgumu un ar veselību saistīto izmaksu, novērtējumam, kas būtu izmantojams kā pamats turpmāko infrastruktūru nodevu aprēķiniem. Šim modelim seko ietekmes analīze, kas raksturo visu transporta veidu ārējo izmaksu internalizāciju, un stratēģiju pakāpeniskai un pārdomātai šī modeļa attiecināšanai uz visiem transporta veidiem".

2.6. Mērķis ir internalizēt visu transporta veidu ārējās izmaksas, nosakot piemērota līmeņa cenu, lai lietotāji uzņemtos pašu radītās izmaksas. Tādējādi lietotāji labāk apzinātos savas darbības sekas un varētu mainīt ieradumus, lai maksimāli samazinātu ārējās izmaksas.

2.7. Komiteja vairākos iepriekš pieņemtajos atzinumos ir pievērsusies jautājumam par ārējo izmaksu aprēķiniem. Jau 1996. gada atzinumā tā norādīja, ka "infrastruktūru un dažādu ārējo izmaksu nepilnīgs aprēķins sadalījumā pa transporta veidiem var novest pie konkurences traucējumiem". Atzinumā par 2001. gada iznākušo balto grāmatu tā norādīja, ka piekrīt "mērķim,

saskaņā ar kuru Kopienai ir pakāpeniski jānomaina esošā nodokļu sistēma attiecībā uz transporta nozari, ieviešot efektīvākus instrumentus, lai aprēķinos iekļautu infrastruktūras izmaksas un ārējās izmaksas".

2.8. Atzinumā par 2001. gadā publicētās baltās grāmatas vidusposma pārskatu Komiteja atbalsta Komisijas pieņemto jauno pieeju — aizstāt piespiedu kravu novirzīšanas uz citiem transporta veidiem politiku ar vairākveidu pārvadājumu (komodalitāte) politiku ⁽²⁾, lai panāktu optimālu katra transporta veida izmantojumu, tos padarot konkurētspējīgākus, ilgtspējīgākus, efektīvākus, sociāli labvēlīgākus, videi nekaitīgākus un drošākus un tādējādi palielinot un uzlabojot kombinēšanas iespējas.

2.9. Ņemot to vērā, Komiteja uzskata, ka katram transporta veidam ⁽³⁾ jāuzņemas visas paša radītās izmaksas.

2.10. Komiteja ir publicējusi arī vairākus atzinumus par ilgtspējīgu pilsēttransportu, tostarp atzinumu par zaļo grāmatu "Ceļā uz jaunu pilsētu mobilitātes kultūru" ⁽⁴⁾ un perspektīvas atzinumu par tematu "Dažādu enerģijas veidu izmantošana transporta nozarē" ⁽⁵⁾. Komitejas pieeju papildina vēl viena dimensija, proti, principu "maksā lietotājs" aizstāj princips "maksā piesārņotājs, respektīvi lietotājs".

2.11. Ierosinātās stratēģijas galvenais princips ir vispārējais internalizācijas princips "maksu noteikšana saskaņā ar sociālajām robežizmaksām".

2.12. Saskaņā ar šo principu cenām transporta nozarē jāatbilst papildizmaksām, kuras rada katrs jaunais infrastruktūras lietotājs. Teorētiski šīm papildizmaksām būtu jāsedz lietotāja radītās un ārējās izmaksas, jānodrošina infrastruktūru efektīva izmantošana un jāveido tieša saikne starp kopīgo resursu izmantošanu un transporta pakalpojumiem. Tādējādi tarifa noteikšana saskaņā ar sociālajām robežizmaksām nodrošinās pastāvošās infrastruktūras efektīvu izmantošanu ⁽⁶⁾.

2.13. Komiteja uzskata, ka ārējo izmaksu internalizācijai var būt sociālas sekas. Tādēļ ir būtiski pēc iespējas agrākā apspriežu posmā iesaistīt sociālos partnerus, lai vienotos par to, kā to ieviest dažādās nozarēs.

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums un Padomes secinājumi.

3.1. Pieņemot dokumentu paketi "Zaļāks transports", kas ietver vispārēju paziņojumu, priekšlikumu grozīt direktīvu par *Eurovignette*, paziņojumu par dzelzceļa radītā trokšņa mazināšanas pasākumiem attiecībā uz esošo transportlīdzekļu parku un paziņojumu par stratēģiju, Komisija vēlas iekļaut ārējās izmaksas (CO₂, gaisa piesārņojums, trokšņi un sastrēgumi) transporta cenās, lai transporta lietotāji segtu pašu radītās izmaksas.

⁽²⁾ COM(2006) 314, 1.1. un 9. punkts.

⁽³⁾ Visi transporta veidi, uz kuriem attiecas Kopienas tiesību akti, izņemot, piemēram, militāros transportlīdzekļus un citus transportlīdzekļus.

⁽⁴⁾ OV C 224, 30.8.2009., 39. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 162, 25.6.2008., 52. lpp.

⁽⁶⁾ Skat. Komisijas dokumentu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ārējo izmaksu internalizācijas ieviešanas stratēģija", COM(2008) 435 galīgā redakcija.

⁽¹⁾ Direktīvas 2006/38/EK 11. pantā.

3.2. Tomēr būs nepieciešami arī citi pasākumi, piemēram, politika problēmu novēršanai pašā sākumā vai iniciatīvas saistībā ar iekšējo tirgu, vai arī tehnoloģiju attīstības veicināšana. Attiecīgie ienākumi būtu jāiegulda ārējo izmaksu samazināšanā, piemēram, investējot pētniecības un inovācijas jomās, vides prasībām atbilstošās infrastruktūrās un sabiedriskā transporta attīstībā. Novērtējumu paredzēts veikt 2013. gadā.

3.3. Padome 2008. gada 8. un 9. decembra sanāksmē jau norādīja, ka attiecībā uz visiem transporta veidiem ir jāpieņem pakāpeniska, taisnīga, efektīva, līdzsvarota un tehnoloģiski neitrāla pieeja. Padome arī pieņēma zināšanai Komisijas ierosinājumu 2013. gadā veikt stratēģijas piemērošanas novērtējumu. Padome ir paziņojusi, ka "šo principu ievērošana ir obligāts priekšnoteikums tam, lai nodrošinātu iedzīvotāju atbalstu ārējo izmaksu internalizācijai".

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. Komiteja uzskata, ka Komisija ir veikusi pasākumus kopš 2006. gada. Pēc tam, kad ir notikusi sabiedriskā apspriešana un organizēti dažādi semināri ar iesaistītajām pusēm, Komisija ir izvirzījusi priekšlikumu par kopēju sistēmu ārējo izmaksu internalizācijai, izstrādājusi ietekmes novērtējumu un stratēģiju katra transporta veida ārējo izmaksu pakāpeniskai internalizācijai.

4.2. Diezgan sarežģītajā ārējo izmaksu internalizācijas jautājumā Komisija salīdzinoši īsā laikā ir paveikusi ievērojamu darbu. Komiteja uzskata, ka Komisijas darba dokumenti SEC(2008) 2209, SEC(2008) 2208 un SEC(2008) 2207, neraugoties uz izteiktajiem secinājumiem, ir ļoti pārdomāti. Tādēļ Komiteja pauž nožēlu, ka minēto dokumentu saturs, jo īpaši "labākie risinājumi" saskaņā ar veikto analīzi, nav vairāk ņemts vērā Komisijas oficiālajā paziņojumā. Komiteja tomēr iesaka izpētīt, vai pamatdatus Rokasgrāmatā par ārējo izmaksu aprēķiniem transporta nozarē (*Handbook on estimation of external costs in the transport sector*) var vēl papildināt.

4.3. Komisija un Padome uzskata, ka ir būtiski, lai visa sabiedrība un jo īpaši transporta veidi turpinātu atbalstīt objektīvas, plaši pielietojamas, pārskatāmas un saprotamas sistēmas ieviešanu.

4.4. Turklāt Komiteja uzskata, ka būs jāņem vērā vairāki svarīgi apstākļi: tehnoloģijas sasniegumi, sistēmas ieviešanas sociālā ietekme, ietekme ES salu reģionos, tālos reģionos un reģionos bez pieejas jūrai, investīciju apjoms transporta nozarē un ieguldījums ilgtspējīgas transporta politikas mērķu sasniegšanā.

4.5. Komiteja tāpat kā Komisija uzskata, ka ir svarīgi, lai ienākumi no transporta ārējo izmaksu internalizācijas pēc iespējas tiktu izmantoti pasākumiem, kuriem var būt vislielākā ietekme cīņā pret transporta veidu radīto piesārņojumu, trokšņiem un sastrēgumiem, kā arī lai sekmētu transporta veidu ilgtspējīgu darbību, kas ir saskaņā ar to kombinēšanu un optimizāciju.

4.6. Attiecīgie ienākumi būtu jāizmanto nevēlamas ārējās ietekmes novēršanai vai mazināšanai, piemēram, pasākumiem uz vietas vai pasākumiem, lai kompensētu ar transporta izmantošanu tieši un neapšaubāmi saistītās veselības aprūpes izmaksas, vai arī oglekļa tvērtēm.

4.7. Komiteja arī uzskata, ka ir svarīgi, lai katram transporta veidam būtu zināmi ārējo izmaksu dažādie elementi un transporta veidi tos atzītu.

4.8. Piemēram, izmaksas, ko rada autotransporta sastrēgumi, ir proporcionāli un taisnīgi jāsedz pasažieru pārvadājumu un kravu pārvadājumu nozarēm.

4.9. Lai veicinātu dažādu transporta veidu ilgtspējīgu attīstību, Komiteja vēlētos, lai debatēs par ārējo izmaksu internalizāciju vairāk tiktu ņemti vērā sociālie aspekti.

4.10. Turklāt Komiteja vēlas uzsvērt, ka ārējo izmaksu internalizācija noteikti nedrīkst ietekmēt darba ņēmēju ieņēmumus, bet šīs izmaksas jāsedz dažādo transporta veidu lietotājiem.

4.11. Principā Komiteja atbalsta Komisijas pieeju, saskaņā ar kuru visas ārējās izmaksas (7) tiek internalizētas. Vēlamos rezultātus tomēr varēs sasniegt tikai tad, ja šo filozofisko pieeju pielāgos vienlīdzīgi visās jomās, kur veidojas ārējās izmaksas.

4.12. Pašreizējais stāvoklis, kad ārējās izmaksas netiek pārnestas uz dažādajiem transporta veidiem un to lietotājiem, ir konkurences ziņā izdevīgs transporta veidiem, kas rada lielas ārējās izmaksas. Šo izmaksu internalizācija ļautu nodrošināt veselīgu konkurenci, kuras rezultātā notiktu pāreja uz videi draudzīgākiem transporta veidiem. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi šo principu uzsvērt daudz uzstājīgāk, jo tas varētu radīt izmaiņas arī transporta nozares piedāvājuma un pieprasījuma struktūrā.

4.13. Komiteja piekrīt Komisijai, ka jāizveido Kopienas līmeņa sistēma.

4.13.1. Komiteja tomēr uzskata, ka sistēmā jāparedz vairāki vispārīgi nosacījumi attiecībā uz noteiktu ietvaru robežās pieprasāmajiem maksājumiem, lai neitralizētu ārējās izmaksas. Galvenokārt vajadzētu noteikt ārējo izmaksu veidus, maksājumu apmēru, kas noteikts atkarībā no labklājības līmeņa un atbilstīgi laikā un telpā diferencētiem ģeogrāfiskiem, nevis valsts robežu kritērijiem.

4.13.2. Par maksājumiem atbildīgajām struktūrām, piemēram, dalībvalstīm vai vietējām un reģionālajām pašvaldībām, pamatojoties uz to, ka tās labi pārzina vietējo stāvokli, pēc tam jānosaka konkrētais tarifs paredzētajos ietvaros. Tas ļaus ņemt vērā reģionu atšķirīgo labklājības līmeni.

(7) Komiteja pievērš uzmanību tam, ka noteikumi nav jāpiemēro "ritošiem, peldošiem vai lidojošiem pieminekļiem", proti, vēsturiskiem transportlīdzekļiem.

4.13.3. Jūras un gaisa transporta nozarēs ārējo izmaksu internalizācijā būs jāņem vērā šajās nozarēs pastāvošā pasaules mēroga konkurence.

4.13.3.1. No konkurētspējas viedokļa trīs "klasiskajām" iekšējā transporta nozarēm, kas darbojas Eiropā, proti, autoceļu, dzelzceļa un iekšzemes ūdensceļu transportam, ir vienlaicīgi jāpiemēro viena stratēģija un metode, kas bez šaubām var radīt atšķirīgus rezultātus atkarībā no katras nozares īpatnībām.

4.13.3.2. Šāda veida internalizācija atbilst komodalitātes politikai un konkurences politikai, un pietuvina mūs 1992.(!) gadam, proti, iekšējā tirgus bez valstu robežām galīgai izveidošanai.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. Saistībā ar iekšējiem ūdensceļiem Komisija pareizi atsaucas uz Manheimas konvenciju kā nozīmīgu tiesisko regulējumu. Šī

konvencija attiecas uz Reinu, ieskaitot tās Šveices daļu, un uz tās pietekām. Tā kā minētā konvencija, kurā iesaistīta trešā valsts, parakstīta pirms Eiropas Savienības līgumiem, tā ir prioritāra⁽⁸⁾. Tajā ir aizliegta nodokļa uzlikšana kuģošanai, proti, iekšējo ūdensceļu pārvadājumiem.

5.2. Ņemot vērā dziļo krīzi pasaulē, Komiteja atzinīgi vērtē galvenokārt vides interesēs dzimušo ideju par ārējo izmaksu internalizāciju un aicina neatkāpties no izvirzītā mērķa.

5.3. Turklāt Komiteja aicina, neraugoties uz krīzi, veikt citus pozitīvus pasākumus un turpināt attīstīt un izvērst ārējo izmaksu internalizācijas sistēmu, kā minēts 4.13.1. un nākamajos punktos. Komiteja uzskata, ka tas ir uzdevums, kas jāveic, cieši sadarbojoties Eiropas iestādēm, dalībvalstīm un uzņēmumiem.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽⁸⁾ EKDL 307. pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par telemedicīnu pacientu, veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības labā”

COM(2008) 689 galīgā redakcija

(2009/C 317/15)

Ziņotājs: **BOUIS KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 4. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par telemedicīnu pacientu, veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības labā”

COM(2008) 689 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. jūnijā. Ziņotājs — Bouis kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 160 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Piezīmes un ieteikumi.

1.1. EESK ar interesi pieņem zināšanai Komisijas paziņojumu, kura mērķis ir atbalstīt un mudināt dalībvalstis iekļaut telemedicīnu to veselības aizsardzības politikā.

1.2. EESK atbalsta Komisijas nolūku, ievērojot subsidiaritātes principu, sekmēt uzticēšanos telemedicīnai un veicināt tās pieņemšanu, palielināt juridisko skaidrību šajā jomā, atrisināt tehniskās problēmas un sekmēt tirgus attīstību. Dalībvalstis arī turpmāk būs atbildīgas par savu veselības aprūpes politiku un par telemedicīnas attīstību atbilstoši to ieguldījumu spējai.

1.3. EESK uzskata, ka par telemedicīnu vairāk jāinformē par sabiedrības veselības aizsardzību atbildīgās personas, medicīnas darbinieki un pacienti, pastāvīgi sniedzot pārlicinošu informāciju par izmaksu lietderību.

1.4. EESK pievērsīs uzmanību tam, lai pētniecība un izstrāde garantētu pilnīgu lietošanas drošību, vienkāršāku ergonomiku un zemākas iegādes un lietošanas izmaksas. Tā pieņem zināšanai Komisijas nodomu atbalstīt plaša mēroga teleuzraudzības izmēģinājumu projektu.

1.5. EESK atzīmē, ka telemedicīna attīstās ar grūtībām, lai gan dažos skaidri noteiktos apstākļos tā var palīdzēt uzlabot veselības

aizsardzības sistēmu pacientu, medicīnas darbinieku un sociālās drošības sistēmu interesēs. Tā uzskata, ka ir jānosaka telemedicīnas pielietošanas jomas un tai jāizveido stabils tiesiskais pamats.

1.6. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi izvēlēties vienkāršotas definīcijas telemedicīnas jomā iekļautajām medicīniskajām manipulācijām, lai nodrošinātu datu konfidencialitāti un maksimāli iespējamo pacientu drošību.

1.7. EESK atzinīgi vērtē nodomu 2009. gadā izveidot Eiropas platformu, lai atbalstītu dalībvalstu informācijas apmaiņu par spēkā esošo valstu regulējumu.

1.8. EESK uzskata, ka medicīniskajā manipulācijā, kurā kā papildu metodi izmanto telemedicīnu, ir jāievēro gan visām medicīniskajām manipulācijām piemērojamās tiesības un saistības, gan jāņem vērā ar konkrēto manipulācijas veidu saistības, piemēram, informācija par datu pārraides tehniskajiem līdzekļiem un drošību.

1.9. EESK uzskata, ka piekļuve platjoslas pakalpojumiem ⁽¹⁾ vienādā amplitūdā visās valstīs un visaptverošs interneta pieslēgums ir telemedicīnas attīstības priekšnosacījumi. Jāpastiprina visu teritoriju, īpaši lauku apvidu un visattālāko reģionu, digitālā iekļaušana, lai visiem iedzīvotājiem nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi medicīniskajai aprūpei.

⁽¹⁾ OV C 175, 28.7.2009., 8. lpp.

1.10. EESK atbalsta Komisijas nodomu publicēt politikas stratēģijas dokumentu, pamatojoties uz esošiem vai topošiem standartiem, lai nodrošinātu telemedicīnas sistēmu sadarbību, kvalitāti un drošību.

1.11. EESK uzskata, ka papildus tehniskiem un organizatoriskiem aspektiem jāizvērs kliniskās paraugprakses apmaiņa telemedicīnas jomā.

1.12. EESK pauž gandarījumu par ierosinājumu noteikt pasākumus trijos līmeņos nākamajiem gadiem.

1.13. Dalībvalstu līmenī īpaša uzmanība jāvelta telemedicīnas manipulāciju klasifikācijai, izmaksām un kompensācijas likmēm.

1.14. To dalībvalstu līmenī, kas saņems Eiropas Savienības atbalstu, jāievieš telemedicīnas tehnisko aspektu un efektivitātes vadības un novērtējuma instrumenti.

1.15. Attiecībā uz Komisijas īstenotajiem pasākumiem EESK uzskata: lai novērstu lietotāju bažas un nostiprinātu viņu uzticēšanos, Komisijai būtu jāatbalsta medicīnas darbiniekiem un visai sabiedrībai paredzētas informēšanas un apmācības programmas par jauno tehnoloģiju izmantošanu.

1.16. EESK pauž nožēlu, ka Komisija nav pievērsusi īpašu uzmanību medicīnas darbinieku apmācībai. Jāizstrādā strukturēts augstskolas izglītības un darba vietā notiekošas tālākpmācības projekts. Minētās izglītības mērķis nedrīkst būt "teleārstu" sagatavošana, bet gan tas, lai visi ārsti apgūtu telemedicīnu.

1.17. EESK mudina Komisiju un dalībvalstis stingri ievērot Komisijas paziņojumā formulētos ieteikumus un ierosināto rīcības grafiku.

1.18. EESK uzskata, ka jauno tehnoloģiju attīstības plānošanā jāiesaista pacienti, patērētāju un medicīnas jomas speciālistu pārstāvības organizācijas. Komiteja uzskata, ka tai ir svarīgi tikt iesaistītai uzņemto saistību izpildes dažādu posmu analīzes veikšanā.

1.19. EESK uzskata, ka pacientu, medicīnas aprūpes sistēmu un sabiedrības interesēs telemedicīnas attīstība jāparedz veselības aizsardzības sistēmu un rīcīpolitiku vispārējās attīstības ietvaros.

2. Paziņojuma kopsavilkums.

2.1. Priekšlikuma saturs.

2.1.1. Telemedicīna ⁽²⁾, tas ir, attālināta veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana var palīdzēt uzlabot pacientu un medicīnas darbinieku dzīves kvalitāti un arī risināt veselības aprūpes sistēmu problēmas (iedzīvotāju novecošanās, hronisku saslimšanu palielināšanās, aprūpe mājās, vientuļi slimnieki vai slimnieki ar pārvietošanās traucējumiem, medicīniskā demogrāfija, aprūpes pakalpojumu nevienmērīgs teritoriālais sadalījums u.c.).

2.1.2. Telemedicīna var ne tikai veicināt veselības aizsardzības sistēmas efektivitāti un aprūpes kvalitātes uzlabošanu, bet arī sniegt ieguldījumu ES tautsaimniecības attīstībā, jo tā ir dinamiska nozare (īpaši MVU). Tomēr telemedicīnas pakalpojumu izmantošana joprojām ir ierobežota un tirgus ir sadrumstalots.

2.2. Paziņojumā paustā pieeja.

2.2.1. Paziņojuma mērķis ir atbalstīt un mudināt dalībvalstis iekļaut telemedicīnu veselības aizsardzības politikā, uzskaitot šķēršļus, kas kavē telemedicīnas plašāku izmantošanu, palīdzot tos pārvarēt un sniedzot norādes, kā izraisīt medicīnas darbinieku un pacientu interesi par šāda veida pakalpojumiem un sekmēt to pieņemšanu.

2.2.2. Ņemot vērā to, ka galvenā atbildība par veselības aprūpes organizēšanu, finansēšanu un veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu ir dalībvalstīm un tās saskaņā ar subsidiaritātes principu ir vienīgās, kas telemedicīnu var faktiski ieviest, Komisija ir noteikusi pasākumu kopumu, kas jāveic dalībvalstīm, pašai Komisijai un visām iesaistītajām pusēm.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. EESK pieņem zināšanai Komisijas paziņojuma piemērošanas jomu, taču vēlas uzsvērt pacientu medicīniskās dokumentācijas digitalizācijas lietderīgumu un tās ciešo saistību ar telemedicīnas attīstību.

3.2. EESK atzinīgi vērtē telemedicīnas attīstīšanu, lai īstenotu primāro mērķi nodrošināt visiem iedzīvotājiem vienādu piekļuvi kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem. Komiteja norāda uz telemedicīnas paredzamo ietekmi uz veselības aizsardzības sistēmu un medicīnas darbinieku darbu un uzskata, ka jāpievērš lielāka uzmanība ar pakalpojumu pārdošanu saistītajiem riskiem.

⁽²⁾ Telemedicīna aptver virkni pakalpojumu, kā, piemēram, teleradioloģija, telepatoloģija, teledermatoloģija, telekonsultācijas, teleuzraudzība, teleoftalmoloģija, izņemot teleķirurģiju. Taču Komisijas dokumentā par telemedicīnas pakalpojumiem nav atzīta veselības informācijas tīmekļa vietnes, elektronisko veselības stāvokļa karšu sistēmas, recepšu elektroniska nosūtīšana, pacientu nosūtīšana pie speciālista.

3.2.1. Telemedicīnas attīstīšana ir gan svira, lai standartizētu praktizējošo ārstu koleģiālo praksi un veselības aprūpi organizētu tīklā, gan veselības aprūpes kvalitātes un pieejamības uzlabošanas līdzeklis, tomēr pirms pārmaiņām un to laikā ir jāprecizē uzdevumu organizācija, subordinācija un deleģēšanas kārtība, kā arī telemedicīnas prakses protokolēšana.

3.3. EESK atzinīgi vērtē pasākumus **trijos rīcības līmeņos** nākamajiem gadiem un šajā sakarā formulē vairākas piezīmes.

3.3.1. Veidot **uzticēšanos** telemedicīnas pakalpojumiem un veicināt to pieņemšanu.

3.3.1.1. EESK uzskata, ka par telemedicīnu vairāk jāinformē par sabiedrības veselības aizsardzību atbildīgās personas, medicīnas darbinieki un pacienti, kā arī attiecīgās viņu organizācijas, izveidojot debašu forumus. Veicot informēšanas pienākumu, jāizceļ piemēri par telemedicīnas pakalpojumu efektivitāti. Tādēļ nepieciešams nodrošināt apliecinātos datus par attiecīgo izmaksu lietderību. Jāatceras, ka telemedicīnas attīstība un tās pakalpojumu izmantošanas noturība ir atkarīga no izmaksu kompensēšanas līmeņa un no tā, cik pacientam pašam jāpiemaksā par attiecīgajiem pakalpojumiem.

3.3.1.2. EESK norāda, ka MVU, kas darbojas minētajā nozarē, nevar nodrošināt pietiekamu finansējumu pētniecībai un *izstrādei*. Tāpēc publiskā sektora iesaistīšanās un publiskā un privātā sektora partnerība ir plaši piemērojams teleuzraudzības sistēmu izplatīšanas instruments. Attiecībā uz iekārtām EESK pievērsīs uzmanību tam, lai to attīstīšana garantētu to drošību, vienkāršāku ergonomiku un zemākas iegādes un lietošanas izmaksas. Tehniskā attīstība nevar būt tikai uzņēmumu kompetencē.

3.3.1.3. EESK uzsver, ka telemedicīnas un it īpaši teleuzraudzības attīstība rada jaunas ētiska rakstura problēmas, ņemot vērā izmaiņas pacienta un ārsta attiecībās. Tā uzskata, ka ir jāizstrādā pacientam pieņemami pamatprincipi attiecībās starp ārstu un pacientu, kas vēlas cilvēcisku sapratni. Tāpat nepieciešami saprotami, precīzi un iedrošinoši paskaidrojumi, lai nodrošinātu akceptu minētajām metodēm, kas nekādā gadījumā nevar aizstāt personisku kontaktu.

3.3.1.4. EESK uzskata, ka ir svarīgi nodrošināt tehnisko instrumentu demokrātisku lietošanu, lai pacienti arī turpmāk varētu kontrolēt savu dzīvi un izvēli.

3.3.1.5. Turklāt ir nepieciešams, lai medicīnas personāls, kas kontaktējas ar pacientiem, izmantojot telefonu vai datoru, būtu izgājis apmācību psiholoģijā, lai tādējādi distances saziņu padarītu cilvēciskāku un atvieglotu fiziskās klātbūtnes trūkumu, kas līdz šim bija ārsta un pacienta īpašās saziņas pamatā.

3.3.1.6. EESK ar interesi pieņem zināšanai Komisijas nodomu, izmantojot tās Konkurētspējas un jauninājumu programmu, atbalstīt plaša mēroga teleuzraudzības izmēģinājuma projektu, kura īstenošanā būs iesaistītas organizācijas, kas maksā par veselības aprūpes pakalpojumiem. Tā uzsver, ka dalībvalstu pienākums ir līdz 2009. gada beigām izvērtēt to vajadzības un prioritātes telemedicīnas jomā.

3.3.1.7. EESK atbalsta arī tādu programmu finansēšanu kā "Interaktīva automatizēta dzīves vide" (AAL) ⁽³⁾, ko īsteno, pamatojoties uz Līguma 169. pantu, un mudina dalībvalstis tajā piedalīties.

3.3.2. Ieviest **juridisku skaidrību**.

3.3.2.1. EESK konstatē, ka telemedicīnas attīstībā vērojamas grūtības, lai gan dažos skaidri noteiktos apstākļos tā var veicināt veselības aizsardzības sistēmas uzlabošanu, sniedzot priekšrocības pacientiem, ārstiem un sociālā nodrošinājuma organizācijām: tā ir efektīvs līdzeklis, lai optimizētu veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, paātrinot saziņu un ļaujot rezultatīvāk izmantot "medicīnisko laiku". EESK uzskata, ka jānosaka telemedicīnas izmantošanas jomas un tai nepieciešams atbilstošs tiesiskais pamats.

3.3.2.2. EESK uzskata, ka ir lietderīgi sniegt vienkāršotu definīciju tādām telemedicīnas jomā iekļautajām medicīniskām manipulācijām kā

- **telekonsultācijas**: medicīniska darbība, ko veic, sazinoties ar pacientu, kurš no attāluma sarunājas ar ārstu. Nosakot diagnozi, var paredzēt ārstēšanu vai izrakstīt zāles;
- **teleekspertīze**: diagnosticēšana un/vai ārstēšanas nozīmēšana bez pacienta fiziskās klātbūtnes. Tā ir vairāku ārstu viedokļu apmaiņa, nosakot diagnozi, pamatojoties uz pacienta medicīniskajā dokumentācijā iekļautajiem datiem;
- **telepalīdzība**: darbība, ko veic ārsts, sniedzot attālinātu palīdzību citam medicīnas darbiniekam, kurš veic medicīnisku vai ķirurģisku manipulāciju. Šo terminu lieto arī neatliekamās palīdzības sniegšanas gadījumos, lai palīdzētu glābšanas dienesta darbiniekiem.

Attiecībā uz šādām manipulācijām galvenais ir uzlabot tiesisko skaidrību, nostiprināt datu aizsardzības sistēmas un garantēt pacientu drošību visaugstākajā līmenī gan datu iegūšanas, gan to uzglabāšanas un izmantošanas ziņā.

3.3.2.3. EESK norāda, ka dalībvalstis ir ļoti atšķirīgi definētas medicīniskās manipulācijas un to juridiskās un tiesiskās sekas, kā arī atšķirīgi ir to atmaksas noteikumi, un uzsver, ka veselības aprūpes pakalpojumu saņēmēji var konsultēties un saņemt medicīnisko aprūpi citā valstī neatkarīgi no pakalpojuma sniegšanas veida ⁽⁴⁾, un tas attiecas arī uz telemedicīnu.

3.3.2.4. EESK atkārtoti norāda, ka jānosaka sūdzības iesniegšanas procedūras gadījumā, ja ir nodarīts kaitējums, kā arī skaidra kārtība strīdu izskatīšanai, tostarp starpvalstu līmenī, tādēļ būtu jāparedz vispārēja obligāta apdrošināšanas sistēma visiem medicīnas darbiniekiem.

⁽³⁾ OV C 224, 20.8.2008.

⁽⁴⁾ OV C 175, 28.7.2009., 116. lpp.

3.3.2.5. EESK pauž gandarījumu par Komisijas vēlmi 2009. gadā izveidot Eiropas platformu, lai atbalstītu dalībvalstis informācijas apmaiņā par spēkā esošo valstu regulējumu attiecībā uz telemedicīnu un par iespējamajām izmaiņām attiecīgajos tiesību aktos.

3.3.2.6. EESK uzskata, ka telemedicīna nevar un nedrīkst aizstāt parasto medicīnu. Tā ir papildinoša un tai ir ierobežojumi, jo netiek veikta klīniska izmeklēšana. Telemedicīnā jāievēro visām medicīniskajām manipulācijām piemērojamās tiesības un saistības. Turklāt īpaša uzmanība jāpievērš šādiem aspektiem:

- skaidri jānorāda praktizējošā ārsta kvalifikācija;
- pacientam neatkarīgi no vecuma, finansiālā stāvokļa un slimības jābūt iespējai izmantot jaunākos sasniegumus medicīnas jomā;
- pacients jāinformē par medicīniskās manipulācijas lietderīgumu un apjomu, kā arī par tajā izmantotajiem līdzekļiem;
- pacientam jābūt spējīgam dot brīvprātīgu piekrišanu;
- jānodrošina medicīniska konfidencialitāte;
- jāatzīst ārsta izrakstītā recepte;
- medicīnas darbinieka jautājumiem un atbildēm jābūt pacientam saprotamām;
- izsniegtajiem dokumentiem jābūt aizsargātiem un tie jāieklauj pacienta medicīniskajā dokumentācijā;
- jānodrošina ārstēšanas nepārtrauktība;
- medicīniskajai manipulācijai jābūt vismaz tikpat kvalitatīvai kā tradicionālajai medicīniskajai manipulācijai;
- klīniskās izmeklēšanas trūkumu nedrīkst kompensēt, veicot daudzkārtēju radioloģisko izmeklēšanu vai bioloģiskas analīzes;
- jānodrošina stingra konfidencialitāte attiecībā uz datu pārraides tehniskajiem nosacījumiem, kā arī datu apstrādi, ko veic medicīniskais un paramedicīniskais personāls.

Jo īpaši telemedicīnas manipulāciju veikšanā jāparedz informācijas sniegšana par tehniskajiem datu pārraides līdzekļiem.

3.3.3. Atrisināt **tehniskās problēmas** un atvieglot **tirgus attīstību**.

3.3.3.1. EESK uzskata, ka piekļuve platjoslas tīklam ⁽⁵⁾, kas ir vajadzīgs vislielākās drošības apsvērumu dēļ, un visaptverošs interneta pieslēgums ir telemedicīnas attīstības priekšnoteikums. Gan medicīnas darbinieku, gan pacientu uzticēšanās telemedicīnai ir atkarīga no izmantoto tehnoloģiju drošības garantijas un to lietotājdraudzīguma.

3.3.3.1.1. Jāpastiprina visu teritoriju, it īpaši lauku apvidu un viasattālāko reģionu, nodrošinājums ar digitālajām iekārtām, jo telemedicīnas attīstībai ir nepieciešams efektīvs tīkls un tā īpaši nepieciešama lauku teritorijās.

3.3.3.1.2. Ja nav pieejams platjoslas pieslēgums, medicīnas darbinieki nevar savlaicīgi sniegt atbildes, tas liedz apjomīgu dokumentu nosūtīšanu, noteiktas informācijas izdzēšana var izraisīt nopietnus medicīniskus riskus.

3.3.3.2. EESK atbalsta Komisijas vēlmi sadarbībā ar dalībvalstīm publicēt politikas stratēģijas dokumentu, lai nodrošinātu teleuzraudzības sistēmu sadarbību, kvalitāti un drošību, balstoties uz esošiem vai topošiem standartiem Eiropas līmenī. EESK uzskata, ka uzticēšanos minētajām tehnoloģijām, kas nemitīgi attīstās, var sekmēt, tikai regulāri veicot iekārtu drošuma novērtējumu.

3.4. EESK uzskata: neraugoties uz to, ka minēto tehnoloģiju attīstība sniedz iespējas ekonomikai kopumā, ir jāveic novērtējums par to ietekmi uz veselības aizsardzības sistēmas finansējumu, kas jau tāpat ir ierobežots, un Kopienas atbalsts pētniecībai un izstrādei būtu ļoti nepieciešams. Komiteja uzskata, ka programmā "Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas ērtām vecumdienām" ⁽⁶⁾ nākotnē būtu jāpievēršas telemedicīnas jautājumiem.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Tā kā nevar uzskatīt, ka telemedicīna ir joma, kas saistīta tikai ar e-komercijas attīstību, jo tā joprojām ir pilnvērtīga medicīniska darbība, EESK atbalsta ierosinājumu nākamajos gados noteikt **pasākumus trijos līmeņos**.

⁽⁵⁾ OV C 175, 28.7.2009., 8. lpp.

⁽⁶⁾ Ietverta Septītajā pamatprogrammā.

4.1.1. Tā uzsver, ka **dalībvalstīm** jāvelta uzmanība telemedicinā veicamo manipulāciju klasifikācijai un izmaksu atlīdzinājumam. Ne visās apdrošināšanas sistēmās telemedicīnas pakalpojumi ir atzīti par medicīniskām manipulācijām, turklāt tās ļoti piesardzīgi vērtē nosacījumus attiecībā uz telemedicinā izrakstītajām receptēm.

4.1.1.1. Ņemot vērā ieguldījumu izmaksas, finanšu plānošana jāuzņemas par sabiedrības veselības aizsardzības politiku atbildīgajām kompetentajām iestādēm un/vai organizācijām, dažādu ieinteresēto pušu pieredzes apmaiņas platformas ietvaros meklējot iespējas rast finansējumu un noteikt tā avotus. EESK ir ļoti nobažījies par to, ka jauninājumu rezultātā pacientu iemaksa viņu izmantoto veselības aprūpes pakalpojumu finansēšanai ievērojami palielināties.

4.1.2. EESK uzsver, ka attiecībā uz **dalībvalstīm, kas saņems ES atbalstu**, ņemot vērā tajās esošo dažādo regulējumu, praksi un telemedicīnas izmantošanas līmeni, sākot ar 2009. gadu, būtu jāpublicē tā Kopienas tiesiskā regulējuma analīze, ko varētu piemērot telemedicīnas pakalpojumu jomā.

4.1.2.1. EESK uzskata, ka papildus minētajai analīzei būtu lietderīgi ar ES atbalstu ieviest arī vadības un novērtējuma instrumentus. Būtu jānosaka arī stratēģiski un saskaņoti mērķi, lai nodrošinātu lēmumu pieņēmējiem vajadzīgo pārredzamību. Minētajā nolūkā jāveic medicīniskais un ekonomiskais novērtējums, kurā ņemts vērā demogrāfiskais stāvoklis un nepieciešamība veidot pacientiem lietderīgas veselības aizsardzības sistēmas.

4.1.3. Saistībā ar **Komisijas** pasākumiem EESK uzskata, ka nolūkā novērst lietotāju bažas un ar tām saistītās neuzticēšanās problēmas, Komisijai būtu jāatbalsta pedagoģiskas programmas, kuru mērķis ir iepazīstināt pacientus ar jauno praksi un instrumentiem; jo īpaši tādēļ, ka pacienti bieži ir gados vecāki cilvēki.

4.1.3.1. EESK pauz nožēlu, ka Komisija nav pievērsusi īpašu uzmanību veselības aprūpes speciālistu apmācības aspektiem, lai iepazīstinātu ar jaunajiem viņu profesionālās darbības apstākļiem. Lai nodrošinātu ārstēšanas nepārtrauktību un koordināciju, ir jāpārrot lietot jaunus saziņas instrumentus dialogā ar pacientu.

4.1.3.1.1. EESK piekrīt, ka telemedicīnas jomā tāpat kā daudzās citās jomās medicīnas nozares visu kategoriju darbinieku apmācība jāuzskata par pārmaiņu galveno līdzekli. Noteikti vajadzīgs

strukturēts ārstu izglītības un tālākās karjeras projekts, lai optimāli izmantotu telemedicīnu medicīniskās aprūpes kvalitātes uzlabošanai. Tas ietver arī plašas sabiedrības nemitīgu informēšanu.

4.1.3.1.2. EESK arī norāda, ka interaktīva un daudzas profesionālās grupas aptveroša šo jauno tehnoloģiju izmantošana pati ir pedagoģisks līdzeklis, kas sekmē pašizglītošanos aizvien plašākās partnerības ietvaros.

4.1.4. EESK uzskata, ka telemedicīna jāatzīst par pilnvērtīgu medicīnisku praksi, nevis tikai par modes parādību vai aizstājēju gan tehnoloģiskās pētniecības jomā, iekārtu programmatūras izstrādē, attiecībā uz iekārtu piegādes saimnieciskajiem aspektiem un atmaksu par sniegtajiem pakalpojumiem, gan arī uz telemedicīnas pieņemšanu un uzticēšanos tai. Būtu vēlams paredzēt arī telemedicīnas manipulāciju saskaņošanu un apstiprināšanu, lai atvieglotu veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju savstarpējo saziņu un pacientu iesaistīšanu, pateicoties lietotājdraudzīgai videi.

5. Secinājumi.

5.1. Telemedicīna nozīmē pārmaiņas kultūrā, kurām nepieciešama piemērota komunikācija. Norisinoties šīm pārmaiņām, var veidoties jaunas profesijas.

5.2. EESK uzskata, ka telemedicīnas attīstībai jānotiek veselības aizsardzības sistēmu un rīcībpolitiku attīstības ietvaros.

5.3. Veselības aizsardzības sistēmas lietotājiem jāklūst aktīvākiem savas veselības aprūpes dalībniekiem. Viņu un medicīnas aprūpes darbinieku pārstāvības organizācijas būs jāiesaista jauno tehnoloģiju attīstības un finansēšanas modeļu noteikšanā.

5.4. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai tā tiktu iesaistīta uzņemto saistību izpildes posmu analīzē: līdztekus telemedicīnas operatīvajai attīstībai un piešķirtajiem līdzekļiem tas ir jautājums par vienlīdzīgām iedzīvotāju iespējām piekļūt veselības aprūpei.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasažieru tiesībām, ceļojot pa jūru un iekšzemes ūdensceļiem, un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā”

COM(2008) 816 galīgā redakcija – 2008/0246 (COD)
(2009/C 317/16)

Ziņotājs: **HERNÁNDEZ BATALER KGS**
Līdzziņotājs: **RUSCHE KGS**

Eiropas Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu 2009. gada 12. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasažieru tiesībām, ceļojot pa jūru un iekšzemes ūdensceļiem, un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā”

COM(2008) 816 galīgā redakcija – 2008/0246 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. jūnijā. Ziņotājs – *Hernández Bataller kgs*, līdzziņotājs — *Rusche kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē) ar 65 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, jo regulas īstenošana kopumā sekmēs iekšējā tirgus darbību un paplašinās pasažieru — it īpaši pasažieru ar invaliditāti — tiesības.

1.2. Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka priekšlikumā nepietiekami sīki analizēta situācija, kādā atrodas cilvēki ar invaliditāti, un nav paredzēts paaugstināt pamattiesību un patērētāju ekonomisko tiesību aizsardzības līmeni.

1.3. Ņemot vērā šajā atzinumā minētos EESK ierosinājumus, jāizveido sistēma, kas cilvēkiem ar invaliditāti jebkuros apstākļos nodrošina regulā minēto pakalpojumu pieejamību.

1.4. Šīs jomas reglamentējošajiem noteikumiem, kuri pašlaik ir spēkā ES dalībvalstīs vai kurus tās vēlas pieņemt, vienmēr jānodrošina iespējami visaugstākais drošības līmenis.

1.5. Lai nodrošinātu citu pamattiesību aizsardzību, piemēram, personas datu aizsardzību, vajadzīgs īpašs regulējums, kas nosaka stingrākas prasības.

1.6. Regulā būtiski jāuzlabo vairāki patērētāju ekonomisko tiesību aspekti, piemēram, saistībā ar alternatīvu pārvadājumu

pakalpojumu nodrošināšanu, atļūdzināšanu, biļetes cenas kompensēšanu, pasažieru informēšanu un sūdzību izskatīšanas kārtību.

2. Pamatojums.

2.1. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas ⁽¹⁾ 38. pantā paredzēts, ka Savienības politika nodrošina augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni. Savukārt EKDL līguma 3. pantā noteikts, ka patērētāju tiesību aizsardzības nostiprināšana ir viena no Kopienas darbības jomām, un 153. pantā paredzēta Kopienas rīcība, lai sekmētu patērētāju interešu aizsardzību un nodrošinātu augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

2.2. Komisija baltajā grāmatā par tematu “Eiropas transporta politika 2010. gadam: laiks pieņemt lēmumu” ⁽²⁾ ierosināja paredzēt visu transporta veidu pasažieru tiesības, nosakot kopējus principus attiecībā uz visiem transporta veidiem ⁽³⁾. Komisija arī norādīja, ka jānostiprina virkne tiesību, piemēram, jāparedz īpaši pasākumi, kas palīdzēs cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, automātiski un tūlītēji risinājumi ceļojuma pārtraukšanas gadījumā (ilga kavēšanās, pārvadājuma atcelšana vai atteikums veikt pārvadājumu), pienākums informēt pasažierus, sūdzību izskatīšanas kārtība un lēmuma apstrīdēšanas līdzekļi.

⁽¹⁾ OV C 303, 14.12.2007., 1. lpp.

⁽²⁾ COM(2001) 370, 12.09.2001.

⁽³⁾ Līdzīgi, kā noteikts 2004. gada 11. februāra Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā 261/2004 EK, ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos; OV L 46, 17.02.2004.

2.3. Komisija 2006. gadā sāka publisku apspriešanos par to pasažieru tiesībām, kuri ceļo pa jūru, un pievērsa uzmanību arī personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesību aizsardzībai ceļojumos pa jūru un iekšzemes ūdensceļiem. Vairums apspriešanās dalībnieku atbalstīja minimālā pasažieru tiesību aizsardzības līmeņa noteikšanu visā ES neatkarīgi no transporta veida vai no tā, vai ceļojums pilnībā notiek vienā dalībvalstī vai šķērso iekšējās vai ārējās robežas.

2.4. Neatkarīga pētījuma ⁽⁴⁾ vispārējie secinājumi liecina, ka pasažieru tiesību aizsardzība ES nav pilnībā apmierinoša vairāku apstākļu dēļ, tostarp tādēļ, ka atšķiras pasažieru tiesību aizsardzības apmērs un pakāpe, trūkst vienota regulējuma, kas jau iepriekš nosaka, kādi pakalpojumi nekavējoties jāsniedz pārvadājuma atcelšanas vai kavēšanās gadījumā, un pasažieri nav pietiekami informēti par viņu tiesībām ārkārtas situācijā.

2.5. Ietekmes novērtējumā galvenokārt analizēti kompensācijas principi un palīdzība pārvadājuma atcelšanas vai kavēšanās gadījumā, noteikumi par pārvadājumu pieejamību, nediskrimināciju un palīdzību cilvēkiem ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, kvalitātes standarti un pienākums sniegt informāciju, kā arī sūdzību izskatīšanas un atbilstības uzraudzības noteikumi.

3. Komisijas priekšlikums.

3.1. Priekšlikumā regulai noteiktas vienotas obligātās prasības attiecībā uz pasažieru nediskriminācijas nepieļaušanu pārvadājuma nosacījumos, ko pasažieriem piedāvā pārvadātāji, obligātu palīdzību personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām un viņu nediskrimināciju, pārvadātāju pienākumiem pret pasažieriem pārvadājuma atcelšanas vai kavēšanās gadījumā, minimālo informāciju, kas jāsniedz pasažieriem, sūdzību izskatīšanu un pasažieru tiesību īstenošanu.

3.2. Minēto regulu piemēros jūras un iekšzemes ūdensceļu pasažieru komercpārvadājumu pakalpojumiem, tostarp kruīziem, starp ostām vai jebkurām iekāpšanas/izkāpšanas vietām, kas atrodas dalībvalsts teritorijā, uz kuru attiecas Līgums, vai šādās ostās vai iekāpšanas/izkāpšanas vietās.

3.3. Priekšlikumā noteikti pārvadātāju pienākumi ceļojuma pārtraukšanas gadījumā un attiecībā uz informācijas sniegšanu, tiesības saņemt palīdzību, tiesības uz alternatīvu transporta pakalpojumu izmantošanu, izdevumu atlīdzināšanu un biļetes cenas atlīdzināšanu, kā arī citi pasažieru atbalsta pasākumi.

3.4. Katra dalībvalsts ieceļ iestādi vai iestādes, kas ir atbildīgas par regulas izpildi un var veikt nepieciešamos pasākumus, lai

nodrošinātu pasažieru tiesību ievērošanu, tostarp noteikumu par transporta pieejamību piemērošanu.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumā regulai iekļautās vienotās obligātās prasības un pauzē cerību, ka nākotnē tiks panākts kvalitatīvāks un augstāks patērētāju tiesību aizsardzības līmenis, kā noteikts EK Līgumā. Komisijai būtu skaidri jānorāda, ka minētais priekšlikums neattiecas uz tūristu ekskursijām, kas ilgst mazāk kā vienu dienu.

4.1.1. Priekšlikums ir tālejošs un atbilst Komisijas jaunajai nostātai, ka iekšējam tirgu jārada patērētāju interesēs un patērētājiem jāgūst labums no valstu iekšējo tirgu atvēršanas.

4.1.2. Līdztekus noteikumu un principu kopumam, kas garantē to pasažieru ekonomiskās tiesības, kuri izmanto jūras un upju transporta pakalpojumus valstu un starpvalstu līmenī, regula izveido sistēmu sabiedrības pamattiesību vispārējai atzīšanai aizsardzībai.

4.1.3. Priekšlikums papildina arī daudzu ES valstu tiesību aktus, kuros minētais jautājums vispār nav apskatīts vai tas darīts nepilnīgi, praksē nenodrošinot cilvēku ar invaliditāti un gados vecāku cilvēku tiesību aizsardzību. Runa ir par piekļuves, informācijas un atbalsta sistēmām uz kuģiem, kā arī savlaicīgu informēšanu, ko daudzos gadījumos varētu uzlabot.

4.1.4. EESK tomēr neatbalsta ierosmi, ka dalībvalstis var atbrīvot no regulas prasībām pakalpojumus, uz kuriem attiecas pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumi, jo tie ir pakalpojumi, kurus iedzīvotāji izmanto visvairāk un kuri visvairāk var būt vajadzīgi personām ar invaliditāti. Ņemot vērā 19. panta a) un b) apakšpunktu, Komisija varētu paredzēt punktu, kurā atbildīgajām iestādēm prasītu šādos gadījumos izveidot automatisku atlīdzināšanas sistēmu.

Kaut arī jau pieņemti vairāki tiesību akti par kuģošanas drošību (Direktīva 1999/35/EK, Direktīva 98/18/EEK un Direktīva 98/41/EK), pēc EESK domām, regulā skaidri jānorāda, ka pasažieriem ir īpašas tiesības uz drošību.

Tāpēc būtu jānosaka, ka šajā jomā drošības jēdziens ietver sevī arī pieejamību, proti, pieejamība jānodrošina, ne tikai pasažieriem uzkāpjot uz kuģa un nokāpjot no tā, bet arī visa ceļojuma laikā.

⁽⁴⁾ Neatkarīgs pētījums "Analysis and assessment of the level of protection of passenger rights in the EU maritime transport sector" ("Analīze un novērtējums par pasažieru tiesību aizsardzības līmeni ES ūdenstransporta nozarē"), ko 2005.–2006. gadā pasūtīja Komisijas Enerģētikas un transporta ĢD.

Skaidri arī jānorāda, ka pasažieriem ar invaliditāti uz visiem kuģiem un visos ceļojumos, uz kuriem attiecas minētā regula, atļauts ņemt līdzi suņus pavadoņus, tādējādi neierobežojot šo personu tiesības uz brīvu pārvietošanos un viņu mobilitāti.

4.1.5. EESK atgādina, ka Komisijai Kopienas līmenī ir jāpieņem un jāierosina visi vajadzīgie pasākumi, lai personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām būtu tādas pašas tiesības uz brīvu pārvietošanos, izvēles brīvību un nediskrimināciju kā pārējiem iedzīvotājiem. Jāievieš "cilvēku ar invaliditāti, tostarp personu, kas cieš no aptaukošanās, sociālās integrācijas modelis", lai transporta līdzekļi būtu pieejami ikvienam.

4.1.6. Komiteja uzskata, ka attiecībā uz juridisko pamatu (EKDL 70. un 81. pants) būtu jānorāda arī 153. pants, jo tajā izteikts aicinājums Kopienas darbībā nodrošināt augstu patērētāju tiesību aizsardzības augstu līmeni.

4.1.7. EESK uzskata, ka regulas kā instrumenta izvēle ir svarīga, jo priekšlikumā iekļautie noteikumi vienādi un efektīvi jāpieņem veidā visā Eiropas Savienībā, lai nodrošinātu gan atbilstošu ūdenstransporta pasažieru aizsardzības līmeni, gan vienlīdzīgus konkurences apstākļus pārvadātājiem.

4.1.8. EESK piekrīt Eiropas likumdevējām iestādēm, ka kopregulējums vai pašregulējums "nav piemērojams, ja ir apdraudētas pamattiesības vai nozīmīgas politiskās izvēles vai situācijās, kad noteikumi ir jāpieņem viendabīgi visās dalībvalstīs" (5). Tādēļ priekšlikumā regulai ievērota atbilstība subsidiaritātes un proporcionalitātes principiem.

4.1.9. Runājot par III nodaļu, jāatzīmē, ka mērķis — nodrošināt vienādus nosacījumus visiem iekšējā tirgus dalībniekiem — sasniegts tikai daļēji, jo regula ļauj dalībvalstīm diezgan brīvi regulēt pasažieru tiesības transporta pakalpojuma kavēšanās vai atcelšanas gadījumā. Ziņojumā, kas Komisijai jāizstrādā reizi trīs gados (30. pants), īpaši jāanalizē, vai atšķirības tiesību aktos, kas attiecas uz minēto jomu, neietekmē konkurenci un iekšējā tirgus darbības efektivitāti.

4.1.10. EESK uzskata, ka regulai nav jāattiecas uz tūristu pārvadājumiem, it īpaši ekskursijām un apskates braucieniem. Tomēr būtu jāņem vērā tie pasažieri, kuriem rodas grūtības ar pārsēšanās, iztrūkstot vienam no viņu ceļojuma ķēdes posmiem.

(5) Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas Iestāžu nolīgums par labāku likumdošanas procesu (2003/C 321/01), 17. punkts.

4.2. EESK rosina noteikt, ka biļete apliecina pārvadājuma līguma noslēgšanu, un uzskata, ka īpaša nozīme ir tam, lai regulas noteikumi tiek uzskatīti par pasažieru tiesībām, kuras obligāti jāievēro un nav atceļamas, vienlaikus neskarot spēkā esošos tiesību aktus patērētāju tiesību aizsardzības jomā, jo īpaši attiecībā uz negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (6) un negodīgu komercpraksi (7).

Jāmeklē īpašs risinājums, kā atcelt pašlaik spēkā esošo un gandrīz vispārējo prasību, ka personām ar invaliditāti vismaz 48 stundas pirms došanās ceļā jāinformē attiecīgais pārvadātājs. Attiecīgā gadījumā šo prasību varētu arī grozīt tā, lai tā cik iespējams atbilst personu ar invaliditāti interesēm. Šis stingrais termiņš, kas personām ar invaliditāti jāievēro, noteikti traucē tām pilnībā izmantot tiesības, kas saistītas ar personu brīvu pārvietošanos, piemēram, tiesības uz brīvo laiku vai tiesības meklēt risinājumu, ja izveidojusies ārkārtas situācija.

EESK rosina elastīgāk risināt jautājumus saistībā ar kārtību, kādā jāpaziņo par palīdzību, kas būs vajadzīga, ceļojot ar kuģi. Lai dotos braucienā ar kuģi, biļete nav iepriekš jārezervē, un tāpēc noteikts, ka personām ar invaliditāti iepriekš jāpaziņo, ka tām būs vajadzīga palīdzība. Šāda prasība var būt pretrunā tiesībām uz vienlīdzīgu attieksmi. Tāpēc jāņem vērā, vai brauciens ir garš vai īss, kā arī pārvadājumiem izmantotā kuģa veids. Eiropas Komisijai jānosaka, ka pārvadātājiem jānosūta pasažieriem apstiprinājums, ka tie saņēmuši šādu paziņojumu. Tas jādara, lai gadījumos, kad informācijas pārsūtīšanas sistēmā rodas traucējumi, pasažieri varētu pierādīt, ka viņi patiešām informējuši par sniedzamo palīdzību.

4.2.1. Lai īstenotu tiesības, kas noteiktas ANO Konvencijā par cilvēku ar invaliditāti tiesībām, šiem cilvēkiem jābūt iespējai saņemt palīdzību ostās, iekāpšanas un izkāpšanas punktos un uz pasažieru kuģiem. Komiteja pilnībā piekrīt tam, ka atbilstoši visiem sociālās integrācijas mērķiem minētajai palīdzībai ir jābūt bez maksas, saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 26. pantu par cilvēku ar invaliditāti integrāciju.

4.2.2. Tādēļ EESK uzskata, ka izņēmumu attiecībā uz pārvadāšanas atteikumiem personām ar invaliditāti vai personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām pamatā jābūt nediskriminējošiem, pārredzamiem un pārbaudāmiem kritērijiem.

(6) Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos OV L 95, 21.4.1993., 29. lpp.

(7) Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 11. maija direktīva par uzņēmumu negodīgu komercpraksi attiecībā ar patērētājiem iekšējā tirgū. OV L 149, 11.6.2005., 22. lpp.

4.3. EESK atzinīgi vērtē regulas priekšlikuma 8. panta noteikumu, kas izstrādāts, pamatojoties uz organizētas pilsoniskās sabiedrības organizāciju un valsts iestāžu dialogu, un saskaņā ar kuru piekļuves noteikumus nosaka pārvadātāji un personu ar invaliditāti un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām organizāciju pārstāvjus un valsts izpildiestādes. Arī kvalitātes standarti jānosaka sadarbībā ar patērētāju organizāciju apvienībām un saskaņā ar priekšlikuma 22. pantu, ņemot vērā Starptautiskās jūrniecības organizācijas un citu attiecīgo starptautisko organizāciju ieteikumus.

4.4. Īpašas maksas noteikšana saskaņā ar 9. panta 3 punktu, ir pretrunā ar bezmaksas pakalpojumu sniegšanas principu un sociālās integrācijas mērķiem, jo īpaši gadījumos, kad tas tiek darīts vienpusēji, kā izklāsts minētajā pantā. Tomēr atsevišķa uzskaitē ir loģisks minimālas pārredzamības nodrošināšanas rezultāts, lai gan revidentu apstiprināts gada pārskats būtu jādara pieejams personu ar invaliditāti organizācijām un patērētāju apvienībām. EESK iesaka pārbaudīt, vai mazie un vidējie uzņēmumi spēs segt izdevumus, kurus radīs šāda uzskaites kārtība.

4.5. Kompensācija par ratiņkrēsliem un citiem pārvietošanās palīg līdzekļiem atbilst regulas mērķim nodrošināt aizsardzību, tāpat arī noteikums par rezerves aprikojuma pieejamību ieinteresētajām personām. Kompensācijai ir jābūt pilnīgai un jāsedz visi radušies zaudējumi.

4.6. Prasības ceļojuma pārtraukšanas gadījumā, kas paredzētas kā vienoti obligātie noteikumi, ir pamatotas, ņemot vērā šobrīd spēkā esošu tiesību aktu trūkumu. EESK var saprast, ka pirmajā posmā Kopienas līmenī ir paredzēti gaisa transporta pasažieru tiesību aizsardzības noteikumiem līdzvērtīgi pasākumi, taču pauzē vēlmi, lai būtu ierosināts ļoti ātri sasniegt visaugstāko aizsardzības līmeni.

4.6.1. Biļetes cenas automātiska kompensācija varētu būt taisnīga atlīdzināšanas sistēma, ja tā darbojas elastīgi un efektīvi. Minētās sistēmas ietvaros nākotnē jācenšas panākt procentuāli augstāku kompensāciju kavēšanās gadījumos.

4.6.2. Jāprecizē priekšlikuma 20. panta 4. punktā iekļautais noteikums par tiesību aktu nepiemērošanu, ja kavēšanos notikusi "ārkārtējos apstākļos". Minētais noteikums jāprecizē saskaņā ar EKT praksi⁽⁸⁾, ja tas neattiecas uz tādu tehnisku problēmu uz kuģa, kuras dēļ ceļojums tiek atcelts, ja vien minēto problēmu nav izraisījuši apstākļi, kas pēc būtības vai izcelsmes ir neraksturīgi pārvadātāja parastajai darbībai. Fakts, ka pārvadātājs ievēro obligātos kuģu tehniskās apkopes un uzturēšanas standartus, vēl

neliecina, ka tas veicis visus "iespējamus pasākumus" un tāpēc atbrīvojams no kompensāciju izmaksāšanas. Jāņem vērā arī jūrā veikto pārvadāšanas pakalpojuma īpatnības.

4.6.3. Jebkurā gadījumā priekšlikuma 21. pants, kurā noteikts, ka nekas regulā neierobežo pasažierus valstu tiesās prasīt atlīdzināt kaitējumu, kas radies transporta pakalpojumu atcelšanas vai kavēšanas rezultātā, pilnībā atbilst pamattiesībām izmantot efektīvu juridisku līdzekli, kā noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā.

4.7. Pasažieriem ir svarīgi saņemt informāciju, tai ir jābūt pieejamai un atbilstoši tehnoloģiskajai attīstībai, un šajā ziņā priekšlikums ir atbilstošs.

4.8. Attiecībā uz sūdzībām par civiliem un/vai komerciāliem zaudējumiem būtu jānorāda uz ārpustiesas patērētāju organizācijām, kas izveidotas, pamatojoties uz Komisijas 1998. gada 30. marta lēmumu 1998/257/EK, vai vismaz uz struktūrām, kas atbilst neatkarības, pārredzamības, apstrīdēšanas, efektivitātes, tiesiskuma, brīvības un pārstāvības iespēju principiem.

4.9. Dalībvalstu izpildiestādes jāpilnvaro pilnībā piemērot efektīvas, preventīvas un proporcionālas sankcijas, visos gadījumos paredzot iespēju pieprasīt kompensācijas izmaksu pasažieriem, kuri iesnieguši sūdzību.

Regulā arī jānosaka, ka jāsniedz atbilstoša un publiski pieejama informācija par visām iespējamajām sankcijām un pasažieru sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas kārtību.

4.10. Saistībā ar personas datu aizsardzību un datu brīvu apriti⁽⁹⁾ EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka spēkā esošie tiesību akti ir konsekventi jāpiemēro, lai garantētu pasažieru privātās dzīves aizsardzību atbilstoši Direktīvai 95/46/EK un Tiesas praksei. Tas ir īpaši svarīgi gadījumos, kad personas datus nosūta uz trešām valstīm saistībā ar pārvadājumu pakalpojumu sniegšanu. Personas, kuru dati iekļauti datnē, ir jāinformē par šo faktu un iespējām tai piekļūt, lai panāktu datu labošanu vai dzēšanu.

⁽⁸⁾ 2008. gada 22. decembra spriedums, lieta C-549/07 (*Friederike Wallentin-Hermann pret Alitalia-Linee Aeree Italiane SpA*).

⁽⁹⁾ Tiesības uz privāto dzīvi: Eiropas Pamattiesību un pamatbrīvību konvencijas 8. pants.

4.11. EESK atgādina Komisijai par nepieciešamību pārskatīt Direktīvu 90/314/EK, lai to vairāk pielāgotu šajā atzinumā aplūkotojamam priekšlikumam, citiem atvasinātajiem Kopienas tiesību aktiem un lai:

- aktualizētu tādu terminu kā “kopīga cena”, “komplekss ceļojums” un “iepriekš sagatavots pakalpojums” definīcijas un skaidrojumus;
- precīzāk noteikt operatora un aģenta tiešo atbildību līguma laušanas vai nepilnīgas izpildes gadījumā neatkarīgi no tā, vai

operators vai aģents attiecīgo pakalpojumu ir sniedzis tieši vai netieši;

- noteikt skaidrāku, pilnīgāku kompensāciju patērētājiem gadījumos, ja organizētājs līgumu atceļ.

4.12. EESK atgādina Komisijai, ka regulā skaidri jānorāda uz direktīvām, kuras attiecas uz jūras transportu un iekšējo ūdensceļu transportu un kuru mērķis ir nodrošināt augstu drošības līmeni, it īpaši cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, un ka vajadzības gadījumā jāpaplašina to ģeogrāfiskās darbības joma.

Briseļē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas dzelzceļa tīklu konkurētspējīgiem kravu pārvadājumiem”

COM(2008) 852 galīgā redakcija – 2008/0247 (COD)

(2009/C 317/17)

Ziņotājs: **FORNEA KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2009. gada 19. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas dzelzceļa tīklu konkurētspējīgiem kravu pārvadājumiem”

COM(2008) 852 galīgā redakcija – 2008/0247 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. jūnijā. Ziņotājs — *Fornea kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 164 balsīm par, 2 pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu regulai, kas ir nozīmīgs solis, lai atbalstītu starptautisku dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru izveidi un minētā transporta veida attīstību Eiropā.

1.2. Lai veicinātu centienus dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru izveides jomā, līdztekus tiesību aktu visa veida izstrādes pasākumiem ir vajadzīga arī **konkrēta politiska rīcība atsevišķu koridoru izveidošanai**. Šādu koridoru sekmēšanai ar regulu vien nav pietiekami. Galvenajām prioritātēm jābūt **publisko un privāto investīciju nodrošināšanai, tādejādi uzlabojot infrastruktūras vispārējo kvalitāti, efektivitāti un jaudu**, kā arī pirmās un otrās dzelzceļa paketes īstenošanai visā ES.

1.3. Lai dzelzceļa infrastruktūras uzlabojumi būtu veiksmīgi, katram koridoram ir vajadzīgi **efektīva koordinācija augstā līmenī**; šajā ziņā īpaši svarīga ir visu konkrēta koridora izveidē iesaistīto transporta ministru sadarbība. Pēc tam, kad būs noslēgušās starpvaldību sarunas, dalībvalstīm būtu jānosaka attiecīgie noteikumi un saistības. Transporta komisāram būtu jāuzņemas aktīvāka loma, lai, īstenojot koordinētus politiskus pasākumus ES līmenī, ministrus saliedētu darbam ar konkrētiem koridoriem.

1.4. EESK piekrīt, ka iepriekšnoteiktas **jaudas rezerves nedrīkst būt obligātas**, tās drīzāk jānosaka infrastruktūras pārvaldītājiem, ja tie uzskata, ka šādas rezerves ir vajadzīgas.

Infrastruktūras pārvaldītāju pienākums priekšlaicīgi rezervēt jaudu var veicināt nevis optimizāciju, bet gan drīzāk jaudas neizmantotāšanu. Infrastruktūras pārvaldītājiem tomēr arī turpmāk jābūt iespējai rezervēt jaudu.

EESK uzskata, ka infrastruktūras pārvaldītājiem jāpiešķir rīcības brīvība **piemērot prioritāros noteikumus pragmatiski**. Svarīgāk ir “samazināt kopējos kavējumus tīklā”, nevis noteikt kādu konkrētu satiksmes veidu par prioritāru salīdzinājumā ar citu. Jāpanāk, ka neatkarīgi no spēkā esošajām tiesību normām infrastruktūras pārvaldītāji piedāvā infrastruktūras izmantotājiem pārredzamu informāciju par noteikumiem, ko piemēro kavējošiem vilcieni sastāviem.

1.5. **Dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru pārvaldības struktūrvienībā būtu jāparedz obligātas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm, vai tās minētajā struktūrvienībā jāiekļauj**: infrastruktūras pārvaldītāji, dzelzceļa uzņēmumi, dalībvalstu pārstāvji, attiecīgās arodbiedrības, nozares klienti un vides organizācijas. Dzelzceļa operatoriem jābūt plaši pārstāvētiem koridoru pārvaldībā, jo tie ir tuvāk tirgus norisēm, un paredzams, ka tiem būs jāīsteno lēmumi par uzlabojumiem, vai arī šie lēmumi tos ietekmēs.

1.6. Lai radītu apstākļus dažādu infrastruktūras vienību konkurencei, **dzelzceļa uzņēmumiem nebūtu jāuzliek saistošs pienākums izmantot vienas pieturas aģentūras pakalpojumus**. Kā alternatīvs risinājums gadījumam, ja vienas pieturas aģentūras darbība izrādītos neefektīva, arī turpmāk būtu jāsauglabā tradicionālais vilciena maršruta noteikšanas veids — pieprasījums katras valsts infrastruktūras pārvaldītājam vai arī vienam vadošajam infrastruktūras pārvaldītājam.

1.7. **Atļauto pretendentu pieprasījums būtu jānoraida visā koridorā, ja kāda valsts pieprasījumu jau noraidījusi savā koridora teritorijā.** Komisijai detalizēti jāizpēta ar atļautajiem pretendentiem saistītie jautājumi, lai tā varētu nodrošināt sabiedrības pilnīgu izpratni par attiecīgo noteikumu radītajām ekonomiskajām un sociālajām sekām. EESK būtībā neieilst pret koncepciju par nediskriminējošu piekļuvi infrastruktūrai, taču uzskata, ka šajā konkrētajā gadījumā vajadzīga plašāka izpēte un apspriešanās ar dalībvalstu valdībām, Eiropas un valstu sociālajiem partneriem, dzelzceļa pakalpojumu klientiem un ieinteresētajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

1.8. **Piederība Eiropas transporta tīklam (TEN-T) nedrīkstētu būt vienīgais kravu pārvadājumu koridoru izvēles kritērijs.** Koridori nebūtu jānosaka no ārpusē, pamatojoties tikai uz politiskiem un ģeogrāfiskiem kritērijiem, bet būtu jānodrošina elastīga un uz tirgu vērsta koridoru izvēle. Koridoru izvēle būtu jābalsta uz tirgus mērķiem, ņemot vērā svarīgas pašreizējās vai potenciālās kravu pārvadājumu plūsmas. Noteicošajiem faktoriem vajadzētu būt tirgum un izmaksu un ieguvumu samēram.

1.9. **Regulā būtu jāparedz iespēja izvēlēties arī TEN-T neiekļautos koridorus.** Piemēram, ja kāds TEN-T neiekļauts posms ir svarīgs dinamiskiem dzelzceļa kravu pārvadājumiem, jābūt iespējai to jau sākotnēji iekļaut koridorā un vēlāk — TEN-T.

1.10. **Stratēģisko terminālu koncepcija ir vērsta pretēji konkurencei.** Šāda koncepcija varētu veicināt tā dēvēto stratēģisko terminālu dominējošā stāvokļa nostiprināšanos, tādējādi kaitējot tiem termināliem, ko uzskata par "stratēģiski mazsvarīgiem". Regulas priekšlikumā būtu jāsvīturo norāde uz stratēģiskajiem termināliem, lai radītu iespējas pašlaik stratēģiski mazsvarīgiem termināliem attīstīties un varbūt nākotnē kļūt par stratēģiski svarīgiem.

1.11. Preču aprites brīvība nedrīkst būt pretrunā ar minētajos kravu pārvadājumu koridoros strādājošo dzelzceļa darbinieku pamattiesībām.

2. Komisijas priekšlikums.

2.1. Eiropas Komisija ir apņēmusies paātrināt tāda Eiropas dzelzceļa tīkla konkurētspējīgiem kravu pārvadājumiem izveidi, kas ir balstīts uz starptautiskajiem dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoriem. Lai sasniegtu minēto mērķi, Komisija nolēma iesniegt šajā atzinumā izskatāmo regulas priekšlikumu pēc paplašināta sabiedriskās apspriešanas procesa noslēgšanās un pēc dažādu iespēju izvērtēšanas ar ietekmes novērtējuma pētījuma palīdzību. Ietekmes novērtējums parādīja, ka leģislatīva pieeja nodrošinātu vislabākos saimnieciskos rezultātus salīdzinājumā ar brīvprātīgu pieeju, kas saistīta ar lielāku risku, ka ierosinātie mērķi netiks sasniegti.

2.2. Regulas noteikumi ir paredzēti galvenokārt attiecīgajās ekonomikas norisēs iesaistītajiem dalībniekiem, infrastruktūras pārvaldītājiem un dzelzceļa uzņēmumiem un īpaši attiecas uz

- dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru izvēles procedūrām;
- visu koridoru pārvaldību;
- dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoriem nepieciešamajām īpašībām.

2.3. Regulu nepiemēro

- autonomiem vietējas un reģionālas nozīmes tīkliem pasažieru pārvadāšanai, izmantojot dzelzceļa infrastruktūru;
- tīkliem, kas paredzēti vienīgi pilsētas vai piepilsētas pasažieru pārvadājumu veikšanai;
- reģionālas nozīmes tīkliem, ko reģionāliem kravu pārvadājumiem izmanto tikai tāds vienīgais dzelzceļa uzņēmums, uz kuru neattiecas Direktīva 91/440/EEK, tik ilgi, kamēr attiecīgā tīkla jaudas izmantošanu nepieprasa cits pretendents;
- privātīpašniekiem piederošai dzelzceļa infrastruktūrai, kas pastāv vienīgi tās īpašnieka vajadzībām, lai veiktu viņa paša kravu pārvadājumus ⁽¹⁾.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Eiropas transporta politikas mērķis ir optimāla visu transporta veidu attīstība dalībvalstīs, ņemot vērā vides aizsardzību, drošību, konkurenci un energoefektivitāti, kā noteikts COM(2006) 314 — Eiropas Komisijas 2001. gadā publicētās Transporta baltās grāmatas vidusposma pārskatā.

3.2. Eiropas Savienība ir stingri apņēmusies līdz 2020. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas par 20 %. Šo mērķi nevarēs sasniegt, ja neizdosies krasi samazināt transporta nozares radītās emisijas. Tādēļ ir ļoti svarīgi par prioritāriem noteikt pašus energoefektīvākos un "zaļākos" transporta veidus, un pastāv vienprātīgs uzskats, ka dzelzceļa pārvadājumi, ņemot vērā enerģijas patēriņu un radītās emisijas, ir videi visnekaitīgākais pārvadājumu veids ⁽²⁾.

3.3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja jau paudusi savu viedokli par **dzelzceļa tīkla** koncepciju, saskaņā ar kuru **par prioritāriem uzskatāmi kravu pārvadājumi** ⁽³⁾. Šajā atzinumā netiks atkārtotas par minēto tematu izteiktās vispārīgas piezīmes, kas attiecas arī uz regulas priekšlikumu par Eiropas dzelzceļa tīklu konkurētspējīgiem kravu pārvadājumiem.

⁽¹⁾ COM(2008) 852 galīgā redakcija, 1. panta 2. punkts.

⁽²⁾ Aptuveni 80 % dzelzceļa pārvadājumu Eiropā nodrošina pa elektrificētām dzelzceļa līnijām.

⁽³⁾ OV C 27, 3.2.2009., 41.-44. lpp.

3.4. Ņemot vērā pašreizējo situāciju Eiropas Savienībā kravu pārvadājumu jomā, ir vajadzīgi efektīvi Eiropas un valstu tiesību instrumenti un politikas mobilizācija, lai noteiktu nepieciešamo finansējumu investīcijām dzelzceļa infrastruktūrā. Tādēļ EESK Komisijas regulas priekšlikumu vērtē atzinīgi, jo tas ir solis uz priekšu, lai atbalstītu starptautisku dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru izveidi un šā transporta veida attīstību Eiropā ⁽⁴⁾.

3.5. Iespējamie ieguvumi no minēto koridoru izveides:

- videi nekaitīgs transporta veids — pārvadājumu radītās ietekmes uz vidi vispārēja mazināšanās Eiropā;
- transporta nozarē izraisīto negadījumu samazināšanās;
- iniciatīva atbilst Lisabonas stratēģijā izvirzītajiem izaugsmes mērķiem;
- būtisks ieguldījums autotransporta pārvadājumu vājo vietu mazināšanā;
- komodalitātes (dzelzceļa–jūras un iekšzemes ūdensceļu–autotransporta pārvadājumi) sekmēšana;
- koridoru izveide sekmēs ES rūpniecības nodrošināšanu ar izveidām, izmantojot vienu no videi nekaitīgākajiem lielapjoma beramkravu pārvadājumu veidiem;
- atbalsts tādu loģistikas centru būvniecībai, kas ir savienoti ar dzelzceļu (loģistikas terminālus varētu aizvien vairāk izmantot par izplatīšanas noliktavām, kas pašlaik lielākoties ir izvietotas kopā ar ražotnēm);
- ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas stiprināšana Eiropas Savienībā.

3.6. Dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru izmantošanas mērķi vides jomā:

- videi nekaitīga infrastruktūra un transportlīdzekļi dzelzceļa pārvadājumu veikšanai;
- zems īpašo emisiju līmenis;
- zems ekspluatācijas trokšņu līmenis, kas panākams, uzstādot skaņas aizsargsienas un dzelzceļa infrastruktūrā un ritošajā sastāvā izmantojot zema trokšņu līmeņa tehnoloģijas;

⁽⁴⁾ Efektīvu leģislatīvu instrumentu, politikas mobilizācijas un investīciju nepieciešamība tika atkārtoti uzsvēta arī Čehijas prezidentūras ietvaros EESK organizētajā uzklaušīšanā par tematu "Eiropas dzelzceļa tīkls konkurētspējīgiem kravu pārvadājumiem" 2009. gada 28. aprīlī Brno, Čehijas Republikā.

- elektroenerģijas izmantošana pilnīgi visos dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoros;
- atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšana vilces strāvas ieguvē.

4. Īpašas piezīmes par regulas priekšlikumu.

4.1. Ieguldījumi dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru infrastruktūrā, terminālos un to iekārtās.

4.1.1. Pēdējo desmit gadu laikā ar Eiropas rīcībpolitiku palīdzību gūti panākumi tirgus atvēršanas jomā, taču attiecībā uz dažādu transporta veidu konkurenci un efektīviem ieguldījumiem mūsdienīgā un savstarpēji izmantojamā infrastruktūrā dalībvalstu sekmes ir ierobežotas.

4.1.2. Dalībvalstu finansiālā jauda salīdzinājumā ar Komisijas vērienīgajiem mērķiem šķiet nepietiekama. Tāpēc Eiropas iestādēm būs jāuzņemas svarīga loma Eiropas dzelzceļa tīkla konkurētspējīgiem kravu pārvadājumiem paredzēto ES atbalsta instrumentu izmantošanas veicināšanā, ar Eiropas transporta tīklu (TEN-T), Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda līdzekļu, kā arī EIB aizdevumu palīdzību piešķirot līdzfinansējumu dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru izveidei.

4.1.3. EESK uzskata, ka regulā būtu precīzāk jānosver vajadzība pēc ieguldījumiem (un tās finansējuma) ⁽⁵⁾. Laikā no 1970. līdz 2004. gadam 15 valstu ES teritorijā autoceļu tīkls ir paplašinājies par 350 %, turpretī sliežu ceļu garums ir samazinājies par 14 %. Ja ceļi ir pārslogoti, ātri tiek īstenoti lēmumi par jaunas ceļu infrastruktūras paplašināšanu vai izbūvi. EESK uzskata, ka pa dzelzceļu nevar pārvadāt lielāku preču daudzumu, ja vien dzelzceļa nozarē neizmanto tādu pašu ieguldījumu politiku, kāda pēdējos četros gadu desmitos ir piemērota autoceļiem.

4.1.4. Šajā sakarā nedrīkst ignorēt vajadzību finansēt ražotņu sliežu ceļu savienojumus ar galveno dzelzceļa tīklu. Galvenā autoceļu tīkla savienojumus ar rūpniecības zonu iekšējiem ceļiem parasti finansē no publisko budžetu līdzekļiem. Tomēr lielākajā daļā ES valstu attieksme pret ražotņu sliežu ceļu savienojumiem ar galveno dzelzceļa tīklu parasti ir atšķirīga. Šos savienojumus vairumā gadījumu apmaksā uzņēmums, kas nodrošina ražotnes darbu, kopā ar dzelzceļa kravu pārvadātāju, kuram ir darījumu attiecības ar minēto uzņēmumu. Lai veicinātu dzelzceļa kravu pārvadājumus, ir vajadzīgi kā Eiropas, tā arī valstu līmeņa investīciju risinājumi (piemēram, izmantojot tādas instrumentus kā publiskā finansējuma sistēmas, kā tas jau notiek Vācijā, Austrijā un Šveicē).

⁽⁵⁾ Saskaņā ar Eiropas Dzelzceļa kopienas (CER) pasūtīto pētījumu par dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoriem, ko veicis konsultāciju pakalpojumu uzņēmums MC Kinsey, līdz 2020. gadam veicot ieguldījumus 145 miljardu EUR apmērā, par 72 % varētu palielināt dzelzceļa pārvadājumu jaudu 6 nozīmīgākajos ERTMS dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoros, kas atbilst 34 % no Eiropas kopējo pārvadājumu apjoma.

4.1.5. Viens no Komisijas mērķiem ir izmantot visus tehniskos un juridiskos instrumentus, lai panāktu Eiropas rūpniecības pieņēmumu apgādi ar vajadzīgajām izejvielām. Lai sasniegtu šo stratēģisko mērķi, ievērojama loma būs dzelzceļa koridoriem, kā arī ļoti liela nozīme ir kravu pārvadājumu satiksmei starp Eiropas Savienību un tās Austrumu partneriem. Tādēļ ES ir ļoti svarīgi veikt vajadzīgos ieguldījumus, lai modernizētu Rietumu–Austrumu dzelzceļa infrastruktūru un ar to saistītās pārkraušanas iekārtas. Minētā mērķa sasniegšanu veicinās arī *TEN-T* pārskatīšana.

4.1.6. Īpaša uzmanība būtu jāvelta muitas dienestiem, lai varētu vienkāršot muitas procedūras ⁽⁶⁾ ES teritorijā un nodrošināt dzelzceļa kravu ātru pārrobežu tranzītu. Eiropas finansiālais atbalsts ir vajadzīgs, lai sagatavotos ieviest uz *EDI* ⁽⁷⁾ balstītu muitas saistību sistēmu un nodrošinātu investīcijas dzelzceļā, kura rīcībā pašlaik nav automatizētu sistēmu muitas saistību izpildei.

4.1.7. EESK uzskata, ka ir svarīgi ieviest skaidras valsts atbalsta pamatnostādnes, lai būtu vieglāk noskaidrot, kāda veida valsts atbalstam dzelzceļa nozarei varētu piekrist Komisijas dienesti. Komiteja arī vienlaicīgi uzsver, ka daudzgadu līgumu izmantošana varētu sekmēt Eiropas dzelzceļa tīkla ilgtspējīgu finansēšanu.

4.1.8. Runājot par regulas 9. pantā ierosināto “stratēģisko terminālu” koncepciju, EESK vērs uzmanību uz to, ka tas var veicināt tā dēvēto stratēģisko terminālu dominējošā stāvokļa nostiprināšanos, tādējādi kaitējot tiem termināliem, ko uzskata par “stratēģiski mazsvarīgiem”.

4.1.9. Preču aprites brīvība nedrīkst būt pretrunā ar minētajos kravu pārvadājumu koridoros strādājošo dzelzceļa darbinieku pamattiesībām.

4.2. Dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru izvēle un tīkla pārvaldība.

4.2.1. *TEN-T* politikas pārskatīšana ir iespēja dzelzceļa nozarei uzsvērt to, cik svarīgi ir turpināt attīstīt elastīgus tālsatiksmes dzelzceļa kravu pārvadājumu koridorus, kas ir ES transporta tīkla galvenais balsts.

4.2.2. EESK uzsver, ka koridoru izveidi nebūtu vēlams aprobežot tikai ar *TEN-T* (kā tas noteikts regulas priekšlikuma II nodaļas 3. panta 1. punkta a) apakšpunktā) vai arī pašreizējiem *ERTMS* koridoriem, jo šāda pieeja varētu izslēgt posmus, kas vēl nav *TEN-T* vai *ERTMS* koridori, bet ir svarīgi kravu pārvadājumiem vai varētu tādi kļūt. Drīzāk būtu jāpielāgo *TEN-T* tad, kad būs izveidoti jauni dzelzceļa kravu pārvadājumu koridori.

⁽⁶⁾ Tādēļ svarīgi visā ES efektīvi īstenot Komisijas Regulu (EK) Nr. 1875/2006 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi.

⁽⁷⁾ Elektroniska datu apmaiņa.

4.2.3. Pārvaldības struktūrvienībā būtu jāparedz obligātas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm, tai skaitā arodbiedrībām, nozares klientiem un vides organizācijām, vai tās minētajā struktūrvienībā jāiekļauj. Tādā pašā līmenī kā infrastruktūras pārvaldītāji pārvaldības struktūrvienībā būtu jāiekļauj dzelzceļa uzņēmumi, jo tie izmanto koridorus, apkalpo klientus un atrodas vistuvāk tirgus norisēm. Pārvaldības struktūrvienības pieņemtie lēmumi ietekmēs šos uzņēmumus un iespējams, ka tiem dažī no šiem lēmumiem būs arī jāsteno. Tādēļ būtu taisnīgi, ja tie būtu pārstāvēti pārvaldības struktūrvienībā.

4.2.4. Koridoru izmantojošo dzelzceļa uzņēmumu pietiekamu pārstāvību var nodrošināt, neradot nesamērīgi lielu pārvaldības struktūru, piemēram, par pārstāvjiem izvirzot atsevišķus uzņēmumus, “uzņēmumu grupas” vai apvienojot abus variantus. Tomēr, lai patiešām varētu uzlabot koridora darbību, svarīga ir tikai to uzņēmumu dalība, kas koridoru izmanto.

4.3. Praktiski pasākumi.

4.3.1. EESK uzskata, ka prioritātes noteikumu (vilcienu ceļu piešķiršana, jaudas pieprasījumi, prioritāte kavējumu gadījumā) apspriešana visiem kravu pārvadājumu koridoriem kopumā (IV nodaļas 11., 12. un 14. pants) ir sarežģīts un jutīgs aspekts. Noteikumi būtu jāformulē tā, lai to praktiskā piemērošana būtu iespējama katra koridora līmenī un infrastruktūras pārvaldītāji ceļus piešķirtu pēc iespējas taisnīgāk un pārredzamāk.

4.3.2. Jaudas rezerves nedrīkstētu būt obligātas, tās jānosaka infrastruktūras pārvaldītājiem, ja tie uzskata, ka šādas rezerves ir vajadzīgas. Infrastruktūras pārvaldītāju obligāts pienākums priekšlaicīgi rezervēt jaudu var drīzāk veicināt nevis jaudas optimizāciju, bet to, ka jauda netiek izmantota, sevišķi, ja jau vairākus mēnešus iepriekš nav skaidri noteikts vilcienu kustības grafiks.

4.3.3. Tāpat arī, iespējams, nav vajadzīgas prioritātes noteikumu izmaiņas, jo tās nekādi neveicina jaudas palielināšanu. Izmaiņas prioritātes noteikumos vienīgi izraisīs vienas lietotāju grupas neapmierinātības pāreju uz citu. Galvenajam noteikumam katrā ziņā jābūt kavējumu samazināšanai visā tīklā un pēc iespējas ātrākai sastrēgumu novēršanai.

4.3.4. EESK uzskata, ka IV nodaļas 10. panta noteikumos par “vienas pieturas aģentūru” jāparedz, ka šo izvēli ir tiesīga izdarīt par koridoru atbildīgā struktūra, ņemot vērā tirgus vai konkrētajā koridorā strādājošo dzelzceļa uzņēmumu prasības.

4.3.5. Dzelzceļa uzņēmumiem arī turpmāk jābūt iespējai brīvi izvēlēties veidu, kādā pieprasīt ceļus (izmantojot vienas pieturas aģentūru vai arī ierastajā veidā). Vienas pieturas aģentūras fakultatīva izmantošana nodrošina dzelzceļa uzņēmumiem iespēju veicināt dažādu infrastruktūras vienību (proti, vienas pieturas aģentūras un attiecīgā koridora individuālo infrastruktūras pārvaldītāju) konkurenci, tādējādi radot tiem stimulu ieviest uzlabojumus.

4.3.6. Pienākums obligāti izmantot vienas pieturas aģentūras varētu veicināt liela infrastruktūras monopola veidošanos koridorā, turklāt tas nenodrošinātu nekādas garantijas, ka vienas pieturas aģentūra piedāvās patiešām labākus pakalpojumus salīdzinājumā ar individuāliem infrastruktūras pārvaldītājiem. Turklāt vienas pieturas aģentūras tradicionālās darbības metodes nav efektīvas.

4.3.7. Atļauto pretendentu (piemēram, kravu nosūtītāju, ekspektoru, vairākveidu pārvadājumu piedāvātāju) tiesības iegādāties maršrutus var atturēt dzelzceļa uzņēmumus (sevišķi "jaunos tirgus dalībniekus") no investīcijām lokomotīvēs un to vadītājos, ņemot vērā lielo risku, kas saistīts ar maršrutu pieejamību. Tas varētu kropļot konkurenci vietējos tirgos, kaitējot dzelzceļa uzņēmumiem un šo uzņēmumu piedāvāto darba vietu kvalitātei. Varētu

paaugstināties cenas, pieejamā jauda joprojām būtu ierobežota un varētu izvērsties spekulatīvi darījumi.

4.3.8. Tomēr Eiropas Savienībā šobrīd var konstatēt, ka arī citi uzņēmumi, kas nav dzelzceļa uzņēmumi (t. i., loģistikas pakalpojumu sniedzēji, tirgotāji, ražotāji) ir ļoti ieinteresēti savā darbībā paplašināt dzelzceļa izmantošanu ⁽⁸⁾. Daži Eiropas dzelzceļa uzņēmumi jau ir nopirkuši loģistikas pakalpojumu uzņēmumus, lai varētu novirzīt uz dzelzceļu tās kravas, ko līdz šim pārvadāja pa autoceļiem. Šajos apstākļos ir iespējams, ka tuvākajā laikā, izmantojot sociāli atbildīgu un novatorisku pieeju, atļautajiem pretendentiem drīzumā būs nozīmīga loma dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru attīstībā.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽⁸⁾ Eiropas Ekspektoru, transporta, loģistikas un muitas pakalpojumu asociācijas (CLECAT) nostājas dokuments, Briselē, 19.01.2009.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par autobusu pasažieru tiesībām un par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā”

COM(2008) 817 galīgā redakcija – 2008/0237 (COD)

(2009/C 317/18)

Ziņotāja: **DARMANIN KDZE**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu 2009. gada 19. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par autobusu pasažieru tiesībām un par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā”

COM(2008) 817 galīgā redakcija – 2008/0237 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 26. jūnijā. Ziņotāja — *Darmanin kdze*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ... plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 75 balsīm par un 3 pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu attiecībā uz autobusu pasažieru tiesībām un atzīst, ka autobuss ir transportlīdzekļa veids, kas tiek plaši lietots un ir lētāks alternatīvs risinājums pasažieru pārvietošanās vajadzībām.

1.2. Priekšlikumā ir uzskaitīta virkne Eiropas Savienības Pamatiesību hartā atzītu pamattiesību, piemēram, personu brīva kustība, cilvēku ar invaliditāti nediskriminēšana un patērētāju tiesību aizsardzība. Tādēļ EESK kopumā atbalsta Komisijas priekšlikumu regulai, tomēr vēlas ierosināt dažus uzlabojumus.

1.3. EESK satrauc tas, ka nepieciešami precizējumi, jo pašlaik dažās vietās teksts ir pārprotams. Jāprecizē šādi jautājumi:

— Atbildība par pakalpojumu sniegšanu personām ar invaliditāti. Tekstā būtu skaidrāk jāpauž tas, ka Komisija pirmām kārtām vēlas samazināt diskrimināciju attiecībā uz pasažieru informēšanu (vai neinformēšanu) par pakalpojumiem, kas pieejami personām ar invaliditāti.

— Pārvadātāja atbildība par bagāžas nozaudēšanu būtu precīzi jādefinē un jāzveido sava veida reģistrācijas sistēma.

— Tiklīdz autobuss ir devies ceļā, autobusu pieturvietās ir ļoti grūti nodrošināt informāciju, un tāpēc būtu jāatrisina praktiskie jautājumi, kā iegūt un sniegt šādu informāciju.

— Jēdziena “terminālis” lietojums autobusu gadījumā nav atbilstīgs, jo bieži vien nemaz nav termināļu, bet gan ir tikai autobusu pieturvietas; turklāt, ja tie pastāv, tad par tiem neatbild pārvadātājs.

1.4. EESK piebilst, ka, uz pilsētas un piepilsētas transportu attiecinot noteikumus par pasažieru tiesībām, varētu uzlabot pakalpojumu kvalitāti un nozares reputāciju. EESK tomēr konstatē, ka starp pilsētas autobusu pakalpojumiem un starptautiskajiem autobusu pārvadājumiem pastāv vairākas atšķirības, un tādēļ atzīst, ka būtu lietderīgāk nodalīt pasažieru tiesības abu dažādo transporta veidu gadījumā un izstrādāt īpašas pasažieru tiesības saistībā ar visiem pilsētas un piepilsētas transporta veidiem. Tādēļ EESK uzskata, ka ierosinātās regulas noteikumi nebūtu obligāti jāattiecina uz pilsētas un piepilsētas transportu.

1.5. Personāla apmācība ir sevišķi svarīgs priekšnoteikums, lai sniegtu pakalpojumus personām ar invaliditāti. Tādēļ EESK stingri atbalsta to, ka regulā ir iekļauts 18. pants par autobusu vadītāju apmācību.

2. Komisijas priekšlikums.

2.1. Komisija 2005. gadā uzsāka apspriešanās procedūru par to pasažieru tiesību nodrošināšanu, kas izmanto starptautisko autobusu satiksmi. Plašas atbildes sniedza specializētās organizācijas, pilsoniskā sabiedrība, valstu aģentūras un dalībvalstis.

2.2. Komisija arī izvērtēja, kāda ietekme būtu šādiem politiskiem risinājumiem:

— pašreizējās situācijas saglabāšana;

- minimālas aizsardzības nodrošināšana;
- maksimālas aizsardzības nodrošināšana;
- brīvprātīgas saistības un pašregulējums.

Pēc vērtējuma veikšanas tika izmantota risinājumu kombinācija, lai noteiktu dažādus aizsardzības aspektus.

2.3. Būtībā priekšlikuma mērķis ir noteikt autobusu pasažieru tiesības, lai autobusu transports kļūtu pievilcīgāks un pasažieri vairāk uzticētos tam, kā arī lai nodrošinātu līdzvērtīgus konkurences apstākļus dažādu dalībvalstu pārvadātājiem un citiem transporta veidiem.

2.4. Principā priekšlikumā paredzēti noteikumi par

- atbildību pasažieru nāves vai ievainojumu, kā arī viņu bagāžas nozaudēšanas vai bojājumu gadījumā;
- nediskriminēšanu valsts piederības vai pastāvīgās dzīvesvietas dēļ attiecībā uz pārvadājumu nosacījumiem, ko pasažieriem piedāvā autobusu transporta uzņēmumi;
- palīdzību personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām;
- autobusu transporta uzņēmumu pienākumiem brauciena atcelšanas vai kavēšanās gadījumā;
- pienākumiem sniegt informāciju;
- sūdzību izskatīšanu;
- vispārīgiem piemērošanas noteikumiem.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par autobusu pasažieru tiesībām, kas ļoti atšķiras dažādās dalībvalstīs. EESK uzskata, ka ir vajadzīgas nepārprotamas pamatnostādnes, lai aizsargātu to pasažieru tiesības, kas izmanto minēto transporta veidu; tas ir sevišķi svarīgi tādēļ, ka lielākajā daļā valstu autobusu transports ir vismazāk regulētais transporta veids.

3.2. EESK atzinīgi vērtē risinājumu, kā priekšlikumā tiek nostiprināts nediskriminēšanas princips un atbalsts personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām. EESK tomēr aicina veikt īpašus precizējumus Komisijas dokumentā, lai būtu mazāk iespējama teksta nepareiza interpretācija.

3.3. Tā kā dažas saistības ir pārņemtas no ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām, dalībvalstīm būtu jāizveido sankciju sistēma kravu pārvadājumu uzņēmumiem, ko piemērot šādu tiesību ierobežošanas gadījumā.

3.4. Komiteja ir stingri pārliecināta, ka personu ar invaliditāti tiesības ir joma, kurā maksimālas aizsardzības nodrošināšana ir piemērota pieeja. Tāda pieeja garantē patiesu personas cieņas, goda un tiesību aizsardzību. Komiteja tomēr pauž bažas, vai šādi noteikumi tiks pareizi īstenoti. Minētie normatīvie standarti ir pēc iespējas ātrāk jāievieš praksē un rūpīgi jākontrolē.

3.5. Ir pareizi, ka priekšlikumā minēti noteikumi par autobusu pakalpojumiem. Ar regulas priekšlikuma 2. panta 2. punktu ir garantētas līdzīgas tiesības visā Eiropas Savienībā; tas atbilst subsidiaritātes principam un ļauj ņemt vērā atšķirīgos apstākļus.

3.6. Attiecībā uz autobusu transporta uzņēmumu atbildību par pasažieriem un bagāžu būtu jāprecizē, ka priekšlikumā minētais kompensācijas līmenis nav šķērslis, kas attiecīgajiem patērētājiem vajadzības gadījumā liedz meklēt juridisko aizsardzību. Būtu jāizveido kompensācijas sistēma, kas līdzinās sistēmai, kādu izmanto saistībā ar citiem transporta veidiem.

3.7. EESK uzsver, ka visneaizsargātākās iedzīvotāju grupas ļoti bieži ir tās, kas izvēlas izmantot šādu robežu šķērsošanas veidu, un tādēļ tā atzinīgi vērtē jaunus aizsardzības pasākumus, kurus Komisija vēlas īstenot.

3.8. EESK uzskata, ka būtu jāizstrādā rīcības plāni, lai personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām nodrošinātu vajadzīgo palīdzību autoostās, autobusu pieturvietās un pašā autobusā, un ka šajā sakarā galvenā loma būtu jāuzņemas personu ar invaliditāti pārstāvjiem un autobusu transporta uzņēmumu pārstāvjiem.

3.9. Komiteja uzskata, ka pirmām kārtām vienmēr būtu jāsamazina neērtības pasažieriem, un apsvērumos par kompensāciju un atlīdzību būtu jāņem vērā šādi aspekti:

- ievainojums vai nāve šāda transporta izmantošanas dēļ;
- reisa atcelšana, kavēšanās vai novirzīšanās no maršruta;
- pārvadātāja vainas dēļ pazudis īpašums;
- informācijas trūkums.

3.10. Tomēr visos iepriekš minētajos gadījumos ir jāpierāda, ka atbildība jāuzņemas pārvadātājam, un jānodrošina, ka kompensācijas slogs nav tāds, kas apdraudētu pārvadātāja turpmāko darbību. Tādēļ kompensācijām vajadzētu būt reālistiskām un izmaksātām gan patērētājam, gan pārvadātājam pieņemamā laikā.

3.11. Kompensācijai vajadzētu būt viegli pieejamai, un noteikumos par vietu, kur to var saņemt, jāmin gan dalībvalsts, uz kurieni devies pasažieris, gan arī mītnes valsts.

3.12. Informācijas pieejamībai ir liela nozīme, un tādēļ EESK atzinīgi vērtē maksimālas aizsardzības nodrošināšanu, jo īpaši ņemot vērā, ka informācija ir viens no galvenajiem instrumentiem neērtību samazināšanai brauciena laikā.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Pilsētas transports.

4.1.1. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, jo kopumā regulas piemērošana ļaus nostiprināt iekšējo tirgu un pasažieru tiesības, jo īpaši personu ar invaliditāti tiesības.

EESK atzinīgi vērtē to, ka dalībvalstis var neattiecināt regulu uz pilsētas, piepilsētas un reģionālajiem transporta pakalpojumiem, uz kuriem attiecas 2007. gada 23. oktobra Regula 1370/2007.

EESK uzskata, ka patērētāju tiesību aizsardzība, kāda paredzēta ierosinātajā regulā, radītu nepieciešamību grozīt virkni sabiedrisko pakalpojumu līgumu, kas noslēgti saskaņā ar Regulu 1370/2007. Turklāt, ņemot vērā autotransporta pakalpojumiem (uz tiem attiecas Regula 1370/2007) un starptautiskajiem pasažieru pārvadājumiem nepieciešamo apstākļu, infrastruktūras un aprīkojuma lielās atšķirības, tie nav salīdzināmi.

EESK uzskata, ka pilsētas, piepilsētas un reģionālie transporta pakalpojumi būtu pilnībā jāizslēdz no Komisijas priekšlikuma un ka šāda sabiedriskā transporta lietotāju tiesības jāizskata atsevišķā regulā.

4.2. Pieejamība.

4.2.1. EESK pauž nožēlu, ka priekšlikumā nav īpaši un precīzāk atzīta personu ar invaliditāti situācija un noteikta lielāka tiesību aizsardzība personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Ir svarīgi, ka minētajām grupām ir nodrošināta piekļuve transportam.

Praksē piemērojot personu ar invaliditāti tiesības, nevajadzētu rasties jaunam slogam, kas gulstas uz uzņēmumiem, jo lielākā daļa regulā minēto prasību izriet no citu Kopienas likumdošanas instrumentu noteikumiem, piemēram, Direktīvas 2001/85/EK ⁽¹⁾ ... vienpadsmitajā apsvērumā teikts: “[...] ir jāparedz tehniski priekšraksti, lai ļautu personām ar kustību traucējumiem piekļūt transportlīdzekļiem, uz kuriem attiecas šī direktīva, ievērojot Kopienas transporta un sociālo politiku. Ir jādara viss iespējams, lai atvieglotu piekļuvi šiem transportlīdzekļiem”.

(1) OV L 42, 13.2.2002., 1.–102. lpp.

4.2.2. Tādēļ Komiteja uzskata, ka jaunās pārvadātājam izvirzītās saistības būtu jāuzskata par sabiedrisko pakalpojumu prasībām un būtu jānodrošina finansiāla kompensācija, kā teikts Regulā (EK) Nr. 1370/2007 par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu.

4.2.3. Mērķis ir šāds: personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, tostarp personām, kas cieš no aptaukošanās, nodrošināt tādas pašas iespējas ceļot ar autobusu, kā pārējiem sabiedrības locekļiem. Tādēļ EESK atbalsta izstrādātos noteikumus par diskriminācijas novēršanu un par atbalsta sniegšanu minētajām pasažieru grupām brauciena laikā atbilstīgi regulas projektā ierosinātajām, lai arī nepietiekamajām pamatnostādņēm. Šajā sakarā EESK uzskata, ka pārvadātāju apvienībām un personu ar invaliditāti apvienībām obligāti jāvienojas par to, kādas ir pakalpojumu pieejamības iespējas.

4.2.4. Piekļuvi var atteikt pamatotu iemeslu dēļ, piemēram, satiksmes drošība, tomēr saimnieciski apsvērumi vien nav pietiekams iemesls, lai nesniegtu šādu pakalpojumu. Piekļuve būtu jāatsaka, pamatojoties tikai uz objektīviem, nediskriminējošiem un ar mērķi samērīgiem iemesliem, par kuriem iepriekš ir ziņots un kuri būtu jāinterpretē šaurākā nozīmē, jo tie ierobežo personu brīvu kustību. Tās ir neatsavināmas tiesības, kā skaidri teikts priekšlikuma 5. pantā.

4.2.5. EESK aicina Komisiju uzsākt procesu, kas nepieciešams ratiņkrēslu un to nostiprināšanas mehānismu ražošanas standartizācijai, lai tos varētu droši izmantot autobusus.

4.2.6. EESK atbalsta tādas iniciatīvas kā pārvadājumi pēc pieprasījuma — pakalpojums, kas bieži vien var būt laba alternatīva personām ar invaliditāti. Komiteja tāpēc aicina iekļaut minēto pakalpojumu, izsludinot konkursus par transporta pakalpojumiem.

4.2.7. Priekšlikuma III nodaļā ir minēts aizliegums atteikt piekļuvi un ir iekļauti noteikumi par tiesībām uz palīdzību termināļos un autobusā, kā arī par nosacījumiem, ar kādiem tiek sniegta palīdzība, par informācijas nosūtīšanu un kompensāciju par ratiņkrēsliem un pārvietošanās palīgierīcēm. Minētie noteikumi ir atbilstīgi, tomēr tos var uzlabot. EESK iesaka apbalvot tos pārvadātājus, kas šajā jomā dara vēl vairāk nekā prasīts, lai personām ar invaliditāti patiešām nodrošinātu piemērotus pārvadāšanas pakalpojumus.

4.3. Personāla apmācība.

4.3.1. EESK uzskata, ka apmācība ir sevišķi svarīgs priekšnoteikums, lai sniegtu pakalpojumus personām ar invaliditāti. Tāpēc Komiteja pilnībā piekrīt 18. pantam. Turklāt Komiteja uzskata, ka tā varētu būt izcila iespēja, lai pilnveidotu sadarbību starp transporta uzņēmumu apvienībām un personu ar invaliditāti apvienībām, kas varētu sniegt šādu apmācību.

4.4. Zaudējumu atlīdzināšana nāves gadījumā.

4.4.1. EESK atzīst, ka pašreizējie kompensācijas avansa maksājumi tiem, kas zaudējuši tuvinieku ceļu satiksmes negadījumā, dažreiz var prasīt pārāk ilgu laiku. Tomēr EESK uzskata, ka, ņemot vērā pārciesto zaudējumu, 15 dienas ir piemērots laiks, lai tūlītēju finansiālu izdevumu segšanai izmaksātu avansu negadījuma upuru ģimenēm vai pašiem cietušajiem, kas negadījumā guvuši fiziskus ievainojumus vai garīgas traumas.

4.4.2. Tādēļ EESK iesaka precizēt 8. panta formulējumu, lai kā apgādājamus definētu arī nepilngadīgos, kas zaudējuši vecākus (vai attiecīgajā gadījumā apgādniekus), kuri viņus uzturējuši.

4.5. Bagāžas nozaudēšana.

4.5.1. EESK atzīst, ka pasažieru tiesības būtu jārespektē bagāžas nozagšanas vai nozaudēšanas gadījumā un tādēļ viņiem jābūt tiesīgiem uz kompensāciju. Autobusu transporta uzņēmumiem būtu jāuzņemas atbildība par tiem uzticētās bagāžas nozaudēšanu. Tādēļ Komisijai būtu jāprecizē priekšlikuma 9. panta noteikumi, lai nodrošinātu tiesisko palāvību, jo pašreizējais formulējums ir neskaidrs un dod iespēju atšķirīgi rīkoties dažādos apstākļos.

4.5.2. Šajā sakarā EESK norāda, ka pārvadātāja pienākumos neietilpst reģistrācijas pakalpojuma nodrošināšana klientam.

4.5.3. EESK uzskata, ka būtu jāizstrādā arī īpaši noteikumi gadījumiem, kad tiek nozaudētas vai bojātas ierīces, ko izmanto personas ar invaliditāti.

4.6. Informācija par pakalpojuma izpildes pārtraukšanu.

4.6.1. EESK uzskata, ka būtu jā dara viss iespējams, lai pasažieriem laikus sniegtu informāciju par reisa kavēšanos vai brauciena pārtraukšanu. Pēc EESK domām, dažreiz tomēr ir ļoti grūti sniegt šādu informāciju. Tādēļ 21. panta noteikumi ir neizpildāmi un ļoti grūti īstenojami, ņemot vērā autobusu pieturvietu iezīmes un to, ka tajās parasti nav attiecīga personāla.

4.6.2. EESK ierosina veikt ieguldījumus, lai, izmantojot pētniecībai un izstrādei paredzētos Komisijas līdzekļus, izstrādātu un ieviestu IKT rīkus, kas ļauj izveidot pasažieru informēšanas sistēmas, kuras ir uzticamas, laika ziņā precīzas un drošas uzstādīšanai autobusu pieturvietās, kā arī vienkāršas, transportlīdzekļos izmantojamas informātikas sistēmas, kas ļauj racionalizēt brauciena vadību (ITS).

4.7. Autobusu termināļi.

4.7.1. Priekšlikumā vairākkārt ir minēti termināļi, kas atrodas autobusa maršrutā. Jāpiebilst, ka šādu termināļu parasti nemaz nav, taču vietās, kurās tādi ir, visbiežāk par tiem atbild dzelzceļa stacija vai lidosta. Visos pārējos gadījumos ir nevis termināļi, bet gan tikai pieturvietas, kurās nav personāla.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1321/2004 par Eiropas satelītu radionavigācijas programmu vadības struktūru izveidi”

COM(2009) 139 galīgā redakcija – 2009/0047 (COD)

(2009/C 317/19)

Ziņotājs: **MCDONOGH KGS**

Eiropadome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 156. pantu 2009. gada 21. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1321/2004 par Eiropas satelītu radionavigācijas programmu vadības struktūru izveidi”

COM(2009) 139 galīgā redakcija – 2009/0047 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 26. jūnijā. Ziņotājs — *McDonogh kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 174 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Komiteja visnotaļ atbalsta Komisijas priekšlikumus, jo normatīvie akti, kas pieņemti 2004. gadā, varētu būt lielā mērā novecojuši.

1.2. Sistēmu drošībai ir izšķirīga nozīme, un būtu jāveic pasākumi, lai nodrošinātos pret datorpirātiem.

1.3. Attiecībā uz darbiniekiem jāveic ierosinātās drošības pārbaudes, tā kā vadības struktūra sastāv no civilā personāla. Personālam arī jāapzinās sava lielā atbildība pret galīgajiem lietotājiem, lai varētu nodrošināt pakalpojumu nepārtrauktību un uzticamību.

1.4. Jānodrošina, lai izmaksas lietotājiem būtu konkurētspējīgas ar citām līdzīgām sistēmām.

1.5. Ir svarīgi, lai Eiropas Savienība būtu neatkarīga no citiem pakalpojumu nodrošinātājiem, kas pēc savas vēlmes var atslēgt sistēmas un komerciālos vai militāros nolūkos pārraudzīt galīgo lietotāju darbību.

1.6. *Galileo* būtu pienācīgi jāizskaidro ES iedzīvotājiem, jo tas tiešā vai netiešā veidā ietekmēs dzīvi vairumam iedzīvotāju — no pilotiem līdz kalnračiem un lauksaimniekiem, lai varētu pilnībā izmantot tā sniegto potenciālu.

1.7. Būtu jāveic konsultācijas ar EESK dažādos lēmumu pieņemšanas posmos attiecībā uz progresu projekta īstenošanas gaitā.

1.8. EESK atbalsta ES GNSS programmu finansēšanu un uzsver, ka būtu jānodrošina daudzgadu finansējums, lai programmas varētu sekmīgi īstenot.

1.9. Būtu jāatzīst EESK loma. GNSS programmas tiešā veidā ietekmē iedzīvotāju dzīvi, un EESK būtu pilnībā jāinformē un ar to jākonsultējas. *Galileo* izstrādi un kontroli veic civilpersonas, un ir nepieciešama pārredzamība. Eiropas Komisijai būtu jāturpina konsultācijas ar EESK, jo turpmākajos posmos izvirzīsies svarīgi jautājumi saistībā ar uzraudzību, indivīdu tiesībām un privātumu.

2. Ievads.

2.1. EESK jau ir pieņēmusi vairākus atzinumus attiecībā uz *Galileo* ⁽¹⁾.

2.2. Ir svarīgi panākt, ka *Galileo* sāk darboties pēc iespējas drīzākā laikā, lai Eiropai tāpat kā ASV būtu sava satelītu navigācijas sistēma, nodrošinot neatkarību no citiem šādu pakalpojumu sniedzējiem.

2.3. Valstu aspektā tas palielinātu drošību, un komerciālajā aspektā tas nodrošinātu ienākumus, radot komercializācijas iespējas un kalpojot kā vērtīgs ienākumu avots.

2.4. EESK būtu pilnībā jāatbalsta Komisija attiecībā uz šo likumdošanu, kas ir steidzami nepieciešama.

(1) OV C 256, 27.10.2007., 73.–75. lpp.

OV C 256, 27.10.2007., 47. lpp.

OV C 324, 30.12.2006., 41.–42. lpp.

OV C 221, 8.9.2005., 28. lpp.

3. Vispārējās piezīmes par Eiropas GNSS programmām.

3.1. Ir svarīgi, lai ES būtu neatkarīga no citiem lielākajiem globālo satelītu pakalpojumu sniedzējiem. *Galileo* būs efektīvāka pasaules tirgū, savukārt *EGNOS* papildinās citas sistēmas un uzlabos informācijas kvalitāti.

3.2. *Galileo* arī piedāvā pieejas iespējas dažām dalībvalstīm, kuras citādi nevarētu iesaistīties darbībās kosmosa jomā. GNSS programmām būtu vajadzīgas arī labas "sabiedriskās attiecības", kas sekmētu ES tēla veidošanu sabiedrībā un nodrošinātu šo programmu veiksmīgu īstenošanu. Informētības par Eiropas GNSS programmu sniegtajiem labumiem veicināšanas pasākumi ir nepieciešami, lai ļautu sabiedrībai maksimāli izmantot jaunās iespējas.

3.3. Eiropas GNSS programmām var būt pozitīva ietekme uz citām ES politikām.

3.4. Būtu jāveicina pētniecība šajā jomā.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Turpmāk minēto iemeslu dēļ Regulā (EK) Nr. 1321/2004 ir nekavējoties jāizdara skaidri grozījumi.

— Pašreizējā situācija no juridiskā viedokļa nav apmierinoša, jo abas spēkā esošās Regulas (EK) Nr. 1321/2004 un (EK) Nr. 683/2008 vietām ir pretrunīgas.

— Regulā (EK) Nr. 683/2008 ir paredzēts, ka Komisija pārvalda visus jautājumus attiecībā uz sistēmas drošību, taču vienlaikus regulā ir noteikts, ka Uzraudzības iestādei tiek uzticēts drošības akreditācijas uzdevums. Nekavējoties jāprecizē Uzraudzības iestādes loma drošības un akreditācijas jautājumos.

4.2. Šajā regulas grozījumā aģentūrai ir noteikti šādi mērķi:

— veikt drošības akreditāciju: aģentūrai jāpārbauda drošības procedūru īstenošana, kā arī jāveic Eiropas GNSS sistēmas drošības pārbaudes;

— palīdzēt sagatavot Eiropas GNSS sistēmu komercializācijai, tostarp veicot vajadzīgo tirgus izpēti;

— nodrošināt *Galileo* drošības centra darbību.

4.3. Provizoriskais novērtējums tika veikts aģentūras izveidošanas laikā 2004. gadā.

4.4. Aģentūras reglamentā paredzētā grozījuma mērķis ir ņemt vērā pieredzi, kas gūta aģentūras pārvaldībā, kā arī aģentūras darbu un lomu Eiropas satelītu radionavigācijas programmu īstenošanā.

4.5. Tāpēc ir vajadzīgs jauns regulējums publiskajai pārvaldībai. Regula (EK) Nr. 683/2008 paredz:

— skaidri nodalīt Komisijas pārstāvētās Eiropas Kopienas, Iestādes un Eiropas Kosmosa aģentūras kompetences jomas;

— piešķirt Komisijai atbildību par programmu pārvaldību un

— precīzi uzskaitīt tos uzdevumus, kuru izpilde turpmāk uzticēta Iestādei.

4.6. Satelītu radionavigācijas sistēmas ieviešanu nevar pietiekami labi īstenot atsevišķās dalībvalstīs, jo šis mērķis pārsniedz jebkuras atsevišķas dalībvalsts finansiālās un tehniskās iespējas. Eiropas GNSS programmas (*Galileo* un *EGNOS*) var labāk īstenot Kopienas līmenī.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par Eiropas veselības jomas personālu”

COM(2008) 725 galīgā redakcija

(2009/C 317/20)

Ziņotājs: **Arno METZLER**

Eiropas Komisija 2008. gada 10. decembrī publicēja Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai paredzētu paziņojumu par tematu

“Zaļā grāmata par Eiropas veselības jomas personālu”

COM(2008) 725 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 25. jūnijā. Ziņotājs — *Arno Metzler*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (15. jūlija sēdē), ar 104 balsīm par, 29 pret un 29 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Komitejas secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Eiropas Komisija publicējusi zaļo grāmata par Eiropas veselības jomas personālu. Zaļajā grāmatā atspoguļotas demogrāfiskās pārmaiņas un to ietekme uz veselības aprūpes sektorā nodarbinātajiem un viņu darba slodzi.

1.2. EESK uzskata, ka jāveic pasākumi, lai palielinātu jauniešu interesi par profesijām veselības aprūpes jomā un vairāk jauniešu izvēlētos šādas profesijas.

1.3. EESK iesaka nodrošināt pietiekamus personāla resursus veselības aprūpes sektorā, lai apmierinātu vajadzības ārstniecības jomā, uzlabotu skrīningu, veselības veicināšanu un profilaksi.

1.4. Lai novērstu veselības jomas speciālistu migrāciju no ES uz citām valstīm, pēc EESK domām, jāpaaugstina atalgojums, jāuzlabo darba apstākļi vai, ja iespējams, jāpaplašina viņu atbildības joma. Lai veiktu jaunas funkcijas, jāiegūst atbilstoša kvalifikācija. Tas palielinātu arī nozares pievilcīgumu kopumā.

1.5. Būtiski jāuzlabo statistikas datu apjoms attiecībā uz ES veselības jomas personālu, īpaši migrācijas un mobilitātes jomā, kas veido pamatu attiecīgo lēmumu pieņemšanai.

1.6. Veselības aprūpes sektorā jāveicina jaunu tehnoloģiju izmantošana, kas ļauj samazināt veselības jomas personāla slodzi, paaugstināt sniegto pakalpojumu kvalitāti un sniegt palīdzību pacientiem. EESK apzinās, ka tādēļ, iespējams, būs jāpārskata medicīniskās aprūpes personāla pienākumu ķēdes darbības veids.

1.7. EESK uzsver, ka sociālie standarti ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu augstu kvalitāti pacientu aprūpes jomā un pacientu

drošību, un kategoriski iebilst pret mēģinājumiem pazemināt sociālos standartus (nē “centieniem ātrāk nivelēt standartus”).

1.8. EESK uzsver, ka veselības aprūpē līdztekus galvenajiem pakalpojumu sniedzējiem, kas ir slimnīcas un publiskā sektora dienesti, svarīga nozīme ir brīvo profesiju pārstāvjiem, jo tieši viņi var nodrošināt kompetentu un drošu ārstēšanu un aprūpi cilvēkiem. Brīvo profesiju pārstāvji ir ieguvuši ļoti kvalificētu apmācību, pateicoties dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības veikumam valsts izglītības labā. EESK locekļi, kas pārstāv šo pilsonisko sabiedrību, uzmanīgi apsver Komisijas vēlmi mudināt veselības jomas personālu kļūt par pašnodarbinātiem. Vienlaikus EESK kritiski vērtē fiktīvas pašnodarbinātības pieauguma tendenci jomās, kurās minētā darbība ir problemātiska (piemēram, slimnieku un vecu cilvēku aprūpē).

1.9. EESK pauž bažas par to, ka tiek apspriesta iespēja pārskatīt pienākumu sadali veselības aprūpē, lai speciālistu veikto ārstēšanu aizstātu ar metodēm, kuru izmaksas nav tik augstas. EESK uzskata, ka, apsverot strukturālas pārmaiņas veselības jomas personāla pienākumu sadalē, jāņem vērā medicīniskās vajadzības, kvalifikācijas līmenis un pacientu vajadzības.

1.10. EESK uzskata, ka veselības aprūpes iestādes un tajās nodarbinātais personāls strādā visas sabiedrības labā un tāpēc vairāk struktūrfondu līdzekļu jāpiešķir minētā personāla apmācībai, tālākizglītībai un kvalifikācijas paaugstināšanai. EESK uzskata, ka noteikti ir ļoti svarīgi nodrošināt apstākļus, kas ļauj veselības aprūpes speciālistiem turpināt tālākizglītību, lai viņi visās specialitātēs varētu iegūt plašāku un dziļāku kvalifikāciju, kā arī strukturāli atpalikušos reģionos novērstu veselības aprūpes trūkumus.

1.11. EESK uzsver, ka sociālajiem partneriem un sociālajam dialogam ir īpaša nozīme, lai vienotos par veselības jomas personāla darba apstākļiem, darba samaksas nosacījumiem un kvalifikācijas paaugstināšanu.

1.12. EESK uzskata, ka pacientu ārstēšanā un aprūpē un tātad visā veselības aprūpes jomā īpaša nozīme ir sociālo profesiju pārstāvjiem.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums.

2.1. Zaļajai grāmatai jākalpo par pamatu plašām ES iestāžu, dalībvalstu un nozīmīgāko ekonomiskās un sociālās jomas pārstāvju diskusijām Eiropas un valstu līmenī. Zaļā grāmata ir pamatdokuments, kurā izvirzītās prasības īstenojamas ilgākā termiņā.

2.2. Zaļajā grāmata aplūkotas deviņas nozīmīgas jomas:

- demogrāfiskās pārmaiņas;
- resursi veselības aprūpes sektorā;
- apmācība, tālākizglītība un kvalifikācijas paaugstināšana;
- speciālistu mobilitātes un izceļošanas jautājumu risināšana Eiropas Savienībā;
- veselības aprūpes speciālistu migrācija pasaules mērogā;
- lēmumu pieņemšanai vajadzīgie dati;
- jaunu tehnoloģiju ieviešana un izplatīšana, lai palielinātu aprūpes efektivitāti un kvalitāti;
- patstāvības principa nostiprināšana;
- kohēzijas politika.

2.3. Konteksts.

2.3.1. Veselības aprūpes sistēmām Eiropas Savienībā jāpārvar grūtības, ko rada arvien lielākais pieprasījums pēc pakalpojumiem, tām jāspēj pielāgoties, ja mainās veselības aprūpes vajadzības, un jāspēj novērst nopietnas krīzes situācijas sabiedrības veselības jomā. Vienlaikus tās cenšas sniegt kvalitatīvi augstvērtīgus veselības aprūpes pakalpojumus, kurus vēlas saņemt iedzīvotāji. Jāatzīst, ka veselības aprūpe ir darbietilpīgs sektors, kurā nodarbināts katrs desmitais Eiropas darba ņēmējs, un ka darbinieku algām tērē vidēji 70 % veselības aprūpei paredzēto līdzekļu.

2.3.2. Līguma par Eiropas Savienību 152. pants nosaka, ka "Kopienas rīcība iedzīvotāju veselības aizsardzības jomā pilnīgi respektē dalībvalstu atbildību par medicīnas pakalpojumu un medicīniskās aprūpes organizēšanu un īstenošanu", taču Kopienai jāsekmē arī dalībvalstu sadarbība, lai veicinātu stratēģijas un programmu koordināciju, kā arī savstarpēju informācijas apmaiņu par dalībvalstīs veiksmīgi īstenotām programmām.

2.3.3. Lai rosinātu diskusiju, zaļajā grāmatā Eiropas Komisija analizē būtiskus jautājumus, kas saistīti ar problēmām un uzdevumiem veselības aprūpes jomā. Komisija aplūkojusi šādus būtiskus jautājumus:

- sabiedrības novecošana;
- jaunās tehnoloģijas;
- nepieciešamība uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību;
- sniegto pakalpojumu kvalitāte un ārstēšanas izmaksu pieaugums;
- epidēmisku slimību uzliesmojumi un to radītās briesmas;
- veselības aprūpes pieejamība dzīves vietas tuvumā.

Personāla definīcija: veselības jomas personāls ir visi veselības jomā nodarbinātie, kas sniedz medicīniskās aprūpes, kopšanas, sociālos un labklājības nodrošināšanas pakalpojumus, kā arī visu to profesiju pārstāvji, kuriem vajadzīga speciāla izglītība.

2.3.4. Visās dalībvalstīs pašlaik norit diskusijas par nākamajā desmitgadē un turpmāk vajadzīgo darbinieku skaitu un pieejamību. Dažās dalībvalstīs jau vērojams jaunu darbinieku un speciālistu trūkums, it īpaši jomās, kur pakalpojumus sniedz gados vecāki darbinieki.

2.3.5. Līdz ar darbinieku trūkumu, kas izskaidrojams ar iepriekš minētajiem iemesliem, veselības aprūpes nozarēs, kurās vajadzīgi augsti kvalificēti speciālisti, vērojama arī darbaspēka emigrācija no ES uz citām valstīm, piemēram, ASV un Šveici.

Arī Eiropas Savienībā mobilitātes un migrācijas līmenis ir augsts. Vērojama spēcīga migrācija no vienas dalībvalsts uz otru.

Darbaspēka migrācijai ir būtiska ietekme. Minētā procesa cēloņi ir darba samaksas un darba apstākļu atšķirības. Sistēmu strukturālās atšķirības būtiski ietekmē sniegto pakalpojumu un lietpratības struktūru.

2.3.6. Komisija, publicējot zaļo grāmatu un sākot publiskas debates par Eiropas veselības jomas personāla nākotni, izdevies arī pievērst sabiedrības uzmanību veselības aprūpē nodarbināto problēmām un skaidri norādīt uz turpmākajiem uzdevumiem. Komisija ņēmusi vērā faktu, ka veselības aprūpe ir viena no svarīgākajām visu ES iedzīvotāju ikdienas vajadzībām. Komisija arī apzinās, ka, nenodrošinot atbilstošu veselības aprūpi, Eiropas Kopienā noteiktās pamatbrīvības ātri var tikt ierobežotas.

2.3.7. Profilaktiskā medicīna un veselības aprūpe ir saistīta ar ekonomiku. Veselības jomā vajadzīgi izglītoti un ļoti pieredzējuši darbinieki, kuri veido būtisku zināšanu sabiedrības daļu.

3. EESK piezīmes par zaļajā grāmatā minētajiem problēmu risinājumiem.

3.1. Eiropas Komisijas piedāvātie risinājumi.

Tā kā Komisijas kompetence attiecībā uz veselības aprūpes jomu ir ierobežota, Komisija, izvirzot priekšlikumus, rīkojusies piesardzīgi. Tā, pirmkārt, secina, ka pēdējos gados pieaudzis veselības aprūpē nodarbināto sieviešu skaits, un tāpēc ierosina veikt pasākumus, lai uzlabotu darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošanu un nozare neizjustu darbinieku un kvalificēta personāla trūkumu. Otrkārt, tā rosina īstenot rūpīgas plānošanas stratēģiju un visās Eiropas valstīs palielināt ieguldījumus tālākizglītības jomā, lai nepieļautu, ka tikai dažas valstis sagatavo veselības aprūpes jomas darbiniekus, kuri pēc tam dodas strādāt uz citām valstīm, un tādējādi vēl vairāk samazinās apmācības iespējas. Apmācības iespēju paplašināšana, it īpaši tālākizglītības un kvalifikācijas celšanas jomā, veicinātu arī darbinieku pieņemšanu darbā un vēlmi iegūt izglītību.

3.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzīnīgi vērtē zaļo grāmatu, kas ir visaptverošs un apspriežams dokuments par veselības aprūpes sistēmu, veselības jomas un tās personāla problēmām. Dokuments izstrādāts, lai Lisabonas stratēģijas īstenošanas gaitā sabiedrībā rosinātu diskusijas un veicinātu uz zinātnes atziņām balstītu pakalpojumu sniegšanu. Veselības aprūpe tajā aplūkota kā vienots veselums.

3.3. EESK uzskata, ka veselības aprūpes pakalpojumu tirgū, kas tieši ietekmē iedzīvotāju veselību, jābūt spēkā īpašiem noteikumiem. EESK tāpēc rosina sākt diskusiju par problēmām, ko rada veselības aprūpes sistēmu sadrumstalotība dažās valstīs, it īpaši to sistēmu sadrumstalotība, kuras nav pakļautas tiešai valsts kontrolei un kurās tādejā ir diezgan grūti nodrošināt vienotus kvalifikācijas un tālākizglītības standartus.

3.4. Demogrāfija un ilgtspējīga veselības jomas personāla veicināšana.

3.4.1. EESK uzsver, ka veselības aprūpē nodarbināto sieviešu skaits jau tagad ir augsts un, iespējams, ka tas vēl vairāk palielināsies. Šis secinājums attiecas uz visām profesijām. Jānodrošina tiesību vienlīdzība, lai saskaņā ar direktīvām par dzimumu līdztiesību abiem dzimumiem radītu vienlīdzīgus apstākļus un panāktu, ka veselības aprūpes jomā dažādās profesijās strādā vairāk vīriešu. Tāpēc būtu jāīsteno arī pasākumi, kas sekmē darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, izmantoto prasmju un darba nozīmības atzīšanu, palīdz sievietēm turpināt darbu, kā arī atgriezties darba tirgū tām sievietēm, kuras ilgāku laiku veltījušas ģimenei.

3.4.2. Nepārsteidz tas, cik būtiski veselības jomas personālu ietekmē ļoti labvēlīgi darba apstākļi, kā arī veselība un drošība darba vietā. Jo lielāka apmierinātība un drošība, jo lielāka rūpība attieksmē pret pacientiem. Lai nodrošinātu augstu kvalitātes līmeni, pacientu drošību un atbilstošu aprūpes drošību, īpaša nozīme ir darba vietu kvalitātei, rūpēm par personālu un attieksmei pret īpašajām grūtībām, ar kurām darba vietā sastopas veselības jomas darbinieki. Minētie faktori zaļajā grāmatā nav gandrīz vispār minēti.

3.4.3. EESK norāda uz sociālo partneru uzsāktu izpēti saistībā ar programmām par atgriešanos darbā. EESK uzskata, ka ar minēto programmu starpniecību iespējams būtiski veicināt veselības jomas personāla, jo īpaši sieviešu, noturēšanu un atgriešanos darbā, un šādas programmas kļūs aizvien nozīmīgākas, risinot ar kvalificēta darbspēka trūkumu saistītās problēmas.

3.4.4. EESK uzskata, ka dažās dalībvalstīs jāveic pasākumi, lai palielinātu jauniešu interesi par profesijām veselības aprūpes jomā un vairāk jauniešu izvēlētos šādas profesijas vai meklētu darba vietu šajā jomā. Lai vairāk jauniešu un vairāk vīriešu izvēlētos profesiju veselības aprūpes, kopšanas un sociālajā jomā, jāpalielina šo profesiju prestižs, uzlabojot darba apstākļus un darba samaksu visas karjeras laikā.

3.5. Resursi veselības aprūpes sektorā.

3.5.1. Efektīva profilakse un veselības veicināšana, kā arī veselības pārvaldības pilnveidošana var būtiski samazināt pieprasījumu pēc ārstēšanas un aprūpes pakalpojumiem. EESK tāpēc iesaka nodrošināt pietiekamus resursus veselības aprūpes sistēmām, lai uzlabotu skrīningu, veselības veicināšanu un profilaksi. Jāievēro tomēr, ka jāīsteno zinātniski pamatoti pasākumi, kuriem visās valstīs nodrošināts finansējums ilgākā termiņā. EESK uzskata, ka Kopienā uzmanība jāvelta arī veselības jomas personāla veicināšanai darba vietā, lai šajā jomā nodarbinātie paši būtu veseli un nezaudētu darbaspējas ("sadeģšanas sindroms"). Īpaša vērība jāvelta to darba ņēmēju darba spējām, kuri drīz beigs aktīvu darba dzīvi, lai veselības problēmas netraucētu viņiem strādāt. Turklāt, izstrādājot pensionēšanās noteikumus, jāņem vērā viņu darba dzīves grūtības pakāpe.

3.6. Apmācība, tālākizglītība un kvalifikācijas paaugstināšana.

3.6.1. EESK rosina apspriest problēmas, kuras rada pakalpojumu sniegšanas sadrumstalotība dažu valstu veselības aprūpes sistēmās, it īpaši tādās veselības aprūpes sistēmās, kas nav tiešā valsts pakļautībā, un tādēļ grūti ir nodrošināt vienotu apmācību, tālākizglītību un kvalifikācijas celšanu augstā līmenī. Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi apspriest jautājumu, kā atbalstīt šīs sadrumstalotās struktūras, tādējādi sekmējot darba vietu radīšanu. EESK rosina apspriest jautājumu, vai jānosaka, ka tālākizglītība un kvalifikācijas celšana ir obligāta, un vai augstu standartu ievērošanu, kā arī to pārredzamības palielināšanu var panākt, nosakot atestācijas prasības un vienotus standartus ES līmenī. Komiteja vēlētos arī noskaidrot, vai dalībvalstis ir rosinātas panākt uzlabojumus šajā jomā.

3.6.2. EESK jautā, vai līdztekus direktīvai par diplomu atzīšanu nebūtu jāpieņem direktīva par veselības aprūpes personāla kvalifikāciju. Šāds jautājums ir pamatots, jo attiecībā uz dažām medicīnas profesijām ir pieņemtas īpašas direktīvas. Komiteja vēlētos zināt, kā minētās direktīvas ietekmējušas gan kvalifikācijas un prasmju novērtēšanas, gan kvalifikācijas paaugstināšanas un tālākizglītības saskaņotību Eiropā, kā arī centienus nodrošināt vienādas darba apstākļus.

3.6.3. EESK vēlētos apspriest, kādas būtu izmaksas un priekšrocības, ja noteiktu atbilstošas prasības attiecībā uz veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju kvalifikācijas paaugstināšanu.

3.7. *Speciālistu mobilitātes un izceļošanas jautājumu risināšana Eiropas Savienībā.*

3.7.1. EESK rosina apspriest, kāda ir pakalpojumu ietekme un veicināšanas programmu efektivitāte, un lūdz veikt zinātnisku pētījumu, lai noskaidrotu, kā gan Eiropas valstu, gan arī valodu robežas un kultūru atšķirības ietekmē darba ņēmēju migrāciju nozarē, kurā vajadzīgas īpašas empātijas spējas un īpašas zināšanas.

3.8. *Veselības aprūpes speciālistu migrācija pasaules mērogā.*

3.8.1. Zaļajā grāmatā norādīts, ka, pieņemot darbā veselības jomas darbiniekus, jāievēro ētikas principi. Piemēram, darbā var pieņemt speciālistus no citām valstīm, taču vienlaikus pietiekams atbalsts jāsniedz pašmāju jaunajiem speciālistiem. Nepietiekamo atbalstu pašmāju jaunajiem speciālistiem nedrīkst kompensēt, pieņemot darbā speciālistus no citām valstīm. Tā kā ES jau uzņēmusies dažādas saistības un piedalījies Pasaules veselības organizācijas (PVO) rīcības kodeksa izstrādē, EESK lūdz pārbaudīt, vai būtu lietderīgi līdztekus PVO rīcības kodeksam izstrādāt arī ES rīcības kodeksu.

3.8.2. Nepieciešams arī novērst attīstības valstu intelektuālā darbaspēka emigrāciju. Veselības aprūpes darbinieku pieņemšanai darbā pēc iespējas jānotiek institucionālizētas sistēmas ietvaros, darbaspēka mobilitāti atbalstot ar divpusējām vai daudzpusējām sadarbības programmām. To var darīt, izmantojot investīcijas medicīniskās apmācības infrastruktūrās un uzlabojot darba apstākļus. Ja netiks risinātas problēmas, kas izraisa migrāciju, piemēram, liela nevienlīdzība attiecībā uz atalgojumu un darba apstākļiem, migrācija turpināsies un attīstības valstīs arī turpmāk pastāvēs veselības aprūpes darbinieku trūkums.

3.9. *Lēmumu pieņemšanai vajadzīgie dati.*

3.9.1. EESK uzskata, ka visā Eiropā valstu statistikas datiem jābūt salīdzināmiem. To gan ir grūti panākt, jo veselības aprūpes profesiju klasifikācija dalībvalstīs dažkārt nav vienāda. Izstrādājot vienotus rādītājus, nedrīkst ignorēt valstu īpatnības kompetenču sadalē un veselības aprūpes profesiju nosaukumu izvēlē. EESK rosina vākt atbilstošus datus par veselības jomas personālu Eiropā un starpvalstu migrāciju. Zaļajā grāmatā ierosināts izveidot

centru, kas novērotu veselības jomas personāla attīstības tendences, taču jājautā, vai tāds patiešām ir vajadzīgs un vai minētajiem mērķiem nevar izmantot jau izveidotās iestādes, piemēram, Statistikas biroju un Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondu.

3.9.2. Datu kvalitāti kopumā var uzlabot, izveidojot datu reģistru. EESK ierosina veselības jomas personāla attīstības tendēncu novērošanu, kas minēta zaļajā grāmatā, saistīt ar citiem ES projektiem, piemēram, pasākumiem, lai pilnveidotu veselības aprūpes jomā izveidotās informācijas sistēmas un uzlabotu koordināciju starp visu profesiju reģistriem, ja tādi dalībvalstīs izveidoti.

3.9.3. Tā kā gandrīz visās dalībvalstīs veselības aprūpes sistēmas veido un regulē valsts, EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas sniegto atbalstu, kas sekmē plānošanas uzlabošanu. Komiteja tāpēc ierosina piešķirt Eiropas Savienības līdzekļus, lai varētu analizēt veselības aprūpes nodrošināšanu dalībvalstīs. Pamatojoties uz minēto veselības aprūpes nodrošināšanas analīzi, jāveido visaptveroša sistēma, kas iedzīvotājiem dzīves vietas tuvumā nodrošina medicīniskos un aprūpes pakalpojumus.

3.10. *Jaunu tehnoloģiju ieviešana un izplatīšana ar mērķi palielināt aprūpes efektivitāti un kvalitāti.*

3.10.1. EESK rosina noskaidrot, vai jaunas tehnoloģijas, kas paver jaunas ārstniecības iespējas, saistītas ar elektronisko sakaru tīkliem un visiem pieejamas arī attālos rajonos, medicīnas jomas personāla interesēs varētu izmantot arī pašdiagnotikai vai ar pacientu atbalstu veiktai diagnostikai. Šajā jomā lietderīga var būt citu valstu pieredze. Tomēr pirms jaunu tehnoloģiju ieviešanas ir jāpanāk medicīniskā personāla atbalsts. Cenšoties nodrošināt šīs jomas darbinieku atbalstu, medicīniskais personāls ir jāiesaista e-veselības tehnoloģijas izstrādē, lai nodrošinātu, ka elektroniskie rīki ikdienas darbā ir vienkārši un droši lietojami. Tehnoloģiju ieviešana nebūs veiksmīga, ja medicīniskais personāls nebūs pietiekami un atbilstoši apmācīts. EESK norāda, ka, neraugoties uz daudzām jauno tehnoloģiju priekšrocībām, vienmēr jāņem vērā arī risks, piemēram, datu aizsardzības aspekti. Jaunās tehnoloģijas jāievieš, ņemot vērā attiecīgās valsts veselības aprūpes sistēmas īpatnības. Tāpēc, iespējams, būs jāgroza valstu tiesību akti par atbildību, kuri dalībvalstīs attiecas uz medicīniskās aprūpes personālu. Komiteja vēlētos zināt, vai dažādie Eiropas Komisijas finansētie pasākumi un izmēģinājuma projekti nekavē valstu IT infrastruktūras izveidi un nenivelē to atšķirības.

3.11. *Pašnodarbināto personu kā darbaspēka nozīme veselības aprūpes jomā.*

3.11.1. Dažās Eiropas Savienības valstīs pašnodarbinātiem veselības jomas darbiniekiem, kas izveidojuši savu praksi, tādējādi īstenojot uzņēmējdarbības principu, ir liela nozīme veselības aprūpes pakalpojumu piedāvājuma jomā dalībvalstīs. Zaļajā grāmatā ir atzīta brīvo profesiju nozīme veselības jomā, kā arī funkcijas, ko tās veic paralēli valsts sektoram. Pateicoties brīvo profesiju pārstāvjiem, bieži vien var nodrošināt kompetentu un drošu ārstēšanu un aprūpi cilvēkiem. Tomēr Komiteja uzsver, ka Eiropas

Savienībā lielākā daļa brīvo profesiju pārstāvju veselības aprūpes jomā ir ieguvuši kvalifikāciju ilgākā laika posmā, pateicoties sabiedrības pūlēm valsts bezmaksas izglītības sekmēšanai. Tādēļ sabiedrība ir tiesīga gaidīt atdevi (cenas un izmaksas), bet tās pārstāvji uzmanīgi apsver Komisijas priekšlikuma 6. punktā pausto vēlmi, kas, šķiet, virzīta uz atbalstu privātās darbības veidiem veselības aprūpes sistēmās. Vienlaikus EESK kritiski vērtē fiktīvas pašnodarbinātības pieauguma tendenci jomās, kurās minētā darbība ir problemātiska (piemēram, slimnieku un vecu cilvēku aprūpē).

3.12. Kohēzijas politika.

3.12.1. EESK iesaka plašāk izmantot struktūrfondus, lai izglītotu un apmācītu veselības jomas speciālistus. Nepietiekamo veselības aprūpi strukturāli atpalikušos reģionos varētu uzlabot, piemēram, veicinot un atbalstot izglītību, tālākizglītību un kvalifikācijas paaugstināšanu reģionos, kur izglītoti speciālisti visvairāk vajadzīgi. Šī ierosinājuma pamatā ir pieredze, kas liecina, ka veselības jomas speciālisti visbiežāk apmetas uz dzīvi vietās, kur viņi ieguva izglītību. Arī īstenojot kohēzijas politiku, varētu atbalstīt izmēģinājuma projektus iepriekš minēto problēmu risināšanai. Komiteja arī ierosina Eiropas struktūrfondu līdzekļus piešķirt veselības aprūpes infrastruktūras un, ja vajadzīgs, saziņas uzlabošanai vai jaunu ārstēšanas standartu izstrādei (*evidence based medicine*).

3.12.2. EESK pauž bažas par to, ka vadības un iesaistīto profesionālo grupu līmenī ekonomisku apsvērumu dēļ apspriež iespēju pārskatīt pienākumu sadali veselības aprūpē, lai speciālistu veikto ārstēšanu aizstātu ar metodēm, kuru izmaksas ir zemākas. Labāks risinājums tomēr būtu koordinācijas uzlabošana un procesu optimizācija, to saistot ar elastīgāku pieeju uzdevumu sadalē. EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir paaugstināt kvalifikāciju, lai novērstu ārstēšanas kvalitātes pasliktināšanos.

3.12.3. Pēc EESK domām, nosakot attiecīgo kvalifikāciju ieguvušo vai attiecīgajā profesijā strādājošo pienākumus, jāņem vērā:

1) medicīniskās vajadzības,

2) izglītība, veicamie uzdevumi un uzticētā atbildība, kā arī

3) pacientu vajadzības.

3.12.4. EESK uzskata, ka dalībvalstīm — arī finanšu krīzes apstākļos — jāpiespīr pietiekams finansējums veselības aprūpes sistēmām (finanšu pārvaldība), it īpaši, lai tām netrūktu personāla, kas var sniegt kvalitatīvi augstvērtīgus pakalpojumus, un tas nozīmē, ka jāuzlabo arī šajā sektorā strādājošo darba apstākļi.

3.13. Sociālā partnerība.

3.13.1. EESK uzsver sociālo partneru īpašo nozīmi un atbildību par veselības jomas personāla darba apstākļu veidošanu, kā arī faktu, ka veselības aprūpē nodarbināti ļoti dažādu profesiju pārstāvji, un norāda uz sociālo partneru līdzšinējo veikumu šajā jomā.

3.13.2. Demogrāfiskās pārmaiņas, kuru ietekmē samazinās jauno darbinieku skaits, nedrīkst izraisīt kvalifikācijas un atalgojuma līmeņa krišanos ("centieni ātrāk nivelēt standartus"). EESK uzskata, ka dalībvalstīm ir jāuzņemas atbildība par minēto problēmu risināšanu.

3.13.3. EESK atzinīgi vērtē sociālā dialoga izveidi Eiropas slimnīcu jomā un norāda, ka darba programmā, par kuru vienojās sociālie partneri, ir iekļauti visi zaļajā grāmatā apskatītie jautājumi. Tādēļ EESK izsaka nožēlu par to, ka zaļajā grāmatā nav atsaucies uz minēto procesu.

3.13.4. EESK uzver, ka svarīgi ir ievērot principu — par vienādu darbu vienāds atalgojums neatkarīgi no dzimuma.

3.13.5. Īpašie darba apstākļi — darbs 24 stundas dienā un 7 dienas nedēļā — nozīmē, ka jāveido īpaši kompensācijas mehānismi (virsstundu un nakts darba apmaksas, brīvdienas piešķiršana), lai atlīdzinātu darbiniekiem, kuriem ir liela slodze. Šajā sakarā EESK kritiski vērtē to, ka daudzās dalībvalstīs ir aizvien lielāki stimuli sekmēt fiktīvu pašnodarbinātību un tādējādi arī sociālās drošības un darba tiesiskās aizsardzības zaudēšanu.

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai” (pārstrādāta redakcija)

COM(2008) 815 galīgā redakcija – 2008/0244 (COD)

(2009/C 317/21)

Ziņotāja: **LE NOUAIL-MARLIÈRE KDZE**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 1. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai”

COM(2008) 815 galīgā redakcija – 2008/0244 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 25. jūnijā. Ziņotāja — *Le Nouail-Marlière* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 154 balsīm par, 2 pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Apzinoties, ka pārmērīgi ierobežojoši un nelabvēlīgi noteikumi patvēruma jomā netieši atbalsta dažus no pasaules visautoritārākajiem un nedemokrātiskākajiem režīmiem, Komiteja piekrīt Uzņemšanas nosacījumu direktīvas pārstrādāšanai un pilnveidošanai, vienlaikus atkārtotot dažus ieteikumus, kas tika izteikti iepriekšējos atzinumos, bet jo sevišķi saistībā ar Zaļo grāmatu par Eiropas patvēruma sistēmas nākotni ⁽¹⁾ un rīcības plānu ⁽²⁾.

Attiecībā uz patvēruma meklētāju uzņemšanu direktīvas pārstrādātās versijas priekšlikumā vajadzētu veicināt “kopējus” nevis “obligātos” standartus un iekļaut tajā to dalībvalstu piemēroto standartu drošības klauzulas, kas vislabāk ievēro starptautiskās aizsardzības, bēgļu statusa vai alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju pamattiesības, jo sevišķi:

- nodrošināt piekļuvi teritorijai;
- brīvi izvēlēties, kur iesniegt patvēruma un aizsardzības pieteikumu;
- vispirms izskatīt Konvencijā noteikto statusu, bet alternatīvo aizsardzību tikai un vienīgi tad, ja pirmajam minētajam statusam vajadzīgās prasības nav izpildītas;

(1) Sk. EESK 2008. gada 12. marta atzinumu par tematu “Zaļā grāmata par kopējās Eiropas patvēruma sistēmas nākotni”, ziņotāja — *Le Nouail Marlière* kdze (OV C 204, 9.8.2008.).

(2) Skat. EESK 2009. gada 25. februāra atzinumu par Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Politikas plāns patvēruma jomā: integrēta pieeja aizsardzībai visā ES”, ziņotājs — *Pariza Castaños* kgs, līdzziņotāja — *Bontea* kdze (OV C 218, 11.9.2009.).

— neizraidīšana, ja pieteikuma iesniedzēja dzīvība ir briesmās izcelsmes zemē vai iepriekšējā tranzīta valstī;

— pārsūdzība un izraidīšanas izpildes atlikšana, kamēr kompetentā tiesa nav pieņēmusi lēmumu, lai pilnībā nodrošinātu apelācijas tiesību izmantošanu saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru;

— īpaša aizsardzība nepilngadīgajiem vai par tādiem uzskatītām personām;

— ģimenes atkalapvienošana, ievērojot personu individuālās tiesības, jo īpaši sieviešu tiesības iesniegt aizsardzības pieteikumu.

1.2. Attiecībā uz nepilngadīgajiem Komiteja izsaka vēlmi, lai sistēmātiski tiktu norādīts, ka “*bērna intereses*” jāsaprot **saskaņā ar Starptautiskās konvencijas par bērnu tiesībām 3.1. pantu (22.1. pants)**.

1.3. “Aizturēšanai” vajadzētu notikt tikai tad, kad citas iespējas ir izsmeltas, bet nekad — bez kompetentās tiesas lēmuma, ievērojot aizstāvības tiesības saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju.

1.4. Kompetentajām NVO, kas darbojas šajā cilvēktiesību jomā, vienmēr jābūt piekļuvei aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, bet iesniedzējiem vienmēr jānodrošina iespēja izmantot dalībvalstu vai NVO sniegto juridisko un humāno palīdzību.

1.5. Komiteja mudina dalībvalstis paātrināt sarunas, lai pieņemtu šo pārstrādāto versiju koplēmumā ar Eiropas Parlamentu, kas ļaus Eiropas Savienībai palielināt spēju atbilstīgi izskatīt patvēruma meklētāju iesniegtos lūgumus par aizsardzību.

1.6. Komiteja apstiprina priekšlikumu izveidot Atbalsta aģentūru, lai palīdzētu dalībvalstīm patvēruma un starptautiskās aizsardzības jautājumos, ja minētā aģentūra palīdzēs paātrināt uzņemšanas un aizsardzības pienākumu sadali starp ES dalībvalstīm, ieviest pārredzamību attiecībā uz patvēruma un starptautiskās aizsardzības meklētāju uzņemšanu, izmantot to apvienību un organizāciju pieredzi, kas iesaistītas palīdzības sniegšanā patvēruma un starptautiskās aizsardzības meklētājiem, un uzlabot individuālu pieteikumu izskatīšanas kārtību.

2. Ievads un Komisijas priekšlikuma kopsavilkums.

2.1. Kopējā Eiropas patvēruma sistēma ir attīstījies divos posmos. Pirmais posms sākās ar **Eiropadomes Tamperes sanākumi** (1999) pēc tam, kad stājās spēkā Amsterdamas līgums, kurā imigrācijas un patvēruma politikai ir piešķirta Kopienas dimensija. Pirmais posms noslēdzās 2005. gadā.

2.2. Minētajā **pirmajā posmā** tika panākts progress vairāku patvēruma direktīvu izstrādes jomā, uzlabojot dalībvalstu sadarbības līmeni, kā arī par atsevišķiem patvēruma ārējās dimensijas aspektiem.

2.3. Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas veidošanas **otrais posms** sākās līdz ar **Hāgas programmu** (pieņemta 2004. gada novembrī), kurā paredzēts 2010. gadā sasniegt kopējās Eiropas patvēruma sistēmas galvenos mērķus, nosakot instrumentus un pasākumus, lai panāktu aizsardzības standartu uzlabošanu un labāku saskaņošanu saistībā ar kopējo Eiropas patvēruma sistēmu (KEPS).

2.4. Pirms jaunu iniciatīvu pieņemšanas Komisija 2007. gadā izstrādāja **zaļo grāmatu** ⁽³⁾, lai dažādas iestādes, dalībvalstis un pilsoniskā sabiedrība ⁽⁴⁾ sāktu debates, kuras Komisija vēlāk izmantoja par pamatu Patvēruma politikas plānam. Tajā bija noteikts plāns turpmākajiem gadiem un uzskaitīti pasākumi, ko Komisija ir paredzējusi veikt, lai pabeigtu KEPS otro posmu.

⁽³⁾ COM(2007) 301 galīgā redakcija, 2007. gada 6. jūnijā.

⁽⁴⁾ EESK minētajā jautājumā savu viedokli ir paudusi 2008. gada 12. marta atzinumā par tematu "Zaļā grāmata par kopējās Eiropas patvēruma sistēmas nākotni", ziņotāja — *Le Nouvel Marlière* kdze (OV C 204, 9.8.2008.).

2.5. Tāds ir pamatojums Komisijas ierosinājumam pārstrādāt minēto direktīvu, ko Padome ir pieņēmusi 2003. gada 27. janvārī un par ko Komiteja jau ir izstrādājusi atzinumu ⁽⁵⁾.

2.6. Šā priekšlikuma galvenais mērķis ir nodrošināt augstākus standartus attiecībai pret patvēruma meklētājiem uzņemšanas nosacījumu jomā, lai garantētu cilvēka cienīgu dzīves līmeni atbilstīgi starptautiskajām tiesībām. Ir vajadzīga arī turpmāka valstu noteikumu par uzņemšanas nosacījumiem saskaņošana, lai ierobežotu patvēruma meklētāju otrreizēju plūsmu starp dalībvalstīm, ciktāl šādu plūsmu cēlonis ir atšķirības valstu uzņemšanas politikā.

2.7. Ar minēto priekšlikumu ir paplašināta direktīvas darbības joma, lai iekļautu alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus, un priekšlikumā paredzēts, ka direktīva ir piemērojama visu veidu patvēruma piešķiršanas procedūrām un visās ģeogrāfiskajās zonās un patvēruma meklētāju uzņemšanas centros.

Priekšlikuma mērķis ir arī atvieglot piekļuvi darba tirgum. Priekšlikumā paredzēts, ka patvēruma meklētājiem būs nodrošinātas darba iespējas ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, un tajā noteikts, ka valsts darba tirgus nosacījumu piemērošana nedrīkst nepamatoti ierobežot patvēruma meklētāju darba iespējas.

2.8. Lai piekļuve uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem nodrošinātu "patvēruma meklētāja veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni, kurš spētu nodrošināt viņu iztiku", priekšlikumā dalībvalstīm noteikts pienākums, piešķirot finansiālu atbalstu patvēruma meklētājiem, ņemot vērā attiecīgās valsts valsts piederīgajiem sniegtās sociālās palīdzības apmēru.

2.9. Ar priekšlikumu ir nodrošināts, ka aizturēšana atļauta tikai izņēmuma gadījumos, kas paredzēti direktīvā.

2.10. Priekšlikumā arī paredzēts, ka pret aizturētiem patvēruma meklētājiem izturas humāni un ar cieņu, ievērojot viņu pamattiesības, kā arī starptautiskos un valstu tiesību aktus.

2.11. Priekšlikumā paredzēts, ka tiek veikti valsts pasākumi, lai nekavējoties noteiktu īpašas vajadzības.

Turklāt priekšlikumā ir iekļautas vairākas garantijas, lai uzņemšanas nosacījumi tiktu īpaši izstrādāti, pielāgojot tos patvēruma meklētāju īpašajām vajadzībām.

2.12. Attiecībā uz valstu režīmu ieviešanu un pilnveidošanu priekšlikumā ir ietverti pasākumi, lai nodrošinātu uzraudzības nepārtrauktību un stiprinātu Komisijas kā ES tiesību sargātājas lomu.

⁽⁵⁾ EESK 2001. gada 28. novembra atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem patvēruma meklētāju uzņemšanai ES dalībvalstīs". Ziņotājs — *Mengozzi* kgs, līdzziņotājs — *Pariza Castaños* kgs (OV C 48, 21.2.2002.).

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Komiteja atzinīgi vērtē uzlabojumus, ko aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas nosacījumu jomā vēlas īstenot Komisija, izstrādājot šos priekšlikumus, un vēlmi saskaņot valstu noteikumus, kā arī to piemērošanas attiecināšanu arī uz alternatīvo aizsardzību. Tomēr Komiteja atgādina, ka vienmēr individuāli jāizskata katra patvēruma meklētāja situācija, tostarp dalībvalsts atbildības noteikšanas posmā, lai visaptveroši izskatītu pieteikumu, un jāparedz alternatīva aizsardzība tikai un vienīgi tad, ja pirmajam, Konvencijā noteiktajam statusam (bēglis) vajadzīgās prasības nav izpildītas.

3.2. Komiteja atbalsta mērķi nodrošināt patvēruma meklētājiem cilvēka cienīgu dzīves līmeni, atvieglot viņu integrāciju uzņēmējā valstī⁽⁶⁾, nodrošinot piekļuvi darba tirgum ne vēlāk kā pēc 6 mēnešiem, bez nevajadzīgiem ierobežojumiem (15. panta 2. punkts), pilnībā ievērojot patvēruma un starptautiskās aizsardzības meklētāju pamattiesības, kas izriet no Eiropas tiesību aktiem, ar kuriem īsteno Vispārējā cilvēktiesību deklarāciju un jo īpaši tās 23. panta 1. punktu⁽⁷⁾, Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (2., 9., 10., 11. un 12. pants), ILO 118. konvenciju par vienādu izturēšanos pret pilsoņiem un nepilsoņiem sociālās nodrošināšanas jomā, Eiropas Sociālo hartu, Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un Ženēvas Konvenciju par bēgļu statusu⁽⁸⁾. Tas pats attiecināms uz piešķirtās sociālās palīdzības apmēru un izmitināšanas apstākļu diferenciaciju atkarībā no cilvēku specifiskajām vajadzībām, pieteikuma iesniedzēja ģimenes saikņu plašu izpratni, kā arī vajadzību to pienācīgi ņemt vērā, izskatot pieteikumu.

3.3. Attiecībā uz vispārējiem principiem un starptautiskajām atsaucēm, kas ir briesmās nonākušu cilvēku pamattiesību atzīšanas un aizsardzības pamatā, un starptautiskas aizsardzības pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu, piemērojot Ženēvas konvenciju, sevišķi tās 26. pantu par pārvietošanās brīvību un 31. pantu par bēgļiem, kuri nelegāli atrodas patvēruma zemē⁽⁹⁾, paskaidrojuma raksta 16. apsvērumā Komisija atgādina, ka nevienu nevar aizturēt tikai tāpēc, ka viņš ir lūdzis aizsardzību. Tādēļ aizturēšanai vajadzētu notikt tikai pienācīgi pamatotos, absolūti nepieciešamos gadījumos, nevis jāuztver kā pieņemama prakse apstākļos, kad pieteikuma iesniedzējam nav krāpšanas nodoma vai viņš nav izmantojis novilcināšanu.

⁽⁶⁾ Sk. EESK 2001. gada 28. novembra atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem patvēruma meklētāju uzņemšanai ES dalībvalstīs". Ziņotājs — Mengozzi kgs, līdzziņotājs — Pariza Castaños kgs (OV C 48, 21.2.2002.).

⁽⁷⁾ "Ikvienam ir tiesības uz darbu, darba brīvu izvēli, taisnīgiem un labvēlīgiem darba nosacījumiem un aizsardzību pret bezdarbu."

⁽⁸⁾ 1951. g.

⁽⁹⁾ Ženēvas konvencija, 31. pants: "Dalībvalsts nesoda bēgļus sakarā ar viņu nelegālo ierašanos vai atrašanos tajā, ja viņi ieradušies tieši no teritorijas, kurā bēgļu dzīvība vai brīvība bija apdraudēta atbilstoši 1.panta izpratnei, un bez kavēšanās pieteikušies valsts varas iestādēs, uzrādot pamatodus imeslus tam, kādēļ viņi ieradušies vai atrodas šajā valstī nelegāli."

3.4. Attiecībā uz nepilngadīgajiem Komiteja atzinīgi vērtē direktīvā ieteiktos pasākumus, lai apmierinātu viņu īpašās vajadzības. Vienlaikus Komiteja atzīmē, ka atsauce uz ANO 1989. gada konvenciju par bērna tiesībām būtu precīzāka, ja papildus 37. pantam⁽¹⁰⁾ sistemātiski tiktu atgādināts 3.1. pants⁽¹¹⁾, nevis tikai jēdziens "bērna intereses". Zināms, ka minēto jēdzienu var interpretēt dažādi.

3.5. Visbeidzot, Komiteja īpašu uzmanību pievērš pieteikuma iesniedzēju vai bēgļu pārsūdzēšanas iespēju pret juridiskajiem vai administratīvajiem lēmumiem, kas uz viņiem attiecas, sistemātiskai ieviešanai. Komiteja tomēr norāda, ka minētajai pārsūdzēšanai vienmēr jābūt ar atliekošu efektu, lai tā kļūtu pilnīgi efektīva.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Par informāciju (II nodaļas 5. pants).

4.1.1. Komiteja iesaka pievienot šādu tekstu: "dalībvalstis informē patvēruma meklētāja ģimenes locekļus par iespēju iesniegt atsevišķu pieteikumu".

4.2. Par aizturēšanu un aizturēšanas apstākļiem (II nodaļas 8. - 11. pants).

4.2.1. Komiteja uzskata, ka attieksme pret aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem jābalsta uz direktīvas projekta 7. pantu, kurā ir noteikts, ka prioritāte piešķirama cilvēku pārvietošanās brīvības principam un alternatīviem risinājumiem, nevis aizturēšanai.

4.2.1.1. Tas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzēju aizturēšana (**8. pants**) var notikt tikai ārkārtējos apstākļos, t.i.:

— ja patvēruma pieteikums ir iesniegts, lai gan pirms tam pieteikuma iesniedzējs saņēmis paziņojumu par izraidīšanu;

— sakarā ar procedūru, kuras mērķis ir pieņemt lēmumu par pieteikuma iesniedzēja tiesībām ieceļot valsts teritorijā, **aizturēšanas vai ievietošanas uzgaidīšanas zonā gadījumā.**

⁽¹⁰⁾ 37. pants ir par aizturēšanu.

⁽¹¹⁾ Konvencija par bērna tiesībām, 3.1. pants: "Visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātiestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses."

4.2.1.2. Komiteja uzskata: izņemot minētos divus gadījumus, nevienu patvēruma meklētāju nevar aizturēt un aizturēšanas lēmumu nekādā gadījumā nevar pamatot ar vajadzību "noteikt, noskaidrot vai pārbaudīt viņa identitāti vai pilsonību", un vēl jo mazāk ar vajadzību "noteikt tos faktus, uz kuriem ir pamatots viņa patvēruma pieteikums un kuri citos apstākļos varētu zust".

4.2.1.3. EESK ierosina grozīt 9. panta 5. punktu šādi: "Tiesu iestāde ik pēc saprātīga laika posma pārskata ilgstošu aizturēšanu vai nu pēc patvēruma meklētāja pieprasījuma, vai arī *ex officio*, kā arī gadījumā, ja rodas apstākļi vai ir pieejama jauna informācija, uz kuras pamata var apšaubīt aizturēšanas likumību."

4.2.2. EESK uzskata, ka aizturēšanas apstākļos jānodrošina humāna attieksme, ievērojot cieņu pret cilvēku. Attiecībā uz aizturēšanas apstākļiem (10. pants) specializētos centros, kas nav cietuma telpas, būtu leģitīmi, ja pieteikuma iesniedzēja apvienošana ar tiem trešo valstu pilsoņiem, kuri nav iesnieguši patvēruma pieteikumu, var notikt tikai ar pieteikuma iesniedzēja **rakstisku piekrišanu (10.1. pants)**.

4.2.3. Turklāt, ņemot vērā aizturēšanas veidu daudzveidību dažādās Eiropas Savienības valstīs, jāprecizē, ka ANO augstais komisārs bēgļu jautājumos (UNHCR) un citas organizācijas var sazināties ar pieteikuma iesniedzējiem un apmeklēt viņus **visās aizturēšanas vietās (10.2. pants)**. To pašu terminoloģiju vajadzētu izmantot **10.3. pantā**.

4.2.3.1. Komiteja vēlreiz atkārtoti ieteikumu saistībā ar Dublīnas regulas pārstrādātās versijas priekšlikumu par "kritērijiem un mehānismiem, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm" (12), un iesaka, lai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēji par 10.3. pantā minēto tiktu informēti dzimtajā valodā vai valodā, kuru viņi saprot, tostarp ar zvērinātu tulku vai oficiāla tulkojuma starpniecību.

4.2.4. Lai nodrošinātu dokumenta viendabīgumu, izteiciena "patvēruma meklētājs" vietā jālieto izteiciens "**starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs**" (11.4. pants).

4.2.5. EESK atzinīgi vērtē aizliegumu aizturēt nepilngadīgos bez pavadības (11.1. pants) un atbalsta apgalvojumu, ka principā personas ar īpašām vajadzībām netiek aizturētas (11.5. pants).

4.3. *Par nepilngadīgo skološanu, nodarbinātību un profesionālajām apmācībām (II nodaļa 14. - 16. pants).*

4.3.1. Direktīvas projekta uzdevums ir atvieglot un paātrināt pieteikuma iesniedzēju integrāciju patvēruma zemē. To veicinās nepilngadīgo skološana, piekļuve nodarbinātībai, kā arī profesionālā apmācība.

4.3.1.1. Šajā sakarā Komiteja uzskata, ka nepilngadīgo iekļaušana izglītības sistēmā jāatliek uz pēc iespējas īsāku laiku un ka "trīs mēnešu" termiņš šķiet nevajadzīgi garš: būtu lietderīgi to saīsināt līdz **diviem mēnešiem (14.2. pants)**.

4.3.2. Komiteja atbalsta Komisijas iniciatīvu atļaut patvēruma meklētājiem iesaistīties darba tirgū pēc sešiem mēnešiem un uzskata, ka jāsamazina 15.1. panta interpretēšanas iespējas, precizējot, ka "*dalībvalstīm jāraugās, lai patvēruma meklētājiem būtu reāla piekļuve darba tirgum*". Tas nozīmē piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem, kas nodrošina atbalstu darba meklētājiem.

4.3.2.1. Komiteja atzīst, ka uzņemšanas noteikumi var būt izdevīgi gan valstij, gan patvēruma meklētājam, ciktāl tie dod viņam iespēju sasniegt noteiktu patstāvības līmeni.

4.3.3. Atgādinot savu atzinumu (13) par pirmo uzņemšanas nosacījumu direktīvu, Komiteja uzsver, ka "trešo valstu pilsoņiem, kas ir patvēruma zemes aprūpē, jānodod iespēja izmantot iespējami plašu izglītību divu iemeslu dēļ: pirmkārt, šiem cilvēkiem dotā izglītība pozitīvi ietekmēs viņu izcelsmes valsts attīstību gadījumā, ja viņi tur atgriežas. (...) Otrkārt, gadījumā, ja šie cilvēki paliek dalībvalstī, iegūtā izglītība atvieglos viņu iesaistīšanos darba tirgū." Šajā sakarā Komiteja uzskata, ka vajag ierobežot dalībvalstu iespēju interpretēt 16. pantu, pieņemot tiešāku un pilnīgāku formulējumu: "*dalībvalstīs atļauj un organizē patvēruma meklētāju piekļuvi profesionālajai izglītībai neatkarīgi no tā, vai viņi ir vai nav iesaistījušies darba tirgū.*"

4.4. *Par vispārīgiem uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem un veselības aprūpi (17. pants).*

4.4.1. Komiteja iesaka precizēt, ka standarti jāpiemēro arī pārsūdzības laikā.

(12) Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 115. lpp.

(13) Sk. EESK 2001. gada 28. novembra atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem patvēruma meklētāju uzņemšanai ES dalībvalstīs". Ziņotājs — Mengozzi kgs, līdzziņotājs — Pariza Castaños kgs (OV C 48, 21.2.2002.), Direktīva 2003/9/EK.

4.4.2. EESK atbalsta 17.5. pantu, ar kura starpniecību vajadzētu paaugstināt uzņemšanas materiālos standartus tajās dalībvalstīs, kurās pašlaik tie ir nepietiekamā līmenī.

4.5. *Par uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu (III nodaļas 20. pants).*

4.5.1. Komiteja pauž satraukumu par šādu pasākumu gadījumā, ja patvēruma meklētājs "jau ir iesniedzis patvēruma pieteikumu tajā pašā dalībvalstī". Pieredze rāda, ka pēc pirmā pieteikuma var sekot pārskatīšanas pieteikums, ko pamato, iesniedzot papildu informāciju vai papildu dokumentus par patvēruma meklētāja situāciju. Tāpēc izslēgšana no uzņemšanas materiālās sistēmas nelabvēlīgi iespaidotu patvēruma meklētāju. Līdz ar to Komiteja lūdz **atcelt minēto norādi (20.1. c) pants**.

Turklāt minētais pasākums šķiet pretrunā "regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu" ⁽¹⁴⁾ un tajā paredzētajiem grozījumiem.

4.5.2. Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumus, lai samazinātu iespējas atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus (20.2. pants) un pastiprinātu noteikumus par minimālo uzņemšanas materiālu nosacījumu nodrošināšanu visiem patvēruma meklētājiem (20.4. pants).

4.6. *Par noteikumiem attiecībā uz personām ar īpašām vajadzībām (IV nodaļas 21. - 24. pants).*

Attiecībā uz nepilngadīgajiem Komiteja vēlas, lai sistemātiski tiktu precizēts, ka "bērna intereses" jāsaprot **saskaņā ar Starptautiskās konvencijas par bērnu tiesībām 3.1. pantu (22.1. pants)**.

4.7. *Par spīdzināšanas un vardarbības upuriem (24. pants).*

4.7.1. Komiteja iesaka "spīdzināšanas vai vardarbības upurus, kā arī personas ar fiziskās vai garīgās veselības traucējumiem ārstēt atbilstošās slimnīcās vai, ja nepieciešams, specializētos centros, kuros ārstējas arī attiecīgās valsts valstspiederīgie".

4.7.2. Vajadzības gadījumā ir jāatļauj piekļuve specializētajiem centriem. Uzņemšanas vai aizturēšanas centriem jābūt pieejamiem veselības aprūpes personālam, terapeitiem un speciālistiem, un starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem jābūt iespējai izmantot diagnostiku un īpašo aprūpi, ko sniedz kompetenti veselības aprūpes speciālisti, kuru kompetence atzīta patvēruma zemē spēkā esošajā vispārējā veselības sistēmā.

4.7.3. Lai gan Komisija nav ierosinājusi grozījumus 13. pantā, saskaņā ar kuru dalībvalstis var pieprasīt veikt pieteikuma iesniedzēju medicīnisko pārbaudi, pamatojot to ar sabiedrības veselības interesēm, Komiteja vēlas atgādināt, ka obligātas pārbaudes veikšana saistībā ar HIV pārkāpj virkni cilvēktiesību, sevišķi **tiesības uz privāto dzīvi** ⁽¹⁵⁾. Pārbaudes veikšana nedrīkst būt par priekšnoteikumu, lai atļautu piekļuvi teritorijai vai uzsāktu patvēruma piešķiršanas procedūru starptautiskās aizsardzības meklētājiem. Vispārīgāk runājot, medicīniskās pārbaudes vajadzētu papildināt ar atbilstošu informāciju pieteikuma iesniedzējiem saņemamā valodā (sk. 4.2.3.1. punktu), nodrošinot piekrišanu, konsultēšanu un konfidencialitāti, kā arī atbilstošu medicīnisko pārraudzību un ārstēšanu.

4.8. *Par pārsūdzēšanu (V nodaļas 25. pants).*

4.8.1. Komiteja piekrīt, ka dalībvalstīm jānodrošina juridiskā palīdzība patvēruma meklētājiem (25.2. pants), bet uzskata, ka būtu jāprecizē, ka **pārsūdzībai ir atliekošs efekts (25.1. pants)**. Pretējā gadījumā tā var kļūt neefektīva ⁽¹⁶⁾.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹⁴⁾ COM(2008) 820 galīgā redakcija, par ko EESK 2009. gada 16. jūlijā pieņēma atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta versija)", ziņotāja — *Le Nouail Marlière* kdze (CESE 443/2009 – SOC/333. Saktīt šajā pašā izdevumā.).

⁽¹⁵⁾ Saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pantu.

⁽¹⁶⁾ *Gebremedhin* lieta c) Francija; Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) 2007. gada 26. aprīlī: Eiropas Padomes dalībvalstu Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 1950.gads, 3. pants un 13. pants, neatgriezenisks kaitējums, kuru var izraisīt spīdzināšana vai cietsirdīga izturēšanās, pilnīgi pamatoti apelācijai ir suspensīva iedarbība. 66. un 67. punkts. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=816069&portal=hbkms&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kurš iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija)”

COM(2008) 820 galīgā redakcija – 2008/0243 (COD)
(2009/C 317/22)

Ziņotāja: **LE NOUAIL-MARLIÈRE KDZE**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 1. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kurš iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādātā redakcija)”

COM(2008) 820 galīgā redakcija – 2008/0243 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 25. jūnijā. Ziņotāja — *Le Nouail-Marlière* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 154 balsīm par, 6 pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ierosinātos grozījumus Dublīnas II regulā, kuru mērķis ir nostiprināt sistēmas efektivitāti un, piemērojot procedūru, nodrošināt jebkuras personas, kurai nepieciešama starptautiskā aizsardzība, tiesību ievērošanu, kā arī risināt problēmas, ar ko saskaras dažas dalībvalstis saistībā ar uzņemšanas spēju, kas neļauj tām nodrošināt nepieciešamo aizsardzības līmeni.

1.2. Komiteja atbalsta vēlmi nodrošināt patvēruma procedūras pieejamību un atbildīgās dalībvalsts pienākumu pilnībā izvērtēt to patvēruma meklētāju aizsardzības vajadzības, kas saskaņā ar Dublīnas procedūru ir uz to pārsūtīti.

1.3. Komiteja pieņem zināšanai Komisijas priekšlikumā ietvertos uzlabojumus, lai nodrošinātu augstākus aizsardzības standartus, tostarp labāku informāciju patvēruma meklētājiem par viņu pieteikuma izskatīšanas kārtību, taču nepiekrīt valodnieciskajam aspektam un valodai, kurā sniedz informāciju par pieteikuma vai pārsūtīšanas statusu. Tā kā informācijai ir paziņojuma raksturs un tajā norādītas apelācijas tiesības un termiņi, starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs būtu vienmēr jāinformē viņa dzimtajā valodā vai valodā, kuru viņš atzīst, ka saprot, tostarp ar zvērināta tulka vai apstiprināta tulkojuma, tiesu iecelta vai pieteikuma iesniedzēja izvēlēta atbildētāja starpniecību.

1.4. Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem būtu jāsaņem bezmaksas juridiskā palīdzība un aizstāvība.

1.5. Komiteja atzinīgi vērtē humāno klauzulu iekļaušanu diskrecionārajās klauzulās, taču vēlas, lai būtu precizēta to piemērošanas joma, lai diskrecionārās un suverenitātes klauzulas nelabvēlīgi neietekmētu patvēruma pieteikuma iesniedzēju intereses un aizsardzību;

1.6. uzsver nepieciešamību vienmēr izvērtēt katra pieteikuma iesniedzēja konkrēto situāciju, tostarp atbildīgās dalībvalsts noteikšanas posmā, lai nodrošinātu pieteikuma visaptverošu izskatīšanu un noteiktu papildu aizsardzību tikai gadījumos, ja nav izpildīti nepieciešamie priekšnosacījumi konvencionālā (bēgļa) statusa saņemšanai;

1.7. vēlreiz iesaka dalībvalstīm un Eiropas Savienībai neizmantot t.s. drošu trešo valstu sarakstus, kamēr nav izveidots visām dalībvalstīm kopīgs saraksts, kas iesniegts NVO, kuras darbojas cilvēktiesību aizsardzības jomā, Eiropas Parlamentam un dalībvalstu parlamentiem, tostarp, par pieteikuma izskatīšanu atbildīgās dalībvalsts noteikšanas posmā;

1.8. pauž nožēlu, ka **patvēruma meklētāju aizturēšana**, ja to nav noteikusi tiesu iestāde, nav pasludināta par nepieņemamu praksi;

1.9. vēlas, lai saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi sistematiski tiktu atzīts, ka “apelācijas” iesniegšana “aptur sprieduma par piespiedu vai tā saucamo brīvprātīgo atgriešanos” izpildi;

1.10. iesaka ņemt vērā NVO pieredzi, kuras darbojas cilvēktiesību aizsardzības jomā, nodrošinot tām piekļuvi starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzējiem un sniedzot iespēju patvēruma pieteikumu iesniedzējiem saņemt palīdzību, un dalībvalstīm izmantot NVO pieredzi, lai vajadzības gadījumā iesaistītu tās par aizsardzības pieteikumu izskatīšanu atbildīgo darbinieku apmācības programmās, tostarp atbildīgās dalībvalsts noteikšanas svarīgajā posmā, un ņemt vērā vietējo dimensiju, ļaujot vietējām un reģionālajām pašvaldībām saņemt kompetento NVO palīdzību un atbalstu;

1.11. iesaka dalībvalstīm aktīvāk iesaistīties cīņā pret noziedzniekiem, kas organizē cilvēku tirdzniecību, un ratificēt starptautiskos noziedzības apkarošanas instrumentus, tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijai pret transnacionālo organizēto noziedzību pievienotos divus papildu protokolus, svītrot no drošu trešo valstu sarakstiem tās valstis, kas nav ratificējušas minētos instrumentus, kā arī Ženēvas Konvenciju par bēgļu aizsardzību un vienlaikus nodrošināt cilvēku tirdzniecības upuru aizsardzību un nepakļaut viņus tiesvedībai, ievērojot viņu tiesības uz starptautisko aizsardzību, ja viņi lūdz patvērumu un aizsardzību, un tiklīdz par to ir informēti valsts iestāžu darbinieki, un nodrošināt minēto darbinieku apmācību.

1.12. Konfidencialitāte un personas datu pārvaldība.

— EESK atzinīgi vērtē priekšlikumus, lai nodrošinātu efektīvāku datu aizsardzību *Eurodac* regulā (COM-2008/825-3), tostarp katrai dalībvalstij uzlikto pienākumu ieviest datu aizsardzībai paredzētu drošības sistēmu, lai nepieļautu neatļautu piekļuvi datiem un to neatļautu izmantošanu, lasīšanu, kopēšanu, ievadi utt ⁽¹⁾. Tā kā patvēruma meklētāji ir īpaši neaizsargāti pret draudiem, ko var radīt datu publiskošana, ir vajadzīgi augsti konfidencialitātes un drošības standarti.

— Komiteja atbalsta arī citus noteikumus, kas paredzēti "efektīvākai datu dzēšanai", jo šie noteikumi nodrošina, ka konfidenciala informācija datu bāzēs netiek turēta ilgāk nekā vajadzīgs, īpaši pēc uzturēšanās atļaujas saņemšanas vai personas izbraukšanas no dalībvalsts.

1.13. Bēgļu aizsardzība trešās valstīs, kas ir ES kaimiņvalstis.

Komiteja aicina ES neuzticēt patvēruma meklētāju individuālo lietu izskatīšanu trešām valstīm, kuras nav ratificējušas Starptautisko konvenciju par bēgļu aizsardzību ⁽²⁾ vai tā papildprotokolu ⁽³⁾.

2. Ievads un Komisijas priekšlikuma kopsavilkums.

2.1. Kopējā Eiropas patvēruma sistēma ir attīstījies divos posmos. Pirmais posms sākās **Tamperes Eiropadomē** (1999)

⁽¹⁾ Sk. 19. pantu (COM-2008/825-3).

⁽²⁾ Ženēva, 1951.

⁽³⁾ Ņujorka, 1967.

pēc Amsterdamas līguma stāšanās spēkā, ar kuru imigrācijas un patvēruma politikai piešķirta Kopienas dimensija. Pirmais posms noslēdzās 2005. gadā.

2.2. **Pirmajā posmā** ir izstrādātas patvēruma direktīvas un uzsākta dalībvalstu sadarbība noteiktās jomās.

2.3. Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas veidošanas **otrais posms** sākās ar **Hāgas programmas izstrādi** (pieņemta 2004. gada novembrī), kurā paredzēts 2010. gadā sasniegt kopējās Eiropas patvēruma sistēmas galvenos mērķus, izstrādājot instrumentus un īstenojot pasākumus aizsardzības standartu pilnveidošanai un labākai saskaņošanai saistībā ar kopējo Eiropas patvēruma sistēmu (KEPS).

2.4. Pirms jaunu iniciatīvu pieņemšanas Komisija 2007. gadā izstrādāja **zaļo grāmatu** ⁽⁴⁾, ko nosūtīja Eiropas iestādēm, dalībvalstīm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām ⁽⁵⁾, un vēlāk to izmantoja par pamatu Patvēruma politikas plānam. Rīcības plānā ir uzskaitīti pasākumi, kurus Komisija paredzējusi veikt KEPS veidošanas otrajā posmā.

2.5. EESK ir izstrādājusi atzinumu par Padomes 2003. gada 18. februāra Regulu (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm ⁽⁶⁾ (turpmāk "Dublinas regula" ⁽⁷⁾), ar kuras pārstrādāto versiju tagad iepazīstina Komisija.

2.6. Šīs pārstrādātās redakcijas galvenais mērķis ir palielināt sistēmas efektivitāti un nodrošināt augstākus aizsardzības standartus personām, uz kurām attiecas "Dublinas procedūra", kura galvenokārt izveidota, lai noteiktu dalībvalsti, kas ir atbildīga par individuāla patvēruma, alternatīvās aizsardzības vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar 1965. gada Ženēvas konvenciju, 1967. gada Ņujorkas protokolu, Padomes 2003. gada 27. janvāra "uzņemšanas nosacījumu" direktīvu 2003/9/EK un Padomes 2004. gada 29. aprīļa "bēgļa statusa atzīšanas" direktīvu 2004/83/EK, kas pašlaik tiek pārstrādāta. Priekšlikuma mērķis ir arī rast efektīvākus risinājumus gadījumos, kad dalībvalstu uzņemšanas spējas ir pakļautas īpašam spiedienam.

⁽⁴⁾ COM(2007) 301 galīgā redakcija, 2007. gada 6. jūnijā.

⁽⁵⁾ EESK nostāja minētajā jautājumā atspoguļota 2008. gada 12. marta atzinumā par tematu "Zaļā grāmata par kopējās Eiropas patvēruma sistēmas nākotni", ziņotāja: *Le Nouail Marlière* kdze (OV C 204, 9.8.2008.).

⁽⁶⁾ Sk. EESK 2002. gada 20. marta atzinumu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm", ziņotājs: *Sharma* kgs (OV C 125, 27.5.2002.).

⁽⁷⁾ Sk. "Padomes Regula (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm" (OV L 50, 25.2.2003., 1. lpp.

2.7. Priekšlikumā ir saglabāti spēkā esošās Dublīnas regulas pamatprincipi, proti, atbildība par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu jāuzņemas vispirms tai dalībvalstij, kurai bijusi vislielākā loma pieteikuma iesniegšanā un dzīvošanā dalībvalstu teritorijā, paredzot dažus izņēmumus ģimenes vienotības aizsardzībai.

2.8. Tajā ir saglabāti dalībvalstu galvenie pienākumi citai pret citu un noteikumi, kas regulē dalībvalstu pienākumus pret patvēruma meklētājiem, uz kuriem attiecas Dublīnas regula, taču tikai tādā mērā, ciktāl tie ietekmē procedūru gaitu dalībvalstu starpā vai ir nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstību citiem instrumentiem patvēruma jomā. Pilnveidojot jau esošās procesuālās garantijas, lai nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni, jauno noteikumu vienīgais mērķis ir labāk apmierināt personu, uz kurām attiecas procedūra, īpašās vajadzības un novērst trūkumus viņu aizsardzībā.

Lai nodrošinātu atbilstību "bēgļu statusa atzīšanas" direktīvai 2004/83/EK, pārstrādātas redakcijas priekšlikumā ir paplašināta regulas piemērošanas joma, iekļaujot tajā arī alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniegējus (un saņēmējus), lai gan sākotnējā Regula Nr. 343/2003 attiecas tikai patvēruma meklētājiem; priekšlikumā ir arī uzlaboti daži noteikumi, lai nodrošinātu katras dalībvalsts atbildības noteikšanas procedūras un sistēmas efektīvu darbību, nostiprinot tiesiskās garantijas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegējiem un ļaujot viņiem labāk aizstāvēt savas tiesības.

Lielāka nozīme ir piešķirta pasākumiem, kuru mērķis ir saglabāt ģimenes vienotību un aizsargāt nepilngadīgos bez pavadības un "citas mazāk aizsargātas grupas".

Visbeidzot, lai izvairītos no tā, ka Dublīnas regulā paredzētā pārsūtīšana uzliek papildu slogu dažām īpaši noslogotām dalībvalstīm ar ierobežotām uzņemšanas un absorbēšanas spējām, regulā ir iekļauta jauna procedūra, kas ļauj apturēt Dublīnas regulā paredzēto pārsūtīšanu.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Šis priekšlikums, kas ir viens no patvēruma politikas rīcības plānā paredzētajiem KEPS (kopējā Eiropas patvēruma sistēma) ⁽⁸⁾ veidošanas pasākumiem, iekļaujas saskaņošanas procesā, kuru Komiteja aicina īstenot; tajā ņemti vērā trūkumi, kas noskaidrojušies, veicot konsultācijas saistībā ar Zaļo grāmatu par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu. Taču jāatzīmē, ka tajā nav apstrīdēts princips, ka par patvēruma pieteikuma izskatīšanu ir atbildīga tā dalībvalsts, kurai bijusi vislielākā loma patvēruma meklētāja ieceļošanā vai dzīvošanā dalībvalstu teritorijā, izņemot

⁽⁸⁾ Ar EESK nav notikušas konsultācijas par *Eurodac* [COM(2008) 825] ieviestajām izmaiņām. Padomes 2000. gada 11. decembra Regula (EK) 2725/2000 tieši papildina Dublīnas regulu.

izņēmuma gadījumus, un ka Komisija pati ierosina ieviest būtiskākas izmaiņas, neprecizējot termiņu (ietekmes novērtējuma SEC(2008) 2962/2963-2 kopsavilkums, nodaļas "Pārraudzība un novērtējums" trešais punkts), lai pamatotu atbildības noteikšanu, ņemot vērā pieteikuma iesniegšanas vietu (COM(2008) 820, 2. pamatojums, "Apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm", 3. punkts).

3.2. Komiteja pieņem zināšanai, ka šo Komisijas nostāju, šķiet, atbalsta vairākums dalībvalstu, taču uzsver, ka Komiteja kopš 2001. gada pauz pārliecību, ka patvēruma meklētājam jādod iespēja izvēlēties "valsti, kurā iesniegt pieteikumu, ņemot vērā kultūras un sociālos apsvērumus (...), kuriem ir būtiska nozīme pēc iespējas ātrākā integrācijā" ⁽⁹⁾, un norāda, ka Komitejas nostāju atiecībā uz topošo KEPS atbalsta arī "daudzas pilsoniskās sabiedrības organizācijas" ⁽¹⁰⁾ un UNHCR (Apvienoto Nāciju Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs).

3.3. Formulējot minēto atrunu, Komiteja atbalsta jauno procedūru, kas paredzēta, lai apturētu Dublīnas pārsūtīšanas uz atbildīgo dalībvalsti, kurai tiktu uzlikts papildu slogs.

3.4. EESK norāda, ka šādi pasākumi liecina par apņemšanos nodrošināt labākas tiesiskās un procesuālās garantijas patvēruma meklētāju pamattiesību ievērošanā.

3.5. Komiteja pauz nožēlu, ka **patvēruma meklētāju aizturēšana** nav pasludināta par nepieņemamu praksi (izņemot gadījumus, kad tiesas ceļā ir konstatēts patvēruma meklētāja krāpšanas nodoms un novilcinoša darbība) un ka tā ir paredzēta t.s. "izņēmuma" gadījumos, ņemot vērā kritērijus, kas sniedz pārāk lielu rīcības brīvību attiecīgajām dalībvalstīm un uzliek pienākumu pieteikumu iesniegēju aizstāvjiem izmantot daudz un laikietilpīgas procedūras.

3.6. EESK atbalsta sistemātisku apelācijas principa piemērošanu visiem lēmumiem, īpaši "pārsūtīšanas" lēmumiem, un uzskata, ka ir jāatzīst, ka apelācija vienmēr **aptur** sprieduma izpildi, lai tādējādi pilnībā nodrošinātu tiesību ievērošanu saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi.

⁽⁹⁾ Skatīt

— EESK 20.03.2002. atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes Regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm [Dublīnas II regula]" (COM(2001) 447 galīgā redakcija), ziņotājs: Sharma kgs (OV C 125, 27.5.2002., 28.–31. lpp.).

— EESK 12.03.2008. atzinums par tematu "Zaļā grāmata par topošo kopējo Eiropas patvēruma sistēmu" (COM(2007) 301 galīgā redakcija), ziņotāja: Le Nouail Marlière kdze (OV C 204, 9.8.2008., 77.–84. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Zaļā grāmata par topošo kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, COM(2007) 301.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Par apsvērumiem.

4.1.1. Par ģimenes vienotību (12): vienas ģimenes locekļu pieteikumu kopīgas izskatīšanas mērķis nav vienīgi “novērst vienas ģimenes locekļu izšķiršanu”, bet arī starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju **ģimeņu atkalapvienošana**, ievērojot katra patvēruma meklētāja, tostarp sieviešu, individuālās tiesības.

4.1.2. EESK stingri atbalsta priekšlikumu, ka **jebkura dalībvalsts var noteikt izņēmumus attiecībā uz atbildības kritērijiem**, tostarp humānu apsvērumu dēļ (14).

4.1.3. Jāatzīst, ka apelācijas tiesībām saistībā ar pārsūtīšanu uz atbildīgo dalībvalsti (16, 17) ir **apturoša** iedarbība, pretējā gadījumā tas neatbilstu to efektivitātes mērķim (11).

4.1.4. Saskaņā ar Ženēvas konvenciju patvēruma meklētāju var **aizturēt (18)** tikai “ārkārtas apstākļos”. Lai gan ierosinātajā tekstā ir minēti apsvērumi, ārkārtas apstākļi nav precīzi definēti. Komiteja uzskata, ka patvēruma meklētāja aizturēšanu var paredzēt tikai tad, ja viņš ir iesniedzis pieteikumu pēc izraidīšanas rīkojuma saņemšanas.

4.2. Par priekšmetu un definīcijām (I nodaļas 1. un 2. pants).

4.2.1. Komiteja apšauba, ka jēdziena “**bēgšanas risks**” (2. panta 1. punkts) iekļaušana definīciju sarakstā būtu lietderīga, lai gan minētais jēdziens pārstrādātās regulas tekstā tiek lietots, lai noteiktu “aizturēšanas un ieslodzījuma” gadījumus. Jebkurā gadījumā ir jāierobežo “iemesli, kuru pamatā ir objektīvi tiesību akto noteikti kritēriji”, kas ļauj paredzēt, ka persona, kurai piemēro lēmumu par pārsūtīšanu, var bēgt, precizējot, ka minētie iemesli jāizvērtē kompetentai tiesai, ievērojot tiesības uz aizstāvību saskaņā ar Konvenciju par cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzību.

4.3. Par vispārīgiem principiem un garantijām (II nodaļas 3. un 6. pants).

Tiesības uz informāciju

4.3.1. Patvēruma meklētājs jāinformē **par viņa tiesībām** “apstrīdēt lēmumu par pārsūtīšanu”, turklāt viņam ne tikai jāsniedz informācija par minēto “iespēju”, bet arī **par līdzekļiem, kā to veikt (4.1.e) pants**.

(11) Spriedums lietā *Gebremedhin v. Franciju*; Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2007. g. 26. aprīlī; Eiropas Padomes dalībvalstu Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 1950. gads, 3. pants un 13. pants, neatgriezenisks kaitējums, kuru var izraisīt spīdzināšana vai cietsirdīga izturēšanās, pilnīgi apelācijai ir pamatota sprieduma izpildi apturoša iedarbība. 66. un 67. pants: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=816069&portal=hbkm&source=externalbydohttp://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=816069&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>.

4.3.2. Komiteja uzskata, ka iestāžu pārstāvjiem tiek piešķirta rīcības brīvība, ja paredz tikai to, ka “informāciju sniedz valodā, kura pieteikuma iesniedzējam, pamatoti spriežot, būtu jāsaprot”, turklāt nav garantiju, ka viņiem ir pietiekamas valodas zināšanas, lai to saprastu (4.2. pants). Komiteja vēlas, lai būtu precizēts, ka informācija jāsniedz **valodā, kuru pieteikuma iesniedzējs atzīst, ka saprot**.

Garantijas nepilngadīgajiem

4.3.3. Jebkurā procedūrā galvenajam apsvērumam jābūt “bērna interesēm” (6.1. pants), tāpēc skaidri jānorāda atsauce uz **Starptautiskās Bērnu tiesību konvencijas 3.1. pantu**, lai minēto apsvērumu varētu izmantot par juridisku argumentu tiesā.

Apgādājami radnieki (11.1. pants)

4.3.4. Lai nodrošinātu dokumenta viendabīgumu, vārdkopas “patvēruma meklētājs” vietā jālieto “**starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs**”.

4.3.5. Prasība iesniegt pieteikumu “rakstiski” ierobežo pieteikuma iesniedzēja izteiksmes spēju, un tas ir pretrunā ar dokumenta mērķi. Precīzāk būtu, ka **ieteikumu var formulēt jebkurā veidā, kas ļauj iestādēm to reģistrēt (rakstiski, intervija, anketa)**.

Par diskrecionārām klauzulām (IV nodaļas 17. pants)

4.3.6. Komiteja piekrīt, ka (valstij, kura saņem pieprasījumu par uzņemšanu) “lēmumos par pieprasījuma noraidīšanu jānorāda iemesli, kas ir tā pamatā” (17.2. panta 3. punkts). Komiteja uzskata, ka būtu jāievieš šāds precizējums: “**ja pieprasījuma saņēmēja valsts nesniedz atbildi divu mēnešu laikā, tā kļūst atbildīga par pieprasījuma izskatīšanu**”.

Par uzņemšanas un atpakaļuzņemšanas procedūrām (VI nodaļas 20.-31. pants)

4.3.7. Komiteja aicina dalībvalstis pēc iespējas ātrāk iesniegt atpakaļuzņemšanas pieprasījumu (23.2. pants) un jebkurā gadījumā ievērot Komisijas noteiktos termiņus (divu mēnešu laikā, ja saņemta pozitīva atbilde no EURODAC, un trīs mēnešu laikā — citos gadījumos).

4.3.8. Lai nodrošinātu pieprasījuma iesniedzējam pēc iespējas pilnīgāku informāciju un lai viņš to saprastu, nepietiek ar vārdkopu “valodā, kura personai, pamatoti spriežot, ir jāsaprot” (25.1. pants). Komiteja vēlas, lai tāpat kā 4.2. pantā būtu precizēts, ka paziņojums jāsniedz **valodā, kuru pieteikuma iesniedzējs atzīst, ka saprot**.

Jāprecizē, ka apelācijai ir sprieduma izpildi **apturoša** iedarbība (**25.2. un 26.1. pants**), kā tas jau minēts iepriekš (16. un 17. apsvērum).

4.3.9. Komiteja uzskata, ka pastāv pretruna: paplašinot pieteikuma iesniedzēja, uz kuru attiecas pārsūtišanas lēmums, **apelācijas** (apturošas) tiesības, vienlaikus ir paredzēta iespēja neatļaut ieinteresētajai personai uzturēties attiecīgās dalībvalsts teritorijā, gaidot apelācijas vai pārskatīšanas rezultātu (**26.3. un 26.4. pants**).

4.3.10. Atbalstot Ženēvas konvencijas principu, ka neviena valsts nedrīkst **aizturēt** personu tikai tādēļ, ka tā iesniegusi starptautiskās aizsardzības pieteikumu (**27.1. pants**), Komiteja ierosina **iekļaut 27.3. pantu pirms 27.2. panta**, tādējādi uzsverot aizturēšanai alternatīvu pasākumu nozīmi.

4.3.11. Komiteja uzsver, ka skaidri jāprecizē, ka var aizturēt tikai tos nepilngadīgos, kurus **pavada** pieaugušie (**27.10. pants**).

Brisele, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par savstarpējo palīdzību prasījumu piedziņā saistībā ar nodokļiem, nodevām un citiem pasākumiem”

COM(2009) 28 galīgā redakcija – 2009/0007(CNS)

un

“Priekšlikums Padomes direktīvai par administratīvo sadarbību nodokļu jomā”

COM(2009) 29 galīgā redakcija – 2009/0004(CNS)

(2009/C 317/23)

Ziņotājs: **Sergio SANTILLÁN CABEZA**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 93. pantu 2009. gada 13. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai par savstarpējo palīdzību prasījumu piedziņā saistībā ar nodokļiem, nodevām un citiem pasākumiem”,

COM(2009) 28 galīgā redakcija – 2009/0007 (CNS),

un

“Priekšlikums Padomes direktīvai par administratīvo sadarbību nodokļu jomā”,

COM(2009) 29 galīgā redakcija – 2009/0004 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 24. jūnijā. Ziņotājs — *Sergio Ernesto Santillán Cabeza* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 114 balsīm par, 3 pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumus direktīvām par savstarpējo palīdzību prasījumu piedziņā saistībā ar nodokļiem un administratīvo sadarbību nodokļu jomā, jo minētais jautājums ir jārisina steidzami. Direktīvas aizstās pirms 30 gadiem izstrādātos noteikumus, kuri, ņemot vērā pašreizējās prasības, ir neatbilstoši. Fakts, ka šobrīd tiek atgūti tikai 5 % prasījumu, liek rīkoties steidzami.

1.2. Komisijas priekšlikumā ir ņemti ES, dalībvalstu, starptautisku forumu un organizāciju, piemēram, G-20 un ESAO, pētījumi, priekšlikumi un ieteikumi. EESK vairākos atzinumos ir arī nepārprotami atbalstījusi priekšlikumus, kuru mērķis ir paaugstināt dalībvalstu sadarbības sistēmu efektivitāti nodokļu jomā (šā atzinuma 4.8. punkts).

1.3. Reformas kļūst aizvien nepieciešamākas, jo uzņēmumiem jāaskaras ar ekonomikas krīzes, ko izraisīja 2007. gada beigās atklātā spekulācija un krāpšana finanšu jomā, sociālajām un saimnieciskajām sekām. Minētā krīze turpmākajos gados radīs ievērojamas grūtības nodokļu maksātājiem, un tādēļ ir vajadzīgi steidzami pasākumi cīņā pret krāpniekiem, kuri darbojas nodokļu oāžu aizsegā vai izmanto juridiskās nepilnības, lai izvairītos no nodokļu maksāšanas.

1.4. Globalizācijas laikmetā vēl jo vairāk pieaug nepieciešamība pēc dalībvalstu sadarbības nodokļu jomā. Pamatbrīvības, uz kurām balstās ES darbība, nevar kalpot par ieganstu, lai sabiedrība izvairītos no pienākuma maksāt nodokļus.

1.5. Ņemot vērā visus iepriekš minētos aspektus, Komisija tā vietā, lai īstenotu daļējas reformas spēkā esošajos tiesību aktos, ir pieņēmusi pamatotu lēmumu izstrādāt jaunu regulējumu minētajā jomā.

1.6. EESK atbalsta priekšlikumu galveno mērķi, proti, izveidot Kopienas administratīvo kultūru un nodot pārvaldes iestāžu rīcībā atbilstošus instrumentus, kas ar moderno tehnoloģiju starpniecību (piemēram, elektroniski apstrādātas veidlapas) vienkāršotu un paātrinātu administratīvās procedūras. Būtu lietderīgi uzsvērt arī noteikumus saistībā ar valodu lietojumu, ka ir viens no galvenajiem šķēršļiem sadarbībai nodokļu jomā (5.1. punkts).

1.7. Prasība sniegt informāciju un noteiktie ierobežojumi (5.2. punkts) atbilst ESAO procedūrām, un, kā EESK pamatoti uzskata, centieniem novērst banku slepenības nepienācīgu un citu šķietami likumīgu procedūru izmantošanu, lai izkrāptu līdzekļus no kases.

1.8. Pieprasījuma iesniedzējas valsts amatpersonu iesaistīšanās izmeklēšanā valstī, kas saņem pieprasījumu, ir paredzēta spēkā esošajos tiesību aktos (5.3. punkts). Saistībā ar šo un citiem aspektiem priekšlikumos atbalstīta valstu suverenitāte (5.5. punkts).

1.9. Nodokļu maksātāja garantijas ir saglabātas dalībvalstu sadarbībā, jo tā ietver iespēju apstrīdēt izmeklēšanas un iestāžu veikto pasākumu likumīgumu (5.4.punkts).

1.10. EESK ierosina Komisijai turpmāk apsvērt iespēju konsolidēt tiesību aktus nodokļu jomā (5.6. punkts).

2. Priekšlikums Padomes direktīvai par savstarpējo palīdzību prasījumu piedziņā saistībā ar nodokļiem, nodevām un citiem pasākumiem, COM(2009) 28 galīgā redakcija.

2.1. Komisijas priekšlikuma pamatojums.

2.1.1. Spēkā esošie tiesību akti par savstarpējo palīdzību ⁽¹⁾ tiek piemēroti lēni, tie ir atšķirīgi, un tajos trūkst saskaņotības un pārredzamības.

2.1.2. Administratīvās iestādes pašas nespēj piedzīt nodokļus ārpus attiecīgās dalībvalsts teritorijas, jo tiesību akti minētajā jomā ir piemērojami tikai valsts teritorijā: lai atgūtu nodokļus, iestādēm ir jāpieprasa citas dalībvalsts (vai dalībvalstu) palīdzība, izmantojot procedūras, kas izrādījušās neefektīvas. Minētais ierobežojums saistībā ar pilnvarām ir radījis problēmu, kas kļūst aizvien nopietnāka, ņemot vērā personu un kapitāla pieaugošo mobilitāti. Tādējādi brīva pārvietošanās, kas ir viens Eiropas Savienības galvenajiem mērķiem, rada problēmu minētajā jomā, jo krāpnieki tiek atbalstīti. Tādēļ nepārprotami ir skaidrs, ka vajadzīgi jauni pasākumi.

2.1.3. Par to skaidri liecina tas, ka 2007. gadā dalībvalstis saņēma 11 794 palīdzības pieprasījumus no citām dalībvalstīm saistībā ar nodokļu atgūšanu. Tomēr ir atgūti tikai 5 % no visas summas.

2.1.4. Ar PVN saistīta krāpšana ir īpaši nozīmīga, un tai ir divi nevēlami aspekti: tā rada konkurences apstākļu kropļojumus iekšējā tirgū un samazina dalībvalstu un Kopienas budžeta ieņēmumus ⁽²⁾.

2.2. Ierosinātie pasākumi nodokļu atgūšanai.

2.2.1. Savstarpējās palīdzības apjoma paplašināšana. Atšķirībā no Direktīvas 2008/55/EK, kurā ietverts īss prasījumu saraksts par nodokļiem, kurus varētu atgūt, pašreizējais priekšlikums attiecas "uz visiem nodokļiem un nodevām, ko iekasē dalībvalstu teritoriālās vai administratīvās apakšvienības, tostarp vietējās pašvaldības, vai ko iekasē šo apakšvienību vārdā", uz sociālās

⁽¹⁾ Padomes 1976. gada 15. maija Direktīva Nr. 76/308/EEK, kas vēlāk kodificēta ar Padomes 2008. gada 26. maija Direktīvu Nr. 2008/55/EK.

⁽²⁾ Komisijas informācija: "Direktīvas 2000/65/EK sekas — iespējas pieprasīt pārstāvja iecelšanu PVN jomā atcelšana un krāpšanas pieaugums PVN jomā (jo īpaši tā saucamais "krāpšanas karuselis") — radījušas situāciju, kurā 57,50 % no visiem piedziņas prasījumiem ir saistīti ar PVN prasījumiem (stāvoklis 2007. gadā)." Skatīt Komisijas paziņojumu par tematu "Par saskaņotu stratēģiju, lai Eiropas Savienībā uzlabotu cīņu pret krāpšanu saistībā ar PVN", COM(2008) 807 galīgā redakcija.

apdrošināšanas obligātajām iemaksām, nodokļu atmaksām, interferences un citiem pasākumiem, kas ir daļa no ELGF ⁽³⁾ un ELFLA ⁽⁴⁾, kā arī uz maksājumiem un citam nodevām, kuras paredzētas saskaņā ar cukura nozares tirgus kopīgu organizāciju (1. un 2. punkts).

2.2.2. Informācijas apmaiņas uzlabošana. Papildus spontānai informācijas apmaiņai (5. pants) priekšlikumā iekļauta ļoti svarīga iespēja dalībvalsts amatpersonām aktīvi piedalīties izmeklēšanā, ko veic cita dalībvalsts (6. pants).

2.2.3. Dokumentu paziņošanas kārtības vienkāršošana (7. un 8. pants).

2.2.4. Efektīvāki piedziņas un piesardzības pasākumi (IV nodaļa). Minētie noteikumi, kas veido priekšlikuma ievērojamu daļu, attiecas uz šādiem aspektiem:

— piedziņas pieprasījumu reglamentējošie noteikumi pieprasījuma iesniedzējā dalībvalstī (9. līdz 12. pants);

— piedziņas prasījuma izpilde: "Veicot piedziņu pieprasījuma saņēmējā dalībvalstī, jebkurš prasījums, saistībā ar kuru iesniegts piedziņas pieprasījums, jāapstrādā tā, it kā tas būtu pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts prasījums" ⁽⁵⁾. (12. panta 1. punkts) Pieprasījuma saņēmēja dalībvalsts piedzen prasījumu savas valsts valūtā;

— citi aspekti saistībā ar prasījuma piedziņu: informācija pieprasījuma iesniedzējai valstij, piedzītās prasījuma summas pārskaitīšana, procentu maksājumi un samaksa pa daļām (12. panta 2. līdz 5. punkts);

— piesardzības pasākumi prasījumu piedziņas nodrošināšanai (15. un 16. pants);

— pieprasījuma saņēmējas iestādes pienākumu ierobežojumi (17. pants);

— prasījuma noilgums (18 pants);

— procesuālās izmaksas (19 pants).

2.2.5. Vispārējo noteikumu, kas reglamentē palīdzības pieprasījumus saistībā ar veidlapām, saziņu, valodu lietošanu, utt. vienošana un vienkāršošana (20. līdz 23. pants).

⁽³⁾ Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds.

⁽⁴⁾ Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai.

⁽⁵⁾ Spēkā esošajā Direktīvā 2008/55/EK ir iekļauts līdzīgs noteikums (6. panta 2. punkts), saskaņā ar kuru jebkurš prasījums, kas nav saņemts no pieprasījuma iesniedzējas valsts, ir uzskatāms par tādu, jeb tiek pielīdzināts prasījumiem pieprasījuma saņēmējas iestādes dalībvalstī.

3. Priekšlikums Padomes direktīvai par administratīvo sadarbību nodokļu jomā, COM(2009) 29 galīgā redakcija.

3.1. Komisijas priekšlikuma pamatojums.

3.1.1. Gan Augsta līmeņa darba grupa krāpšanas novēršanas jautājumos ⁽⁶⁾, gan Komisija ⁽⁷⁾ un dalībvalstis ir norādījušas, ka tiesību akti par kompetento iestāžu savstarpēju palīdzību tiešo nodokļu jomā un saistībā ar apdrošināšanas prēmijām aprēķinātajiem nodokļiem ir nepilnīgi ⁽⁸⁾. Saskaņā ar Komisijas viedokli Direktīvas Nr. 77/799 būtisko trūkumu dēļ radusies aizvien lielāka problēma saistībā ar nodokļu summu novērtēšanu, tiek ietekmēta nodokļu sistēmu darbība, rezultātā radot nodokļu dubultu uzlikšanu, kas savukārt veicina krāpšanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, ja kontroles tiesības saglabājas valstu līmenī ⁽⁹⁾.

3.1.2. Tāpēc ir izvirzīts ierosinājums noteikt inovatīvu pieeju, kas neaprobežojas vienīgi ar grozījumiem spēkā esošajā direktīvā. Jaunā sistēma paredz jaunu un integrētu tiesisku regulējumu, kas aptver visus administratīvās sadarbības nozīmīgos aspektus nodokļu jomā, būtiski pastiprinot iestāžu pilnvaras cīņā pret krāpšanu un nodokļu nemaksāšanu.

3.1.3. Tā kā ir jāizveido gan Kopienas iestāžu un dalībvalstu, gan pašu dalībvalstu efektīvi sadarbības mehānismi, abu priekšlikumu galvenais mērķis ir kopīgu noteikumu izstrāde, vienlaikus pilnībā ievērojot valstu suverenitāti nodokļu jomā.

3.2. Ierosinātie pasākumi dalībvalstu administratīvās sadarbības uzlabošanai.

3.2.1. Tiesību aktu darbības jomas paplašināšana saskaņā ar iepriekš minēto priekšlikumu (prasījumu piedziņu).

3.2.2. Informācijas apmaiņa. Tiek izvirzīti trīs priekšlikumi saistībā ar informācijas apmaiņu:

- pieprasījuma iesniedzējas iestādes iepriekšējs lūgums (no 5. līdz 7. pantam). Pieprasījums sniegt informāciju var ietvert "jebkādas administratīvas procedūras veikšanu", lai iegūtu attiecīgo informāciju;
- automātiska informācijas apmaiņa (8. pants). Tas nozīmē sistemātisku iepriekš noteiktu apmaiņu ar informāciju, kuru

⁽⁶⁾ Paziņojums, kas publicēts 2000. gada maijā (Padomes dokuments 8668/00 par tematu "Krāpšanas novēršana nodokļu jomā").

⁽⁷⁾ Skatīt Komisijas 2004. gada paziņojumu (COM(2004) 611 galīgā redakcija) un 2006. gada paziņojumu (COM(2006) 254 galīgā redakcija).

⁽⁸⁾ Padomes 1977. gada 19. decembra Direktīva 77/799/EKK.

⁽⁹⁾ COM(2009) 29 galīgā redakcija, 2. lpp.

viena dalībvalsts regulāri nosūta otrai, iepriekš saskaņojot nosūtīšanas biežumu vai informācijas pieejamības laiku (3. panta 4. punkts). Tomēr saskaņā ar 24. pantā minēto komitoloģijas procedūru divu gadu laikā tiks noteikti konkrētie aspekti saistībā ar informācijas apmaiņu;

- spontāna informācijas apmaiņa, ja dalībvalstu kompetentās iestādes to uzskata par nepieciešamu (9. pants).

3.2.3. Citi sadarbības veidi:

- pieprasījuma iesniedzējas iestādes amatpersonu atrašanās birojos, kuros pieprasījuma saņēmēja iestāde veic savus pienākumus, un piedalīšanās administratīvajā izmeklēšanā, ko veic pieprasījuma saņēmēja iestāde (10. pants);

- vienlaicīgas pārbaudes par vienu vai vairākām personām attiecīgajās valstīs (11. pants);

- noteikumi par citā dalībvalstī pieņemta administratīva lēmuma paziņošanu (12. pants).

3.2.4. Administratīvās sadarbības vispārējie aspekti.

- atsauksmes (13 pants). Cita starpā tiek uzsvērts atbilžu sniegšanas ātrums;

- paraugprakses un pieredzes apmaiņa (14. pants);

- dažādi sadarbības aspekti. Pieprasījuma iesniedzēja vai pieprasījuma saņēmēja iestāde drīkst nodot informāciju un dokumentus citām tās pašas dalībvalsts iestādēm, un izmantot tos citiem mērķiem nekā sākotnēji noteikts (15. pants). Citi aspekti: nosacījumi par dalībvalstu pienākumiem (16. pants), ierobežojumi saistībā ar dalībvalstu sadarbības pienākumu (17. pants), "vislielākās labvēlības režīma" principa piemērošana (18. pants), standarta veidlapas un elektroniskie formāti (19. pants) un kopīga saziņas tīkla izmantošana (CCN tīkls) (20. pants).

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. EESK pilnība piekrīt Komisijas apgalvojumam, ka "globālās zācības laikmetā strauji pieaug nepieciešamība pēc dalībvalstu savstarpējās palīdzības nodokļu, jo īpaši tiešo nodokļu, jomā. Ievērojami augusi nodokļu maksātāju mobilitāte, pārrobežu darījumu skaits un finanšu instrumentu internacionalizācija, tāpēc dalībvalstīm ir arvien grūtāk pienācīgi novērtēt maksājamās nodokļu summas, ievērojot valsts suverenitāti nodokļu līmeņa noteikšanas ziņā" ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ Paskaidrojuma raksts, COM(2009) 29 galīgā redakcija.

4.2. Abi priekšlikumi balstīti uz secinājumiem, ka tiesību akti, kas izstrādāti pirms vairāk nekā trīsdesmit gadiem (kad ES bija deviņas dalībvalstis) mūsdienās ir nepietiekami, ņemot vērā kopš tā laika notikušās pārmaiņas iekšējā tirgū; pagājušā gadsimta 70. gadu vidū nebija brīvas aprites, un integrācija bija ļoti vāja.

4.3. Gadiem ilgi tika paustas bažas par augsto krāpšanas līmeni un nodokļu nemaksāšanu ES. Komisija 2004. gadā pievērsās minētajam jautājumam saistībā ar skandāliem par atsevišķu uzņēmumu⁽¹¹⁾ apšaubāmo komercpraksi un izvirzīja virkni pasākumu ar mērķi uzlabot "nodokļu sistēmu pārredzamību", kā arī ierosināja izstrādāt "konkrētus priekšlikumus saistībā ar nodokļu krāpšanas gadījumiem un nodokļu nemaksāšanu, ieskaitot sarežģītas un neskaidras struktūras". Atsaucoties uz konkrētām lietām⁽¹²⁾, Komisija norādīja, ka šie skandāli "ir izraisījuši nestabilitāti kapitāla tirgos, radot zaudējumus ekonomikai kopumā".

4.4. Piecus gadus vēlāk 2004. gada paziņojumā izklāstītie notikumi šķiet nenozīmīgi salīdzinājumā ar nesenajiem notikumiem, un arī ekonomikai nodarītais kaitējums tagad ir ievērojami lielāks.

4.5. Minētais jautājums šobrīd ir ļoti aktuāls, ņemot vērā ekonomikas un finanšu krīzi, kuru izraisīja negodīga rīcība, kas sāka parādīties 2007. gada beigās. Viens no G-20 uzdevumiem ir ierosināt starptautisku noteikumu izstrādi, lai tirdzniecības darījumus padarītu pārredzamākus un uzticamākus, tādējādi cīnītos pret krāpšanu un nodokļu nemaksāšanu⁽¹³⁾.

4.6. Dažās ES valstīs izraisītie skandāli saistībā ar "nodokļu oāzēs" radītiem nodokļu nemaksāšanas mehānismiem (piemēram, krāpšana Lihtenšteinā, kā rezultātā tika nodarīti zaudējumi Vācijas Valsts kasei) sabiedrībā ir plaši nosodīti, aicinot izstrādāt efektīvākus pasākumus, lai cīnītos ar nodokļu nemaksātājiem un finanšu noziegumiem.

4.7. Informācijas apmaiņa un vienkāršāka piekļuve datiem ar mērķi apkarot krāpšanu nodokļu jomā ir arī viens no ESAO mērķiem⁽¹⁴⁾.

⁽¹¹⁾ Komisijas paziņojums par pasākumiem pret uzņēmumu un finanšu iestāžu finansiālajām un korporatīvi ļaunprātīgām darbībām, COM(2004) 611 galīgā redakcija.

⁽¹²⁾ Piemēram, *Parmalat* un *Enron*, kuru akcionāri zaudēja 67 miljardus ASV dolāru.

⁽¹³⁾ G-20 Vašingtonas deklarācija (15.11.2008.): "Nodokļu administrācijas iestādēm, ņemot vērā tādu nozīmīgu organizāciju kā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) darbība, jāturpina centieni veicināt informācijas apmaiņu par nodokļiem. Nopietni jārisina tādi jautājumi kā pārredzamības trūkums un problēmas saistībā ar informācijas apmaiņu par nodokļiem."

⁽¹⁴⁾ Globālais forums par nodokļiem, kurā piedalījās arī tās valstis, kas nav ESAO dalībvalstis. Skatīt "Sadarbība nodokļu jomā: virzība uz līdzvērtīgiem konkurences apstākļiem — Globālā foruma par nodokļiem 2008. gada novērtējums", ESAO, 2008. gada augusts.

4.8. Gadu gaitā EESK ir stingri atbalstījusi pasākumus sadarbības stiprināšanai un aicinājusi izstrādāt kvalitatīvākus kontroles instrumentus un mehānismus⁽¹⁵⁾.

4.9. Saistībā ar visu iepriekšējo darbību EESK atzinīgi vērtē abus priekšlikumus direktīvai, jo tie liecina par reāliem panākumiem virzībā uz Eiropas integrāciju. Labklājības valsts pamatā ir prasība ievērot fiskālās saistības.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. Kopienas administratīvās kultūras izveide.

5.1.1. EESK uzskata, ka visbūtiskākais aspekts abos priekšlikumos, jo īpaši priekšlikumā par administratīvo sadarbību, ir vēlme izveidot Kopienas administratīvo kultūru, kam ir izšķiroša nozīme cīņā pret krāpšanu, kā norādīts 2006. gada paziņojumā⁽¹⁶⁾.

5.1.2. Minētais lēmums, kas atspoguļo nodokļu administrācijas iestāžu laika gaitā uzkrāto pieredzi, attiecas arī uz citiem aspektiem, piemēram, pienākumu katrā dalībvalstī nozīmēt vienu sadarbības koordinācijas biroju nodokļu jomā, kā arī iespēju noteikt īpašus sadarbības dienestus, kuri savstarpēji sazinās, iespēju iecelt profesionālus ierēdņus, kuri tieši iesaistītos pasākumos, informācijas nodošanas galīgā termiņa noteikšanu (šobrīd tas nav noteikts), prasību sniegt atgriezenisko saikni, utt.

⁽¹⁵⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Komisijas paziņojums par nepieciešamību izveidot savstarpēji koordinētu stratēģiju, lai uzlabotu cīņu pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas", OV C 161, 13.7.2007., 8. lpp. Minētajā dokumentā ir iekļauts Kopienas tiesību aktu visaptverošs saraksts. Arī atzinumi par šādiem priekšlikumiem:

— "Priekšlikums Padomes regulai (EK) par administratīvo sadarbību PVN jomā un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 77/799/EEK par dalībvalstu kompetentu iestāžu savstarpēju palīdzību tiešo un netiešo nodokļu jomā", OV C 80, 3.4.2002., 76. lpp.;

— "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par administratīvo sadarbību akcīzes nodokļu jomā" un "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes direktīvu 77/799/EEK par dalībvalstu kompetento iestāžu savstarpēju palīdzību tiešo nodokļu jomā, apdrošināšanas prēmiju nodokļu uzlikšanas jomā, un Padomes Direktīvai Nr. 92/12/EEK par vispārējiem noteikumiem attiecībā uz produktiem, kuriem piemēro akcīzes nodokli, kā arī šādu produktu glabāšanu, pārvietošanu un uzraudzību", OV C 112, 30.4.2004., 64. lpp.

— "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam izveidot Kopienas programmu (*Fiscalis* 2013) nodokļu sistēmu darbības uzlabošanai iekšējā tirgū", OV C 93, 27.4.2007., 1. lpp.

⁽¹⁶⁾ Pieņem Komisijas *ad hoc* grupas nodokļu nemaksāšanas jautājumos priekšlikumu. Skat. COM(2006) 254, 3.1. punkts

5.1.3. EESK atzinīgi vērtē standarta veidlapu un elektronisko formātu izveidi, kas ievērojami atvieglos procedūras.

5.1.4. Jāuzsver arī vienkāršotais valodu lietošanas režīms, kas bija nopietns šķērslis sadarbībai un sadārdzināja procedūras, kā arī jauno tehnoloģiju izmantošana minētājā jomā, jo veidlapas var tulkot automātiski.

5.2. *Administratīvās sadarbības ierobežojumi, banku slepenība, starpnieku iesaistīšanās un līdzdalība kapitālā.*

5.2.1. Priekšlikumā noteiktajai administratīvajai sadarbībai ir paredzēti ierobežojumi. Pieprasījuma saņēmējai dalībvalstij ir jāsniedz pieprasītā informācija ar nosacījumu, "ka tas nerada nesamērīgu administratīvo slogu", un pieprasījuma iesniedzēja dalībvalsts "ir pilnībā izmantojusi parastos informācijas avotus". Tomēr dalībvalsts, kurai tiek prasīta informācija, īpašu iemeslu dēļ var atteikties sniegt informāciju: 1) ja izmeklēšanas veikšana vai pieprasītās informācijas apkopošana būtu pretrunā attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem, b) ja pieprasījuma iesniedzēja dalībvalsts juridisku iemeslu dēļ nespēj sniegt līdzīgu informāciju, c) ja tādējādi tiktu izpausts komercnoslēpums, rūpniecisks vai profesionāls noslēpums vai tā izpaušana būtu pretrunā ar valsts politiku⁽¹⁷⁾. EESK uzskata minētos ierobežojumus par atbilstošiem.

5.2.2. Tomēr pieprasījuma saņēmēja dalībvalsts "nedrīkst atteikties sniegt informāciju tikai tāpēc, ka šāda informācija ir bankas, citas finanšu iestādes, pārstāvja vai personas, kas darbojas kā aģents vai fiduciārs, rīcībā, vai tāpēc, ka minētā informācija saistīta ar kādas personas īpašumtiesību interesēm"⁽¹⁸⁾. Ņemot vērā to, cik bieži sastopami nodokļu nemaksāšanas gadījumi, EESK atzinīgi vērtē precizējumus, bez kuriem abos priekšlikumos iekļautie mērķi — panākt fiskālo saistību ievērošanu — kļūtu nenozīmīgi⁽¹⁹⁾.

5.2.3. Jānorāda, ka informācijas sniegšanas prasības un ar tām saistītie ierobežojumi līdzīgā veidā ir iekļauti ESAO Parauga konvencijā⁽²⁰⁾.

5.3. *Citas dalībvalsts pārstāvju klātbūtne.*

5.3.1. Gan direktīvas priekšlikumā par administratīvo sadarbību, gan priekšlikumā par palīdzību prasījumu piedziņā paredzēta iespēja pieprasījuma iesniedzējas valsts pilnvarotām amatpersonām piedalīties administratīvajā izmeklēšanā, kas tiek veikta pieprasījuma saņēmējā dalībvalstī. EESK uzskata, ka minētā sadarbības forma ir atbilstoša, jo to nosaka divi svarīgi apsvērumi: 1) ir vienošanās starp pieprasījuma iesniedzēju iestādi un pieprasījuma saņēmēju iestādi, 2) amatpersonas "rīkojas atbilstoši

⁽¹⁷⁾ COM(2009) 29 galīgā redakcija, 16. pants.

⁽¹⁸⁾ COM(2009) 29 galīgā redakcija, 17. panta 2. punkts.

⁽¹⁹⁾ Tiek lēsts, ka Šveicē atrodas apmēram viena trešā daļa no 11 miljardiem ASV dolāru, kas ir privātpersonu slepeni uzkrātais kapitāls. "Šveices bankas aizliedz uzņēmumu augstākās vadības ceļojumus. Pastāv bažas, ka darbinieki tiks apcietināti" (*Financial Times*, 27.03.2009.).

⁽²⁰⁾ ESAO Parauga konvencija par nodokļu uzlikšanu attiecībā uz ienākumu un kapitālu, 26. un 16. pants, 2008. gada 17. jūlijs.

pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts normatīvajiem un administratīvajiem aktiem"⁽²¹⁾.

5.3.2. Citas dalībvalsts amatpersonu klātbūtne jau paredzēta saistībā ar jautājumiem par akcīzes nodokli⁽²²⁾ un PVN⁽²³⁾, lai gan, ņemot vērā attiecīgā gadījuma apstākļus, pilnvaras ir plašākas, jo amatpersonas var izmantot pārbaudes tiesības.

5.4. *Nodokļu piedziņas instrumenta likumība.*

5.4.1. Īpaši interesants ir jautājums par to izmeklēšanas procedūru likumību, kuras nodokļu administrācijas iestādes ir tiesīgas veikt. EESK uzskata, ka minētais jautājums ir pietiekami apskatīts direktīvas priekšlikumā par savstarpējo palīdzību prasījumu piedziņā. Pirmām kārtām jāatceras, ka paredzētajās shēmās, un ne tikai šajā atzinumā apskatītajos abu attiecīgo direktīvu priekšlikumos, bet arī shēmās, kas attiecas uz PVN un akcīzes nodokli, noteiktas vienīgi **sadarbības** procedūras starp dalībvalstīm, kuras saglabā pilnīgu suverenitāti, nosakot valstu teritorijā veikto izmeklēšanas procedūru likumību.

5.4.2. Atbilstoši vispārējiem principiem amatpersonām jārīkojas saskaņā ar likumu⁽²⁴⁾, un administratīvie pasākumi uzskatāmi par spēkā esošiem. Tādējādi tie ir juridiski saistoši, izņemot attiecīgās iesaistītās puses tiesības tos apstrīdēt tiesā. Saistībā ar strīdiem par prasījumu piedziņu dalībvalsts (t.i., pieprasījuma iesniedzējas dalībvalsts) pārzinā ir izvērtēt prasījuma, sākotnējā dokumenta, kas atļauj izpildi, vienotā dokumenta un attiecīgās dalībvalsts paziņošanas likumīgumu⁽²⁵⁾.

5.4.3. Tomēr strīda gadījumā kompetentās iestādes saņēmējā dalībvalstī nosaka piemērošanas pasākumu vai attiecīgās valsts paziņošanas likumību⁽²⁶⁾. Abos gadījumos nodokļu maksātāja garantija ir nodrošināta, izņemot gadījumus, kad likumā paredzēta iespēja, attiecībā uz kuru ir atsauce nākamajā punktā, proti, piemērošanas procedūra tiek apturēta tajā prasījuma daļā, kuru ietekmē strīds. Tiek noteikts dalībvalstu pienākums sniegt informāciju attiecībā uz prasījumiem, par kuriem ir iesniegts protests, lai gan attiecīgās puses arī, protams, var sniegt informāciju.

⁽²¹⁾ COM(2009) 28 galīgā redakcija, 6. panta 2. punkts, un COM(2009) 29 galīgā redakcija, 10. panta 2. punkts.

⁽²²⁾ Padomes 2004. gada 16. novembra Regula (EK) Nr. 2073/2004 par administratīvo sadarbību akcīzes nodokļa jomā, 11. pants.

⁽²³⁾ Padomes 2003. gada 7. oktobra Regula (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvo sadarbību PVN jomā, ar kuru atceļ Regulu (EEK) Nr. 218/92, 11. pants.

⁽²⁴⁾ Atbilstoši Eiropas Labas administratīvās prakses kodeksam "ierēdnis jo īpaši gādā, lai lēmumiem, kas skar privātpersonu tiesības vai intereses, būtu likumīgs pamats, un to saturis atbilstu tiesību aktu prasībām" (4. pants).

⁽²⁵⁾ COM(2009) 28 galīgā redakcija, 13. panta 1. punkts.

⁽²⁶⁾ COM(2009) 28 galīgā redakcija, 13. panta 2. punkts.

5.4.4. Attiecībā uz tiesā apstrīdētajiem prasījumiem ir jāveic piesardzības pasākumi, ciktāl to atļauj pieprasījuma saņēmējas valsts tiesību akti. Turklāt, ja to atļauj pieprasījuma iesniedzējas dalībvalsts tiesību akti, minētā valsts var lūgt tiesā veikt apstrīdētā prasījuma piedziņu uz pamatota pieprasījuma pamata ⁽²⁷⁾.

5.4.5. Attiecībā uz krimināllikumu jānorāda, ka uz to attiecas vienīgi dalībvalstu kompetence ⁽²⁸⁾.

5.5. Dalībvalstu suverenitāte.

5.5.1. EESK uzsver, ka priekšlikumos pilnībā ievērota dalībvalstu suverenitāte, kuras atbilstoši minētajām direktīvām ar savas valsts iestāžu starpniecību piemēro savus tiesību aktus attiecīgajās jomās. Cita starpā par to liecina šā atzinuma 5. panta 3. un 4. punktā norādītie gadījumi.

5.5.2. Tas attiecas arī uz informācijas sniegšanu un dokumentiem, kas saņemti saskaņā ar direktīvu, ar kuru nosaka, ka

- pieprasījuma iesniedzēja vai pieprasījuma saņēmēja iestāde drīkst nodot citām tās pašas dalībvalsts iestādēm informāciju un dokumentus tad, ja to pieļauj attiecīgās valsts tiesību akti. Šo informāciju var izmantot citiem mērķiem ne tikai saistībā ar nodokļiem;
- dalībvalsts kompetentā iestāde var nodot šo informāciju trešās valsts kompetentajai iestādei, "ja informācijas nodošana atbilst šajā direktīvā izklāstītajiem noteikumiem un kārtībai";
- visus dokumentus un informāciju, ko pieprasījuma iesniedzēja iestāde ieguvusi, var minēt/izmantot kā pierādījumus ar tādējiem pašiem noteikumiem kā līdzīgu informāciju, kas iegūta savas valsts teritorijā ⁽²⁹⁾.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

5.5.3. Atšķirībā no ESAO Līguma par informācijas apmaiņu par nodokļu jautājumiem ⁽³⁰⁾ nav vajadzīga pieprasījuma saņēmējas valsts atļauja.

5.6. Vajadzība vienādot tiesību aktus.

5.6.1. Abu direktīvu priekšlikumos ir noteikumi ar identisku vai līdzīgu saturu. Kā piemēru varētu minēt priekšlikumu par pieprasījumu paziņot par noteiktiem dokumentiem ⁽³¹⁾, kā arī citi piemēri. Kā iepriekš minēts, dalībvalstu amatpersonu klātbūtnē apspriesta divās direktīvās un divās regulās, kas atšķiras arī izmeklētāju pilnvaru apjoma ziņā.

5.6.2. EESK uzskata, ka, raugoties no tiesību aktu tehniskās izstrādes viedokļa, turpmāk būtu jācenšas vienādot tiesību aktus nodokļu jomā.

5.7. Jaunās sistēmas īstenošana.

5.7.1. Ierosinātās sarežģītās jaunās sistēmas īstenošanai būs vajadzīga Kopienas un valstu iestāžu ievērojama piepūle. Pirmām kārtām, ņemot vērā termiņus: galīgais termiņš abu direktīvu transponēšanai (kas attiecas uz dažādām tiesību sistēmas jomām) ir 2009. gada 31. decembris, kas varētu būt grūti īstenojams. Komitejai par administratīvo sadarbību nodokļu jomā divu gadu laikā būs ļoti intensīvi jāstrādā, lai izstrādātu noteikumus par automatisku informācijas apmaiņu.

5.7.2. Otrām kārtām, administratīvā mehānisma pielāgošana jaunajām prasībām nozīmēs to, ka nodokļu administrēšanas iestādēm būs vajadzīgi finanšu un cilvēkresursi. Jo īpaši jāveltī uzmanība ierēdņu apmācībai, kas daudzos gadījumos prasīs papildu budžeta dotācijas.

5.7.3. EESK noteikti vēlas uzsvērt, ka priekšlikuma mērķi novērst nodokļu nemaksāšanu dos uzskatāmus rezultātus tikai tādā gadījumā, ja būs stingra politiskā griba nodrošināt vajadzīgos resursus.

⁽²⁷⁾ Ja apstrīdēšanas rezultāti vēlāk ir par labu parādniekam, pieprasījuma iesniedzēja iestāde atbild par piedzīto summu atlīdzināšanu, ietverot visas izmaksājamās kompensācijas, saskaņā ar pieprasījuma saņēmējas iestādes dalībvalstī spēkā esošajiem tiesību aktiem. COM(2009) 28 galīgā redakcija, 13. panta 4. punkta pēdējā rindkopa.

⁽²⁸⁾ "...neietekmē dalībvalstu saistību izpildi attiecībā uz likumības un kārtības uzturēšanu un iekšējās drošības nodrošināšanu", Līgums par Eiropas Savienību, 33. pants.

⁽²⁹⁾ COM(2009) 29 galīgā redakcija, 15.panta 1., 2. un 3. punkts.

⁽³⁰⁾ Informāciju nedrīkst atklāt nevienai citai personai, struktūrai vai iestādei vai jebkādai citai jurisdikcijai bez pieprasījuma saņēmējas puses rakstiskas piekrišanas (8. pants).

⁽³¹⁾ COM(2009) 28 galīgā redakcija, 7. un 8. pants; COM(2009) 29 galīgā redakcija, 12. pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Reģionālā integrācija, lai nodrošinātu attīstību ĀKK valstīs””

COM(2008) 604 galīgā redakcija

(2009/C 317/24)

Ziņotājs: **DANTIN KGS**

Līdzziņotājs: **JAHIER KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 1. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Reģionālā integrācija, lai nodrošinātu attīstību ĀKK valstīs””

COM(2008) 604 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 27. maijā. Ziņotājs — *Dantin kgs*, līdzziņotājs — *Jahier kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 455. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (16. jūlija sēdē), ar 132 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Saskaņā ar iepriekšējos atzinumos pausto viedokli Komiteja uzskata, ka reģionālā integrācija ir viens no ĀKK valstu attīstības svarīgākajiem nosacījumiem. Savukārt ĀKK valstu attīstība sekmēs integrāciju, tādējādi radot pozitīvas mijiedarbības priekšnoteikumus.

1.2. **Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē paziņojumā iekļauto analīzi un pamatnostādnes un vēlas, lai reģionālā integrācija būtu viens no galvenajiem elementiem, 2010. gadā pārskatot Kotonū nolīgumu.**

1.3. Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka paziņojumā nav izskatītas problēmas, ar kurām līdz šim ir bijis jāsaskaras, un ka tajā nav skaidrāk noteiktas īstenošanas prioritātes.

1.4. Komiteja uzsver, ka reģionālās integrācijas attīstības gaitu nosaka vairāki faktori. **Attiecībā uz katru no tiem ES var būt liela nozīme un tā var sniegt būtisku ieguldījumu.**

1.5. Reģionālās integrācijas padziļināšana nav iespējama, ja valstīs nav lielākas stabilitātes. **Mieram un drošībai jābūt vienai no ES prioritātēm.**

1.6. Viens no to reģionālās integrācijas nosacījumiem ir ĀKK valstu attīstība, kas savukārt veicinās reģionālo integrāciju.

1.7. Attīstība īpaši atkarīga no:

— izaugsmes mērķu pārorientācijas, lai veicinātu ekonomikas, ražošanas struktūru un pakalpojumu sistēmu dažādošanu;

— lauku attīstības un ilgtspējīgas attīstības, lai nodrošinātu apgādi ar pārtiku;

— privātā sektora, īpaši MVU attīstības;

— labas pārvaldības vispārējā nozīmē, īpaši attiecībā uz cilvēktiesībām un darba ņēmēju tiesībām, tiesiskumu, demokrātiju un korupcijas apkarošanu. **Komiteja pauž neizpratni, ka paziņojumā nemaz nav minēts jautājums par korupcijas apkarošanu**, un vēlas, lai attīstības veicināšanai paredzētais 10. EAF finansējums EUR 1,75 miljardu apmērā tiktu piešķirts ar nosacījumu, ka tā izlietojumam jābūt pārredzamam;

— nevalstisko organizāciju efektīvas līdzdalības, kā tas noteikts ekonomisko partnerattiecību nolīgumā (EPN) starp CARIFORUM valstīm un Eiropas Kopienas un tās dalībvalstīm. Šajā sakarā politiski un finansiāli jāatbalsta sociālie un profesionālie reģionālie tīkli.

1.8. Komiteja vēlas, lai tiktu apsvērti vai vairāk ņemti vērā šādi aspekti:

— iespēja veicināt ES tālo reģionu un tiem ģeogrāfiski tuvo integrēto ĀKK reģionu reģionālo sadarbību un šādas sadarbības lietderību;

— fakts, ka pagaidu EPN ar kādu atsevišķu valsti var kavēt reģionālo EPN slēgšanu, un iespējamie risinājumi;

- fakts, ka reģionālo integrāciju var kavēt EPN sarunas, kurās iesaistīti citi, nevis jau izveidotie grupējumi;
- pēdējos gados vērojamās izmaiņas un daudzveidības palielināšanās ietekmīgo ekonomikas dalībnieku grupā un minētā fakta iespējamās sekas attiecībā uz reģionālo integrāciju, īpaši Āfrikā;
- pašreizējās finanšu un ekonomikas krīzes sekas.

2. Ievads.

2.1. Bez pārspilējuma var atzīt, ka jaunās tūkstošgades galvenā tendence ir pasaules mēroga konkurence. Visām valstīm visos kontinentos viens no risinājumiem, kā izmantot globalizācijas radītās iespējas un novērst ar to saistītās problēmas, ir attiecīgo valstu ekonomikas reģionālā integrācija sadarbībā ar kaimiņvalstīm, plašāku un konkurētspējīgāku reģionālo ekonomikas grupu izveide (*ALENA, ANASE, APEC, MERCOSUR, CARIFORUM...*), lai starptautiskajā tirdzniecībā iesaistītos ne tikai kā valsts bet, bet arī kā reģionāls spēks.

2.2. Vissteidzamāk šis jautājums ir jārisina ĀKK valstīs, īpaši Āfrikā⁽¹⁾, kur vairāku faktoru (mazattīstīta ekonomika, liela nabadzība, tirdzniecības noteikumi, koloniālajā laikmetā noteiktās robežas, slikta pārvaldība, pastāvīgie konflikti, korupcija utt.) rezultātā izveidojusies situācija, ka Āfrikas valstīm līdz šim nav devies iepemt nozīmīgu vietu starptautiskajā preču apritē, lai arī tām ir plašs tirgus ar plašām iespējām.

2.3. Atbalsts reģionālajai integrācijai ir viens no pamatiem ES sadarbības politikā ar ĀKK valstīm. Kopš 1969. gada Eiropas Kopienas atbalsts ekonomiskās integrācijas politikai balstīts uz Jaundes konvenciju, kurā definēta šīs sadarbības koncepcija, kuru papildina atbalsts partnerībai. Kopš tā laika, pateicoties dažādām konvencijām (Lomes, Kotonū), ES turpina politisko, tehnisko un finansiālo⁽²⁾ sadarbību. Šis temats tika izvērsti un vēlāk attiecināts ne tikai uz ĀKK, bet arī uz visām attīstības valstīm⁽³⁾. Turklāt jāatgādina, ka 2007. gada 8. un 9. decembrī Lisabonā notikušajā ES un Āfrikas valstu sammitā viens no astoņiem pieņemtajiem rīcības plāniem attiecas uz "reģionālo integrāciju un infrastruktūrām"⁽⁴⁾.

(1) Āfrikā ir ne tikai lielākā ĀKK valstu grupa, tā saņem arī 95 % no ĀAK paredzētā atbalsta.

(2) Kotonū nolīgumā iekļauti precīzi noteikumi saistībā ar mērķiem (1. pants), sadarbības stratēģiju un reģionālo integrāciju (28., 29. un 30. pants — skat. 1. pielikumu). Šie noteikumi vēl joprojām ir aktuāli, tādēļ tie jāerosina atkārtoti un jāatjaunina.

(3) Komisijas paziņojums par Eiropas Kopienas atbalstu attīstības valstu centieniem nodrošināt reģionālo ekonomisko integrāciju, COM(1995) 219 galīgā redakcija, 16.06.1995.

(4) Mērķis ir "atbalstīt Āfrikas integrācijas programmu, stiprināt Āfrikas valstu kapacitāti noteikumu, kvalitātes standartu un kontroles jomā, īstenot ES un Āfrikas valstu partnerību infrastruktūras jomā". Šajā sakarā skatīt 2008. gada 18. septembra atzinumu par tematu "ES un Āfrikas valstu stratēģija", OV C 77, 31.3.2009., 148.–156. lpp.

2.4. Komisijas paziņojuma mērķis ir izklāstīt atjauninātu redzējumu par reģionālās integrācijas pamatnostādņem un kontekstu, izvērtēt sasniegumus un noskaidrot turpmāk risināmās problēmas. Tajā ir noteikti arī mērķi un ierosināta pieeja, lai veicinātu šo mērķu sasniegšanu.

2.5. Šajā atzinumā izklāstīti un apsvērti Komisijas paziņojuma svarīgākie punkti un izteikti vairāki vispārēji un īpaši apsvērumi un piezīmes. Izstrādājot atzinumu, Komiteja ņēmusi vērā piededzi, kas gūta iepriekšējo atzinumu sagatavošanā, Komitejas rīkotajos reģionālajos semināros, kuros piedalījās ĀKK valstu reģionu organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, un Briselē rīkotajās konferencēs ar visu ĀKK valstu nevalstisko organizāciju piedalīšanos.

3. Paziņojuma kopsavilkums.

3.1. Paziņojumā ir īsi aprakstīta "mainīgā situācija", norādīts uz ES pastāvīgo un ilgstošo atbalstu un vairākām jaunām politiskām iniciatīvām ĀKK valstu reģionālās integrācijas veicināšanai (10. Eiropas Attīstības fonda reģionālā programma, intensīvas sarunas par Ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem (EPN) utt.), sniegts pārskats par paveikto, norādīta nepieciešamība saskaņot ES rīcību, kā arī noteikti turpmākās darbības virzieni, izmantojot ES instrumentus.

3.2. Pārskats par paveikto un turpmākās perspektīvas iekļautas 4 galvenajās nodaļās:

- reģionālās integrācijas galvenie mērķi;
- sasniegumi un uzdevumi saistībā ar reģionālo integrāciju ĀKK valstīs;
- pieeja saistībā ar ES atbalstu reģionālajai integrācijai, pamatojoties uz 5 prioritātēm:
 - reģionālo iestāžu stiprināšana,
 - reģionālo integrēto tirgu izveide,
 - uzņēmējdarbības attīstības atbalsts,
 - reģionālo infrastruktūras tīklu savienošana,
 - reģionālās politikas izstrāde, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību;
- ES instrumentu optimāla izmantošana, stiprinot politisko dialogu pasaules, reģionālā un valsts līmenī un regulāri atbalstot pilsoniskās sabiedrības reģionālo forumu izveidi un attīstību. Šāds pastiprināts Kopienas atbalsts palielina 10. EAF nozīmi.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. EESK vairākkārt pievērsusies jautājumam par ĀKK valstu reģionālo ekonomisko integrāciju.

4.1.1. Tādēļ triju Komitejas rīkoto reģionālo semināru (2003. gada maijā Jaundē, 2004. gada oktobrī Fidži un 2006. gada februārī Bamako) galvenais temats bija reģionālā integrācija, un par to izstrādāti divi atzinumi.

4.1.2. Šos jautājumus izskatīja arī ĀKK valstu nevalstisko organizāciju konferencē, kas notika 2005. gada jūnijā Briselē. Konferencēs dokumentos norādīts: "Lai nodrošinātu ĀKK valstu iesaistīšanos plašāka mēroga tirdzniecībā, ir jāstiprina reģionālā integrācija. Jāpaātrina kopīgu tirgu izveidošana Āfrikas, Karību jūras un Klusā okeāna reģiona valstīs. Tas sekmēs efektīvāku šo valstu ekonomisko un sociālo interešu aizstāvību globalizācijas apstākļos."

4.1.3. Pēc komisāra Michel pieprasījuma nesen izstrādātajā izpētes atzinumā par tematu "ES un Āfrikas valstu stratēģija" ⁽⁵⁾ Komiteja norādīja: "**Āfrikas ekonomiskās attīstības galvenais priekšnoteikums ir paplašināt iekšējo tirgu, kas spētu sekmēt Āfrikas valstu izaugsmi, tādējādi nodrošinot stabilitāti kontinentā un tā vietu pasaules ekonomikā. Reģionālā integrācija un iekšējā tirgus attīstība ir atbalsta punkti — trampļi, kas ļaus Āfrikai veiksmīgi iesaistīties pasaules tirdzniecībā.** Šajā sakarā Komiteja pauž nožēlu, ka līdz šim vēl nav pabeigtas reģionālās sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem, kuru viens no mērķiem ir ekonomiskā integrācija."

4.2. Ņemot vērā tās iepriekšējās piezīmes un nostāju, **Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu** un tajā iekļautās pamatnostādnes. Turklāt Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā reģionālās integrācijas nozīmīgumu, tai jābūt vienam no svarīgākajiem elementiem Kotonū nolīguma pārskatīšanā 2010. gadā — gan attiecībā uz partnerību iesaistīto daļībnieku kopīgo novērtējumu, gan attiecībā uz nepieciešamību šo instrumentu turpmākajos gados nostiprināt un atjaunināt tā darbību.

4.3. Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka Komisijas paziņojumā nav plašāk vai izsmeltošāk uzskaitītas un analizētas problēmas, kas līdz šim ir bijušas par šķērslī reģionālajai integrācijai. Šāda analīze palīdzētu noteikt sarežģījumus, no kuriem būtu jāizvairās, un ļautu racionāli noteikt turpmākās sadarbības pamatnostādnes. Komiteja arī uzskata, ka paziņojums būtu pārskatāmāks un saprotamāks, ja būtu precīzāk noteikta prioritāšu secība, lai arī īstenošanas posmā būs vajadzīgi pielāgojumi atkarībā no valstu attīstības līmeņa.

4.4. Komiteja uzskata, ka vispārīgās un īpašās piezīmēs jāuzsver vairāki jautājumi. Paziņojumā tie nav pietiekami sīki izskatīti vai nav izskatīti vispār. Komiteja uzskata, ka šiem jautājumiem ir būtiska nozīme reģionālās integrācijas veicināšanā un tādēļ tiem jāpievērš īpaša uzmanība un tie jāuzskata par procesa pamatelementiem.

5. Vispārīgas un īpašās piezīmes.

5.1. Pastāv uzskats, ka reģionālās integrācijas veiksmīgu īstenošanu sekmē vairāki faktori. Starp tiem jāmin politiskā griba, miers un drošība, tiesiskums, demokrātija, laba pārvaldība un makroekonomiskā stabilitāte. Turklāt ir nepieciešama efektīvai tirgus darbībai labvēlīga uzņēmējdarbības vide, atvērtība attiecībā uz trešām valstīm, stabils iestādes ar precīzi noteiktām pilnvarām, atbilstoši resursi, politiskais atbalsts, kā arī privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības aktīva līdzdalība.

5.2. Taču, lai sekmētu reģionālo integrāciju, īpaši, ja izvirzīti Kotonū nolīgumā iekļautajām nostādņām atbilstoši mērķi ⁽⁶⁾, **ir būtiski pirmām kārtām ņemt vērā nākamajos punktos minētos aspektus, kas veicinās ĀKK valstu attīstību, jo, ja integrācija veicina attīstību, tad attīstība savukārt veicina integrāciju.** ES jādara viss iespējama, lai risinātu turpmāk minētos jautājumus.

5.3. *Miers un drošība.* Attīstību, īpaši Āfrikā, un līdz ar to arī reģionālo integrāciju var panākt, nodrošinot valstu stabilitāti. Taču daudzas valstis joprojām ir iesaistītas ilglaicīgos konfliktos. Pēdējos desmit gados Gvinejā, Libērijā un Sjerraleonē, kur ir ievērojami dabas resursi, piemēram, dimanti un kokmateriāli, konfliktu rezultātā izveidojusies smaga krīze un liela bēgļu plūsma. Jāmin arī Darfūras konflikts Sudānā, "aizmirstais karš" Ugandas ziemeļos, slaktiņi Kivu reģionā koltana ieguves un etniskā konflikta dēļ, kas daļēji atgādina genocīdu Ruandā, pastāvīgais drošības apdraudējums Centrālāfrikas Republikas austrumos un ziemeļos, nestabilā situācija Kongo, Mauritanijā un Fidži, nesenās "problēmas" Kenijā un Zimbabvē. Šie konflikti ir nepārvarams šķērslis reģionālajai integrācijai. Stabilitātes un miera nodrošināšanai minētajās valstīs jābūt vienai no Eiropas Savienības prioritātēm, lai veicinātu attīstību, kas savukārt ļaus padziļināt integrāciju.

⁽⁵⁾ OV C 77, 31.3.2009., 148.–156. lpp., ziņotājs — Gérard Dantin.

⁽⁶⁾ "(...) reģionālā integrācija ir process, kurā ar savstarpēju vienošanos tiek pārvarēti politiskie, fiziskie, ekonomiskie un sociālie šķērslī, kas atdala valstis no to kaimiņiem, un notiek sadarbība, lai pārvaldītu kopīgos resursus un kopīgo reģionālo īpašumu (...)"

5.4. *Prioritāte valstu attīstībai.* Reģionālajai integrācijai ir būtiska nozīme ĀKK valstu attīstībā, taču tā pirmām kārtām ir saistīta ar katras konkrētās valsts attīstību ⁽⁷⁾, tās ekonomikas līmeņa un tās īstenotās politikas savstarpējās papildināmības pakāpi. Būtu tiesām vēltīgi censties integrēto, kas nepastāv. Transporta reģionālā integrācija, infrastruktūru savstarpēja savienošana utt. ir iespējama vienīgi tad, ja attiecīgais aprīkojums pastāv. Šajā sakarā būtiska nozīme ir nacionālo un reģionālo indikatīvo programmu efektīvai izstrādei (iesaistot NVO) un īstenošanai. ES ir atbildīga par EAF piešķirto līdzekļu izmantošanu. Komiteja ierosina pievērst īpašu uzmanību jautājumam par **kohēzijas pasākumu finansēšanu** gadījumos, kad atbalsts reģionālajai saimnieciskajai integrācijai ir piešķirts valstīm ar ļoti atšķirīgām ekonomikas struktūrām un attīstības līmeņiem. Citādi palīdzība nebūtu lietderīga.

5.5. *Korupcija.* Korupcija, īpaši Āfrikā, pastāv visās sabiedrības grupās un kavē ekonomikas attīstību ⁽⁸⁾. Līdz ar to korupcija kavē arī reģionālo integrāciju ⁽⁹⁾. **Komiteja pauž neizpratni, ka paziņojumā nemaz nav izskatīts jautājums par korupciju**, lai gan korupcijas apkarošana ir viens no Āfrikas Savienības mērķiem, un šis temats ir iekļauts Kotonū nolīgumā (skat. 30. panta f) punktu). Sekas politikas un ekonomikas jomā, protams, ir būtiskas, īpaši Āfrikas valstīs, un tādēļ svarīga nozīme ir diplomātijai, tomēr ar to vien nepietiks. ES kā līdzekļu devēja nav tiesīga noteikt saviem partneriem, kādus pasākumus tiem jāveic, taču tai ir pienākums nodrošināt sadarbības fondu līdzekļu pareizu izmantošanu un piešķiršanu, jo tā ir Eiropas nodokļu maksātāju nauda. Komiteja vēlas, lai 1,75 miljardi *euro* no 10. EAF, kas paredzēti integrācijas veicināšanai, tiktu piešķirti tikai ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta minētās summas izmantošanas izsekojamība.

⁽⁷⁾ Skat. atzinumu "ES un Āfrikas valstu stratēģija" (OV C 77, 31.3.2009., 148.–156. lpp.), kurā iekļauts Komitejas novērtējums un priekšlikumi par šo tematu.

⁽⁸⁾ Skat. 7. zemsvītras piezīmi.

⁽⁹⁾ Minēsim, piemēram, Pasaules bankas 2008. gada maijā publicēto ziņojumu par Kotdivuāru, kurā norādīts, ka "Kotdivuāras drošības dienestu rekets un ar to saistītās problēmas ceļu kontrolpunktos šajā valstī ir šķērslis **preču un personu brīvai aprītei**. Reketam ir arī negatīvas sekas uz uzņēmējdarbību, jo nelegālu darbību rezultātā pārvadātājiem rodas zaudējumi no 230 līdz 363 miljoniem dolāru gadā". Pētījumā norādīts, ka minētā summa atbilst 35 līdz 50 % no valsts ieguldījumiem, kas paredzēti 2007. gada budžetā.

5.6. *Ir jāpārorientē izaugsmes iespējas, dažādojot ekonomiku, ražošanas struktūras un pakalpojumu sistēmas*, jo daudzveidīgs tirgus, kas attīstās, sekmēs reģionālo saimniecisko integrāciju. To nevar panākt, izmantojot vienīgi dabas resursus vai audzējot tradicionālos lauksaimniecības produktus vai masu produkciju (cukurniedres, kokvilnu, banānus, zemesriekstus, kakao pupiņas u.c.). To sekmēs pārstrādes rūpniecības attīstība, kas ražo produkciju ar augstu pievienoto vērtību un kas ilgtermiņā ir labākais veids, kā izvairīties no tirdzniecības apjoma samazināšanās un tādējādi sekmēt reģionālo ekonomiku ⁽⁸⁾.

5.7. *Nodrošinātība ar pārtiku, lauku attīstība un ilgtspējīga attīstība.* Reģionālā saimnieciskā integrācija nebūs iespējama bez pārtikas nodrošinājuma visās integrācijā iesaistītās valstīs ⁽⁸⁾. Tādēļ stratēģiska prioritāte jāpiešķir lauksaimniecībai, kas ir ilgtspējīgas attīstības būtiska sastāvdaļa. Šajā nozarē jāizmanto pieredze, kas gūta 2007. un 2008. gada pārtikas krīzēs, kā arī pašreizējā pārtikas krīzē, ko radījis lauksaimniecības produktu un enerģijas cenu straujais kāpums 2008. gadā. Pakāpenisku lauksaimniecības attīstību, kas ļauj izveidot un/vai attīstīt pārtikas nozari un piešķirt jaunu nozīmi lauku attīstības dimensijai, varēs panākt, izstrādājot nopietnu lauksaimniecības, pārtikas nodrošinājuma un lauku attīstības integrētu politiku gan valstu, gan reģionālā līmenī, kas strukturēta un plānota īstermiņā, vidējā un ilgtermiņā. Šai politikai jāpiešķir gan budžeta, gan finanšu prioritāte visplašākajā nozīmē, un tā jāpielāgo katras valsts apstākļiem, vienlaicīgi iekļaujot tajā reģionālo pieeju. Desmitajā EAF ietvaros būtu jāveicina prioritāra programma lauksaimniecības attīstībai visās ĀKK valstīs, kuras piedalās reģionālajā integrācijā. Jāpārtrauc veids, kā izmanto 9. EAF, kurā tikai 4 no 78 ĀKK valstīm prioritāru nozīmi piešķir lauksaimniecībai un 15 valstis izvēlējās lauku attīstību. Tādēļ tikai 7 % no 9. EAF līdzekļiem izmantoti ilgtspējīgas attīstības veicināšanai un 1,1 % — ar lauksaimniecību cieši saistītam darbībā. Nevalstiskajiem dalībniekiem, īpaši lauksaimniekiem un lauku organizācijām, kā arī vietējo pašvaldību plašākai, pastāvīgai un strukturētai līdzdalībai būs izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu attīstības politikas ilgtspējīgu īstenošanu.

5.8. *Privātā sektora attīstība.* Privātā sektora nostiprināšanai un dažādošanai ir būtiska nozīme saistībā ar ilgtspējīgu attīstību, pienācīgu darbavieta izveidošanu un līdz ar to arī nabadzības samazināšanu. Privātā sektora, īpaši mazo un vidējo rūpniecības uzņēmumu ⁽⁸⁾ attīstība, kas paver tirdzniecības iespējas, nodrošina veiksmīgu integrāciju. Lai šī attīstība būtu efektīva

, jāstiprina MVU organizācija reģionālā līmenī, **kā arī jāpievērš lielāka uzmanība cilvēkresursiem** ⁽¹⁰⁾ ne tikai izglītības un apmācības, bet arī veselības aizsardzības jomā: cīņa pret HIV/AIDS ⁽¹¹⁾, dzēramā ūdens pieejamība, veselības aprūpes palpojamu (sociālā nodrošinājuma) pieejamība, darba drošība un veselības aizsardzība utt. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisija par vienu no reģionālās integrācijas atbalsta veidiem izvēlējusies uzņēmumu, īpaši MVU, attīstību. Lai to panāktu, ir jānodrošina sociālais dialogs, sarunas par darba koplīguma slēgšanu un darba devēju un darba ņēmēju pārstāvju līdzdalība; tādēļ šis process jāveicina reģionālā līmenī. Starptautiskā Darba organizācija (ILO) ar mācību programmu "PRODIAP" ⁽¹²⁾ veicinājusi sociālo dialogu Rietumāfrikas valstīs. Kā jau norādīts vairākos semināru un konferenču galīgajos paziņojumos, Komiteja vēlas, lai šī pieredze tiktu izmantota arī angļu valodā runājošajās Āfrikas un Klusā okeāna reģiona valstīs, attīstot reģionālā kolektīvā līguma koncepciju, kā tas jau noticis franciski runājošajās Āfrikas valstīs.

5.9. *Labā pārvaldība.* Sliktā un savstarpēji atšķirīga pārvaldība reģiona valstīs būs šķērslis integrācijai, kā arī tiešajām ārvalstu investīcijām. Laba pārvaldība jāsteno visās jomās, jo īpaši attiecībā uz cilvēktiesību, bērnu un darba ņēmēju tiesību ievērošanu, tiesiskumu, demokrātiju un korupcijas apkarošanu ⁽¹³⁾. Lai nodrošinātu labas pārvaldības efektivitāti, ir vienlaicīgi jāveido arī spēcīgas, **no politiskās varas neatkarīgas** darba ņēmēju un darba devēju pārstāvības apvienības un arodbiedrības.

5.10. *Nevalstisko dalībnieku līdzdalība* ⁽¹⁴⁾. EESK atzinīgi vērtē, ka paziņojumā ir ierosināts "sniegt sistemātisku atbalstu pilsoniskās sabiedrības reģionālo forumu izveidei vai to veicināšanai", lai pārraudzītu reģionālo integrāciju. No šā viedokļa sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumu ir iespēja. Šo iespēju efektīvi izmantoja, noslēdzot EPN starp CARIFORUM valstīm un EK, kas nodrošināja nevalstisko dalībnieku līdzdalību nolīguma īstenošanas uzraudzībā. Uzskatot, ka šis princips veicina reģionālo integrāciju un sabiedrības izpratni par to, tādējādi sekmējot ĀKK

valstu un ES partnerību, **Komiteja aicina Komisiju un sarunās iesaistītās ĀKK valstis ņemt vērā šo principu visos turpmākajos reģionālajos EPN.** Lai šo apņemšanos īstenotu praksē un lai pilnībā un efektīvi iesaistītu pilsonisko sabiedrību reģionālās integrācijas procesā, būs **gan politiski, gan finansiāli jāveicina sociāli profesionālo sadarbības tīklu izveide un/vai stiprināšana reģionālā līmenī.** Pieredze liecina, ka šis posms ir nepieciešams, lai veidotu saskaņotu un saturīgu dialogu starp NVO reģionālā līmenī.

Lai īstenotu šādu pieeju, jāņem vērā grūtības, kas radās saistībā ar Kotonū nolīguma īstenošanu, īpaši saistībā ar **nevalstisko dalībnieku veikspējas palielināšanu.** Tas ir nepieciešams, ņemot vērā valstu vai reģionālo sistēmu vajadzības un bieži novērotos trūkumus.

6. Īpašas piezīmes.

6.1. *Turpināt pārdomas.* EESK aicina Komisiju izvērtēt, kā reģionālās integrācijas centienus ietekmē kultūras un etniskie aspekti un robežas un kādi ir iespējamie pasākumi, lai šo ietekmi mazinātu.

6.2. *Vairot sadarbību.* Komiteja prasa Komisijai veicināt un/vai atbalstīt reģionālo sadarbību, kurā iesaistīti ES tālie reģioni un ĀKK valstis vai tiem ģeogrāfiski tuvie integrētie reģioni, lai veidotu sadarbību, pamatojoties uz dažādo partneru vajadzībām attīstības jomā un ievērojot abu pušu intereses.

6.3. *EPN un reģionālā integrācija.* Šā atzinuma 4.1.3. punktā norādīts, ka 2008. gada septembra atzinumā par tematu "ES un Āfrikas valstu stratēģija" Komiteja izteica nožēlu, ka līdz šim vēl nav noslēgti reģionālie ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (izņemot EPN starp CARIFORUM valstīm un EK), kuru viens no mērķiem ir ekonomiskā integrācija. Pagaidām reģionālos EPN aizstāj pagaidu EPN ar atsevišķām valstīm. Komiteja uzskata, ka tie varētu būt šķērslis reģionālo EPN slēgšanai un līdz ar to arī reģionālajai integrācijai, jo tajos galvenokārt ņemta vērā katras valsts specifika, nevis reģiona valstu kopīgās iezīmes. Šim aspektam jāpievērš īpaša uzmanība, jo tas sarežģīs pāreju no valstu EPN uz reģionāliem EPN.

⁽¹⁰⁾ Skat. 7. zemsvītras piezīmi: atzinuma 7.5. punkts un V pielikums.

⁽¹¹⁾ Skat. 7. zemsvītras piezīmi. Skat. arī 2006. gada maijā pieņemto *Be-dossa* kga atzinumu par tematu "Āfrika kā nepieciešama prioritāte — Eiropas pilsoniskās sabiedrības viedoklis", OV C 195, 18.8.2006., 104.–109. lpp.

⁽¹²⁾ "Sociālā dialoga veicināšana frankofonajās Āfrikas valstīs".

⁽¹³⁾ Skat. 7. zemsvītras piezīmi. Skat. arī spēkā esošā Kotonū nolīguma 30. pantu.

⁽¹⁴⁾ Skat. 7. zemsvītras piezīmi.

Turklāt Komiteja uzskata, ka jāizvērtē, kādas sekas no reģionālās integrācijas viedokļa varētu būt EPN sarunām, kurās ieinteresētas reģionālās grupas, kas atšķiras no jau izveidotajām ⁽¹⁵⁾.

6.4. *Jauni dalībnieki.* Vairākās ĀKK valstīs, īpaši Āfrikā, ietekmīgo ekonomikas dalībnieku sastāvs ir mainījies un kļuvis daudzveidīgāks. Lai turpmākā politika būtu efektīva, paziņojumā veiktajā analizē būtu lietderīgi norādīt, kā reģionālo integrāciju ietekmē Ķīnas pastāvīgā klātbūtne, ASV acīmredzamā atgriešanās un Indijas, Japānas un Korejas sāktā iesaistīšanās. Būtu lietderīgi no reģionālās integrācijas viedokļa salīdzināt izvērtējamo Komisijas paziņojumu un paziņojumu par tematu "Eiropas Savienība, Āfrika un Ķīna: virzība uz trīspusēju dialogu un sadarbību" ⁽¹⁶⁾.

6.5. Paziņojums sagatavots jau labu laiku pirms pasaules ekonomikas krīze sasniedza tās pašreizējos apmērus, tādēļ krīzes tematika analizē nav iekļauta. Komiteja uzskata, ka krīze vēl jo vairāk apliecina integrācijas nepieciešamību. Tomēr, atsaucoties

uz ASV un Eiropā novēroto, ir pamats bažām, ka izveidosies tieši pretējs stāvoklis — valstis norobežosies, pamatojoties uz pašnodrošinājumu un nacionālismu. Eiropas Savienība bez šaubām nav atbildīga par ĀKK valstu izvēli. Tomēr Eiropas Savienībai, piemērojot Kotonū nolīgumu, noslēdzot reģionālos EPN, pievēršot īpašu uzmanību, lai novērstu sākotnēji paredzētā dalībvalstu finansējuma iespējamu samazināšanos, un nodrošinot G20 lēmumu par attīstības valstīm izpildi, ir būtiska nozīme, lai novērstu procesus, kas ir pretēji ĀKK valstu ekonomikas attīstības interesēm. Šādi procesi var palielināt migrācijas plūsmu. Šo iespēju pastiprina pastāvošais risks, ka līdzekļu apjoms, ko diasporas pārstāvji no Eiropas sūta uz ĀKK valstīm, īpaši Āfriku ⁽¹⁷⁾, varētu strauji samazināties.

Turklāt reģionālās dimensijas stiprināšana, iespējams, ir viena no nedaudzajām konkrētajām iespējām ĀKK valstīm, īpaši Āfrikai, lai proaktīvi risinātu ar pašreizējo finanšu un ekonomikas krīzi saistītās problēmas, tādējādi palielinot ĀKK valstu nozīmi turpmākajā globalizācijas gaitā un nodrošinot sev attīstības iespēju.

Briselē, 2009. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽¹⁵⁾ Piemēram, Dienvidāfrikas attīstības kopienā ir 15 dalībvalstis, taču 7 no tām kopīgi risina sarunas Dienvidāfrikas apvienības ietvaros, 6 — Dienvidaustrumāfrikas (ESA — Dienvidaustrumāfrikas apvienība), 1 — Austrumāfrikas (EAC — Austrumāfrikas apvienība) un 1 — Centrālāfrikas apvienības ietvaros.

⁽¹⁶⁾ COM(2008) 654 galīgā redakcija.

⁽¹⁷⁾ Skat. atzinumu par tematu "Migrācija un attīstība — iespējas un problēmas", ziņotājs — *Sharma*, OV C 120, 16.5.2008., 82.–88. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Padomes direktīvai par liellopu sugu tīršķirnes vaisliniekiem” (kodificēta versija)

COM(2009) 235 galīgā redakcija – 2006/0250 (CNS)
(2009/C 317/25)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. un 94. pantu 2009. gada 26. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Padomes direktīvai par liellopu sugu tīršķirnes vaisliniekiem” (kodificēta versija)

COM(2009) 235 galīgā redakcija – 2006/0250 (CNS).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un Komiteja jau ir paudusi viedokli par šo tematu 2007. gada 15. februārī pieņemtajā atzinumā, Komiteja 455. plenārsesijā, kas notika 2009. gada 15. un 16. jūlijā (2009. gada 15. jūlija sēdē), ar 185 balsīm par, 1 pret un 4 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā atzinumā (*).

Briselē, 2009. gada 15. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

(*) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par liellopu sugu tīršķirnes vaisliniekiem” (kodificēta versija) (OV C 97, 28.4.2007., 13. lpp.).

2009/C 317/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas dzelzceļa tīklu konkurētspējīgiem kravu pārvadājumiem" COM(2008) 852 galīgā redakcija – 2008/0247 (COD)	94
2009/C 317/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par autobusu pasažieru tiesībām un par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā" COM(2008) 817 galīgā redakcija – 2008/0237 (COD)	99
2009/C 317/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1 321/2004 par Eiropas satelītu radionavigācijas programmu vadības struktūru izveidi" COM(2009) 139 galīgā redakcija – 2009/0047 (COD)	103
2009/C 317/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata par Eiropas veselības jomas personālu" COM(2008) 725 galīgā redakcija	105
2009/C 317/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai" (pārstrādāta redakcija) COM(2008) 815 galīgā redakcija – 2008/0244 (COD)	110
2009/C 317/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kurš iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta redakcija)" COM(2008) 820 galīgā redakcija – 2008/0243 (COD)	115
2009/C 317/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par savstarpējo palīdzību prasījumu piedziņā saistībā ar nodokļiem, nodevām un citiem pasākumiem" COM(2009) 28 galīgā redakcija – 2009/0007(CNS) un "Priekšlikums Padomes direktīvai par administratīvo sadarbību nodokļu jomā" COM(2009) 29 galīgā redakcija – 2009/0004(CNS)	120
2009/C 317/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Reģionālā integrācija, lai nodrošinātu attīstību ĀKK valstīs"" COM(2008) 604 galīgā redakcija	126
2009/C 317/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Padomes direktīvai par liellopu sugu tīršķirnes vaisliniekām" (kodificēta versija) COM(2009) 235 galīgā redakcija – 2006/0250 (CNS)	132

Abonementa cenas 2009. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 000 gadā (*)
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 mēnesī (*)
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + CD-ROM, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 700 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 70 mēnesī
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 400 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 40 mēnesī
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 500 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, CD-ROM, 2 izdevumi nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 360 gadā (= EUR 30 mēnesī)
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

(*) Atsevišķi drukātie eksemplāri:
1 līdz 32 lappuses: EUR 6
33 līdz 64 lappuses: EUR 12
vairāk nekā 64 lappuses: cena pēc pieprasījuma

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnija *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu CD-ROM formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Publikāciju biroja maksas izdevumi ir pieejami pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

